

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

B.K. 7

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939:41
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1938 ÅRS DOCENTUTREDNING

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

DOCENTINSTITUTIONEN

S T O C K H O L M

1 9 3 9

Statens offentliga utredningar 1939

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående grunder för intagning av enskild väg till allmänt underhåll ävensom angående statsbidrag till enskilda vägar. Svenska Tryckeri a.-b. 59 s. **K.**
2. Utredning och förslag rörande plats i Stockholms skärgård för förläggning av Stockholms örlogsbas. Beckman. 30, 87 s. 6 kartor **Fö.**
3. Betänkande med förslag till taxa för befordring av gods m. m. å statens järnvägar. Beckman. 206 s. **K.**
4. Svensk namnbok till vägledning vid val av nya släktnamn. Lund, Blom, v. 106 s. **Ju.**
5. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser statens affärsdrivande verk. Norstedt. 163 s. **Fi.**
6. Underlättandet av kvinnornas arbete i de mindre lanthemmen. Kihlström. 126 s. **Jo.**
7. Betänkande angående justitiekanslerns, justitieombudsmannens och militieombudsmannens allmänna ämbetsställning m. m. Norstedt. 128 s. **Ju.**
8. Betänkande med förslag till exporttariffer. Beckman. 20 s. **K.**
9. 1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. Norstedt. 341 s. **Ju.**
10. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till militärt icke-ordinariereglemente. Marcus. 130 s. **Fi.**
11. Betänkande och förslag rörande befrämjande av av-sättningen av den svenska stenindustriens produkter. Idun. 319 s. **H.**
12. Betänkande rörande industriellt utnyttjande av halm. Hægström. 125 s. **Jo.**
13. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 1. Motiv och förslag. Marcus. 257 s. **S.**
14. Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 2. Verkställda undersökningar. Marcus. 550 s. **S.**
15. Hembiträdesutredningens betänkande. 2. Betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. Hægström. 194 s. **S.**
16. Utredning och förslag angående fortsatt förstäljande av kommunala mellanskolor. Hægström. x, 157 s. **E.**
17. Utredning och förslag rörande fri undervisningsmateriell för folk- och fortsättningsskolor. Hægström. 224 s. **E.**
18. 1938 års arvskattekommitté. Betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m. Marcus. 264 s. **Fi.**
19. Betänkande om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. Marcus. 82 s. **Fi.**
20. Betänkande med förslag till vissa ändringar i beklädnadsreglementet för polispersonalen m. m. Beckman. 28 s. **S.**
21. Betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av sjömanslagen m. m. Norstedt. 39 s. **Ju.**
22. Betänkande och förslag angående vissa med beviljande av tillstånd till yrkesmässig automobiltrafik förenade frågor. Hægström. (2), 74 s. **K.**
23. Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. Beckman. 105 s. **S.**
24. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 2. Arbetsförhet m. m. Beckman. 117 s. **S.**
25. Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m. Marcus. viij, 134, 138, 142 s. **Ju.**
26. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 1. Förslag till familjebidragslag m. m. Beckman. 75 s. **Fö.**
27. Betänkande med utredning och förslag angående rätt för folkskollärare m. fl. att inskrivas vid universitet och högskolor samt där avlägga examina. Hægström. 80 s. **E.**
28. Betänkande rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av kronans fiskevatten Idun. 237 s. 1 karta. **Jo.**
29. 1937 års domsgoutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av domsogoförvaltningen samt löne-reglering för domsogopersonalen. Norstedt. 126 s. **Ju.**
30. Betänkande med utredning och förslag rörande tillgodoseendet av behovet av allmänna samlingslokaler. Marcus. 134 s. **S.**
31. Betänkande angående vissa med vården av civila patienter å garnisonssjukhusen sammanhängande organisationstrågor. Beckman. 75 s. **Fö.**
32. Betänkande angående revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande förhållanden. Norstedt. 51 s. **Ju.**
33. Betänkande med förslag till ändringar i förmynderskapslagstiftningen. Av Å. Holmbäck. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 92 s. **Ju.**
34. Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. Del 1. Beckman. 200 s. 8 bil. **K.**
35. Dragbilar. Betänkande med förslag till klassificering av vissa för framdragande av släpfordon eller arbetsredskap ombyggda automobiler, m. m. Hægström. 64 s. **K.**
36. Nytt förslag till riktlinjer för bestämmandet av ersättning för tjänstebostad. Marcus. 36 s. **Fi.**
37. Betänkande med förslag till kungörelse med vissa föreskrifter angående tillverkning av bröd efter vikt m. m. Hægström. 58 s. **S.**
38. 1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till manskapsavlöningsreglemente. Marcus. 256 s. **Fi.**
39. Utredning och förslag angående de kommunala flickskolornas organisation. Hægström. 74 s. **E.**
40. Betänkande angående åtgärder till motverkande av vattenförörening m. m. 1. Förslag och motivering. Norstedt. 274 s. **Ju.**
41. 1938 års docentutredning. Betänkande och förslag rörande docentinstitutionen. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 159 s. **E.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = eklelesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1939:41

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1938 ÅRS DOCENTUTREDNING

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

DOCENTINSTITUTIONEN

UPPSALA 1939

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

STATENS ÖFVERSTYCKTA FÖRENINGEN 1938
KONFERENS- och FÖRENINGEN

1938 ÅRS DOCENTUTREDNING

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

HÖRANDE

DOCENTINSTITUTIONEN

UTGÅVA 1938

ALMQUIST & WIKSELLS BOKFÖRLAG AB

Till Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet.

Den 10 juni 1938 bemyndigade Kungl. Maj:t dels chefen för ecklesiastikdepartementet att

tillkalla högst fem sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag angående docentinstitutionen, med uppdrag tillika för en av de sakkunniga att såsom ordförande leda utredningsarbetet,

uppdraga åt en av de sakkunniga att tjänstgöra såsom sekreterare eller, om sådant skulle visa sig erforderligt, tillkalla särskild sekreterare, samt i den utsträckning så befundes påkallat, tillkalla särskilda experter för att stå till de sakkunnigas förfogande för överläggningar och samråd; dels ock de sakkunniga att från ämbetsverk och övriga myndigheter infordra de uppgifter, som för arbetet kunde erfordras.

Departementschefen återopade härvid i sitt yttrande till statsrådsprotokollet vad Universitetsberedningen i sitt den 7 oktober 1937 avgivna betänkande anfört rörande docentinstitutionen, samt berörde de framställningar om en utredning rörande docentinstitutionen vid universiteten och Karolinska institutet, som ingivits av docentföreningarna i Uppsala och Lund samt vid Karolinska institutet den 24 november 1937 och av kanslern för rikets universitet den 17 maj 1938.

Departementschefen yttrade därefter följande:

»Då frågan om docentinstitutionens organisation nu synes böra upptagas till prövning, vill jag erinra, att en allmän utredning rörande institutionen verkställdes för ett tjugotal år sedan av särskilt tillkallade sakkunniga och ledde till en avsevärd förbättring av docenternas ställning. Sedermera hava vissa åtgärder vidtagits för att i speciella avseenden förbättra institutionen. Så har antalet docentstipendier ökats och de akademiska forskarstipendierna införts. Emellertid synas de anmärkningar, som från olika håll framkommit, nu böra föranleda en allmän översyn av institutionen.

De spörsmål, som därvid böra beaktas, äro, bland annat, formerna för tillsättande av docenter, docentstipendiernas antal och storlek, deras för-

delning på olika grupper och ämnen, den med docentstipendium förbundna undervisningsskyldigheten, rätt att behålla viss del av stipendium vid sjukdom samt möjligheterna att underlätta docents övergång till annan verksamhet. I samband härmed torde även nu gällande bestämmelser rörande arvoden till vikarierande akademiska lärare böra närmare granskas.

Jag anser mig böra betona, att, vilka ändringar i den nuvarande docentinstitutionen, som eljest kunna befinnas påkallade, det enligt min mening är av vikt, att institutionens allmänna karaktär bibehålles oförändrad och att docenturerna sålunda icke förvandlas till fasta tjänster eller befattningar, påminnande om de gamla universitetsadjunkterna. Åt samma uppfattning har universitetskanslern givit uttryck i sin förenämnda skrivelse den 17 maj 1938.»

Med stöd av förutnämnda bemyndigande uppdrog därefter departementschefen den 10 juni 1938 åt Uppsala universitets rektor, professorn T. Engströmer, professorn vid Karolinska institutet G. Liljestränd, dåvarande docenten, numera professorn vid Uppsala universitet J. A. F. Nannfeldt, Lunds universitets dåvarande rektor, professorn N. M. P:n Nilsson samt ledamoten av riksdagens första kammare, lektorn I. Hj. E. Pauli att verkställa utredning i ovan berörda hänseenden. Åt Engströmer uppdrogs att såsom ordförande leda utredningsarbetet. Till utredningens sekreterare förordnades den 12 juli 1938 docenten vid Uppsala universitet R. G. Björck och, sedan denne anhållit om entledigande från uppdraget, den 20 september 1938 docenten vid Uppsala universitet T. A. M. Höjer.

De sakkunniga beslöto vid sitt första sammanträde att antaga benämningen 1938 års docentutredning.

För att tagas i övervägande vid fullgörandet av det åt de sakkunniga lämnade uppdraget ha till dem överlämnats kanslerns för rikets universitet ovannämnda skrivelse till departementschefen den 17 maj 1938 angående verkställande av en utredning rörande docentinstitutionen vid universiteten och Karolinska institutet samt docentföreningarnas i Uppsala och Lund samt vid Karolinska institutet likaledes ovan berörda underdåniga skrivelse den 24 november 1937 angående utredning rörande reformering av docentinstitutionen m. m. De sakkunniga ha därjämte tagit kännedom dels om remissyttrandena över 1918 års docentsakkunnigas förslag, dels om åtskilliga till universitetskanslersämbetet efter 1919 inkomna framställningar om ändringar av bestämmelserna beträffande docentstipendier och arvoden till vikarierande akademiska lärare. För dessa framställningar ha de sakkunniga redogjort i sitt bifogade yttrande, där så synts erforderligt.

Under sitt arbete ha de sakkunniga mottagit skrivelser från Uppsala docentförening den 8 oktober och den 5 december 1938, från Lunds docentförening den 7 november 1938 och från docentföreningen vid Karolinska

institutet den 27 oktober 1938. Vidare ha vederbörande myndigheter vid universitetet och Karolinska institutet efter anmodan från de sakkunniga till dem inkommit med uppgifter dels om sina önskemål beträffande docentstipendierna och forskarstipendierna antal och fördelning på ämnen och ämnesgrupper, dels angående omfattningen av den personal, som skulle erfordras för uppehållande av den undervisning av elementär karaktär, som nu gives, under förutsättning att professorer och docentstipendiater i lämplig utsträckning befriades därifrån, och dels om kostnaderna, därest vissa av de sakkunniga ifrågasatta ändringar i bestämmelserna om arvodet till vikarierande akademiska lärare förverkligades.

Angående vissa förslag beträffande särskild lönetursberäkning inom vissa verk för förutvarande docenter ha de sakkunniga rådfört sig med ordföranden i allmänna lönenämnden, generaldirektören E. R. Stridsberg, och sekreteraren i samma nämnd, byrådirektören B. A. Nilsson.

Sedan de sakkunniga nu slutfört sitt arbete, få de härmed till Herr statsrådet överlämna sitt slutliga yttrande. Vid utarbetandet av detta ha de sakkunniga sökt giva detsamma en så kortfattad och koncentrerad form som möjligt och endast, där så varit oundgängligt nödvändigt, berört förhållandena före den av 1918 års sakkunniga utförda utredningen. Det av de sakkunniga insamlade statistiska materialet har endast i vissa delar särskilt redovisats i yttrandet.

Till betänkandet har professor Nilsson fogat två reservationer.

De till de sakkunniga överlämnade handlingarna återställas härjämte.

Stockholm den 14 september 1939.

THORE ENGSTRÖMER.

G. LILJESTRAND.

J. A. NANNFELDT.

MARTIN P:N NILSSON.

IVAN PAULI.

/ Torvald Höjer.

Kap. I. Historik.

Docentinstitutionen har framvuxit ur den rätt att med dekanus' och fakultetens samtycke offentligen disputeras och enskilt undervisa, som enligt bägge universitetens konstitutioner tillkom dem, som genom promotion förvärvat akademisk grad (*venia docendi*). Så småningom begränsades denna rätt att docera till sådana, som efter vederbörande fakultets prövning av deras skicklighet fått kanslerns förordnande som docenter. Docenterna kommo sålunda att utgöra ett led i universitetens lärarorganisation, men deras ställning var oklart bestämd, deras skyldigheter ytterst obetydliga och deras ekonomiska förmåner inga andra än möjligheten att inneha vanliga universitetsstipendier.

En förändring inträdde först med 1850-talets början. Vid 1850—51 års riksdag inrättades vid vardera universitetet sex särskilda docentstipendier å 500 kronor, vilket belopp 1865—66 höjdes till 750. Dessa stipendier voro dock ej förenade med någon undervisningsskyldighet. Ej heller var docent pliktig att emottaga professorsförordnande, vilket däremot ålåg universitetens adjunkter. Rörande formerna för docents förordnande infördes bestämmelser i det av särskilda kommitterade 1851 avgivna förslaget till universitetsstatuter. Så gott som oförändrade upptagna i 1852 års statuter, §§ 84—87, kommo de att med obetydliga justeringar gälla ända fram till 1908. Deras viktigaste innehåll var följande.

1852 års statuter. Docenter förordnades av kanslern »till det antal, som prövas nödigt eller nyttigt». Initiativet kunde tagas antingen av aspiranten själv medelst ansökan eller av professorn i ämnet genom förslag om kallelse. I bägge fallen prövades frågan av fakulteten. Om denna fann vederbörandes skicklighet tillfredsställande och ansåg förordnandet »behöfligt eller nyttigt», gjorde den hemställan hos kanslern. Om den ej fann skickligheten styrkt, ägde den sökande eller föreslagne rätt att genom disputation söka visa sin kompetens. Om fakulteten däremot godkände skickligheten men ej fann behovet av förordnande styrkt, ägde »den som saken rör» viss rätt att hänskjuta frågan till kanslern. Docentförordnande kunde, om giltiga skäl därtill föreläge, på framställning av fakultet och konsistorium återkallas av kanslern. Denna sistnämnda bestämmelse var av kommitterade avsedd att motverka uppkomsten av ett alltför stort antal överksamma docenter. Däremot funno de det olämpligt att medelst mekaniska föreskrifter söka begränsa docentantalet, så

som skett i ett Kungl. brev den 3 maj 1820, enligt vilket ingen professor finge kalla mer än två docenter och sistnämnda kallelserättighet endast skulle tillhöra »de professorer, vilkas vetenskaper i flera utgreningar fördelas». Då Kungl. Maj:t på denna punkt i 1852 års statuter följde kommittéförslaget, torde nämnda brev av 1820 väl därmed få anses vara de facto satt ur kraft.

1876 års reform. En betydelsefull förändring av docentinstitutionens ställning och uppgifter inträdde med 1876 års universitetsreform. I samband med adjunkturernas då skedda ombildning överlämnades åt docentkåren den ena av de uppgifter, som dittills ålegat adjunkterna, nämligen att vid behov sörja för ställföreträdare åt professorer samt att utgöra det skikt, varur vid inträffad vakans å en lärostol en efterträdare förnämligast kunde sökas. Denna nya uppgift måste draga med sig åtgärder, ägnade att säkerställa en tillräcklig och kontinuerlig rekrytering av docentkåren. I detta syfte företogs en avsevärd ökning av docentstipendiernas antal, förenad med en höjning av deras belopp. De uppdelades i ett större antal »fasta», d. v. s. till vissa vetenskaper knutna, å 1,500 kronor och ett mindre antal »rörliga» å 1,200 kronor, vilka voro tillgängliga för samtliga docenter vid universitetet. För Karolinska institutets vidkommande beviljade 1889 års riksdag två rörliga docentstipendier å vardera 1,000 kronor. Denna yttre organisation ägde i sina huvuddrag bestånd till 1919, ehuru stipendiernas antal undan för undan försiktigt ökades och deras belopp långsamt höjdes, medan levnadskostnaderna stegrades i snabbare tempo.

I samband med denna utbyggnad av docentstipendieinstitutionen ålades också de stipendierade docenterna för första gången särskilda skyldigheter. Detta skedde genom Kungl. brev den 1 juni 1877 med bestämmelse om plikt »att biträda vid de studerandes vetenskapliga övningar» samt »att, när behov uppstår, deltaga i den offentliga undervisningen och examinationen». Dessa bestämmelser kompletterades genom statutändringen den 17 april 1891, ehuru förhållandet mellan 1877 och 1891 års föreskrifter ej fullt klarlades. Docentstipendiat blev 1891 skyldig att hålla en offentlig föreläsning i veckan eller åtaga sig motsvarande undervisning samt att mottaga vikariatsförordnande i sin vetenskap, en förpliktelse, som troligen bör utläsas redan ur 1877 års brev. Dessutom blev *varje* docent skyldig »att på förslag av vederbörande fakultet eller sektion och efter kanslerns bestämmande mot skälig ersättning övertaga den undervisning i sin vetenskap, som för ett ändamålsenligt ordnande av den akademiska undervisningen prövas erforderlig». Ehuru 1891 års reform kvarlämnade en viss oklarhet, innebar den ett betydelsefullt steg till docenternas, främst de stipendierades, infogande i universitetsundervisningens reguljära organisation.

1899 års universitetskommitté. I hela sin vidd upprullades docentpro-

blemet senare av den 1899 tillsatta Billingska universitetskommittén i dess förslag till nya universitetsstatuter. Bestämmelserna rörande docenter återfinnas i detta förslags §§ 94—97, 109, 129—130 och 157. De åtföljdes av en lång principiell och historisk motivering, som varit grundläggande för hela den följande diskussionen rörande docentinstitutionen. Grundtanken i denna utredning är, att samma tendenser och svagheter, som på sin tid ledde till adjunkturernas avskaffande, nu hotade att förtrycka docenturernas karaktär och därför måste bekämpas. Den stora bristen hos adjunkturerna hade varit, att deras innehavare, bland vilka professorerna så gott som uteslutande rekryterats, hade utvecklats till tjänstemän med fast anställning och lön. Detta hade medfört, att adjunkterna, bland vilka avgången till andra banor varit ytterst ringa, vid professorsutnämningen ofta redan hade nått en ålder, där deras arbetskraft börjat avtaga. Tjänsternas fasta karaktär och tydliga egenskap av exspektansplatser hade medfört bristande växelverkan mellan universiteten och samhället i övrigt och mellan universiteten inbördes. Slutligen hade med hänsyn till tjänstens begränsade uppgifter adjunktslönen varit alltför låg för att motsvara de krav, som personer med adjunkternas utbildning och kompetens hade rätt att ställa, när de nalkades medelåldern. Man hade därför vid 1876 års reform avsett att låta vissa av adjunkternas tidigare uppgifter övertagas av docentstipendiaterna, vilka skulle successivt förnyas inom rätt korta perioder och sålunda icke utbildas till fasta tjänstemän utan vid utebliven akademisk befordran snart övergå till annan verksamhet.

Emellertid hade enligt universitetskommitténs mening även vad docenturerna beträffar framträtt samma tendens att övergå till fasta exspektansplatser som tidigare beträffande adjunkturerna. Framför allt hade vissa i och för sig naturliga strävanden inom docentkåren själva bidragit härtill. Universitetskommittén fattade därför som sitt mål å ena sidan att återgå till en sträng tillämpning av 1876 års principer och å den andra att höja docentkårens kvalitet, i någon mån förbättra dess ekonomiska ställning samt sätta universiteten i tillfälle att mer effektivt utnyttja dess kapacitet.

Vid tillämpningen av dessa principer föreslog kommittén vissa ändringar i proceduren för docents förordnande i syfte att motverka den påfallande stegringen av docentkårens numerär, vilken befarades skola medföra en minskning av docenturernas värde för innehavarna och alstra missnöje med de nödvändiga begränsningarna i stipendiernas antal. En strängare prövning av aspiranternas skicklighet påbjöds, och likaså underströks genom att utbyta uttrycket »i vederbörlig ordning prövas *nödigt eller nyttigt*» mot orden »prövas för undervisningen eller den vetenskapliga forskningen *nödigt*», att behovet av vederbörandes tjänster vore en oundgänglig förutsättning för förordnandet. Professorns rätt att

föreslå kallelse av docent avskaffades. Prövningen av skickligheten borde framför allt gälla lärarförmågan. I detta syfte utbyttes i sådana fall, där kompetensen ej var klar, de gamla statuternas disputationssprov mot en allmännare formulering om prov, avsedda att utröna sökandens lärarskicklighet. Rätten att vädja till kanslern i de fall, då behov av förordnande ej ansågs föreligga, avskaffades.

Beträffande docents skyldigheter infördes vissa nyheter. Alla docenter — även de ostipendierade — förklarades uttryckligen skyldiga att mottaga vikariatsförordnande. Docentstipendiats undervisningsskyldighet behölls vid ungefär samma omfattning som förut, men bestämmelsen härom avfattades så, att fullgörandet kunde koncentreras till en mindre del av terminen. För alla docenter liksom för övriga akademiska lärare stipulerades uttrycklig skyldighet att åtaga sig opponentuppdrag.

Beträffande docentstipendierna föreslogs utom en ej närmare utformad ökning av deras antal, att de samtliga skulle knytas till fakultet eller sektion samt alla utgå med 1,500 kronor. Stipendierna skulle tillsättas efter ansökan, ej som förut utan sådan. Efter en treårsperiod borde stipendiet ledigförklaras i öppen konkurrens och innehavet därav sålunda icke utan vidare förlängas; däremot borde intet maximum stadgas för den sammanlagda tid, under vilken stipendium kunde innehavas.

1907 års sakkunniga. Universitetskommitténs förslag underkastades 1907 en överarbetning av därför inom departementet tillkallade sakkunniga. Beträffande docentinstitutionen föreslogo dessa vissa ändringar i kommittéförslaget. I själva statuternas stadganden om förutsättningarna för docentförordnande återgick man till den gamla lydelsen »nödigt eller nyttigt», alltså en mindre restriktiv formulering. De fasta stipendiernas antal ökades betydligt, medan de mellan alla fakulteter rörliga bibehölls. Stipendiebeloppet höjdes till 2,500 kronor. De rörliga borde alltjämt tillsättas utan ansökan; tiden för deras innehav borde kunna förlängas till högst nio år. De fasta åter skulle liksom enligt kommitténs förslag bliva föremål för ny konkurrens vart tredje år, och någon maximigräns för deras innehav stadgades ej.

1908 års bestämmelser. Resultatet av universitetskommitténs och de sakkunnigas arbete blev 1908 års universitetsstatuter, vilkas bestämmelser rörande docentinstitutionen till sitt innehåll ha oförändrade övergått i 1916 års ännu gällande, där de återfinnas i §§ 72—74, 86, 105, 106 och 120, av vilka dock 106 och 120 ändrats 1919. Motsvarande föreskrifter för Karolinska institutet återfinnas i dess stadgar §§ 55—57, 66, 87, 88 och 98. Statuternas text följde de sakkunnigas förslag och använde alltså uttrycket »nödigt eller nyttigt» i § 72 moment 2, respektive i Karolinska institutets stadgar § 55 moment 2.

Docentstipendierna nyreglerades 1908 genom särskilda föreskrifter till universitetens stater. De fastas antal ökades i Uppsala till 28 mot av de

sakkunniga föreslagna 36, i Lund till 23 mot av de sakkunniga föreslagna 22. Tidigare hade Uppsala förfogat över 15, Lund över 11 fasta stipendier. Deras belopp sattes till 2,500 kronor. De mellan alla fakulteter rörliga stipendierna behölls och sattes till 2,000 kronor. De fasta utdelades efter ansökan, de rörliga därförutan. För dem alla medgavs förlängning till sex år, i undantagsfall ännu längre genom beslut av Kungl. Maj:t. Av besparade docentstipendiemedel upprättades särskilda fonder att av kanslern disponeras för forskningens och undervisningens behov i samma syfte som docentstipendier. Karolinska institutet erhöll tre nya stipendier å vardera 2,500 kronor.

1918 års sakkunniga. Nästa betydelsefulla epok i docentinstitutionens utveckling betecknas av 1918 års docentsakkunniga under J. C. W. Thyrens ledning och de reformer, som blevo följden av deras förslag. Dessa sakkunniga tillsattes på grund av petitioner från docentföreningarna i Uppsala och Lund och de yttranden, som över dessa skrivelser avgivits av vederbörande myndigheter.

Docentsakkunnigas förslag grundade sig på samma principiella uppfattning som på sin tid den Billingska universitetskommitténs, d. v. s. vikten av att motverka en utveckling av docenturerna, liknande den, som adjunkturerna hade genomlöpt. En särskilt viktig punkt i detta syfte var enligt de sakkunnigas mening en sträng begränsning av tiden för innehav av docentstipendium. Denna fastställdes till sex år med möjlighet att i särskilda undantagsfall hos Kungl. Maj:t erhålla ytterligare ett års förlängning. För övrigt föreslogs en betydande utvidgning av docentstipendieinstitutionen, varvid de mellan alla fakulteter rörliga stipendierna avskaffades. Stipendiebeloppet höjdes till 4,500 kronor. Fonderna av besparade docentstipendiemedel fingo i viss mån sina uppgifter vidgade genom uttryckligt stadgande, att även andra yngre vetenskapsidkare skulle kunna erhålla anslag ur fonderna, en ändring, som dock i huvudsak överensstämde med tidigare praxis. Vidare ökades storleken av de medel, som tillfördes docentstipendiefonderna, och infördes en ordning för de fonderade medlens fördelning mellan fakulteter och sektioner. Docenternas undervisningsskyldighet föreslogs utvidgad från 15 timmar under höstterminen och 20 under vårterminen till 2 vetenskapliga föreläsningar i veckan eller 50 propedeutiska föreläsningar per termin. Särskilt eftersträvade de sakkunniga att i vidsträckt mån överlåta den propedeutiska undervisningen åt docenterna. I övrigt föreslogs en del förbättringar åt docenterna, såsom beträffande vikariatsarvoden, ersättning för opposition åt ostipendierad docent, riksstatens utrikes resestipendier för obefordrade vetenskapsidkare och docents rätt till viss tjänsteårsberäkning m. m.

I huvudsak kommo de sakkunnigas förslag till utförande, ehuru mindre ändringar på några punkter företogs av statsmakterna. Så höjdes på

grund av dyrtiden stipendiebeloppet till 5,000 kronor. Docentstipendiats undervisningsskyldighet bestämdes vid 1919 års ändring av statuterna § 106 moment 3, respektive för Karolinska institutet § 88 moment 3 till 25 vetenskapliga föreläsningar under höstterminen och 30 under vårterminen eller minst 35, högst 50 timmars propedeutisk undervisning för termin. I den föreslagna stipendieorganisationen företogs med hänsyn till de akademiska myndigheternas yttranden vissa ändringar och tillägg.

Docentinstitutionen, sådan den framstod efter 1919 års reform, har sedan dess endast undergått obetydliga förändringar, av vilka de viktigaste äro stipendiebeloppets höjning till 6,000 kronor år 1925 och en ökning av stipendieantalet vid Lunds universitet från 37 till 40 år 1937. Uppsala universitet har alltsedan 1919 41 stipendier och Karolinska institutet 5. En fullständig nyhet var inrättandet år 1926 av 5 forskarstipendier. Därjämte ha sedan 1920-talets senare del allt oftare framförts skilda önskemål, framför allt från docenternas sida, om förbättringar eller utvidgningar på olika punkter, vilka i det följande komma att behandlas.

Kap. II. Docentinstitutionens uppgifter och allmänna ställning.

Vid den senaste översynen av docentinstitutionen, den av 1918 års sakkunniga företagna, framhöllö dessa, att denna institution inom den nutida universitetsorganisationen utgjorde en integrerande del, utan vilken universiteten icke skulle kunna utföra sitt arbete. En väl kvalificerad docentkår vore oundgängligen nödvändig för att universitetens ordinarie lärarplatser skulle kunna besättas; den måste finnas som reserv för att tillhandahålla skickliga vikarier vid förfall för de ordinarie lärarna; dess medlemmar deltog på mångfaldigt sätt i universitetens vetenskapliga forskningsarbete; docenterna hade slutligen alltmer tagits i anspråk för universitetens ordinarie undervisning. I huvudsak är denna uppfattning om docentinstitutionens ändamål alltjämt aktuell, men växlande tidsomständigheter ha låtit den relativa betydelsen av olika uppgifter skifta.

Lärarpersonalens rekrytering. Av särskild vikt är rekryteringen av universitetens ordinarie lärarpersonal. Även om det stundom inträffar, att dessa befattningar besättas med vetenskapsmän utanför docenternas krets, är regeln, att professorer och andra ordinarie universitetslärare nämnas bland docenter eller, ehuru mindre ofta, förutvarande docenter. Universiteten måste därför förfoga över ett tillräckligt stort urval av kompetenta aspiranter, emedan man i annat fall vid ledighet skulle kunna bli nödsakad att giva professuren i fråga en mindre meriterad innehavare. Då professurerna i regel besättas endast ungefär vart tjugonde eller tjugofemte år, följer, att ett stort antal docenter icke kunna påräkna befordran till professur. Deras ekonomiska framtid blir därför ganska vanskelig, och för att hindra, att universitetsbanan förbehålles åt de bäst situerade, böra statsmakterna medelst tillräckliga anslag sörja för att universiteten alltid kunna förfoga över behövlige aspiranter till de ordinarie tjänsterna. Som 1918 års sakkunniga påpekade, måste staten sålunda understödja ett antal forskare, vilkas arbetskraft universiteten visserligen icke till fullo taga i anspråk, men som icke förty äro oundgängliga, om den vetenskapliga verksamheten ej skall lida avbrott i sin kontinuitet. Den osäkerhet, som utmärker docenternas ställning även långt in i en levnadsålder, där med dem i fråga om utbildning jämförbara redan nått en tryggad plats, motiverar mer än väl den frihet, som de onekligen i jämförelse med andra statsanställda åtnjuta.

Vikariat. Samma synpunkter kunna anföras beträffande tillgodoseendet av universitetens behov av kompetenta vikarier. Denna uppgift, som särskilt ålagts docentkåren, är av största betydelse, då vikarier äro erforderliga vid professorsvakanser, vid tjänstledighet på grund av sjukdom eller för vetenskapligt arbete eller sakkunniguppdrag i akademiska befordringsfrågor, liksom då universitetens ordinarie lärare tagas i anspråk för politiska och administrativa uppdrag.

Vetenskaplig verksamhet. Beträffande docenternas eget vetenskapliga arbete anförde 1918 års sakkunniga: »Docenternas betydelse för den vetenskapliga forskningen sammanhänger nära med den oavbrutet pågående specialiseringen inom alla arbetsgrenar. Helt naturligt kunna de ordinarie platserna ej ökas i takt med specialiseringens fortskridande. Då nu professorsstolarna besättas med alltmer speciellt utbildade vetenskapsmän, som ytterst sällan kunna tänkas överblicka sitt ämne i hela dess vidd och dessutom oftast innehava sina platser två à tre decennier, så är det ju tydligt, att stora delar av de särskilda vetenskaperna skulle kunna komma att bli ganska obearbetade, om andra utvägar saknades. Nya vetenskaper — och sådana skapas i våra dagar ofta överraskande fort — skulle kanske få vänta i decennier på representanter. Uppenbarligen finnas här stora behov att fylla. Den talrika kåren av yngre vetenskapsmän har också här en av sina väsentligaste uppgifter. Bland dem finns det möjlighet att utbilda specialister på ett flertal av en vetenskaps olika fält, och särskilt viktigt är, att man av dessa, vilka befinna sig i den period av livet, då man är som mest mottaglig för nya intryck och tillika förvärvat sig en avsevärd förmåga att arbeta fram sina uppslag, kan vänta sig mer intresse för det nya som rör sig i tiden. Docenterna synas också för närvarande ha en icke ringa andel i den vetenskapliga produktionen inom landet.»

Den utveckling, som ägt rum efter 1918, har understrukt dessa synpunkter. Specialiseringen har ytterligare tilltagit och gjort det än svårare för den ordinarie ämnesläraren att följa utvecklingen inom hela sin disciplin. Nya vetenskaper uppväxa ständigt och kräva intresse och krafter från de yngre forskarnas sida. Docenternas betydelse för det vetenskapliga arbetet inom landet torde allttjämt ökas.

Men vidare är det klart, att kravet på egen vetenskaplig forskar- och författargärning nära sammanhänger med docenternas viktiga uppgifter att rekrytera den akademiska lärarkåren och tillhandahålla vetenskapligt kompetenta professorsvikarier. Dessa uppgifter äro så beskafade, att de icke utan en fullständig omdaning av vårt universitetsväsen eljest kunna fyllas. Annorlunda förhåller det sig med den docenterna ålagda undervisningen, vilken i stor utsträckning skulle kunna bestridas på annat sätt, i vissa fall genom dubblering av professurer, i andra genom anställande av biträdande lärarkrafter av växlande kompe-

tensgrad. Där undervisningens krav kollidera med det vetenskapliga arbetets, böra sålunda de förra träda tillbaka. Docentinstitutionen kan endast fylla sina för universiteten viktigaste uppgifter, om docenterna äro aktivt verksamma som forskare och författare inom sina vetenskaper.

Akademisk undervisning. En tendens, som genomgår 1918 års sakkunnigbetänkande, är emellertid att lägga särskilt eftertryck på docenternas förpliktelser inom den akademiska undervisningen och därvid framför allt i fråga om de propedeutiska kurserna. Olika omständigheter låta numera denna sida av docenternas arbete träda något i bakgrunden för andra uppgifter.

Sedan 1918 års sakkunniga avlämnade sitt betänkande, ha universiteten genomgått en stark utveckling. Det sammanlagda antalet vid de båda statsuniversiteterna och Karolinska institutet inskrivna studenter utgjorde höstterminen 1918 4,178, höstterminen 1938 ej mindre än 7,253. Antalet disputationer, som läsåret 1919—1920 var 50, utgjorde 1937—1938 77, antalet avlagda examina och efterprovningar 800, respektive 1,267. Den hittillsvarande undervisningsorganisationen har visat sig icke till fullo motsvara denna hastiga expansion, i synnerhet som vid sidan av den kvantitativa ökningen allt starkare krav rests på större effektivitet i själva undervisningen. Varken de ordinarie lärostolarnas antal eller de möjligheter att utnyttja docenterna i undervisningens tjänst, som docentstipendierna erbjuda, ha emellertid efter 1919 i avsevärd grad ökats.¹

Att under sådana omständigheter enligt 1918 års sakkunnigas tanke göra docentkåren till den huvudsakliga bäraren av den propedeutiska undervisningen skulle kräva en mycket betydande utvidgning av docentinstitutionen. Och den propedeutiska undervisningen skulle därjämte på grund av de stegrade anspråken på effektivitet alltför mycket inkräkta på de andra och än betydelsefullare uppgifter, som åligga docenterna.

Men om utbildningen till kvalificerade efterträdare och vikarier åt universitetens fasta lärare och den därmed oskiljaktigt förenade självständiga vetenskapliga verksamheten sålunda äro docenternas väsentliga uppgifter, får det därför ej förbises, att den av dem meddelade undervisningen vid sidan av sitt värde för universiteten har den största betydelse för docenterna själva. Detta gäller ej minst de docenter, som kvarstanna på den akademiska banan. Undervisning blir där deras ena huvuduppgift, för vilken de måste vara väl förberedda. Även för deras vetenskapliga författarskap är det av största värde, att de på grund av undervisningens krav nödgas skaffa sig kunskaper över vidsträcktare fält och tvingas vänja sig vid fastare sammanhang och större precision och konkretion i

¹ Jfr bilaga B.

framställningen liksom vid större skärpa i problemställningarna. Men det sagda gäller av lättförklarliga skäl även den än talrikare del av docentkåren, som efter några år vid universitetet övergår till läroverken.

Undervisningen är alltså en ur både docenternas egen och universitetens synpunkt högst betydelsefull uppgift. Problemet blir att avväga denna undervisningsbörda så, att den bereder docenterna själva och universitetet största möjliga nytta utan att i otillbörlig grad inkräkta på den vetenskapliga verksamhet och vidareutbildning, som dock alltid måste utgöra docenternas främsta sysselsättning.

Den här återgivna uppfattningen ligger till grund för de förslag, som i det följande framläggas och motiveras.

De sakkunnigas förslag. En första förutsättning för att docentinstitutionen skall fylla sin uppgift, är, att dess rekrytering med hänsyn härtill ordnas så tillfredsställande som möjligt. I detta syfte framläggas de förslag, som behandlas i kapitel III. För att klarare framhäva, att den vetenskapliga forskningen bör betraktas som docenternas huvuduppgift, föreslås en omredigering av universitetsstatuterna § 72 moment 2. I syfte att skapa betryggande garantier för objektivitet och likformighet vid den för docentkårens rekrytering betydelsefulla betygssättningen å doktorsavhandlingar föreslås ändrade föreskrifter för disputationerna, av vilka de viktigaste röra förlängning av spikningstiden, inrättande av en särskild nämnd för att förbereda betygssättningen samt skyldighet för fakultetsopponenten att avgiva ett motiverat yttrande om avhandlingen. I fråga om behandlingen i fakultet eller sektion av förslag om docents förordnande föreslås en stadgeenlig plikt att i tvistiga fall höra särskild sakkunnig.

Som ett led i denna strävan att säkerställa docentkårens vetenskapliga nivå och effektivitet föreslås vidare en viss reglering av formerna för docentförordnandes återkallande vid avflyttning från universitetsstaden, uppnådd hög levnadsålder eller varaktig underlåtenhet i fråga om det vetenskapliga arbetet och den akademiska undervisningen.

En följd av denna uppfattning om olämpligheten och under nuvarande förhållanden omöjligheten att ålägga docenterna huvudparten av den propedeutiska undervisningen är, att i kapitel IV andra utvägar undersökas för ifrågavarande undervisnings anordnande. I detta syfte föreslås dels inrättandet av ett antal biträdande lärartjänster av det slag, varav några få tillkommit under de senaste åren, och dels beviljandet av anslag, avsedda att ställas till fakulteters och sektioners förfogande för ordnande av propedeutisk undervisning. Dessa anslag äro avsedda att utgå i form av klumpsummor att fördelas efter undervisningens aktuella behov. Genom denna lösning torde man ej endast på ett betydligt effektivare sätt än förut tillgodose den propedeutiska undervisningen utan även minska de krav, som rena undervisningsbehov ställa på de delvis för andra

ändamål avsedda fonderna av besparade docentstipendiemedel, samt bereda nya möjligheter till ekonomiskt stöd åt ostipendierade docenter och andra yngre vetenskapsidkare.

Docentinstitutionens ekonomiska underlag utgöres av docentstipendierna. Dessas uppgift torde riktigt ha återgivits av 1899 års universitetskommitté med orden: »Docentstipendierna ha ej heller tillkommit för att tillmötesgå löneanspråk från docenternas sida och få ej uppfattas från synpunkten av en med docenturen förenad avlöning. Stipendierna ha inrättats för *docentinstitutionens* skull eller närmare bestämt för att bereda högskolorna säkerhet för att denna institution är så fulltaligt och väl representerad, att högskolorna äga tillgång på ett tillräckligt antal yngre lärare, genom vilka institutionen kan fylla sin bestämelse.» Av denna syn på stipendiernas uppgift följer också, att deras antal måste vara tillräckligt för att vidmakthålla en docentkår, som står i lämpligt förhållande till de ökade krav, vilka utvecklingen rent kvantitativt ställer på universiteten, och att deras belopp och villkoren för deras utdelning och åtnjutande måste bestämmas så, att docentinstitutionen i tävlan med andra yrken och levnadsbanor förmår draga till sig de bästa vetenskapliga begåvningar, som utbildas vid våra universitet. Den med stipendierna förenade tjänstgöringsskyldigheten bör så avpassas, att den å ena sidan länder universitetsundervisningen till verkligt gagn och å den andra ej blir så betungande, att den väsentligt hindrar docentstipendiaternas vetenskapliga verksamhet.

Beträffande docentstipendiernas antal föreslås i kapitel V en ej obetydlig ökning för att bringa stipendieinstitutionen i jämnhöjd med den starka vetenskapliga utveckling, som utmärkt de två senaste årtiondena, och i viss mån även med docentantalets avsevärda stegring under samma tid. Grunderna för stipendiernas fördelning mellan olika fakulteter och vetenskaper ha i huvudsak lämnats orubbade, då det av 1918 års sakkunniga uppbyggda systemet i stort sett visat sig tillfredsställande. Det har dock syntts nödigt att på några punkter föreslå en förhållandevis kraftig ökning av antalet stipendier.

Stipendiebeloppet står icke längre i rimligt förhållande till de inkomster, som åtnjutas av dem, vilkas utbildning och samhällseliga ställning kan anses jämförbar med docenternas. En avsevärd höjning är därför oundgänglig, om icke universiteten — som redan skett inom vissa vetenskaper — skola röna svårigheter att vinna en tillfredsställande rekrytering, beroende av aspiranternas ekonomiska ställning. Ett lämpligt avpassat stipendiebelopp är också nödvändigt, om ej docenterna skola nödgas söka sig biinkomster i en utsträckning, som alltför mycket inkräktar på deras vetenskapliga arbete.

Beträffande tiden för åtnjutande av docentstipendium föreslås ingen förlängning, då den från flera håll förordade utsträckningen av stipendie-

perioden skulle kunna medföra en icke önskvärd ändring av docenturernas karaktär och försvåra docenternas övergång till andra levnadsbanor.

De förslag, som framläggas rörande den med docentstipendierna för- enade tjänstgöringens reglering, äro ämnade att modifiera undervisningsbördan i ovan antydd riktning genom att bereda möjlighet till viss befrielse från undervisningen för vetenskapligt arbete samt genom avskaffande av den särskilda beräkningsgrund, som för närvarande tillämpas beträffande propedeutisk undervisning. I fråga om sättet för tjänstgöringens fullgörande åsyftas en större smidighet, varigenom docenternas arbete kan bättre anpassas efter deras egen läggning och universitetets behov. I anslutning härtill föreslås även anordningar för grundligare planläggning av undervisningsprogrammet vid de olika lärosätena. Slutligen föreslås även en reglering av de spörsmål, som uppstå vid docentstipendiats sjukdom, där den sjukes ställning tidigare varit osäker.

I samband med docentstipendiernas höjning ha bestämmelserna om docentstipendiats bisysslor tagits under omprövning i syfte att bättre tillvarata universitetens intresse. Även bestämmelserna om fonderna av besparade docentstipendiemedel ha underkastats en översyn.

En för universiteten och deras docentkårer synnerligen betydelsefull och välgörande reform var forskarstipendiernas inrättande år 1926. Erfarenheterna av denna nya institution ha varit gynnsamma, och tiden förefaller nu vara inne att giva den en större omfattning. I kapitel VI föreslås därför utom en av ekonomiska skäl motiverad höjning av stipendiebeloppet även inrättandet av fem nya forskarstipendier. Det ökade stipendieantalet möjliggör även för de flesta stipendiernas vidkommande en förenkling av den mycket besvärliga tillsättningsproceduren, vilken nu nödgas till jämförelser mellan forskare från de mest skilda vetenskapsområdena.

En av docenternas viktigaste uppgifter, som för dem själva är synnerligen betungande, är att fungera som fakultetsopponent vid akademiska disputationer. I kapitel VII regleras docenternas skyldigheter i detta avseende så, att de ej alltför mycket skola inkräkta på deras vetenskapliga verksamhet, och vidare föreslås, att ersättningen för opponentuppdrag skall höjas i proportion till det starkt ökade arbete, som de nutida gradualavhandlingarna åsamka opponenter. När ersättningen till docent utgår i penningar, tages den nu ur docentstipendiefonden. Då det förefaller olämpligt att låta dessa fonder bestrida kostnader för en av universitetens ordinarie arbetsuppgifter, föreslås en ändring i detta hänseende.

Särskild uppmärksamhet förtjäna de problem, som uppstå i samband med vikariatsförordnanden. Här förefinnas särskilt vid kortfristiga, partiella vikariat vissa missförhållanden, för vilkas avhjälpande åtgärder föreslås i kap. VIII. Vidare medför ett heltidsvikariat för vederbörande

docent minst en fördubbling av hans tjänsteåligganden och tager sålunda i betydande mån hans krafter i anspråk till förfång för hans eget vetenskapliga arbete utan att i gengäld äga det meritvärde, som dylika förordnanden ha på andra banor och utan att vikariatsarvodet erbjuder mot arbetet svarande ersättning. Det är därför befogat att rätt avsevärt höja vikariatsarvodena samt vidare att vid längre vikariat ordna vikariatersättningen på sådant sätt, att vikarien vid förordnandets slut har den tid för innehav av docentstipendiet, som motsvarar vikariatstiden, tillgodo och sålunda beredes en viss gottgörelse för tidsförlusten.

Utöver de problem, som här berörts, ha även vissa detaljfrågor, som sammanhånga med docentinstitutionen, varit under övervägande. En sådan är spørsmålet om beredande av en fastare ställning inom den akademiska administrationen dels åt docentkåren över huvud taget, dels åt professorsvikarier och de lärare, som vid sitt lärosäte självständigt representera en vetenskap. En annan fråga rör en ökning av de för docenternas vidare utbildning betydelsefulla resestipendierna och en fördelning av dessas belopp efter ett smidigare system än det hittillsvarande. Även docenternas familjepensionsfråga har varit föremål för uppmärksamhet. Slutligen ha de för vårt akademiska befodringsväsen viktiga frågorna om rörliga och personliga professurer, senast dryftade i Universitetsberedningens betänkande, i korthet berörts.

Av alldeles särskild betydelse för docenterna och följaktligen även för universiteten i deras helhet äro de åtgärder, som kunna vidtagas för att underlätta övergången till annan levnadsbana för de docenter, som av ett eller annat skäl icke önska eller kunna kvarstanna vid universiteten. Om denna fråga icke får en tillfredsställande lösning och docenterna ej på andra banor beredas förmåner, som utgöra en skälig ersättning för den tid de till skillnad från sina jämnåriga tillbragt i universitetets tjänst, föreligger allvarlig fara för att den akademiska banans osäkerhet och docenternas missgynnade ställning vid övergång till annan verksamhet skola vålla, att universiteten i stor utsträckning gå miste om många av de för vetenskapligt arbete bäst utrustade och att vårt kulturliv gör en däremot svarande förlust. Skall man ha rätt att kräva, att unga forskare skola kvarstanna vid våra universitet med de högst ovissa befodringsutsikter, som dessa erbjuda, bör man också sörja för att de, i händelse de ej lyckas vinna en lärostol, icke skola befinna sig i vida sämre läge än sina kanske mindre meriterade medtävlare, vilka omedelbart efter avslutade akademiska studier övergått till annan bana. I detta syfte föreslås vissa bestämmelser om tjänsteårs- och lönetursrätt för docenter. I några fall bygga dessa förslag på redan existerande förhållanden, i andra utgöra de nyheter.

Som helhet åsyfta de i detta betänkande framställda förslagen att förbättra docenternas ställning så, att universitetsbanan under så tillfreds-

ställande villkor som möjligt kan tävla med andra levnadsbanor om de lämpligaste aspiranterna, samt vidare att avpassa de docenterna åliggande skyldigheterna på ett sådant sätt, att skäligt utrymme beredes det vetenskapliga arbetet såsom deras huvuduppgift, samtidigt som deras tjänstgöring ordnas i syfte att bereda universitetet största möjliga nytta.

Kap. III. Förordnande och entledigande av docent.

1. Docents förordnande.

Nuvarande bestämmelser. De nuvarande bestämmelserna om förfarandet vid docents förordnande återfinnas i universitetsstatuterna §§ 72 och 73 och i Karolinska institutets stadgar §§ 55 och 56. Förordnande meddelas av kanslern. Ingen må förordnas »utan att hans anställande prövas för undervisningen eller den vetenskapliga forskningen nödigt eller nyttigt samt han ådagalagt erforderlig skicklighet såsom vetenskapsidkare och lärare». Den, som önskar bliva antagen som docent, ställer sin ansökan till vederbörande fakultet eller sektion eller lärarkollegiet vid Karolinska institutet¹, som prövar, huruvida de stadgade förutsättningarna äro för handen. Det åligger därvid målsmannen eller målsmännen för den vetenskap, som sökanden företräder, att först avgiva yttrande. Anses sökanden böra anställas som docent, gör fakulteten hemställa hos kanslern om förordnande. Om fakulteten finner, att lärarskickligheten icke är tillräckligt styrkt men övriga förutsättningar äro för handen, ålägger den sökanden prov enligt av kanslern fastställda allmänna bestämmelser för att låta honom ådagalägga sin skicklighet. Sedan proven avlagts eller tiden för dem eljest utgått, företages ärendet till slutlig behandling i vanlig ordning.

Det har av historiken framgått, att dessa bestämmelser infördes i 1908 års statuter och härröra ur Universitetskommitténs förslag, något jämkat av 1907 års sakkunniga beträffande *behovet* såsom nödvändig förutsättning för förordnande. Gentemot de äldre statuterna beteckna de en skärpning i syfte att genom strängare urval höja docentkårens nivå och begränsa dess storlek. I detta syfte avskaffades rätten för professor att kalla docent utan ansökan, gavs åt § 72 moment 2 dess negativa avfattning och betonades med eftertryck de bägge slagen av förutsättningar för förordnandet, nämligen å ena sidan behov eller nytta för undervisning eller forskning, å andra sidan erforderlig skicklighet som vetenskapsidkare och

¹ Vad som i fortsättningen av detta betänkande sägs om fakultets eller sektionens samt det större konsistoriets befattning med de ärenden, som avses, skall för Karolinska institutets vidkommande i tillämpliga delar gälla dess lärarkollegium och kollegienämnd. Vad som sägs om fakultet, gäller sektion i de fall, där denna utövar fakultetens befogenheter. Likaså anses hänvisning till stadgande i universitetsstatuterna innefatta hänvisning till motsvarande bestämmelse i stadgarna för Karolinska institutet.

lärare. Samma tanke ligger bakom avskaffandet av den tidigare bestämmelsen, att frågan på begäran kunde hänskjutas till kanslern, om skickligheten befunnes tillfredsställande men intet behov av docents anställande ansåges föreligga. Emellertid bör märkas, att i § 72 moment 2 formuleringen »prövas för undervisningen eller den vetenskapliga forskningen nödigt eller nyttigt» valdes av Universitetskommittén, för att ej de direkta undervisningsbehoven skulle bliva den enda grunden för ett förordnande.

Senare önskemål. I 1918 års sakkunnigbetänkande lämnades frågan om docents förordnande helt åsido. Senare ha emellertid åtskilliga önskemål härutinnan framförts. Dessa ha förestavats dels av uppfattningen, att den önskliga standarden ej alltid uppehölls vid förordnanden, och dels av åsikten, att fullt betryggande garantier saknades för en objektiv bedömning av sökandes skicklighet och för upprätthållande av samma normer för docentkompetens inom skilda vetenskaper och vid olika högskolor. Då frågan om docentförordnande i flertalet fall väckes omedelbart efter bedömningen av vederbörandes gradualavhandling, blir den nära förknippad med spörsmålet om denna betygssättning.

I skrivelse till större konsistoriet i Lund den 2 december 1925 ifrågasatte docentföreningen därstädes, huruvida det ej vore lämpligt att skilja kvalifikationerna för docentur från doktorsdisputationen och i samband härmed skärpa fordringarna för docentur. I underdånig skrivelse den 24 januari 1933 förordade samma förening prövning genom sakkunniga av ansökan om docentur för att möjliggöra en allsidigare bedömning än den nuvarande, där ämnesprofessorn i flertalet fall är ensam bestämmande.

Universitetsberedningen. I anledning av denna skrivelse berörde Universitetsberedningen frågan i sitt betänkande. Den fann det nuvarande förfarandet mindre tillfredsställande. Beredningen höll före, att det stundom inträffade, att doktorer erhöles docentur, vilkas anlag för vetenskaplig forskning icke vore så utpräglade, att de borde länkas in på den akademiska banan. Vad lärarskickligheten beträffar, ansåg beredningen, att försvaret och det därför givna betyget vore en skäligen otillförlitlig grund för dess bedömande. Ämneslärarens i realiteten bestämmande ställning vid ärendets avgörande kunde vara mindre tillfredsställande, särskilt då frågan om docentur behandlades i nära sammanhang med betygssättningen och innan avhandlingen hunnit granskas inom en vidsträcktare krets av fackmän. Fakulteten borde därför ha möjlighet att stödja sig även på ett särskilt inhämtat yttrande av ytterligare en sakkunnig, tagen utanför dess krets. För bedömning av undervisningsskickligheten borde lärarprov oftare användas. Slutligen borde ökad uppmärksamhet ägnas åt prövningen av behovet av docenter i ett visst ämne.

Docentföreningarna. De av Universitetsberedningen framförda synpunkterna ha senare behandlats av docentföreningarna i ett antal skri-

velser, varvid meningarna på vissa punkter gått isär. Mot den ifrågasatta noggrannare granskningen av behovet av docenter och den ökade användningen av lärarprov ha inga invändningar rests, men i fråga om den föreslagna särskilda sakkunniggranskningen ha meningarna varit delade.

Docentföreningen vid Karolinska institutet har såväl den 31 januari som den 27 oktober 1938 uttalat sitt gillande av detta sistnämnda förslag. Detsamma gäller Lunds docentförening i skrivelse den 2 november s. å. Under åberopande av den stora vikten av mera enhetlig betygssättning å avhandlingar med hänsyn till betygens betydelse vid konkurrens om lektorat och tjänster vid arkiv, bibliotek och museer yrkar denna förening därjämte, att särskild sakkunniggranskning skall ske vid bedömandet av *alla* doktorsavhandlingar; betygssättningen borde därför få ske tidigast en månad efter avhandlingens spikning.

Inom Uppsala docentförening ha andra meningar framträtt och funnit uttryck i dess remissyttrande över Universitetsberedningens betänkande samt i skrivelser till Docentutredningen den 8 oktober och den 5 december 1938. Beträffande anlitan av särskild sakkunnig för bedömande av docentkompetens ha somliga medlemmar av föreningen anslutit sig till denna tanke, medan andra förordat sakkunnigproceduren endast i de fall, då begäran därom framställts, och åter andra helt avstyrkt förslaget såsom ägnat att medföra betydande olägenheter men föga nytta. Den av Lunds docentförening föreslagna sakkunniggranskningen av alla avhandlingar har avstyrkts såsom alltför tungrodd. I tidigare skrivelser har föreningen emellertid framlagt vissa förslag till förbättrande av disputationsförfarandet, nämligen spikningstidens utsträckning från fjorton dagar till tre veckor och avskaffande av rätten att förkorta spikningstiden, skyldighet för fakultetsopponenten att till fakulteten ingiva motiverat skriftligt yttrande rörande avhandlingen samt uppskov med bestämmandet av graderat betyg till fjorton dagar efter disputationen, »så att en allsidigare och sakligare bedömning av avhandlingen inom fackkretsar kunde ske». Dessa förslag ha vunnit understöd av docentföreningen vid Karolinska institutet i dess skrivelse den 27 oktober 1938, dock under betonande av att anmärkningar mot en avhandling måste framföras vid disputationen, så att författaren finge tillfälle att bemöta dem.

De sakkunniga.

Allmänna synpunkter. Den kritik, som riktats mot de nuvarande formerna för docentkårens rekrytering, är utan tvivel i vissa avseenden berättigad. Ett alltför rikligt förordnande av docenter är ägnat att medföra en minskning av docentinstitutionens anseende och docenturens värde

som merit på olika banor. Det är också klart, att uppenbara olikheter mellan olika lärosäten och ämnen i fråga om kraven på docentkompetens utöva en ur både psykologisk och praktisk synpunkt olycklig verkan.

Emellertid torde det vara svårt att medelst formella bestämmelser förhindra, att docenter förordnas i alltför stor utsträckning. En rent siffermässig begränsning av den art, som föreskrevs i 1820 års Kungl. brev, skulle lätt kunna få ganska betänkliga verkningar. Även om med hänsyn till undervisningens behov en siffermässig begränsning skulle kunna åstadkommas, vore en sådan dock olämplig i betraktande av den vetenskapliga forskningens krav. Här torde icke någon annan gräns böra dragas än den, som följer av de sökandes större eller mindre vetenskapliga kompetens. En mekaniskt verkande spärr, som kunde utestänga en högt kvalificerad forskare från docentur, emedan en mindre framstående erhållit förordnande något eller några år tidigare, skulle förvisso ej överensstämma med den vetenskapliga odlingens intresse.

Det är också vid närmare eftertanke uppenbart, att det önskvärda docentantalet måste ställa sig ganska olika i olika ämnen och vid skilda tillfällen. Betydande lärar- och forskarpersonligheter samla ofta omkring sig begåvade och intresserade lärjungar i särskilt stort antal. Stundom kunna även själva tidsomständigheterna ställa en viss vetenskap i förgrunden för det allmänna intresset och dit samla skaror av lovande ämnessvenner. Det vore olyckligt att genom fasta normer söka binda den vetenskapliga återväxten vid en bestämd relation utan att taga hänsyn till utvecklingens egen rytm. För att skapa en klarare principiell bakgrund synes det emellertid lämpligt att giva universitetsstatuterna § 72 moment 2 en sådan avfattning, att hänsynen till den vetenskapliga forskningen sättas i första rummet. I detta sammanhang har den formella justeringen av detta stadgande föreslagits, att ordet »nödigt» uteslutes såsom ur saklig synpunkt obehövt, sedan man på andra vägar sökt tillgodose undervisningens nödvändiga behov.

Däremot är det tydligen ett samhällsintresse dels att icke öppna docentbanan för vetenskapligt mindre väl kvalificerade aspiranter, dels att göra fullt klart, att ett docentförordnande icke berättigar till några anspråk på försörjning vid högskolorna, och dels slutligen att sörja för att de, vilka på grund av de begränsade ekonomiska resurserna icke erhålla varaktig bärning inom den akademiska karriären, i god tid och under så gynnsamma omständigheter som möjligt kunna övergå till andra levnadsbanor, där deras begåvning kan komma samhället och dem själva till godo.

Dessa önskemål kunna icke förverkligas enbart genom formella bestämmelser och yttre anordningar utan bliva i väsentlig grad beroende av vederbörandes egen och myndigheternas ansvarskänsla och uppmärksamhet. En gynnsam utveckling torde dock i viss mån kunna underlättas ge-

nom nedan föreslagna åtgärder dels för uppnående av större enhetlighet vid docentförordnanden och betygssättning å akademiska avhandlingar, dels för underlättande av docenters övergång till andra levnadsbanor, och dels för upprättande av biträdande lärartjänster och införande av kursarvoden, varigenom det nu stundom förekommande tvånget att med hänsyn till undervisningens krav som docent förordna en mindre kvalificerad person komme att bortfalla.

Särskild speciminering för docentur. Det på sin tid av Lunds docentförening framförda förslaget om särskild speciminering för docentur har ej förekommit i de senaste årens debatt. Dess förverkligande skulle för vår redan långa och dyrbara akademiska utbildning medföra alltför mycken ytterligare kostnad och tidsspillan för att kunna komma i allvarligt betraktande.

Sakkunniggranskning vid ansökan om docentur. För lämpligheten att bereda tillfälle till någon form av särskild sakkunniggranskning i frågor om docentförordnande har en övervägande mening uttalats bland dem, som yttrat sig i frågan. Medan emellertid flertalet tänkt sig denna sakkunnigprövning såsom regel vid alla ansökningar om docentur, ha vissa ledamöter av Uppsala docentförening önskat den inskränkt till de fall, där särskild begäran därom framställes. Starka skäl synas tala för sistnämnda ståndpunkt. Skulle en sakkunniggranskning av docentansökan undantagslöst införas, komme en ganska avsevärt ökad arbetsbörda att åläggas universitetslärarna i större ämnen med betydande antal docentansökningar, utan att förmodligen i flertalet fall någon nämnvärd vinst skulle uppstå. En ytterligare utveckling av den redan ganska omfattande akademiska skriftväxlingsfloran torde ej böra främjas i andra fall, än där något verkligen står att därmed vinna. Å andra sidan är det tydligt, att en reguljär möjlighet att höra en sakkunnig bör skapas i sådana fall, där vetenskapliga, personliga eller andra förhållanden göra det önskvärdt för fakulteten att ej vara uteslutande hänvisad till ämneslärarens omdöme. Att emellertid giva sökanden själv ovillkorlig rätt att på sin begäran erhålla särskild sakkunniggranskning skulle öppna alltför stora möjligheter för obefogade klagomål. En minimiförutsättning bör vara, att åtminstone någon av fakultetens ledamöter ställer sig tveksam till ämneslärarens mening och önskar höra en annan sakkunnig. Att föreskriva, att denne måste tagas utanför fakultetens krets, synes icke nödigt, då frihet bör finnas att anlita den sakkunskap, som i varje fall är lämpligast. Självfallet bör yttrandet vara kortfattat.

På grund härav föreslås, att till universitetsstatuterna § 73 moment 1 fogas ett tillägg, som stadgar, att yttrande av särskild sakkunnig skall inhämtas, då inom fakulteten begäran därom av någon ledamot framställes.

Läroprov. Om lämpligheten av läroprov användande i större utsträckning än för närvarande synes ingen meningsskiljaktighet finnas.

Dock är det klart, att de ej med nödvändighet behöva ifrågakomma för den, som under någon längre tid givit en kurs eller innehåft förordnande e. d. Även i andra fall kunna omständigheter föreligga, som göra lärarprov överflödigt. Närmare bestämmelser än den nuvarande i § 73 moment 3 synas icke erforderliga. Däremot torde det vara önskvärt, att kanslern och övriga akademiska myndigheter ha sin uppmärksamhet riktad på att lärarprov i erforderlig utsträckning komma till användning.

Betygen å doktorsavhandlingar. Då det i de flesta fall är på betyget för gradualavhandlingen, som ett docentförordnande väsentligen grundas, blir sättet för detta betygs avvägning av största vikt för docentkårens rekrytering. De riktiga förutsättningarna för en lämplig praxis vid docentförordnanden skapas därigenom, att objektiviteten vid denna betygssättning såvitt möjligt betryggas och att den sker efter samma normer inom olika ämnen och vid olika lärosäten. Som av docentföreningarnas skrivelser och Universitetsberedningens betänkande framgår, äro förhållandena i sistnämnda avseende icke helt tillfredsställande. Den av Universitetsberedningen meddelade tabellen för åren 1932/33—1936/37 visar t. ex., att inom humanistiska sektionen i Uppsala av inalles 76 avhandlingar 25 ha betygsatts med a, medan motsvarande siffror i Lund äro 45 och 6. Inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen äro siffrorna i Uppsala på 29 avhandlingar 7 a och 7 A; i Lund på 33 avhandlingar 10 a och 1 A; vid Stockholms högskola på 24 avhandlingar 5 a och 4 A. Dylika skillnader torde säkerligen till ej ringa del bero på olika normer för betygssättningen.

Omständigheter, som försvåra en rättvis och likformig betygssättning, äro den med hänsyn till avhandlingarnas nuvarande omfång och specialiseringsgrad alltför korta spikningstiden, vilken utgör 14 dagar men ofta nedsättes till 7, den osäkerhet, som råder beträffande fakultetsopponentens inflytande på själva betygssättningen, samt det förhållandet, att en betygssättning, som sker omedelbart efter disputationen, under vissa omständigheter lätt kan medföra förhastade beslut.

Bland de botemedel, som ha föreslagits, torde den av Lunds docentförening förordade särskilda sakkunniggranskningen av alla gradualavhandlingar medföra praktiska svårigheter, bland annat genom att lägga en alltför stor arbetsbörda på de akademiska lärarna i större ämnen med täta disputationer.

Spikningstiden. Däremot torde de övriga förslagen innehålla åtskilligt av värde för procedures förbättrande. Uppsala docentförening har i underdånig skrivelse juni 1935 med utförlig motivering begärt spikningstidens utsträckning till minst tre veckor. I sin skrivelse den 8 oktober 1938 har föreningen vidare yrkat, att någon förkortning av spikningstiden icke borde vara medgiven.

En spikningstid, understigande tre veckor, motsvarar uppenbarligen

icke de krav, som avhandlingarnas nuvarande storlek och specialisering ställa på fakultetsopponenten och ämnesläraren. En ordinarie spikningstid av tre veckor föreslås därför. En förkortning av denna spikningstid är föga önskvärd; det borde åligga disputanden att genom omsorgsfull disposition av sitt arbete undvika att komma i behov därav. Det kan emellertid tänkas sällsynta undantagsfall, då en förkortad spikningstid verkligen kan visa sig behövlig. Under inga förhållanden bör den dock sättas kortare än fjorton dagar, om en verklig granskning över huvud taget skall bliva möjlig. Tillstånd härtill bör givas av en överordnad och av kollegiala hänsyn mindre besvärad myndighet än fakulteten, exempelvis mindre akademiska konsistoriet, och endast efter uttryckligt samtycke av fakultetsopponenten. En ändring i denna riktning av universitetsstatuterna § 118 moment 1 föreslås.

Betygssättningen. I den offentliga diskussionen har det på sina håll framförts såsom ett önskemål, att de graderade betygen på gradualavhandlingar skulle ersättas med blott vitsorden *godkänd* och *icke godkänd*. Otvivelaktigt skulle en dylik åtgärd undanröja mycket besvär och många anledningar till misshälligheter för de akademiska myndigheterna. Möjligen skulle den också innebära ett korrektiv mot den tendens till allt större avhandlingar, som på senare år framträtt. Att inom nu gällande betygsskala träffa full rättvisa vid betygsgraderingen av så utomordentligt varierande prestationer som doktorsavhandlingar måste ofta vara en mycket vansklig uppgift. Betygsgradernas slopande skulle emellertid vålla betydande praktiska svårigheter vid konkurrens om tjänster, särskilt vid tillsättning av lektorat, där avhandlingsbetygen utgöra en av de viktigaste meriterna; det skulle möjligen också leda till den särskilda specimination för docentur, som av ovan anförda skäl befunnits mindre önskvärd.

Under sådana förhållanden böra de graderade betygen bibehållas och strävandena inriktas på att göra dem så rättvisa och enhetliga som möjligt. Uppsala docentförenings förslag att stadga en bestämd frist mellan disputationen och avgivandet av det graderade betyget är så till vida befogat, som det nuvarande systemet, såsom redan nämnts, kan giva tillfälle till förhastade avgöranden. Å andra sidan kunna bestämmelser om en dylik frist visa sig hindersamma i praktiken samt dessutom möjligen, som docentföreningen vid Karolinska institutet befarat, utnyttjas till att framföra nya anmärkningar mot avhandlingen utöver de vid disputationen dryftade, utan att författaren äger tillfälle att bemöta dem. Detta förslag kan därför ej tillstyrkas, men de väsentliga av de därmed åsyftade fördelarna torde kunna vinnas genom ett allmänt införande av en institution, som redan förekommer vid Karolinska institutet och Göteborgs högskola, nämligen en särskild nämnd för förberedande av betygssättning å avhandlingar.

Betygsnämnder. Betygsnämnden vid Karolinska institutet består enligt instruktion den 17 oktober 1935 av dekanus, tvenne för tre år valda ledamöter, av vilka den ene skall företräda de teoretiska, den andre de praktiska läroämnena, samt minst två för varje särskilt fall valda ledamöter. Annan medlem av lärarkollegiet äger rätt att efter anmält särskilt skäl i visst fall inträda i nämnden. Nämnden inkommer till kollegiet med förslag till betyg å avhandling och försvar. Förslaget skall vara ingivet till nästa kollegiesammanträde eller, om detta infaller tidigare än fjorton dagar efter disputationen, till det därpå följande.

Förfarandet vid Göteborgs högskola är helt informellt. Enligt meddelande av högskolans rektor tillgår så, att rektor uppmanar de medlemmar av lärarrådet, som äga sakkunskap inom avhandlingens område, att bevista disputationen och sätta sig in i avhandlingen. Före den formella betygssättningen kallar rektor dessa medlemmar och ämnesläraren till enskild konferens för diskussion av den sistnämndes förslag till utlåtande och betyg. Vid betygssättningen i lärarrådet föreslår ämnesläraren betyg på avhandlingen och meddelar rektor resultatet av betygskonferensen. Försvarsbetyget föreslås av rektor, ej av ämnesläraren.

Såväl i Stockholm som i Göteborg ha erfarenheterna av de använda metoderna varit de bästa. Diskussionen har stundom medfört, att ämnesläraren ändrat sitt betygsförslag. Ärendet har vid slutbehandlingen förelagat i väl förberett skick, och betygsskalan har nått så stor likformighet, som över huvud är möjlig att uppnå.

Ur ovan anförda synpunkter skulle man kunna motse tillfredsställande resultat av en dylik förberedande betygsdiskussions införande vid samtliga lärosäten. För detta ändamål synes en betygsnämnd böra inrättas. Då emellertid förhållandena äro högst olika inom olika fakulteter och sektioner, föreslås allenast en minimiorganisation för denna nämnd, nämligen ämnesläraren och två andra ledamöter. Denna minimiorganisation bör kunna utbyggas så, att den i det särskilda fallet inträdande ämnesläraren biträdes av företrädare för närbesläktad vetenskap och de valda fasta ledamöternas antal ökas, om så finnes behövt. Skulle ett system med på längre tid valda dekaner införas, torde dekanus böra bliva självskriven ordförande i nämnden. Det torde böra ankomma på kanslern att efter förslag från vederbörande fakultet eller sektion utfärda instruktioner för de olika betygsnämnderna. I fråga om Karolinska institutet ha skäl ej synts föreligga att ändra den nuvarande ordningen.

Att betygsnämnden liksom fakulteten bör ha möjlighet att i tvistiga fall tillkalla särskild sakkunnig för avhandlingens bedömande, är uppenbart. En dylik praxis föreligger redan.

Fakultetsopponenten. Då det synes önskvärt, att fakulteten och dess betygsnämnd före avhandlingens betygssättning beredas tillfälle att taga

del av fakultetsopponentens mening, bör denne vara skyldig att avgiva ett motiverat utlåtande om avhandlingen, vilket dock icke alltid torde behöva utmynna i ett formligt betygsförslag, då en sådan ordning i vissa fall kan tänkas vara mindre lämplig. Detta yttrande bör avgivas till betygsnämnden skriftligen eller muntligen.

Nämnden bör dessutom äga rätt att tillkalla fakultetsopponenten för närmare överläggning om avhandlingens förtjänster och brister, utan att han i sin egenskap av opponent äger säte och stämma i nämnden.

Tid för disputation. För närvarande pläga disputationerna hopas vid terminernas slut. Denna koncentration är i och för sig hinderlig för ett grundligt bedömande av avhandlingarna. Härtill kommer, att inom den filosofiska fakultetens sektioner just vid denna tid många ledamöter äro frånvarande på grund av censorsupdrag. Om disputation infaller i december eller senare delen av maj och meningsskiljaktighet yppar sig inom nämnden, synes möjligheten att uppskjuta betygssättningen till följande termin under vissa omständigheter böra begagnas. Över huvud taget bör en anhopning av disputationer i möjligaste mån undvikas vid dessa tidpunkter.

Anmälan av avhandling. För vinnande av tillräcklig tid för fakulteten att utse fakultetsopponent och vid behov komplettera betygsnämnd samt för rektor att fördela de olika disputationerna på lämpligt sätt i fråga om tid och lokal synes det ändamålsenligt, att skyldighet stadgas för disputand att hos dekanus anmäla sin avhandling senast en månad före spikningen.

I anledning av vad rörande de ovan behandlade frågorna har anförts, föreslås, att universitetsstatuterna §§ 118 och 122 ändras så, att bestämmelser om anmälan av avhandling, om betygsnämnd och dess sammansättning samt om fakultetsopponentens skyldighet att avgiva motiverat yttrande införas.

Docenturs omfattning. Enligt statuternas formulering sökes docentur »i någon vetenskap». Detta har enligt praxis tolkats så, att docentur kan vinnas både i mer än ett läroämne, t. ex. i fysiologi och farmakologi, i litteratur- och lärdomshistoria, och i del av ett läroämne, t. ex. i religionsfilosofi, i parasitologi, i reumatologi och fysisk terapi, i experimentell endokrinologi, i hämatologi, i svensk stilistik, i isländsk filologi, i kulturhistorisk litteraturforskning, i fysisk geografi. Denna praxis synes vara väl förenlig med såväl statuternas ordalydelse som vetenskapens intresse. Särskilt bör påpekas det ej sällan inträdande fallet, att utvecklingen leder till en vetenskaps uppdelning. En dylik process får sin naturliga avspegling inom den akademiska organisationen genom förordnandet av en docent i blott en del av det tidigare ämnet, och denna docentur kan senare växa ut till en ny professur, om omständigheterna göra detta påkallat. Några formella bestämmelser rörande dessa förhållanden synas icke be-

hövliga. Möjligen kunna svårigheter uppstå beträffande rätt för sådan docent till stipendium, som är knutet till visst ämne eller viss ämnesgrupp. Praxis synes vara, att han har rätt att erhålla stipendium i det läroämne, i vilket hans vetenskap ingår som en del. Mot denna praxis torde intet vara att invända utom i de fall, där till stipendiet äro knutna vissa speciella tjänsteplikter, för vilka en dylik docents kompetens kan vara otillräcklig. Så är för närvarande fallet med stipendiet i botanik i Uppsala. Sådana förvisso sällsynta fall torde böra regleras vid varje tillfälle för sig.

2. Docents entledigande m. m.

Om docents entledigande innehåller universitetsstatuterna § 74 endast den allmänt formulerade bestämmelsen, att om fakultet eller sektion anser giltiga skäl till återkallande av docentförordnande förefinnas, den kan göra framställning härom hos kanslern. Formuleringen synes giva vid handen, att det här snarast är fråga om uppenbara fall av vanskötsel. Däremot saknas bestämmelser om docents avgång i samband med uppnående av hög ålder eller utnämning till annan tjänst.

Universitetsberedningen har i sitt betänkande framhållit, att såsom giltigt skäl till återkallande av docentförordnande bör anses det förhållandet, att docenten uppnått den ålder, då en ordinarie akademisk lärare är skyldig avgå från tjänsten. Denna ståndpunkt har icke å något håll rönt motsägelse, och docentföreningen vid Karolinska institutet har direkt uttalat sitt instämmande. Skäl synas sålunda föreligga att stadga skyldighet för docent att avgå från sin docentur vid uppnådda 65 års ålder.

Av vida större praktisk betydelse äro de problem, som uppstå vid docents stadigvarande övergång till annat verksamhetsområde.

Den praxis, som nu följes, innebär, att en docent, som lämnar universitetsstaden för att tillträda fast tjänst på annan ort, automatiskt anses utom vid flyttning till mycket närbelägen ort ha lämnat sin docentur i och med sin avflyttning. Däremot anses lektorat, bibliotekarietjänst, överläkardtjänst vid kommunalt eller enskilt sjukhus eller annan dylik sysselsättning inom universitetsstaden kunna förenas med docentförordnandes bibehållande.

Ur flera synpunkter förefaller det emellertid önskvärt att i fall av flyttning kunna bereda en docent möjlighet att med kanslerns medgivande och efter förslag av fakultet eller sektion under ytterligare någon tid behålla sitt förordnande. Han skulle därigenom äga tillfälle att i sitt universitets skriftserier kunna offentliggöra vid hans avflyttning ännu opublicerade arbeten och vid sina forskningar komma i åtnjutande av de förmåner, som ställningen som universitetslärare kan skänka vid besök å in- och utländska vetenskapliga institutioner. För universitetet åter bibehöl-

les i gengäld möjligheten att vid behov taga hans krafter i anspråk för vikariatsförordnanden och opponentuppdrag. Även ur rent ideell synpunkt tala starka skäl för ett dylikt bevarande av banden mellan universitetet och deras forna docenter. Emellertid bör den tid, som en dylik anordning skulle gälla, ej utsträckas alltför länge, då man annars kunde befara komplikationer och slitningar mellan universitetets anspråk och de krav, som den nya verksamheten ställer. En period av tre år torde kunna betraktas som lämplig ur de synpunkter, som ovan anförts, ehuru förnyande för ytterligare treårsperioder borde vara medgivet i fall, där omständigheterna göra det önskvärt och lämpligt.

Ett längre gående yrkande har framställts, nämligen att till docent skulle kunna förordnas även vetenskapsman, som är bosatt utanför universitetsstaden och därför ej kan där fylla en reguljär läraruppgift. Att sålunda till universitetet knyta vetenskapsmän, som icke där utövat någon lärargärning, skulle säkert innebära fara för ett allvarligt förrykande av den för universitetet viktiga docentinstitutionen. I de fåtaliga fall, då behov uppstår att för någon universitetsuppgift anlita en sådan kraft, kan tillfälle därtill erbjudas utan att han är fast knuten till universitetet.

Slutligen synes den i § 74 nu förefintliga möjligheten att återkalla ett förordnande i fall, där särskilda omständigheter så påkalla, böra bevaras och i praxis tillämpas. Speciellt gäller detta de fåtaliga fall, där vederbörande upphört med vetenskapligt forskningsarbete och icke heller meddelar någon akademisk undervisning.

Det föreslås, att universitetsstatuterna § 74 ändras i överensstämmelse med vad ovan anförts.

Kap. IV. Docenterna och den propedeutiska undervisningen.

I det betänkande, som avgavs av 1918 års sakkunniga, betonas flerstädes med styrka, att det i första rummet är den propedeutiska undervisningen, som bör åligga docenterna. Med utgångspunkt bland annat från den stegrade omfattningen av denna undervisning motiveras den av de sakkunniga föreslagna utbyggnaden av docentinstitutionens ekonomiska underlag.

Under de mer än tjugo år, som sedan dess förflutit, har behovet av propedeutisk undervisning särskilt på grund av studentantalets ökning ständigt stegrats. De krav, som under de senaste åren rests, bland annat från den studerande ungdomens sida, på en effektivisering och rationalisering av de akademiska studierna, peka mot en fortsatt utveckling av denna undervisningsform. Att docenterna under alla omständigheter av såväl ekonomiska som andra praktiska skäl komma att i viss utsträckning behöva tagas i anspråk härför, kan hållas för säkert.

Emellertid ha erfarenheterna givit vid handen, att det ej ur alla synpunkter är fullt lämpligt att binda docenterna, främst de stipendierade, så starkt vid just den propedeutiska undervisningen, som 1918 års sakkunniga åsyftade att göra.

I sin skrivelse den 8 oktober 1938 till Docentutredningen framhåller Uppsala docentförening som ett önskemål, att »vidlyftig, regelbundet återkommande propedeutisk undervisning bör anförtros åt särskilda lärare». Det råder intet tvivel om att uppläggningsen av dylika omfattande kurser innebär ett betungande och vidlyftigt arbete, som måste inverka hämmande och oförmånligt på den vetenskapliga forskning och speciminering, vars möjliggörande är docentstipendiets främsta uppgift. Å andra sidan är det naturligtvis ganska lätt att upprepade gånger giva samma kurs, sedan den väl en gång blivit upplagd. Men om — som fallet är t. ex. med den propedeutiska kursen i nordiska språk i Lund — en dylik kurs varje termin utgör docentstipendiatens enda undervisningsprestation under hela den tid han innehar stipendiet, torde arbetet få en prägel av enformighet, som knappast kan vara lycklig för vederbörande docents vetenskapliga utveckling. Dylika tätt återkommande propedeutiska kurser av betydande omfattning äro ganska vanliga.

Om sålunda en alltför omfattande propedeutisk undervisning är föga

gynnsam för docenterna, är det dessutom tydligt, att själva docentinstitutionen genom sin utformning blir mindre lämplig som den väsentligaste bäraren av den propedeutiska undervisningen. Docenterna rekryteras efter vetenskaplig förtjänst och ha vid sitt förordnande i regel icke hunnit förvärva den pedagogiska förmåga, som är av grundläggande betydelse för en framgångsrik undervisning av den art, varom här är fråga. Härtill kommer framför allt, att en tyngande undervisningsbörda i hög grad hindrar docentens vetenskapliga verksamhet, vilken måste betraktas som hans huvuduppgift.

Av ovan anförda omständigheter framgår, att det alltmer omfattande behovet av propedeutisk undervisning vid universiteten av hänsyn till både docenterna och själva undervisningen varken kan eller bör tillgodoses enbart eller huvudsakligen genom de stipendierade docenterna. Härav bör dock icke den slutsatsen dragas, att docentstipendiaterna helt böra befrias från dylik undervisning. Redan för deras eget vetenskapliga arbete kan det vara av nytta att nödgas över en betydande del av sitt ämne skaffa sig de sammanhängande, omfattande och noggranna kunskaper samt den överblick, vilka oundgängligen krävas för att giva en kurs av det slag, som här avses. Och det är framför allt för de många docenter, som senare övergå till lärarbanan, av stor vikt att ha vunnit erfarenhet om mera elementär undervisning.

I vilken utsträckning docentstipendiaterna böra tagas i anspråk för propedeutisk undervisning, torde vara omöjligt att reglera genom allmänna bestämmelser; de skiftande omständigheterna måste alltid spela en stor roll. Men under alla förhållanden torde ett betydande antal kurser komma att återstå, vilka icke kunna eller böra anförtros åt dylika docenter.

Kurser av sistnämnda slag anordnas för närvarande från fall till fall med anlåtande av fonderna av besparade docentstipendiemedel eller, mera sällan, till Kungl. Maj:ts disposition stående medel eller universitetens reservfonder. De två senare källorna kunna icke anses vara främst avsedda för dylika ändamål, och docentstipendiefonderna, till vilka medel inflyta mycket ojämnt, äro svåra eller omöjliga att i förväg beräkna, varför anordnandet av dessa kurser kommer att lida av en viss osäkerhet. Ej heller äro docentstipendiefonderna avsedda blott för dylika rena undervisningsändamål utan även för uppmuntrande av vetenskaplig forskning, ehuru de åtminstone i Lund och vid Karolinska institutet på senare år så gott som uteslutande måst tagas i anspråk för kursarvoden. Som en sista utväg ha de akademiska myndigheterna nödgats låta vissa kurser bekostas genom avgifter från de studerande, vilket måste anses olämpligt och strider mot principen om avgiftsfri undervisning vid universiteten. Dessa förhållanden äro en följd av att universitetens för undervisningsändamål disponibla medel på intet sätt vuxit i jämnhöjd med undervisningsbehovet.

Det måste sålunda alltid finnas ett större antal kurser inom de olika fakulteterna, som ej kunna givas av docentstipendiater och för vilka därför särskilda medel böra ställas till förfogande. För anordningen härutinnan äro olika utvägar tänkbara.

En möjlighet är att inrätta ett större antal biträdande lärarbefattningar av den typ, som de sista åren skapats i geografi, nationalekonomi och matematik. Emellertid är det blott inom ett relativt litet antal ämnen, som kursbehovet är så stort, att dylika tjänster verkligen äro motiverade. Den delvis ganska omfattande kursverksamhet, som kräves inom övriga discipliner, kan tänkas ordnad efter två skilda metoder, antingen med särskilt anställda speciallärare, vilkas uppgift är att med regelbundna mellanrum giva samma kurs eller kurser, eller också med kursarvoden, ställda till fakulteternas eller sektionernas förfogande för att varje läsår på lämpligaste sätt användas för den behövliga undervisningen.

Av de två alternativen, speciallärare eller anslag till kursarvoden, synes det sistnämnda vara att föredraga. Det medger att vida smidigare för undervisningen i varje särskilt ämne på bästa sätt kombinera de tillgängliga lärarkrafterna, som kunna bestå t. ex. av professorer, biträdande lärare, docentstipendiater och tillfälligt anlitade kursgivare, de sistnämnda må sedan vara ostipendierade docenter eller vetenskapligt ej fullt så högt kvalificerade krafter. Om däremot speciallärare anställas för viss kurs, kan detta leda till komplikationer vid ombyten av professor eller docentstipendiat, där den nye mannen kan tänkas lämpligast använd just för att giva den kurs, som dittills ålegat specialläraren.

Biträdande lärare. Från samtliga fakulteter hava inforrats uppgifter angående behovet av propedeutisk undervisning och för detta ändamål erforderliga lärarkrafter. Granskningen av det inkomna materialet har givit vid handen, att behovet av biträdande lärare är begränsat till vissa ämnen, där den propedeutiska undervisningen är av särskilt omfattande karaktär. I flera av dessa ämnen ha dylika tjänster redan föreslagits av Universitetsberedningen men ännu ej upprättats.

Universitetsberedningens förslag om en biträdande lärare i det för de *teologiska* och *filosofiska* fakulteterna gemensamma ämnet religionshistoria tillstyrkes.

Inom den *juridiska* fakulteten förefinnes intet sådant behov av kursundervisning, att en biträdande lärartjänst vore den lämpligaste formen för dess tillfredsställande.

Då frågan om den *medicinska* utbildningen i sin helhet befinner sig under utredning, bör för denna fakultets vidkommande frågan om inrättandet av nya tjänster anstå.

Inom den *humanistiska* sektionen synes behov av verkliga heltidstjänster för ledningen av en omfattande kursverksamhet föreligga i två ämnen, nämligen litteraturhistoria och pedagogik. Förstnämnda disciplin tillhör

sektionens största och å både högre och lägre stadiet mest studerade ämnen men är endast utrustad med enkelprofessur. Det vidlyftiga kunskapsstoff, som lärokurserna måste innesluta, tvingar till rikligt anlåtande av propedeutisk undervisning, om studietiden ej skall bliva oskäligt lång. Vidare är behovet av dubbling av proseminarieserierna mycket stort. En biträdande lärare är således starkt av behovet påkallad för ett tillfredsställande anordnande av undervisningen i detta betydelsefulla ämne, så länge en andra professur icke kan upprättas.

Pedagogik innesluter, oavsett om den filosofiska ämbetsexamen i hudsak bibehålles i sitt nuvarande skick eller omlägges efter de riktlinjer, som dragits av Lärarutbildningssakkunniga, årligen återkommande, mycket omfattande och talrikt besökta kurser, avsedda för samtliga blivande lärare. Här föreligger sålunda ett typiskt fall av regelbundet återkommande och högst betungande kursgivning. Då ämnet på grund av den ringa omfattning, vari det studeras på licentiatstadiet, icke rimligen kan utrustas med företrädesrätt till ett docentstipendium, men kursernas omfattning är så stor, att den ger full sysselsättning åt en biträdande lärare, synes anställandet av en sådan vara av nöden för att frigöra professorn för vetenskaplig undervisning och forskning.

Utöver de nämnda ämnena föreligger inom sektionen knappast något behov av biträdande lärartjänster för kursgivning annat än möjligen inom ämnet historia, där dock kursernas oenhetliga karaktär synes göra arvoden för varje kurs lämpligare.

Inom ämnet nordisk och jämförande fornkunskap föreligga dock särskilda förhållanden. I Lund har professorn såsom chef för ett stort museum en starkt nedsatt undervisningsskyldighet. I Uppsala tager det med framgång bedrivna fältarbetet i norra Uppland, Vendel och Valsgärde, en väsentlig del av professors arbetskraft i anspråk. Följden blir, att svårigheter uppstå för beredande av tillräcklig tid åt både vetenskaplig undervisning och den nödvändiga propedeutiska kursen i nordisk fornkunskap. Ämnet är ej av den omfattning, att det skäligen bör få företrädesrätt till ett av den historiska gruppens hårt i anspråk tagna stipendier. Det behöves därför en fast lärartjänst för den undervisning, som ej rimligen kan rymmas inom professors tjänstgöringsskyldighet. En dylik tjänst av typen biträdande lärare och avdelningschef vid museet har tidigare äskats för Lunds universitet. I Uppsala torde större skäl finnas att genom instruktion knyta en biträdande lärare vid fältarbetet än vid det därstädes mindre betydande museet. På grund härav föreslås upprättandet av en biträdande lärartjänst vid vartdera universitetet, i Lund förenad med föreståndarskap för museets medeltidsavdelning, i Uppsala med ledning av viss del av fältarbetet.

Inom den *matematisk-naturvetenskapliga* sektionen finnes inom ämnena fysik, zoologi och botanik starkt behov av biträdande lärare för den pro-

pedeutiska undervisningens uppehållande. Förslag om dessa tjänster ha redan framlagts av Universitetsberedningen och tillstyrkas.

Kursarvoden. I det vida övervägande antalet ämnen är det propedeutiska undervisningsbehovet ej tillräckligt stort för att motivera upprättandet av särskilda biträdande lärartjänster, och problemet måste där således lösas på annat sätt. Då av ovan anförda skäl anställandet av speciallärare är en mindre lämplig lösning, återstår utvägen med särskilda, tillfälliga arvoden för varje kurs.

Att upprätta en detaljerad förteckning över kurser, för vilka anslag böra beräknas, och efter dessa kursers omfattning fastställa anslagssummor skulle vara olämpligt, eftersom personbyten och vetenskapliga förändringar måste medföra växlingar i det vid varje tidpunkt erforderliga kursbeståndet. Det är därför lämpligare att bevilja fasta anslagssummor att av varje fakultet eller sektion efter undervisningens behov disponeras som kursarvoden. En dylik lösning synes möjliggöra erforderlig smidighet i undervisningens anordnande alltefter vetenskapens utveckling och de personliga förhållandena. Den skulle sålunda kunna innebära ett viktigt steg till den akademiska undervisningens effektivisering.

Ur docenternas synpunkt innebär den likaså väsentliga fördelar. Man skulle ej vid de flesta tillfällena, då en kurs behöver ges, nödgas tillgripa docentstipendiaten och ålägga honom ett ofta mycket betungande arbete, stundom kanske då han befunne sig i ett särskilt krävande skede av sitt eget forskningsarbete. Docentstipendiefonderna skulle ock i vida större utsträckning än nu kunna disponeras för rent vetenskapliga ändamål. Härigenom och delvis även genom själva kursarvodena skulle resurser av helt annan styrka än de, som nu stå till buds, skapas för att understödja nyförordnade docenter under de ofta mycket hårda år, som förflyta, innan de kunna erhålla stipendium, och docenter, vilkas stipendium hunnit utlöpa före en avgörande konkurrens om en professur eller ett forskarstipendium, liksom även i vissa fall yngre vetenskapsidkare, som ännu ej avslutat sina avhandlingsarbeten. Emellertid skulle kursarvodena naturligtvis icke förbehållas docenter utan kunna tilldelas de lämpligaste av de krafter, som i varje särskilt fall stode till buds. För vissa kurser skulle det förmodligen visa sig förmånligt att anställa yngre vetenskapsmän, vilka ännu ej nått fram till sin disputation men vilkas kompetens vore tillräcklig för ifrågavarande uppgift. Beträffande kursernas anordning bör framhållas, att för ernående av större effektivitet varje kurs bör avslutas med särskilt slutförhör, förrättat av den, som givit kursen.

För att vinna en uppfattning om storleksordningen av de krav det gäller, har med ledning av de inkomna fakultetssvaren läget granskats ämne för ämne.¹ Med utgångspunkt från dessa uppgifter och under förut-

¹ Bilaga A.

sättning, att arvodet för kurserna sättes till 50 kronor per föreläsningstimme, vilket är den beräkningsgrund, som kanslern vanligtvis använder vid fördelning av medel för dylika ändamål, skulle behoven te sig på följande sätt inom de särskilda fakulteterna.

Inom vardera av de *teologiska* fakulteterna föreligger ett behov av 6,000 kronor årligen för kurser i flera ämnen och för biträde vid seminarier i kyrkohistoria. Särskilt önskvärt är, att på detta sätt möjlighet beredes att avskaffa de av deltagarna betalda kurser, som alltjämt förekomma i Lund.

Inom de *juridiska* fakulteterna föreligger behov av höjning av de nuvarande anslagen till de propedeutiska och praktiska kurserna, vilka anslag äro alltför snävt utmätta, samt för anordnande av den nödvändiga kursen i privaträtt för statsvetenskaplig examen, där nuvarande anslag blott avser examinationen. Vidare krävas arvoden för de kurser, som regelbundet givas i bokföring, rättspsykiatri och rättsfilosofins historia, till vilka nu medel beredas ur docentstipendiefonderna eller andra tillfälliga källor. Slutligen behöves ett belopp för minskning av den betungande undervisningsbörda i form av rent elementära kurser, som nu åligger professorerna i denna fakultet. Då dessa kurser till stor del bekostas av deltagarnas avgifter, är deras bestridande genom anslag högst önskvärt. Sammanlagt skulle inom fakulteten krävas minst 10,000 kronor årligen vid vardera universitetet, av vilket belopp 4,000 kronor skulle gälla minskning av professorernas propedeutiska undervisning.

Vad de *medicinska* fakulteterna beträffar, har någon motsvarande beräkning icke ansetts erforderlig. Hela frågan om den medicinska utbildningen är, som ovan nämnts, hänskjuten till en särskild utredning, vars resultat icke kunna föreligga förrän om något år. I avvaktan härpå torde man böra inskränka sig till att utöver de mindre belopp, som redan stå till förfogande för hithörande ändamål, provisoriskt nämna en klumpsumma för den propedeutiska undervisningen inom denna fakultet. Med hänsyn till det stora antal obligatoriska kurser, som är ofrånkomligt, torde detta belopp ej kunna sättas lägre än till sammanlagda summan av den för de två förut omtalade fakulteterna begärda, d. v. s. 16,000 kronor årligen vid vardera universitetet. Vid Karolinska institutet med dess vida större antal studenter torde beloppet böra sättas till 24,000 kronor.

Återstå så den filosofiska fakultetens båda sektioner. Inom den *humanistiska* föreligga på detta område behov av växlande natur. I vissa ämnen, särskilt de moderna språken, tarvas framför allt en uppdelning av proseminarierna, vilka nu, där de nödgas arbeta med många, ända upp till 80 deltagare, icke kunna tillfredsställande fylla sin uppgift. I andra discipliner åter, såsom särskilt historia och nordiska språk, är behovet av propedeutiska kurser mycket omfattande. I vissa språk föreligger ett starkt behov av skrivkurser. Enligt de principer, som följts för de mindre

fakulteternas del, skulle inom humanistiska sektionen utöver de två tidigare nämnda biträdande lärartjänsterna i litteraturhistoria och pedagogik krävas en summa av 44,500 kronor vid vartdera universitetet.

Inom ämnet historia föreligger vid sidan av de redan nu regelbundet givna kurser, vilkas kostnader inräknats i de 44,500 kronorna, även behov av en ny, vidlyftig kurs i Sveriges sociala och ekonomiska historia. Den skulle tillgodose de tungt vägande önskemål, som framförts från läroverkshåll, om den akademiska undervisningens kompletterande med hänsyn till de krav, som ställas på grund av skolämnet historias omläggning till historia med samhällslära. En dylik kurs torde ej kunna äga en mindre omfattning än 60 timmar och skulle sålunda vid vartdera universitetet kräva ett arvode å 3,000 kronor utöver det förut nämnda beloppet.

Inom den *matematisk-naturvetenskapliga* sektionen torde upprättandet av biträdande lärartjänster i geografi och matematik samt de föreslagna tjänsterna av samma art i botanik, zoologi och fysik tillgodose de flesta önskemålen. Härutöver föreligga dock tydliga behov av kursarvoden i flera ämnen, särskilt kemi och geologi. Sammanlagt skulle efter tidigare använda grunder behövas 16,000 kronor vid vartdera universitetet. Härutöver äro nya assistenttjänster i ämnena kemi och geologi samt en amanuensbefattning i mekanik önskvärda.

Som bilaga är till detta betänkande fogad den redan åberopade översikten över det kursbestånd, varpå ovanstående kalkyler äro grundade. Den är emellertid, som redan antytts, icke avsedd att fattas som en bindande förteckning över anslagsposter, en gång för alla bundna vid bestämda kurser, utan blott som en motivering för de nämnda summornas storleksordning. Som redan har angivits, bör till varje fakultets eller sektionens förfogande ställas ett årligt anslag, avsett att fördelas med hänsyn till de olika disciplinernas behov av kurser och tillgång på lämpliga lärarkrafter under läsåret. Har filosofisk fakultet icke använt sin i universitetsstatuterna § 48 moment 2 givna befogenhet att åt sektionerna överlåta åliggandet att ordna undervisningen, skola tydligen de för de båda sektionerna avsedda anslagen ställas till fakultetens förfogande.

Inom de tre mindre fakulteterna, där professorerna uppenbarligen förutsättas alltjämt skola uppehålla en ej ringa del av den elementära undervisningen, torde de ovannämnda beloppen med hänsyn till docentstipendiaternas fåtal och det stora antalet studerande i alla ämnen böra betraktas som oundgängliga. Annorlunda förhåller det sig med den filosofiska fakultetens bägge sektioner. De här ovan för dem angivna summorna utgöras av de belopp, som skulle krävas, om det övervägande flertalet nu existerande, i studieplanerna förutsatta elementära kurser skulle givas av med särskilda arvoden betalda lärarkrafter. Tydligt är emellertid, att en avsevärd del av dem alltjämt både kunna och böra givas av professorerna och docentstipendiaterna i vederbörande ämne. Professo-

rerna beredas härigenom bland annat tillfälle att förvärva nödig kontakt med och kännedom om de studerande före dessas tentamina, och docentstipendiaterna kunna enligt vad ovan framhållits draga nytta av att i viss utsträckning meddela undervisning av propedeutisk art. Hur stor del av kurserna som sålunda bör bestridas av sektionernas vanliga lärarkrafter, kan ej med någon större visshet fastställas, innan systemet någon tid har varit i bruk. Som en provisorisk avvägning torde det emellertid komma att visa sig lämpligt, om från början ungefär hälften av kurserna gäves av professorer och docentstipendiater, medan för den andra hälften särskilda kursarvoden ställdes till förfogande. De behov, som genom nya anslag eller höjningar av förutvarande anslag skulle tillgodoses, äro sålunda följande.

	Uppsala	Lund	Karolinska institutet
Teologiska fakulteten:			
kursarvoden	6,000	6,000	
biträdande lärare	1	1	
Juridiska fakulteten:			
höjning av nuvarande anslag	3,500	4,040 ¹	
nya kursarvoden	2,500	2,500	
kursarvoden för minskning av professorernas propedeutiska undervisning	4,000	4,000	
Medicinska fakulteten:			
höjning av nuvarande anslag	16,000	16,000	24,000
Humanistiska sektionen:			
kursarvoden	22,250	22,250	
kurs i Sveriges sociala och ekonomiska historia . . .	3,000	3,000	
biträdande lärare	2	2	
d:o i nordisk och jämförande fornkunskap	1	1	
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen:			
kursarvoden	8,000	8,000	
biträdande lärare	3	3	
assistenter	2	2	
amanuenser	1	1	

Möjlighet för docentstipendiat att uppbära kursarvode eller del därav.

Ett fall, som inom flera ämnen kan tänkas bliva aktuellt, är, att en docentstipendiat för att fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet ger en propedeutisk kurs men att denna kurs är av större omfång än hans tjänstgöringsskyldighet. I sådan händelse bör han för de överskjutande timmarna erhålla

¹ Nuvarande anslaget till propedeutiska kursen är i Uppsala 1,500, i Lund 960 kr.

motsvarande del av kursarvodet, enligt detta förslag efter en beräkningsgrund av 50 kronor för timme.

Att en docentstipendiat åtager sig att mot arvode giva en propedeutisk kurs helt och hållet utöver sin tjänstgöringsskyldighet, torde icke helt böra förbjudas, då omständigheterna i vissa fall kunna göra det önskvärt eller till och med nödvändigt. I dylika fall gälla naturligtvis bestämmelserna angående högsta tillåtna belopp, som å universitetets stat får uppbäras av stipendierad docent.¹ Vederbörande akademiska myndigheter torde emellertid böra öva en viss kontroll över dylika åtaganden från docentstipendiaternas sida, så att de ej utan verkliga skäl eller i otillbörlig grad inkräkta på den vetenskapliga forskning, vars möjliggörande bör vara stipendiets främsta uppgift.

¹ Se nedan kap. V, s. 67 f.

Kap. V. Docentstipendierna.

1. Antal och fördelning.

1918 års sakkunniga. 1918 års sakkunnigas förslag innebar i fråga om stipendiernas antal och fördelning, att de mellan alla fakulteter rörliga stipendierna avskaffades och samtliga stipendier uppdelades på fakulteter och sektioner. Inom den filosofiska fakulteten fördelades dessutom flertalet stipendier mellan olika ämnesgrupper. Förslaget omfattade för Uppsala del 39 stipendier, av vilka 4 teologiska, 3 juridiska och 5 medicinska samt inom filosofiska fakulteten 2 filosofiska, 4 historiska, 8 språkliga, 2 inom humanistiska sektionen rörliga, 3 matematiska, 3 fysisk-kemiska, 4 biologisk-geografiska och 1 inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen rörligt. För Lund föreslogos 36, av vilka 3 teologiska, 3 juridiska, 5 medicinska, 2 filosofiska, 4 historiska, 8 språkliga, 1 rörligt humanistiskt, 3 matematiska, 2 fysisk-kemiska, 4 biologisk-geografiska och 1 rörligt naturvetenskapligt. För Karolinska institutet begärdes 5 stipendier.

Yttranden över detta förslag. I Uppsala yrkade teologiska fakulteten, att dess stipendier alltjämt skulle vara bundna vid vissa ämnen eller ämnesgrupper, och filosofiska fakulteten önskade bestämmelser om företrädesrätt till stipendium för vissa särskilt betydelsefulla ämnen. I bägge yrkandena instämde konsistoriet och kanslern. En sådan anordning föreskrevs också för Uppsala universitets vidkommande.

Teologiska fakulteten i Uppsala begärde ett femte stipendium under förklaring, att de sakkunnigas åberopande av existensen av ett donerat stipendium i apologetik vore missvisande och att de rörliga stipendiernas avskaffande ur fakultetens synpunkt medförde en försämring.

Medicinska fakulteten sammastädes ville ha möjlighet till en jämkning av sina stipendiers fördelning efter undervisningens behov.

Filosofiska fakulteten begärde ytterligare fem stipendier, av vilka ett i pedagogik, ett inom den historiska gruppen utan företräde för visst ämne, ett i sanskrit, ett inom den biologisk-geografiska gruppen och ett rörligt inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen, varjämte stipendiet i geografi skulle tillhöra fakulteten i dess helhet. Den av fakulteterna äskade ökningen stöddes av konsistoriet.

Teologiska fakulteten i Lund begärde ett fjärde stipendium under åberopande av att ämnena ej kunde delas i färre än fyra grupper och att de mellan fakulteterna rörliga stipendierna försvunne. Humanistiska sek-

tionen i Lund önskade ett femte stipendium för historiska gruppen samt ett andra inom sektionen rörligt stipendium, då docentstipendiefonderna ej kunde väntas räcka för årligt utdelande av extra stipendier. Matematisk-naturvetenskapliga sektionen ansåg ett stipendium i geologi önskvärt samt begärde ytterligare ett inom sektionen rörligt stipendium.

Konsistoriet i Lund begärde i överensstämmelse med fakulteternas och sektionernas krav ytterligare ett teologiskt, ett historiskt, ett rörligt humanistiskt och ett rörligt naturvetenskapligt stipendium. Liksom filosofiska fakulteten förordade konsistoriet, att ansökan om docentstipendium inom den biologisk-geografiska gruppen av docent i geografi borde behandlas av hela fakulteten.

Uppsala docentförening hemställde den 27 november 1918 för sitt universitet om 44 stipendier i stället för av de sakkunniga föreslagna 39, innebärande en ökning med ett stipendium i historiska gruppen, ett i språkliga gruppen, ett i geografisk-biologiska gruppen samt ytterligare ett rörligt i vardera sektionen. Docent i ämne med företrädesrätt till stipendium borde avstå honom tilldelat rörligt stipendium och i stället övertaga det fasta, då det bleve ledigt.

Lunds docentförening ansåg i skrivelse den 18 november 1918, att om det dittillsvarande systemet skulle övergivas, vore den av de sakkunniga förordade indelningen i stora grupper ogynnsam för de små ämnena över huvud taget och särskilt för dem, som ej tillhörde någon grupp. Föreningen förordade därför två rörliga stipendier i vardera sektionen, om den av de sakkunniga föreslagna gruppindelningen genomfördes. Inom fysisk-kemiska gruppen krävdes under samma förutsättning paritet med Uppsala, sålunda 3 i stället för 2 stipendier. Vidare äskades ett femte stipendium för historiska gruppen. Föreningen ställde sig emellertid avvisande till hela den föreslagna nya gruppindelningen och förordade det dittillsvarande systemet med nödiga kompletteringar.

Kanslern förordade utöver de sakkunnigas förslag 6 stipendier till Uppsala och 4 till Lund i enlighet med vederbörande myndigheters förslag. Stipendiet i geografi borde vara gemensamt för fakulteten i dess helhet. Den av medicinska fakulteten i Uppsala föreslagna möjligheten till jämkning vore onödig, då särskild framställning kunde göras hos Kungl. Maj:t.

I sin proposition i ärendet, nr 244/1919, föreslog departementschefen utöver de sakkunnigas förslag för Uppsala ett stipendium för den historiska och ett för den biologisk-geografiska gruppen, varigenom totalsumman kom upp till 41. För Lunds del föreslogs ytterligare ett för den historiska gruppen, varigenom summan blev 37. Samtliga stipendier inom filosofiska fakulteten skulle vara knutna till endera sektionen.

Sedan riksdagen beslutat i enlighet med departementschefens förslag, dröjde det föga mer än ett decennium, innan de önskemål om flera stipendier, som framförts i remissyttrandena, ånyo blevo aktuella.

Senare önskemål. I maj 1931 överlämnade Uppsala docentförening under hand till kanslersexpeditionen en underdånig skrivelse rörande docentfrågan, vilken skrivelse emellertid icke ingavs till Kungl. Maj:t. Med ett rikhaltigt statistiskt material sökte man här uppvisa missförhållanden beträffande stipendiernas antal inom teologiska och filosofiska fakulteterna och krävde en ökning till 6 teologiska, 22 humanistiska och 15 matematisk-naturvetenskapliga stipendier mot dåvarande och alltjämt 1939 existerande 4, respektive 17, respektive 12. Föreningen begärde vidare, att vid sådan ökning en lämplig fördelning av de nytillkomna stipendierna inom filosofiska fakulteten mellan de olika ämnesgrupperna och de rörliga stipendierna måtte verkställas.

Sedan de ekonomiska konjunkturerna ljusnat, återkom docentföreningen i Uppsala med en den 5 november 1935 ingiven underdånig skrivelse av i stort sett samma innehåll som 1931 års skrivelse. Emellertid begärdes nu för humanistiska sektionens del 23 stipendier. Dessa krav rönt i allmänhet stark sympati hos de akademiska myndigheterna. Humanistiska sektionen i Uppsala framhöll särskilt lämpligheten av att de utanför ämnesgrupperna stående stipendierna ökades i antal, och fann vidare det av docentföreningen föreslagna antalet sektionen tillkommande stipendier, d. v. s. 23, alltför lågt. Härvid framhölls i viss motsats till docentföreningen, att inom flertalet av sektionens ämnen den föreläsnings- eller kursvis meddelade undervisningen måste kompletteras med handledning av de studerande vid begagnande av bibliotek och samlingar, liksom att flera av ämnena vore alltför omfattande för att kunna i sin helhet behärskas av en enda ämnesrepresentant. Även matematisk-naturvetenskapliga sektionen fann sitt av docentföreningen föreslagna stipendieantal, 15, alltför knappt.

I remissyttrande den 29 oktober 1936 instämde docentföreningen i Lund i flertalet av Uppsalaföreningens krav. Föreningen hävdade emellertid, att Lund i fråga om antalet docentstipendier borde erhålla ungefärlig paritet med Uppsala, en önskan, som i stort sett uppfyllts av 1937 års riksdag, vilken gav Lund ytterligare ett teologiskt, ett biologisk-geografiskt och ett rörligt humanistiskt stipendium. Medicinska fakulteten i Lund har för sin del gjort framställning om ökat antal docentstipendier med hänsyn till särskilda förhållanden i Lund.

Lärarkollegiet vid Karolinska institutet framhöll i sitt yttrande den 27 maj 1937 i anledning av nämnda remiss behovet av ett väsentligt ökat antal stipendier vid institutet, där docenternas antal numera vore 57, men stipendiernas alltjämt endast 5. Kollegiet förordade 2 nya stipendier för de teoretiska ämnena och 2 för de praktiska.

Ytterligare synpunkter ha framförts av docentföreningarna vid Karolinska institutet och i Uppsala i samband med remissyttrandena den 31 januari, respektive den 21 februari 1938 över Universitetsberedningens be-

tänkande. Den förra föreningen har därvid särskilt understrukit som sin uppfattning, att eventuella nya forskar- och docentstipendier vid de medicinska lärosätena borde sättas någorlunda i proportion till antalet stipendieberättigade docenter.

Docentföreningarnas nuvarande önskemål. Sedan Docentutredningen på hösten 1938 hade begynt sitt arbete, ha docentföreningarna inkommit med nya önskemål. Uppsalaföreningen fixerade i skrivelse den 8 oktober 1938 det önskvärda stipendieantalet vid universitetet till 6 teologiska, 3 juridiska, 6 medicinska — varvid särskilt de teoretisk-medicinska ämnena borde stödjas — 23 humanistiska och 15 matematisk-naturvetenskapliga, summa 53 mot nuvarande 41. Inom filosofiska fakulteten vore det av vikt, att de nya stipendierna på lämpligt sätt fördelades mellan olika ämnesgrupper och att behovet av rörliga stipendier beaktades.

Lundaföreningen underströk den 9 november 1938 sin uppfattning, att Lunds universitet numera med hänsyn till såväl studentantalet som behovet av lärarkrafter stode i full paritet med Uppsala och att antalet docentstipendier därför borde vara detsamma. Däremot kunde fördelningen av stipendier mellan fakulteter och sektioner modifieras med hänsyn till dessas växlande inbördes storleksordning vid de båda universiteterna. Fördelningen mellan ämnesgrupper borde genomföras så, att hänsyn toges såväl till »huvudämnenas legitima behov» som till forskningens allt starkare specialisering.

Docentföreningen vid Karolinska institutet yrkade den 27 oktober 1938 under åberopande av institutets talrika docentkår på 12 docentstipendier, av vilka 6 kliniska och 6 teoretiska, i stället för de nuvarande 5.

Fakulteternas önskemål. Docentutredningen har vidare inhämtat fakulteternas nuvarande önskemål beträffande docentstipendiernas antal och fördelning.

De *teologiska* fakulteterna ha för närvarande vardera 4 stipendier. Fakulteten i *Uppsala* begär 2 nya stipendier utan företrädesrätt för särskilt ämne, under åberopande av att disciplinerna exegetik samt dogmatik och moralteologi nu vardera uppdelats i två skilda ämnen med behov av egna docenter. Fakulteten i *Lund* begär ytterligare ett stipendium, för att ämnena religionshistoria och praktisk teologi vardera skola kunna få regelbunden tillgång till ett stipendium.

De *juridiska* fakulteterna anmäla icke några önskemål om nya stipendier utöver de 3, som de vardera disponera.

De *medicinska* fakulteterna förfoga för närvarande över vardera 5 stipendier. Fakulteten i *Uppsala* begär deras ökning till 8, av vilka 4 inom medicine licentiatexamens och 4 inom medicine kandidatexamens läroombuden. Fakulteten åberopar särskilt stegringen i antalet medicinska doktorsdisputationer. Fakulteten i *Lund* begär en ökning till 9, varav 3 med företräde för de teoretiska ämnena och 3 för de kliniska. Härvid åberopas

bland annat fakultetens stora ämnesantal och den rikliga tillgången på docenter vid densamma. *Karolinska institutets* lärarkollegium slutligen begär sammanlagt 12 stipendier, av vilka 4 teoretiska, 4 kliniska och 4 rörliga.

Inom vardera av de *humanistiska* sektionerna finnas för närvarande 17 stipendier, av vilka 2 filosofiska, 5 historiska, 8 språkliga och 2 rörliga. *Uppsalasektionen* påpekar, att av sektionens 22 med professorer försedda ämnen minst 5 alltid måste sakna stipendium, och begär 5 nya stipendier, bundna till ämnesgrupperna, helst dock ytterligare 2 för de bägge dubbelprofessorerna, historia och nordiska språk. Dessutom äskar sektionen 4 nya rörliga stipendier, främst med tanke på det avsevärda antal ämnen, som sakna egen lärostol. Sammanlagt begäres alltså en ökning av stipendierna från 17 till 26, eventuellt 28. Humanistiska sektionen i *Lund* begär en ökning med 7 stipendier till 24, av vilka 2 filosofiska, 8 historiska, 10 språkliga och 4 rörliga.

Av de *matematisk-naturvetenskapliga* sektionerna förfogar den i Uppsala över 12 stipendier, av vilka 3 matematiska, 3 fysisk-kemiska, 5 biologisk-geografiska, ett rörligt, och sektionen i Lund över 11, av vilka blott 2 fysisk-kemiska. *Uppsalasektionen* begär 9 nya stipendier, av vilka 2 matematiska, 3 fysisk-kemiska och 4 biologisk-geografiska. Antalet skulle således bli 21. Sektionen i *Lund* åter begär utan att närmare angiva deras fördelning 4 nya stipendier, varigenom sammanlagda antalet skulle bli 15.

De sakkunniga.

Det nuvarande antalet docentstipendier har varit oförändrat sedan 1919 med undantag av att Lund 1937 erhöll 3 nya stipendier. Under dessa tjugo år har å andra sidan det sammanlagda studentantalet vid de tre lärosätena stigit från cirka 4,500 till ungefär 7,350, alltså med 63 %. Antalet professorer har samtidigt stigit i Uppsala från 70 till 75, i Lund från 56 till 64 och vid Karolinska institutet från 24 till 26. Under samma tid har antalet docenter ökat i Uppsala från 79 till 120, i Lund från 67 till 100 och vid Karolinska institutet från 28 till 71.¹

Mot bakgrunden av denna betydande ökning i studentantalet och docenternas numerär framträder tydligt nödvändigheten av en avsevärd höjning av antalet docentstipendier.

Av några bland de akademiska myndigheterna har såsom principiellt önskemål anförts, att varje ämne, som förfogar över en professor, även borde äga företrädesrätt till ett docentstipendium. Ur vissa synpunkter kunde en dylik anordning onekligen synas erbjuda fördelar, men fråga

¹ Jfr tabellerna, bilaga B.

är, om den ej även skulle vara förenad med betydande svårigheter. I små ämnen med begränsat antal doktorander skulle förefintligheten av ett fast docentstipendium kunna tänkas vålla en avprutning på kraven på docentkompetens i syfte att trygga stipendiet åt ämnet. I den mån så skedde, skulle också lätt skapas ökade svårigheter att placera dem bland dessa docenter, som ej segrade i en professorskonkurrens. Även om tillgången till docentstipendier icke bör utmätas så, att konkurrensmomentet försvinner och framtida försörjningssvårigheter kunna uppstå, är det dock självklart, att stipendieantalet bör ställas i lämpligt förhållande till såväl antalet ämnen över huvud taget som antalet professorer. Att ställa det i fast proportion till docentantalet låter sig icke göra, eftersom detta är och allt fortfarande bör vara utan bestämd gräns uppåt.

Även om det totala stipendieantalet anses böra vara ungefärligen det samma vid de båda universiteten, bör fördelningen mellan de olika fakulteterna och sektionerna vid vardera lärosätet kunna modifieras med hänsyn till deras växlande inbördes storlek i fråga om studentantal och disputationfrekvens. Alltför stora kunna dock dessa variationer ej vara, då varje ämnesgrupp har vissa minimibehov, som ej utan skada för det hela kunna åsidosättas.

Nu gällande docentstipendieförfattning, Kungl. brevet den 6 juni 1925, uppvisar i detaljutformningen vissa skillnader mellan Uppsala och Lund. Viktigast bland dessa är, att i Uppsala för filosofiska fakultetens del vissa större ämnen inom varje ämnesgrupp äga företrädesrätt till ett stipendium, medan i Lund ingen dylik företrädesrätt finnes stadgad. Humanistiska sektionen i Lund föreslår själv övergång till det för Uppsala föreskrivna systemet. Denna uppfattning synes berättigad. Företrädesrätt till stipendium för vissa större ämnen ger bättre möjligheter att tillgodose ifrågavarande ämnens särskilt viktiga undervisningsbehov, exempelvis för seminarieserier o. d. Den ger också tillfälle att i förväg beräkna, vid vilken tidpunkt ett visst ämne kan få påräkna att nybesätta ett stipendium, en omständighet, som kan vara av stor praktisk betydelse för unga forskare inom ämnet.

Teologiska fakulteten. Vid båda universiteten har ökningen av antalet studerande inom de teologiska fakulteterna varit särskilt påfallande under de sista två decennierna. Även docentantalet har på senare år ständigt hållit sig på en högre nivå än tidigare.¹ Det vetenskapliga arbetets krav ha stigit, ej minst på grund av den ökade ämnesdifferentieringen. Under sådana omständigheter synes behovet av ett ytterligare docentstipendium vid vardera universitetet vara väl styrkt.

Enligt nu gällande bestämmelser bör i Uppsala av de fyra stipendierna ett företrädesvis stå till förfogande för vart och ett av ämnena 1) exegetik,

¹ Se bilaga B.

2) kyrkohistoria eller symbolik, 3) teologiska prenotationer med teologisk encyklopedi eller systematisk teologi samt 4) praktisk teologi. I Lund äro bestämmelserna desamma med undantag av att där det tredje stipendiet med företräde tillhör systematisk teologi ensam och det fjärde delas mellan teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi samt praktisk teologi.

Emellertid ha i Uppsala 1938 de båda professurerna i systematisk teologi uppdelats på en professur i dogmatik med symbolik och en i teologisk etik med religionsfilosofi, medan samtidigt lärostolen i teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi förvandlats till en professur i religionshistoria med religionspsykologi. Motsvarande ändringar kunna väntas i Lund inom en ej alltför avlägsen framtid.

För att ernå största möjliga smidighet i stipendiefördelningen bör det femte stipendiet enligt Uppsalafakultetens förslag vara rörligt. Av de bägge system för företräde, som tillämpas för de nu existerande fyra stipendierna, synes det lundensiska vara att föredraga, då det upsaliensiska låter tre så viktiga ämnen som dogmatik, etik och religionshistoria tävla om samma stipendium. Det föreslås sålunda, att de fyra hittillsvarande stipendierna fördelas enligt de bestämmelser, som nu gälla i Lund, med hänsyn tagen till den i Uppsala nyss skedda och i Lund väntade omregleringen av vissa lärostolars omfattning, och att ett femte stipendium upprättas, som göres rörligt inom hela fakulteten.

Juridiska fakulteten. Ingen ändring har ifrågasatts från något håll beträffande de juridiska fakulteterna.

Medicinska fakulteten. Ämnena inom de medicinska fakulteterna äro uppdelade på två grupper, av vilka den ena omfattar kandidatexamens område samt patologisk anatomi och rätts- och statsmedicin, den andra alla övriga ämnen. De fem stipendierna äro så fördelade, att i Uppsala vardera gruppen har företräde till två stipendier, medan i Stockholm två stipendier äro förbehållna åt vardera gruppen samt i Lund den förstnämnda gruppen har företräde till två stipendier och de övriga tre kunna tilldelas vilket ämne som helst inom fakulteten.

Det synes klart, att antalet stipendier är alltför lågt i förhållande till det stora antalet ämnen och lärostolar inom fakulteterna. Vidare är Karolinska institutet i stipendiehänseende tydligt missgynnadt med hänsyn till såväl professorernas och studenternas som de stipendieberättigade docenternas antal. I sistnämnda avseende är vidare Lund så tydligt överlägset Uppsala, att en skillnad i stipendieantal synes motiverad.¹

Den nu tillämpade uppdelningen i två ämnesgrupper har fungerat tillfredställande.

Stipendierna föreslås ökade till nedannämnda antal och fördelade sålunda:

¹ Se bilaga B.

Uppsala: 6 stipendier, varav 2 i vardera gruppen och 2 rörliga.

Lund: 7 stipendier, varav 2 i vardera gruppen och 3 rörliga.

Karolinska institutet: 10 stipendier, varav 3 i vardera gruppen och 4 rörliga.

Humanistiska sektionen. 1918 års sakkunniga anförde bland annat följande:

»Otvivelaktigt har behovet av ökat antal docentstipendier gjort sig mest kännbart inom filosofiska fakulteten. Flera omständigheter bidraga till att ålägga denna fakultet en särdeles dryg undervisningsbörda. Särskilt vilja vi härvidlag rikta uppmärksamheten å den alltjämt fortgående specialisering, som inom dess olika vetenskaper kan konstateras och som låter ämnen eller ämnesgrenar växa ut till självständiga discipliner, vilka med större eller mindre styrka göra anspråk på egen plats å universitetens timplan. Ur forskningens lika väl som undervisningens synpunkt gör sig därför nödvändigheten av en arbetsfördelning alltmer gällande.»

Dessa synpunkter äga otvivelaktigt lika stark tillämpning efter som före 1918. Sedan 1919 har enligt studentkatalogerna antalet studerande inom humanistiska sektionen — studerande för teologisk-filosofisk examen icke inräknade — i Uppsala vuxit från 783 till 1,500, alltså nästan fördubblats, i Lund från 412 till 1,029, alltså mer än fördubblats. Det stegrade behovet av undervisning, särskilt i form av seminarier och proseminarier, kan endast till en del tillgodoses genom de av oss föreslagna kursarvodena. Beträffande de yttre förutsättningarna för den vetenskapliga återväxten är att märka, att den humanistiska sektionen saknar i stort sett såväl de möjligheter, som på andra håll erbjudas av assistent- och amanuensbefattningar av olika slag, som de juridiska fakulteternas talrika vikariatsförordnanden. Docentstipendierna äro således inom denna sektion av relativt större betydelse för att hålla unga forskare kvar vid universiteten. Specialiseringen och framträdandet av nya vetenskaper har gjort sig gällande även under 1920- och 1930-talen, som exemplen lärdomshistoria, ortnamnsforskning, etnologi, folkminnesforskning, turkologi m. fl. visa. En avsevärd ökning av antalet stipendier inom sektionerna är ur alla de anförda synpunkterna oundgänglig.

Av de grupper, i vilka sektionens ämnen äro delade, omfattar den *filosofiska* i Uppsala ämnena teoretisk filosofi, praktisk filosofi och pedagogik. I Lund utgöra ämnena fyra, nämligen teoretisk filosofi, praktisk filosofi, psykologi och pedagogik. Gruppen förfogar över två stipendier, av vilka i Uppsala teoretisk filosofi äger företräde till det ena. Av gruppens ämnen är, bortsett från pedagogiken, för vilken föreslås en biträdande lärartjänst, teoretisk filosofi det större examensämnet. Med hänsyn härtill och till den nedan förordade ökningen av antalet rörliga stipendier inom sektionen synas för gruppens vidkommande inga andra ändringar be-

hövliga än att teoretisk filosofi får företräde till det ena stipendiet även i Lund, samt att psykologi hänföres till gruppen även i Uppsala.

Inom den *historiska* gruppen framträder stipendieantalets otillräcklighet särskilt starkt, delvis beroende på att de arkeologiska disciplinerna, som hänföras hit, sedan 1919 genomgått en hastig utveckling. Genom en tilläggsbestämmelse av år 1935 har, utan att stipendiernas antal ökats, stadgats, att gruppen skall omfatta i Uppsala jämväl ämnet geografi och i Lund jämväl ämnet nordisk och jämförande fornkunskap. De ämnen, som nu ha att tävla om gruppens fem stipendier, äro sålunda åtta: historia, statskunskap, statistik, geografi, litteraturhistoria med poetik, konsthistoria med konstteori, klassisk fornkunskap och antikens historia samt nordisk och jämförande fornkunskap. Då tre av dessa äga företrädesrätt i Uppsala, återstå därstädes för de övriga fem ej mer än två stipendier. Vidare äro historia och litteraturhistoria två av sektionens största och å licentiatstadiet mest studerade ämnen, i vilka behovet av två docentstipendier samtidigt ofta är kännbart. En avsevärd ökning inom denna grupp synes sålunda ofrånkomlig.

Ytterligare ha två av sektionens övriga examensämnen med naturlig hemortsrätt i denna grupp numera uppnått den betydelse, att de böra där upptagas, nämligen religionshistoria och nationalekonomi. Antalet ämnen i gruppen skulle därmed stiga till tio. Under sådana förhållanden synes antalet stipendier ej böra sättas lägre än åtta.

Den för Uppsala gällande bestämmelsen om företrädesrätt till stipendium för ämnena historia, statskunskap och litteraturhistoria med poetik bör utsträckas till att gälla även Lund.

Den *språkliga* gruppen, som för närvarande förfogar över åtta stipendier, omfattar följande ämnen: nordiska språk (inklusive svenska språket), tyska, engelska, romanska språk, slaviska språk, latin, grekiska, sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning, semitiska — i Lund österländska — språk samt i Uppsala finsk-ugrisk språkforskning, eller summa nio ämnen i Lund och tio i Uppsala. Av dessa äro flera mycket omfattande och livligt studerade, främst nordiska språk, inom vilket även flera specialdiscipliner såsom nordisk ortnamnsforskning och svensk stilistik ha framvuxit. En ökning med ett stipendium synes sålunda oundgänglig.

I Uppsala åtnjuta för närvarande ej mindre än sju ämnen — nordiska språk, tyska, engelska, romanska språk, latin, grekiska och semitiska språk — företräde till var sitt stipendium. Även efter tillkomsten av ett nytt stipendium skulle sålunda blott två stipendier vara rörliga inom gruppen, vilket är otillräckligt. Det torde därför vara ofrånkomligt att inskränka antalet av de till företräde berättigade ämnena, hur beklaglig ur andra synpunkter en sådan åtgärd än måste te sig. Då ämnet semitiska språk i fråga om sin betydelse icke synes vara fullt jämförligt med de ämnen, som eljest åtnjuta företrädesrätt till stipendium, ligger det

närmast till hands, att för nämnda ändamåls vinnande företrädesrätten för dess del upphör. Företrädesbestämmelserna i övrigt böra utsträckas att gälla även Lund. Om den nuvarande beteckningen österländska språk för Lunds vidkommande bibehålles, täcker den även allt fortfarande den därstädes på senare tid uppblomstrande turkologin.

De inom hela sektionen *rörliga* stipendierna äro nu vid vardera universitetet blott två. Detta torde vida understiga det nödvändiga. För det första finnes ett ej obetydligt antal ämnen, som stå helt utanför gruppindelningen och sålunda endast kunna erhålla rörliga stipendier. Dylika discipliner äro för närvarande folkminnesforskning, nordisk etnologi, etnografi, musikhistoria med musikteori, iranska språk, egyptologi, assyriologi, sinologi m. fl. Av dessa äro, som synes, flera vetenskaper, kring vilka ej obetydligt intresse har samlats.

Vidare innehålla alla tre grupperna, särskilt den historiska, fler ämnen, än de förfoga över stipendier. Vid varje tidpunkt äro sålunda åtskilliga gruppämnen hänvisade till de rörliga stipendierna. Slutligen tillkommer i vissa fall behovet av möjligheter att tilldela två docenter i ett och samma ämne stipendium. Två eller flera särskilt lovande forskare i samma ämne uppträda ej sällan samtidigt.

Beträffande de inom sektionen rörliga stipendierna synas liknande skäl, som inom den medicinska fakulteten talade till Lunds förmån, kunna åberopas för att giva Uppsala ett något större antal. Docentantalet inom sektionen har därstädes alltid varit betydligt större, antalet studerande likaså. Även ämnesspecialiseringen har där gått längre.

På grund härav föreslås, att Uppsala erhåller sex inom sektionen rörliga stipendier, av vilka två med företräde för de ämnen, som stå helt utanför gruppindelningen, och Lund fyra med företräde för de ämnen, vari stipendierad docent icke finnes. Sistnämnda formulering gäller för närvarande i Lund, och skäl torde saknas för dess ändring.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Inom de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna gälla i stort sett samma allmänna skäl för stipendieorganisationens utbyggnad, som tidigare åberopats för de humanistiska. Specialiseringen och klyvningen av de härdvunna disciplinerna torde inom den naturvetenskapliga ämnesgruppen ha gått längre än på andra håll. Å andra sidan synas de av sektionen i Uppsala framförda kraven vara ganska höga, då de för ett flertal ämnen, nämligen matematik, fysik, kemi, botanik, zoologi och geologi avse att giva stadigvarande företräde för samma ämne till två stipendier.

Den *matematiska* gruppen, som enligt nu gällande ordning omfattar ämnena matematik, matematisk fysik, mekanik och astronomi, har för närvarande tre stipendier. Då mekaniken utgör en underavdelning av ämnet matematisk fysik och det vid bägge universitetet endast finnes en

professur i »mekanik och matematisk fysik» samt Universitetsberedningen föreslår, att professurens och examensämnets namn skall ändras till matematisk fysik, omfattar gruppen i realiteten ej fler ämnen, än den disponerar stipendier. Det största ämnet, matematiken, som har dubbelprofessur, är dessutom numera utrustat med en biträdande lärare. Någon ökning av docentstipendierna synes därför ej oundgänglig.

Den *fysisk-kemiska* gruppen omfattar i Uppsala fysik, meteorologi, fysikalisk kemi samt kemi, alltså fyra ämnen. Särskilda donationsprofessorer ha upprättats i elektricitetslära och biokemi, vilka ämnen också böra infogas i gruppen. Denna disponerar nu tre stipendier. I Lund består den blott av två ämnen, fysik och kemi, samt förfogar över två stipendier. Skillnaden mellan universiteten i fråga om ämnesantalet är emellertid till en del blott skenbar, då de underavdelningar av fysiken och kemin, vilka i Uppsala fått egna professorer, i Lund naturligtvis falla under professorerna i fysik och kemi. Meteorologi saknas däremot helt i Lund.

Det är tydligt, att det nuvarande antalet stipendier ingalunda motsvarar den vetenskapliga utveckling, som särskilt tagit sig uttryck i kemins uppdelning i flera ämnen, och ej heller mot den utomordentligt betydelsefulla roll, som de i gruppen ingående disciplinerna för närvarande spela. På grund härav föreslås, att antalet stipendier ökas till fem i Uppsala och fyra i Lund, samt att huvudvetenskaperna, fysik och kemi, erhålla företräde till vardera ett stipendium.

Den *biologisk-geografiska* gruppen omfattar ämnena botanik, zoologi, geografi och geologi samt i Uppsala växtbiologi och i Lund ärftlighetslära, vartill i Lund bör fogas limnologi. Antalet ämnen är sålunda i Lund sex, i Uppsala fem. Gruppen förfogar nu över fem stipendier. Då flera av de ämnen det här gäller, äro mycket stora och företrädas av dubbelprofessorer, nämligen botanik och zoologi, i Uppsala även geologi, synas stipendierna böra ökas med två vid vardera universitetet. Företräde torde böra åtnjutas av de fyra huvudämnena botanik, zoologi, geografi och geologi samt i Lund av ärftlighetslära.

Det finnes för närvarande blott ett inom hela sektionen *rörligt* stipendium vid vardera universitetet. Då även inom denna sektion vissa ämnen, t. ex. geodesi och oceanografi, äro orepresenterade inom grupperna och andra blott vid ettdera universitetet äro infogade i den fasta gruppindelningen samt vidare inom sektionen samma behov föreligger av stipendier för ämnen, som visserligen tillhöra en fast grupp men för tillfället sakna stipendium, samt för eventuella dubbleringar, föreslås, att antalet rörliga stipendier ökas till tre vid vardera universitetet. Att behovet av rörliga stipendier i intet av nämnda hänseenden är lika starkt som inom den humanistiska sektionen, framgår vid en jämförelse av det numeriska förhållandet mellan stipendier och ämnen.

Stipendiernas antal och fördelning mellan fakulteter, sektioner och grupper vid de tre lärosätena framgår av följande tablå:

	Uppsala		Lund		Karolinska institutet	
	Nu	Förslag	Nu	Förslag	Nu	Förslag
<i>Teologiska fakulteten</i>	4	5	4	5	—	—
<i>Juridiska fakulteten</i>	3	3	3	3	—	—
<i>Medicinska fakulteten:</i>						
Kliniska gruppen	2	2	—	2	2	3
Teoretiska gruppen	2	2	2	2	2	3
Rörliga stipendier	1	2	3	3	1	4
<i>Humanistiska sektionen:</i>						
Filosofiska gruppen	2	2	2	2	—	—
Historiska gruppen	5	8	5	8	—	—
Språkliga gruppen	8	9	8	9	—	—
Rörliga stipendier	2	6	2	4	—	—
<i>Matematisk-naturvetenskapliga sektionen:</i>						
Matematiska gruppen	3	3	3	3	—	—
Fysisk-kemiska gruppen	3	5	2	4	—	—
Biologisk-geografiska gruppen	5	7	5	7	—	—
Rörliga stipendier	1	3	1	3	—	—
Summa	41	57	40	55	5	10

2. Åtgärder för att förebygga dubbleringar.

Historik. Ett spörsmål, som redan tidigt uppmärksammades på flera håll, är frågan om förhindrande av tilldelning av mer än ett stipendium inom samma ämne, då ej särskilt starka sakliga skäl därtill föreligga. Docentföreningen i Uppsala begärde i skrivelse till större konsistoriet den 6 april 1923 initiativ till en bestämmelse, att docent, som erhållit stipendium, vilket ej tillhör den ämnesgrupp, inom vilken hans docentur faller, med avseende å stipendiet skall inträda i gruppen, så snart stipendium, vilket icke företrädesvis bör stå till förfogande för annat ämne, blir ledigt inom denna. Filosofiska fakulteten och större konsistoriet funno den gällande ordningen innebära en olägenhet men ansågo skrivelsen i avvaktan på en allmän utredning icke böra föranleda någon åtgärd.

Besläktade synpunkter men med annan tillämpning framfördes av filosofiska fakulteten i Lund den 10 juni 1923. Dess förslag accepterades senare av större konsistoriet därstädes i en av juridiska fakulteten något ändrad lydelse. Medicinska fakulteten i Uppsala tillstyrkte detta förslag i en

ytterligare utbyggd formulering: »Därest docentstipendium tilldelas docent i ämne, vari stipendierad docent redan finnes, eller i ämne, som är så närstående, att det representeras av samma professor, eller i ämne hörande till annan ämnesgrupp än den, för vilken stipendiet företrädesvis är avsett, kan stipendiet på förslag av fakultet eller sektion tilldelas blott på ett år och skall därefter ånyo anslås till ansökan ledigt.» I denna form biträdades förslaget av större konsistoriet i Uppsala och Karolinska institutets lärarkollegium samt gjordes av kanslern till föremål för en hemställan den 10 juni 1924, vilken dock ej har lett till någon åtgärd.

Frågan återupptogs av Uppsala docentförening i dess tidigare berörda skrivelse av maj 1931. Föreningen påyrkade vid detta tillfälle en föreskrift, att innehavare av utanför gruppindelningen stående stipendium måtte förpliktas att, för den händelse han vore docent i ett ämne med företrädesrätt till stipendium, vid uppkommen vakans övergå till detta ämnes stipendium. Samma krav återkom i den skrivelse, som föreningen i november 1935 inlämnade till Konungen. Förslaget tillstyrktes av samtliga akademiska myndigheter, som yttrade sig över detsamma, och har senare åter upprepats av docentföreningarna vid Karolinska institutet och i Uppsala.

Till samma komplex av ärenden hör en framställning den 29 november 1933 från teologiska fakulteten i Lund, att när ledigt stipendium inom fakulteten sökes endast av kompetent docent från någon ämnesgrupp, vilken redan har stipendierad docent, den sökande må efter särskild hemställan av fakulteten kunna tilldelas stipendiet blott för ett år i sänder. Konsistoriet tillstyrkte framställningen. Matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Lund hemställde den 5 maj 1937 hos kanslern om sådan ändring av Kungl. brevet den 6 juni 1925 i vad detsamma angår fysisk-kemiska gruppens två docentstipendier, att, därest sökande icke anmäler sig till ett inom ämnet ledigt stipendium, kanslern må äga efter särskild framställning medgiva, att stipendiet för en tid av högst ett år i sänder tilldelas docent i det andra ämnet.

De sakkunniga. Det förra av de ovan refererade önskemålen, nämligen att docent i gruppämne, vilken erhållit rörligt stipendium, skall vara skyldig att vid ledighet inom gruppen inträda däri, har överallt tillstyrkts och synes utgöra en väsentlig förutsättning för att rättvisa i möjligaste mån skall vederfaras de utanför gruppindelningen stående ämnena, vilkas ställning alltid är osäker. För det ämne, som med tillämpning av nuvarande bestämmelser skulle komma att erhålla två representanter, återstår även efter den föreslagna ändringen möjligheten, att dess andre företrädare segrar i tävlan om det ledigvordna rörliga stipendiet.

Till § 3 i Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier bör därför fogas ett tillägg av angiven innebörd.

Det andra av de ovannämnda förslagen åsyftar att möjliggöra utdelan-

det av stipendium på kortare tid, om kompetent sökande vid tillfället saknas i det ämne, som äger företräde, eller om det ämne, som den nye stipendiaten tillhör, redan är representerat av annan stipendiat. Ur flera synpunkter är förslaget väl motiverat. Å andra sidan skulle begränsningen av stipendieinnehavet till blott ett år innebära en olägenhet för stipendiaten. Dessutom synas i det senare av nyssnämnda fall skälen för att modifiera det vanliga förfarandet icke väga tungt. Däremot bör det förra fallet föranleda en ändring. En möjlighet att därvid förena hänsynen till stipendiats intresse med de berättigade anspråk, som kunna resas av det ämne, vilket åtnjuter företrädesrätt till stipendiet, är att stadga, att ehuru minskning i den för stipendiats tillsättning föreskrivna treårsperioden ej göres, stipendiet dock i dylika fall skall vid utgången av denna treårsperiod ledigförklaras och innehavet icke utan vidare kunna prolongeras. Förslag framlägges om ett tillägg av detta innehåll till Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier § 6.

3. Stipendiernas storlek.

Historik. 1918 års sakkunniga hade föreslagit, att stipendierna skulle utgå med 4,500 kronor. Detta belopp ansågs på flera håll för lågt. Särskilt hävdade Lunds docentförening, att förslaget på denna punkt vore framlagt utan verklig utredning och att en jämförelse med lektorslönen vore berättigad med hänsyn till docenternas utbildning, behov och betydelse för kulturarbetet. Riksdagen höjde på departementschefens förslag beloppet till 5,000 kronor.

Frågan blev åter aktuell i samband med förarbetena till 1925 års löne reglering för universiteten. Löne regleringskommittén hade 1921 föreslagit en höjning till 6,000 kronor. Med hänsyn till att dyrtidstillägg tidigare hade utgått och nu delvis inarbetades, innebar detta en faktisk höjning med blott 290 kronor. Häremot framställde docentföreningarna vissa erinringar. Föreningen i Lund framhöll den 8 november 1922, att då docenterna, som föreningen tidigare framhållit, vore fullt jämställda med läroverkslektorerna, borde docentstipendierna icke sättas lägre än lektors lön i första lönegraden. Föreningen i Uppsala framförde den 11 november 1922 samma yrkande med en utförlig motivering. Den 15 december 1923 hemställde föreningen i Lund, att stipendiernas storlek måtte fastställas i samma förhållande till professorslönen som 1919, d. v. s. att då denna höjdes från 8,500 till 12,000 kronor, borde stipendierna höjas till ungefär 7,000 kronor. En dylik höjning vore ett minimikrav, då den bevarade den 1919 uppnådda proportionen mellan lektorslön och docentstipendium. Departementschefen ansåg emellertid, att docentstipendiernas karaktär uteslöte »en alltför prononcerad relation» till lönerna för fasta

befattningshavare vid universitet och läroverk, och stannade därför vid 6,000 kronor, vilket blev riksdagens beslut, trots motioner om det högre beloppet av hrr Oscar Olsson, Pauli, Holmdahl m. fl.

I sin skrivelse av maj 1931 diskuterade Uppsala docentförening åter frågan i samband med då pågående arbeten för reglering av läroverkslärarnas löner. Särskilt påpekades de kännbara rekryteringssvårigheterna inom juridiska och medicinska fakulteterna, vilka ansågos bero på ekonomiska orsaker. Men även inom de övriga fakulteterna vore stipendierna enligt föreningens mening för små, varför stipendiaterna i stor utsträckning nödgades söka bisysslor, som inkräktade på deras forskningsarbete. Stipendiet borde sättas till samma belopp som lönen för en hovrättsassessor eller lektor i lägsta lönegraden.

I sin skrivelse av november 1935 tog föreningen ånyo upp frågan med samma motivering och yrkande som 1931. Förslaget rönt anslutning från de båda andra föreningarna, varvid den i Stockholm särskilt påpekade omöjligheten för docent, som vore familjeförsörjare, framför allt i Stockholm, att med stöd blott av docentstipendium helt ägna sig åt vetenskaplig forskning. Samtliga akademiska myndigheter, som yttrat sig om förslaget, ha tillstyrkt detsamma, några med hemställan om utredning rörande beloppet och humanistiska sektionen i Lund med den inskränkning, att höjningen borde inträda först med andra treårsperioden. Denna inskränkning beslöts med sju röster mot sex för helt tillstyrkande. De juridiska fakulteterna ha särskilt betonat rekryteringssvårigheterna inom fakulteten, den medicinska fakulteten i Uppsala har påpekat, att förslaget syntes påkalla en mera omfattande revision beträffande forskarstipendier och löner för laboratorer m. fl.

I sin skrivelse till Docentutredningen har Uppsala docentförening ytterligare hävdad sin ståndpunkt. Föreningen betonar, att den, som i stället för att direkt efter disputationen söka lektorat ägnar sig åt vetenskaplig forskning som docent, icke därför bör ekonomiskt ställas sämre. Föreningen påpekar vidare penningvärdets försämring samt den omständigheten, att docentstipendierna numera i motsats mot förr äro beskattningsbara, vilket medför ett betydande avdrag. Till denna ståndpunkt ha de båda andra docentföreningarna anslutit sig.

De sakkunniga. Olika synpunkter måste tagas i betraktande vid bedömandet av vilket belopp som kan anses skäligt för ett docentstipendium. Det måste sättas så högt, att det ej medför en betydande ekonomisk förlust att stanna kvar vid universitetet som docent i stället för att omedelbart söka vinna en befattning med motsvarande eller till och med något lägre kompetenskrav å annan bana, exempelvis som hovrättsassessor, sjukhusläkare eller läroverkslektor. Det bör i detta sammanhang ihågkommas, att docentstipendiet utgår med samma belopp under hela stipendietiden, medan innehavarna av flertalet statstjänster under samma tid två

gångerna uppflyttas i högre löneklass. Härtill komma vidare de alltid högst osäkra, i många fall mycket dåliga framtidsutsikterna på universitetsbanan, där de enda möjligheterna till befordran beredas av de i varje ämne fåtaliga professors- och laboratorstjänsterna, om vilka dessutom ofta ett stort antal väl meriterade sökande tävla. För den docent, vars stipendiet nått sitt slut, kan en mycket svår mellanperiod följa, innan han lyckas uppnå en fast avlönad ställning.

En oundgänglig förutsättning för en tillfredsställande rekrytering av universitetsbanan och för undgående av att de tävlandes olika privat-ekonomiska ställning får ett alltför starkt inflytande är sålunda, att docentstipendierna göras så stora, att de kunna konkurrera med löneförmåner på närliggande levnadsbanor. Redan nu äro rekryteringssvårigheterna betydande inom de juridiska fakulteterna och ofta även inom de teoretiska disciplinerna av de medicinska. Inom vissa grenar av de filosofiska fakulteterna har likaså vid flera tillfällen tillgången på docenter varit anmärkningsvärt låg.

I samma riktning talar ett annat skäl. Stipendiet måste vara så stort, att det medger en docentstipendiat en skälig levnadsstandard samt den möjlighet till familjebildning, som icke minst i närvarande tid kan anses som ett starkt samhällsintresse. Om stipendiet sjunker under denna nivå, tvingas docenterna att påtaga sig betungande bisysslor, som i betänkelig grad måste inkräkta på den vetenskapliga forskning, vilken stipendiet är avsett att möjliggöra.

Även andra synpunkter kunna dock anläggas på frågan. I jämförelse med andra yngre statstjänstemän med motsvarande kompetens har docenten en ställning, som även om den är osäker, dock är oberoende och vars arbetsplikter kunna i särskilt hög grad anpassas efter hans egen personliga läggning, detta såväl beträffande arbetets art som arbetstidens anordning. Av vikt är vidare, att stipendiet ej når en sådan storlek, att det verkar hämmande på innehavarens håg att i tid söka sig över till annan bana, om utsikterna på den akademiska te sig mindre ljusa.

De befattningar å andra levnadsbanor, vilka lättast synas kunna jämföras med universitetsdocenternas, äro hovrättsassessorerna och läroverkslektorns. Hovrättsassessor å billigaste ort (Jönköping) har en begynnelselön av 10,110 kronor och efter tre år 10,605 kronor. För lektor är begynnelselönen i Lund 9,390 kronor, i Uppsala 9,885 kronor och stiger efter tre år till 9,840, respektive 10,335 kronor. I samtliga dessa fall utgår dessutom ett rörligt tillägg å för närvarande 6 %.

Med utgångspunkt från dessa jämförelsesiffror ha de sakkunniga övervägt, om ej docentstipendiebeloppet skäligen borde bestämmas till 9,000 kronor. Emellertid skulle detta medföra, dels att förhållandet till den nuvarande professorslönen icke skulle kunna sägas bliva lämpligen avpassat och dels att docentstipendiet skulle komma att bliva lika stort som

den nuvarande lönen för laborator, vilket icke synes rimligt. De sakkunniga ha stannat vid att föreslå ett belopp av 8,000 kronor men vilja allvarligt betona, att detta utgör det minsta belopp, till vilket docentstipendierna kunna sättas, om en tillfredsställande rekrytering av docentkåren skall kunna tryggas. En förutsättning härför måste dock vara, att dyrtidstillägg även i fortsättningen kommer att utgå å docentstipendierna enligt samma grunder som hittills. Finnes detta icke kunna ske, utan anses dyrtidstillägget böra utbytas mot rörligt tillägg enligt de i år antagna grunderna, bör docentstipendiernas belopp icke sättas lägre än 8,500 kronor. Enligt båda alternativen skulle det sammanlagda beloppet med nuvarande grunder bliva ungefär 9,000 kronor. Om professors- och laboratorslönerna höjas, kommer givetvis frågan om docentstipendiernas storlek i ett annat läge och bör då ånyo övervägas.

4. Stipendietidens längd.

Kritiken av 1918 års sakkunnigförslag. Då 1918 års sakkunniga framlade sitt förslag rörande tiden för stipendieinnehav, hävdades på flera håll, att den av dem föreslagna tiden, d. v. s. högst två treårsperioder jämte möjlighet efter Kungl. Maj:ts prövning att i särskilda undantagsfall åtnjuta ytterligare ett år, vore för knappt utmätt. Så yrkade teologiska och filosofiska fakulteterna i Uppsala liksom större konsistoriet därstädes på rätt för Kungl. Maj:t att medgiva ytterligare förlängning, alltså utöver det sjunde året. Professor A. Hägerström gjorde ett principuttalande i ämnet, där han ur såväl undervisningens och forskningens som docenternas synpunkt föreslog, att ett begränsat antal till beloppet något mindre stipendier skulle vara öppna för fri konkurrens även för dem, som redan innehaft vanligt stipendium. Docentföreningen i Lund hävdade, att en stipendietid på 9 år ej skulle innebära någon förändring av docentinstitutionens principiella karaktär, och påpekade, att medelantalet docentår vid professorsutnämning vore 11 år i den humanistiska sektionen och 13 i den matematisk-naturvetenskapliga. Urvalet på den vetenskapliga banan skulle försvåras, om flertalet lämnade den vid den tidpunkt, då stipendietiden utginge men forskarförmågan ofta nått sin höjdpunkt. Dessutom vore de äldre docenterna i stor utsträckning familjeförsörjare.

Ett annat yrkande beträffande tiden, som härrörde från filosofiska fakulteten i Lund med instämmande av sex reservanter i konsistoriet, gick ut på att ett förordnande att uppehålla professur eller professors hela undervisningsskyldighet under minst en termin ej skulle inräknas i stipendietiden.

Kanslern liksom departementschefen följde beträffande tiden de sakkunniga.

Senare förslag. Även sedermera ha från docenternas sida önskemål om stipendietidens förlängning framförts. Så förordade Lunds docentförening i sin underdåniga skrivelse den 24 januari 1933, att några docentstipendier borde anslås åt docenter, vilka redan i 7 år som docentstipendiater med framgång bedrivit forskning och akademisk undervisning.

Docentföreningen vid Karolinska institutet föreslog i sitt yttrande över Universitetsberedningens betänkande, att docentstipendiat borde beredas möjlighet att under förutsättningar, som skulle bero av en kommande utredning, kunna inneha docentstipendium en längre tid än 7 år, dock högst 10 år.

Uppsala docentförening har i sin skrivelse till Docentutredningen som ett önskemål framfört, att fasta regler måtte införas i fråga om medgivande av det sjunde stipendieåret.

De sakkunniga. Trots de ur viss synpunkt synnerligen behjärtansvärda skäl, som kunna åberopas för en förlängning av stipendietiden, synes densamma dock icke kunna tillstyrkas. Om stipendietiden utsträcktes till 9 eller 10 år, skulle en docent vid dess utgång i många fall ha nått en så långt framskriden ålder, att hans övergång till annan levnadsbana väsentligt skulle försvåras. Under dylika förhållanden kunde frestelsen efterhand bliva stark att vidtaga anordningar, som i verkligheten skulle leda till ett återupplivande av den gamla adjunktinstitutionen med alla de svagheter, som vidlåde denna.

Vad det sjunde året beträffar, skall det enligt nuvarande bestämmelser bero på kanslern att, där i särskilda undantagsfall förhållandena så påkalla, på förslag av vederbörande fakultet eller sektion därom göra framställning hos Kungl. Maj:t. Praxis torde numera oftast vara, att en docent, som tillfredsställande uppfyllt sina skyldigheter i fråga om undervisning och vetenskapligt författarskap, erhåller det sjunde året. Ibland fästes dock avseende vid om annan kompetent docent finnes, som kan komma i fråga till stipendiet. Då olika synpunkter sålunda göra sig gällande, blir praxis stundom något svävande och ojämn. Svårigheter kunna härigenom uppstå för docenterna. En enhetlig och beräknelig praxis är därför önskvärd vid tillämpningen av dessa föreskrifter. Att härvid ingripa genom närmare bestämmelser torde likväl ej vara lämpligt. Den praxis, som hittills följts, synes emellertid böra föranleda, att de fall, då förlängning med ett sjunde år beviljas, icke i författningen betecknas som undantagsfall.

Tillräckliga skäl synas ej heller föreligga att låta frågan om förlängning av stipendietiden med det sjunde året hänskjutas till Kungl. Maj:t, utan borde denna fråga kunna liksom prövningen av förlängning efter den första treårsperiodens utgång avgöras av kanslern på framställning av fakultet eller sektion.

Beträffande stipendietiden föreslås därför inga andra ändringar än de

nyssnämnda och hemställes, att kungörelsen den 6 juni 1925 § 11 samt Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier § 6 ändras i överensstämmelse därmed.

5. Docentstipendiats tjänstgöringsskyldighet.

Kritiken av 1918 års sakkunnigförslag. Mot den av 1918 års sakkunniga föreslagna fördubblingen till två timmar i veckan av stipendiats skyldighet att hålla vetenskapliga föreläsningar restes en enhällig opposition under den motivering, att den ifrågasatta undervisningsbördan vore alltför tung och hindrade den egna vetenskapliga forskning, vars möjliggörande enligt de sakkunnigas eget uttalande vore stipendiats förnämsta uppgift. Dessutom antydde Uppsala docentförening, att vetenskapliga föreläsningar av docent vore en i och för sig mindre givande undervisningsform. De ändringsförslag, som framlades, varierade. Medan myndigheterna i Uppsala i allmänhet liksom reservanter inom filosofiska fakulteten i Lund önskade behålla den dittillsvarande undervisningsskyldigheten, uttalade sig teologiska fakulteten i Lund blott för någon minskning i den av 1918 års kommitté föreslagna undervisningsskyldigheten; den medicinska fakulteten föreslog en undervisningsskyldighet av 20 timmar under höstterminen och 30 under vårterminen, den filosofiska likaså 50 timmar under ett läsår, förutsatt, att stipendiebeloppet sattes till 5,500 kronor. Alltför många föreläsningar skulle enligt filosofiska fakultetens mening tvinga stipendiaten att lägga dem på ett relativt lågt plan. Konsistoriet i Lund förordade likaledes 50 timmar under ett läsår. Docentföreningen i Uppsala gjorde gällande, att docenterna, om de finge mera ostörd tid för vetenskaplig verksamhet, bleve bättre lämpade för den fria handledning av de studerande, som de framför andra vore ägnade att giva. Den föreslagna ökningen av stipendiebeloppet kunde blott betraktas som kompensation för penningvärdets fall och borde därför ej tagas till intäkt för krav på ökade skyldigheter. Liknande synpunkter hävdades av föreningen i Lund, som föreslog 50 föreläsningar under ett läsår, om stipendiet sattes till 5,800 kronor.

I flera yttranden förordades rätt för kanslern eller fakultet (sektion) att meddela fullständig eller partiell befrielse från undervisningsskyldigheten för särskilt angeläget vetenskapligt arbete.

Kanslern skulle helst velat behålla de gällande föreskrifterna, men om höjning bleve ofrånkomlig, förordade han 25 timmar för termin samt rätt för kanslern att meddela befrielse för vetenskapligt arbete.

Departementschefen ansåg i 1919 års proposition, att de vetenskapliga docentföreläsningarna borde inskränkas till förmån för seminarieövningar och propedeutisk undervisning. Undervisningsskyldigheten beträffande

vetenskapliga föreläsningar sattes till 25 timmar under höstterminen och 30 under vårterminen. Av principiella skäl avvisades den föreslagna rätten att meddela viss befrielse från undervisning för vetenskapligt arbete. Minskning i undervisningsskyldighet på grund av opponentuppdrag borde ej heller få förekomma.

Det av de sakkunniga framställda förslaget om möjlighet att utbyta docentstipendiaternas vetenskapliga föreläsningar mot propedeutisk undervisning mötte sympati från de akademiska myndigheterna. Förslaget innebar på denna punkt, att dylik undervisning skulle kunna bestämmas till högst 50 timmar för termin. Teologiska fakulteten i Uppsala tillstyrkte den sålunda föreslagna ökningen av tiden med en viss tvekan, medan juridiska fakulteten i Lund ansåg 40 timmar för termin böra vara maximum. Medicinska fakulteten och konsistoriet i Lund åter förordade 70 timmar under ett läsår. Uppsala docentförening hävdade, att 50 timmar för termin vore att fatta som ett högsta mått, ej som en norm, medan Lunda-föreningen föreslog två timmar i veckan, i vissa fall därutöver.

Kanslern föreslog högst 70 timmar under ett läsår.

Humanistiska sektionen i Lund anförde i detta avseende vissa invändningar mot hela förslaget. Propedeutiska kurser vore ett regelbundet behov, men stundom saknades inom ämnet stipendierad docent. De täta ombytena av stipendiat vore till men för den regelbundna propedeutiska undervisningen. Konsekvensen av dess överlåtande åt docenterna kunde lätt bliva en utveckling mot adjunktinstitutionen. Särskilda anslag för propedeutisk undervisning vore därför att föredraga.

Departementschefen följde de sakkunniga men fastställde ett minimum av 35 timmar för termin för att undvika alltför stora olikheter.

Senare förslag. Under den följande tiden ha vid flera tillfällen förslag framkommit om lättande av den tjänstgöringsbörda, som åligger docenterna, för att sålunda bereda dem större möjlighet till egen vetenskaplig forskning.

Filosofiska fakulteten i Lund förordade den 31 januari 1928, att docentstipendiat skulle kunna under högst två terminer för varje treårsperiod helt eller delvis befrias från undervisningsskyldighet i och för vetenskapligt arbete. Till detta sammanhang hör vidare docentföreningens i Lund begäran i skrivelse den 2 december 1925, att docent, även om han vistades i universitetsstaden, skulle kunna få sin undervisningsskyldighet helt eller delvis utbytt mot en däremot svarande och på vederbörligt sätt vitsordad vetenskaplig produktion.

Uppsala docentförening har i sin skrivelse till Docentutredningen framlagt följande önskemål. Vidlyftig, regelbundet återkommande propedeutisk undervisning bör anförtros åt särskilda lärare. Det nu gällande olika måttet för docentstipendiats undervisning, allt eftersom denna är propedeutisk eller mera vetenskapligt betonad, bör bortfalla och måttet för

undervisningsskyldigheten generellt bestämmas till högst 20 timmar för hösttermin och 25 timmar för vårtermin, därest undervisningen sker i form av föreläsningar. Kanslern bör kunna bevilja docentstipendiat viss tjänstledighet från undervisningsskyldigheten för bedrivande av vetenskapligt arbete under högst två terminer av en treårig stipendieperiod. Till dessa önskemål har docentföreningen vid Karolinska institutet i huvudsak anslutit sig.

Docentföreningen i Lund yrkar ävenledes på avskaffande av skillnaden mellan vetenskapliga och propedeutiska föreläsningar i fråga om tjänstgöringsskyldighetens beräkning och ansluter sig till Uppsalaförslaget om rätt för kanslern att bevilja stipendiat viss tjänstledighet från undervisningen för vetenskapligt arbete.

Olika sätt att fullgöra tjänstgöringen som stipendiat. Normalmättet för docentstipendiats tjänstgöring är beräknat i föreläsningstimmar med rätt för kanslern att på förslag av fakulteten medgiva utbyte mot annan däremot svarande tjänstgöring. Den 28 mars 1923 begärde kanslern förslag till likformiga bestämmelser härom. De akademiska myndigheter, som häröver yttrat sig, ha funnit dylika fasta regler varken lämpliga eller ens möjliga utan förordat prövning i varje särskilt fall. Kanslern avgav också den 23 oktober 1925 resolution i denna riktning. Medicinska fakulteten i Lund ansåg dock i ett senare yttrande preciserade regler tänkbara för vissa ämnesgrupper. Kanslern har vid flera tillfällen tillåtit stipendiat att utbyta del av föreläsningsskyldigheten mot institutionsarbete, varvid en föreläsningstimme räknas lika med 6 timmars institutionsarbete, eller mot exkursioner, varvid en föreläsningstimme räknas lika med en dags exkursion. I sitt remissyttrande den 21 februari 1938 över Universitetsberedningens förslag hemställer Uppsala docentförening om rätt för fakultet (sektion) att medgiva utbyte av föreläsningar mot annan undervisningsform.

I sina skrivelser till Docentutredningen ha docentföreningarna återkommit till sina önskemål i detta hänseende. Uppsalaföreningen betonar, att föreläsningsskyldigheten ej längre borde betraktas som det normala sättet för undervisningsskyldighetens fullgörande och att en smidigare anpassning efter behoven borde underlättas. Avgörande beträffande undervisningsformen borde ligga hos fakultet, respektive sektion. Undervisningen borde kunna utbytas mot granskning och medbedömning av seminarieuppsatser på högre stadium, inom juridiska fakulteten även mot författande av kompendier. På detta sätt skulle docenternas prestanda komma till verklig nytta, i stället för att de för närvarande många gånger icke fylla någon reell funktion inom universitetsundervisningen utan endast betunga vederbörande docent.

Lundaföreningen anför besläktade synpunkter och hävdar särskilt, att möjligheter böra skapas för ett anpassande av undervisningen efter de

olika ämnenas skiftande behov. Generella bestämmelser om dess art borde därför icke givas. Docentstipendiatens viktigaste uppgift förbleve emellertid forskningen.

De sakkunniga.

Tjänstgöringens omfattning. Som av historiken framgår, har man på sina håll ansett, att den nuvarande tjänstgöringsskyldigheten, 55 vetenskapliga föreläsningar under ett läsår, är alltför betungande. Onekligen kan den i vissa fall verka hämmande på en docentstipendiats forskning och författarverksamhet. Med hänsyn till dels den ovan föreslagna höjningen av stipendiebeloppet med därav följande minskad anledning att taga bisysslor, dels den rätt till omfattande befrielse från undervisningskyldigheten, som nedan föreslås, har emellertid någon minskning av den nuvarande tjänstgöringsskyldigheten icke ansetts böra tillstyrkas.

Däremot synes det ådagalagt, att den nuvarande skillnaden mellan vetenskapliga och propedeutiska föreläsningar i fråga om tjänstgöringsskyldighetens omfattning icke bör upprätthållas. Dels kunna i själva verket propedeutiska kurser i vissa fall vara vida mer betungande än vetenskapliga föreläsningar, särskilt om de sistnämnda, som ofta är fallet, gälla föreläsarens eget specialområde, dels är gränsen mellan ifrågavarande två slag av akademisk undervisning icke sällan oviss och godtycklig. På grund härav föreslås, att den olika beräkningsgrunden för propedeutisk och vetenskaplig undervisning avskaffas.

Beträffande en annan redan nu ganska vanlig form av docenttjänstgöring, för vilken dock särskilt tillstånd av kanslern är erforderligt, nämligen ledning av seminarie- eller proseminarieövningar, är den nuvarande praxis, att den räknas likvärdig med vetenskapliga föreläsningar och en dubbeltime lika med två föreläsningar. Mot denna praxis kunna inga anmärkningar riktas. Däremot synes det olämpligt att alltid betrakta biträdande vid seminarieövningar såsom likvärdigt med självständig undervisningsverksamhet. Erfarenheten visar, att ett dylikt biträdande lätt kan bli skäligen passivt. Ledning av seminarieövningar, särskilt granskning och bedömning av uppsatser, innebär däremot i regel ett betydande arbete.

De av docentföreningarna framförda önskemålen om större smidighet och mångsidighet i fullgörandet av tjänstgöringen som docentstipendiat äro synnerligen beaktansvärda. Med nuvarande bestämmelser torde föreläsningen alltjämt utgöra normalformen, och inom universitetskretsar råda knappast delade meningar därom, att vissa dylika docentföreläsningsserier över föreläsarens ibland ganska periferiska specialitet ofta äga ett rätt begränsat undervisningsvärde.

Tydligt är, att olika tjänstgöringsformer, såsom föreläsningar, semina-

rieledning, exkursioner, institutionsarbete, kompendieförfattande o. s. v. kunna äga samma berättigande och bära anlitats efter olika ämnens vid skilda tider växlande behov. De bära därför också formellt jämfästas.

Den statutmässiga formen för en dylik modernisering och effektivisering av docentstipendiaternas tjänstgöring synes emellertid erbjuda vissa svårigheter. Att i statuterna eller en särskild författning fastslå de arter av tjänstgöring, som kunna ifrågakomma, samt grunderna för evalvering dem emellan vore mindre lyckligt med hänsyn till skilda vetenskapers skiftande arbetsformer. Att åter överlåta bestämmanderätten till vederbörande fakultet eller sektion kunde vålla betänkliga lokala olikheter i värderingsgrunderna. Det synes därför rådligt, att evalveringen i varje särskilt fall alltjämt bestämmas av kanslern efter hörande av vederbörande fakultet eller sektion. Emellertid bör universitetsstatuterna § 106 moment 3 ändras i överensstämmelse med de förut anförda synpunkterna, då dess nuvarande formulering utpekar föreläsningar som den normala formen för docentstipendiats tjänstgöring och andra prestationer som undantag.

Undervisningsnämnder. En förutsättning för att docentstipendiaternas tjänstgöring — liksom övrig undervisning — verkligen skall bliva effektiv och på behörigt sätt fylla sin plats i universitetets arbetsordning, är, att denna utformas med större planmässighet, än nu stundom sker. Enligt universitetsstatuterna §§ 108—109 skola vid slutet av en termin inom varje fakultet samtliga dess undervisningsskyldiga lärare sammanträda för lämpligt anordnande av nästa termins undervisning. Protokollet över detta sammanträde skall ofördröjligen ingivas till rektor, som företager nödiga jämkningar i fråga om tid eller ställe för undervisningen. Undervisningskatalogen upprättas i enlighet med rektors beslut.

Dessa i och för sig ändamålsenliga bestämmelser torde tillämpas ganska olika. I vissa fakulteter bruka vederbörande lärare utan samråd med varandra vid terminens slut inlämna uppgifter om sin planerade undervisning under nästa termin. På grundval av dessa uppgifter redigeras föreläsningskatalogen. Det kan därför förekomma, att en akademisk lärare först då katalogen utkommer får kännedom om de uppgifter, som hans ämneskolleger valt för sin undervisning.

Större planmässighet vid undervisningsprogrammets uppgörande är sålunda ett mycket angeläget önskemål. Inom teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna nödvändiggöres en planmässig anordning redan därav, att de studerande inom dessa fakulteter måste i viss ordning följa undervisningen i fakultetens ämnen. Inom filosofiska fakultetens båda sektioner råda däremot andra förhållanden. En lämplig lösning av där föreliggande svårigheter torde vara, att särskilda undervisningsnämnder väljas för denna uppgift. Dock bör möjlighet beredas att tillsätta dylika nämnder även inom de övriga fakulteterna. Med hänsyn till de skiftande

förhållandena föreslås blott en minimiorganisation, bestående av dekanus och två valda ledamöter.

En förutsättning för att den föreslagna undervisningsnämnden skall bliva effektiv, är, att den får befogenhet att infordra behövliga uppgifter från samtliga lärare vid fakulteten samt att på grundval av dessa uppgöra förslag till undervisningsplan. Därefter böra fakultetens lärare kallas till det i universitetsstatuterna § 108 föreskrivna sammanträdet, vid vilket den uppgjorda planen förelägges. Den, som ej senast vid detta sammanträde inkommer med förslag till sin undervisning, bör av nämnden kunna inom ramen för sin tjänstgöringsskyldighet för nästa termin åläggas den undervisning, som prövas nödig inom ämnet.

I sammanhang med de här berörda frågorna må understrykas behovet av att föreläsningsskatalogerna, som nu angiva undervisningen i en ordning, som helt beror av vederbörande lärares akademiska ställning och anciennitet, i likhet med vad som nu sker vid Karolinska institutet förses med en avdelning, som för varje ämne utvisar all undervisning, som meddelas. Den nuvarande uppställningen av universitetens kataloger försvårar en överblick över vilka föreläsningsserier eller kurser som kunna vara av vikt för den studerandes utbildning.

Med anledning av vad sålunda anförts, föreslås, att universitetsstatuterna §§ 108—109 erhålla ändrad lydelse.

Befrielse från tjänstgöringsskyldigheten. Det av docentföreningarna framförda kravet om rätt för docentstipendiat till viss befrielse från tjänstgöringen synes berättigat. Som det väsentliga i den verksamhet, som docentstipendiet avser att uppmuntra och möjliggöra, framstår den vetenskapliga forskningen. Även om den tjänstgöringsskyldighet, som följer stipendiet, i och för sig ej är alltför betungande, inverkar den otvivelaktigt ogynnsamt vid slutet av en speciminering eller vid forcerad publicering av upptäckter o. d. Då dylika perioder av särskilt brådskande vetenskapligt arbete torde förekomma för så gott som varje docentstipendiat, synas skäl föreligga att här bereda ett stadgeenligt tillfälle till befrielse från tjänstgöringen och icke blott hänvisa vederbörande docentstipendiat till möjligheten att erhålla särskild dispens. Om en dylik rätt införes för docentstipendiat att, där särskild anledning finnes, erhålla befrielse från honom åliggande tjänstgöring, skapas garantier för att de förpliktelser, som följa med stipendiet, icke i vissa fall komma att motverka dess syfte. Det bör bör övrigt starkt betonas, att det icke rör sig om en tjänstledighet i vanlig mening utan att den ena delen av den med stipendiet förbundna arbetsprestationen temporärt inställes för att bereda den andra och viktigare, d. v. s. den vetenskapliga forskningen, ökat utrymme. Nuvarande stipendieförfattning medger i sin § 8 möjlighet till befrielse från tjänstgöringsskyldighet på grund av resa för vetenskapligt ändamål. Det synes vara inkonsekvent, att icke samma befrielse är möjlig för en

kanske lika maktpåliggande forskningsuppgift, vilken icke förutsätter resa.

Den föreslagna befrielsen från tjänstgöring bör kunna omfatta en termin under varje treårsperiod. Emellertid kunna fall tänkas, då befrielse under ytterligare en termin kan visa sig nödvändig. Kanslern bör därför äga möjlighet att efter noggrann prövning av omständigheterna i särskilda fall medgiva denna ytterligare befrielse. För kontroll över att denna förmån icke missbrukas, bör från tjänstgöring befriad docentstipendiat på samma sätt, som är föreskrivet för forskarstipendiat, vid terminens slut till dekanus ingiva en kort redogörelse för sitt vetenskapliga arbete.

Den utsträckning, i vilken denna förmån kan beviljas, är i viss mån beroende av möjligheten att bereda medel för undervisningens vederbörliga uppehållande. Om emellertid de ovan föreslagna anslagen för kursarvoden beviljas, torde svårigheterna på denna punkt i allmänhet ej visa sig oöverstigliga.

De nuvarande bestämmelserna om docentstipendiats resa synas icke behöva ändras.

Med stöd av vad sålunda anförts föreslås, att i Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier införes ett stadgande av angivet innehåll.

6. Docentstipendiats sjukdom.

Tidigare önskemål. Särskilda svårigheter uppstå, om docentstipendiat under längre tid är sjuk. Kanslern upptog denna fråga 1920 och begärde de akademiska myndigheternas utlåtanden. Dessa blevo av skiftande innehåll. Teologiska fakulteten i Uppsala föreslog, att om ett fåtal föreläsningar på grund av sjukdom måste inställas, de skulle återtagas samma termin, om så utan olägenhet kunde ske, medan myndigheterna däremot borde pröva varje särskilt fall, där det bleve fråga om återtagande under en följande termin eller hel befrielse. I den juridiska fakulteten rådde skilda meningar. Medan en fakultetsledamot hävdade, att ingen skyldighet funnes att återtaga föreläsning, som inställts med giltigt förfall, ansåg flertalet, att återtagande borde kunna ske under samma termin, i den mån det vore möjligt utan alltför stark anhopning av föreläsningar under kort tid. När det vore fråga om propedeutisk undervisning, borde enligt en under diskussionen uttalad mening vikarie anställas. Flertalet av fakultetens ledamöter ansåg, att stipendiaten borde få uppbära 2/3 av stipendiet under den tid förfall förelegat. Enligt ett yttrande borde kanslern äga rätt att helt befria från resterande undervisningsskyldighet och därvid jämväl träffa bestämmelse rörande stipendiebeloppet, varvid stipendiaten borde tryggas vid rätten att uppbära minst två tredje-

delar. Medicinska fakulteten yttrade, att propedeutisk undervisning borde fullgöras av vikarie, till vilken en viss del av stipendiet avstodes efter kanslerns beslut. Beträffande vetenskaplig undervisning borde varje särskilt fall prövas. Humanistiska sektionen hävdade, att kortvarigare inställande borde återtagas under samma termin och att vid fall av långvarigare sjukdom den rest, vars återtagande ej medhunnas, med kanslerns samtycke borde kunna anstå till följande. I vissa fall borde dock en del av de på grund av sjukdom inställda föreläsningarna få räknas som fullgjord tjänst för att undvika för långt driven kumulation. Total befrielse från resterande föreläsningsskyldighet borde även kunna givas, där skäl föreläge. Matematisk-naturvetenskapliga sektionen hävdade, att återtagande under följande termin ej borde ifrågakomma utan avdrag å stipendiet göras för den inställda undervisningen. För sjukdom tjänstledig docent borde ej behålla stipendiet mer än ett år. Större konsistoriet anförde, att docentstipendiat borde vara skyldig att senare under samma termin fullgöra inställd undervisning, samt att, där detta ej vore möjligt eller lämpligt, det borde bero av kanslern att medgiva överflyttning till följande termin eller befrielse helt eller delvis. Några detaljerade bestämmelser borde tills vidare ej uppgöras. Häri instämde teologiska, juridiska och medicinska fakulteterna i Lund, den sistnämnda dock under påpekande av de särskilda förhållandena inom fakultetens propedeutiska undervisning, där vikarier bleve nödvändiga. I dylikt fall borde 1/3 av stipendiet avstås, om ej andra medel till vikariens avlöning funnes tillgängliga. Filosofiska fakulteten i Lund hävdade, att förhållandena vid sjukdom borde ställas så gynnsamma som möjligt för stipendiaten. Inga fasta regler borde uppställas utan varje särskilt fall prövas av kanslern. Större konsistoriet i Lund ansåg med instämmande av Karolinska institutets lärarkollegium, att mer detaljerade bestämmelser för närvarande ej borde fastställas.

Frågan återkom ur annan synpunkt i Lunds docentförenings skrivelser till Konungen den 24 januari 1933 och till större konsistoriet i Lund den 29 oktober 1936, där föreningen påpekade, att enligt praxis docent, som av långvarig sjukdom förhindrades upprätthålla sin undervisning, vore nödsakad avstå från stipendiet under sjukdomstiden. Föreningen begärde ändring härutinnan, ett krav, som vann anslutning från samtliga myndigheter i Lund, vilka yttrat sig i frågan, samt från Uppsala och Karolinska institutets docentföreningar.

Under de senaste åren synes den praxis ha utbildat sig, att docent, som av sjukdom förhindras fullgöra sin undervisningsskyldighet, avstår 1/3 av stipendiet under den tid, då sjukdomen utgör hinder för hans tjänstgöring.

De sakkunniga. Ehuru sålunda en praxis redan utvecklat sig för ordnande av förhållandena vid docentstipendiats sjukdom, synes en närmare

reglering dock lämplig. I vissa fall torde den tjänstgöringsskyldighet, som åligger docentstipendiaten, kunna senare under samma eller nästkommande termin fullgöras. Han bör då icke behöva vidkännas något avdrag å stipendiet. I andra fall är det åter olämpligt eller till och med omöjligt att sålunda efteråt fullgöra tjänstgöringen. I sådana fall bör stipendiaten i enlighet med nuvarande praxis avstå en tredjedel av stipendiet.

Utän Kungl. Maj:ts medgivande bör han dock ej i dylikt fall få behålla stipendiet under längre tid än ett år i sträck.

Det torde icke låta sig göra att uppställa fasta regler, efter vilka det avgöres, huruvida ett senare fullgörande av tjänstgöringsskyldigheten kan ske eller ej. Det synes i stället böra överlätas åt förslagsvis mindre konsistoriet och vid Karolinska institutet lärarkollegiet att för varje fall pröva, huruvida den ena eller andra ordningen bör tillämpas.

Bestämmelser i denna riktning böra införas i Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier såsom § 10.

7. Docentstipendiats bisysslor. Anciennitetens roll vid stipendietillsättningar.

Nuvarande bestämmelser om docentstipendiats bisysslor. Bestämmelser rörande docentstipendiats möjlighet att inneha bisysslor finnas i Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier §§ 5, 7 och 12. Enligt § 5 skall vid förslag till kanslern angående tilldelande av docentstipendium uppgift lämnas »angående allmän eller enskild befattning eller uppdrag, som till äventyrs av sådan docent innehaves». Enligt § 7 må docent ej erhålla eller behålla docentstipendium, om han på grund av befattning eller uppdrag, som av honom innehaves, eller av annan verksamhet är i avsevärd grad förhindrad att utöva sådan lärar- eller forskarverksamhet, vars stödjande avses med docentstipendium. Om sådant hinder uppstår, skall fakulteten eller sektionen ofördröjligen anmäla saken hos kanslern. Slutligen stadgar § 12, att om docentstipendiat tillika innehar avlönad befattning å universitetets stat, avlöningen skall minskas, så att den samma jämte stipendiet ej överstiger 8,200 kronor pr år.

Docentföreningarna påyrka, att § 12 ändras så, att icke avlöningen för befattningen utan i stället docentstipendiet minskas och det därigenom frigjorda beloppet överföres till fonden av besparade docentstipendie-medel. Vidare bör summan 8,200 kronor höjas i den mån, som docentstipendier och vikariatsarvoden höjas.

De sakkunniga. Mellan de ovan anförda §§ 5 och 7 finnes en viss formuleringsskillnad. I § 5 talas blott om »allmän eller enskild befattning eller uppdrag», i § 7 därjämte även om »annan verksamhet». Den sistnämnda formuleringen är betydligt vidare och täcker exempelvis enskild läkar-

praktik, ett fall, som är av betydelse inom de medicinska fakulteterna. Klart är, att en omfattande dylik verksamhet är vida mer hindersam för det arbete, som stipendiet avser att stödja, än många sådana befattningar och uppdrag, som nu äro förbjudna.

Sålunda bör § 5 i nu nämnda hänseende ändras till överensstämmelse med § 7.

De av docentföreningarna framförda kraven på ändring av ordningen, då docentstipendiat även innehar annan avlönad befattning vid universitetet, äro berättigade. Att det vid kombination av docentstipendium med t. ex. amanuens- eller assistenttjänst är stipendiet och ej lönen, som bör minskas, framgår redan av det förhållandet, att det är tjänsteåliggandena, som inkräkta på det med stipendiet förbundna vetenskapliga arbetet, och ej tvärtom. Den del av stipendiet, som efter denna ändring ej utgår, bör på sedvanligt sätt läggas till docentstipendiefonderna. Med hänvisning till vad docentföreningarna anfört om relationen mellan å ena sidan det högsta sammanlagda belopp, som docentstipendiat må uppbära, och å andra sidan docentstipendiernas och vikariatsarvodenas storlek och med hänsyn till de här föreslagna stipendiebeloppen och vikariatsarvodena föreslås, att maximigränsen sättes vid 10,500 kronor. Vidare synes det förtydligandet böra ske, att tjänst vid undervisningssjukhus jämställas med tjänst vid själva universitetet eller Karolinska institutet.

I överensstämmelse härmed bör stadgandet i nuvarande § 12 ändras.

Anciennitetens roll vid stipendietillsättningar. I samband med behandlingen av betingelserna för erhållande av docentstipendium bör understrykas, att den praxis, som på sina håll insmugit sig, att låta ancienniteten avgöra vid valet mellan två sökande till docentstipendium, *icke* överensstämmer med stipendieförfattningens § 3. Endast då skickligheten prövas lika, torde det få anses tillåtet att tilldela ancienniteten betydelse; eljest bör verkligen ådagalagd högre grad av vetenskaplig skicklighet, styrkt genom avhandlingsbetyg och sakkunniga omdömen om åberopade skrifter, här vara bestämmande.

8. Docentstipendiefonderna.

Docentföreningarnas förslag. I sin skrivelse av november 1935 föreslog Uppsala docentförening, att av besparade docentstipendiemedel måtte bildas extra docentstipendier att anslås lediga för hela universitetet.

I akademiska remissyttranden rörande detta önskemål framhölls, att dess förverkligande skulle beröva universitetet de medel, som huvudsakligen stode till deras förfogande för anordnande av undervisning utöver den, som åligger ordinarie lärare och docentstipendiater. Under förutsättning att medel för denna undervisning på annat sätt ställdes till förfogande,

hade vissa av de akademiska myndigheterna intet att invända mot den av docentföreningen föreslagna ordningen; dock borde de extra stipendierna helst ej ledigförklaras för hela universitetet utan förbehållas vederbörande fakultet eller sektion. I sina senare skrivelser har Uppsala docentförening också modifierat sitt förslag i syfte att vid behov snabbt kunna återföra stipendiet till den egna fakulteten.

Docentföreningen i Lund hade redan i sin skrivelse den 24 januari 1933 uttalat, att docentstipendiefonderna i sin helhet borde komma docenterna till godo.

I sin skrivelse till Docentutredningen ha föreningarna återkommit med dessa önskemål. Lundaföreningen framhåller härvid särskilt, att de besparade medlen borde kunna tilldelas ostipendierade docenter även som rena forskningsunderstöd utan undervisningsskyldighet. I detta önskemål har Uppsalaföreningen den 5 december 1938 instämt.

De sakkunniga. Docentföreningarnas förslag om dispositionen av besparade docentstipendiemedel synas utgå från den uppfattningen, att dessa medel uteslutande böra stå till docentinstitutionens förfogande. En dylik åsikt kunde i viss mån vara berättigad enligt äldre lydelse av stipendieförfattningen men icke, sedan 1919 som kompetent till understöd ur fonderna vid sidan av ostipendierade docenter uttryckligen nämnes »annan yngre vetenskapsidkare». En ändring på denna punkt med begränsning till ostipendierade docenter synes icke önskvärd, då den skulle utesluta en användning av så behjärtansvärd natur som forskningsunderstöd åt licentiander inom de fakulteter, där docentantalet är ringa. Vidare skulle den för fakulteterna försvåra bestridandet av sådan extra undervisning, som ej är avsedd att bekostas med de föreslagna kursarvodena.

Det synes vidare uppenbart, att nyttan för docenterna av så kortfristiga och ovissa stipendier som de av Uppsala docentförening föreslagna, för vilka ett år bleve maximum, knappast skulle uppväga nackdelarna för andra viktiga universitetsintressen. Dessa förslag avstyrkas således. Däremot förefaller det vara berättigat, att förslag om utdelning av medel ur fonderna icke blott må väckas inom fakultet eller sektion utan även må upptagas efter ansökan av docent om anslag därur. Dylik ansökningsrätt är nu ej stadgad.

Det synes vidare böra uttryckligen medgivas, att när fonderna tagas i anspråk för uppmuntrande av vetenskaplig forskning, något krav på undervisningsprestation icke behöver uppställas. En praxis i sådan riktning har redan börjat utbilda sig i vissa fakulteter. För ernående härav bör i nuvarande § 11 i Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier meningen »Med åtnjutande av dylikt understöd skola — — — i huvudsak följa motsvarande skyldigheter, som äro stadgade för innehavande av docentstipendium» utgå. Om villkor anses böra ställas, kan detta ske även efter denna ändring.

Vidare böra i samma § orden »docent, som icke *innehar* docentstipendium», utbytas mot uttrycket »docent, som icke *uppbär* docentstipendium», då det någon gång inträffar, att stipendiets formelle innehavare för viss tid avstår därifrån och stipendiet under tiden uppbäres av annan docent. I sådant fall ha fakulteterna ansett sig förhindrade att för den formelle innehavaren begära anslag ur fonden exempelvis för att ge en kurs eller som opponentarvode.

Den nuvarande maximigränsen för anslag ur fonderna bör höjas i förhållande till docentstipendiernas ökning. Beträffande fondernas användning vid vikariat och opposition hänvisas till kap. VII och VIII av detta betänkande.

De i nuvarande § 10 i Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier stadgade grunderna för de besparade docentstipendiemedlens fördelning böra bibehållas och formuleringen lämpas efter de föreslagna ändringarna i fråga om docentstipendiernas antal och belopp. Med en sådan omformulering torde kunna anstå, till dess slutligt beslut i denna fråga fattats.

Kap. VI. Forskarstipendier.

Historik. Forskarstipendier beviljades av riksdagen första gången 1926 för budgetåret 1926—1927, ehuru anslaget först året därpå kunde tagas i bruk. Ursprungligen hade Kungl. Maj:t äskat tolv dylika stipendier, men riksdagen nedskar antalet till fem på grund av tvekan, huruvida flera av dylikt understöd förtjänta forskare kunde väntas samtidigt uppträda. Av de fem stipendierna äro två knutna till vardera universitetet, medan det femte, som är rörligt, hittills alltid tillhört Karolinska institutet.

Docentföreningarna ha sedan 1931 begärt en ökning av antalet forskarstipendier, varvid det i propositionen av 1926 föreslagna antalet nämnts som lämpligt. Man har vidare krävt en skäligen höjning av beloppet, vilket för närvarande är 7,000 kronor, och ifrågasatt införande av ansökningsrätt.

De sakkunniga.

Antal. Forskarstipendierna utgjorde vid sitt införande en betydelsefull principiell nyhet. »Docent, som genom utgivna skrifter ådagalagt utmärkt forskarbegåvning och intager en verkligt framstående ställning inom sin vetenskap», bereddes därigenom möjlighet att erhålla ett relativt betydande belopp under tre, högst sex år utan skyldighet att undervisa, förrätta opposition eller mottaga förordnande. Tillsättningsproceduren omgavs med särskilda garantier, som åsyftade att trygga, att endast graden av forskarbegåvning verkligen finge avgöra valet.

Den nya institutionen har otvivelaktigt slagit väl ut. Redan namnen på de hittillsvarande ordinarie forskarstipendiaterna och deras senare banor visa detta:

<i>Uppsala.</i>	<i>Lund.</i>	<i>Karolinska institutet.</i>
Nyberg 1927—1931 (professor i Uppsala 1931).	Naumann 1927—1929 (professor i Lund 1929, död 1934).	Reenstierna 1927—1932 (professor i Uppsala 1933).
Lundmark 1927—1929 (professor i Lund 1929).	Smith 1927—1933 (professor i Uppsala 1936).	Olivecrona 1933—1935 (professor i Stockholm 1935).

<i>Uppsala.</i>	<i>Lund.</i>	<i>Karolinska institutet.</i>
Waller 1929—1934 (professor i Uppsala 1934).	Malmqvist 1930—1931 (observator vid Stockholms observatorium 1931, professor i Uppsala 1939).	von Euler 1936—1939 (professor i Stockholm 1939).
Nordström 1931—1932 (professor i Uppsala 1932).	Lindh 1931—1932 (professor vid Chalmers tekniska högskola 1932, i Uppsala 1937).	
Ekholm 1933—1939 (uppförd på professorsförslag).	Karitz 1932—1934 (professor i Uppsala 1934).	
Dahlberg 1935—1936 (professor i Uppsala 1936).	Turesson (1932) 1933—1935 (professor vid lantbrukshögskolan 1935).	
Nils Svanberg 1937—1939 (uppförd på professorsförslag, död 1939).	Tilander 1934—1937 (professor i Stockholm 1937).	
Björnståhl (1936) 1939—.	Bolin (1935) 1936—1938 (professor i Lund 1938).	
Viktor Svanberg 1939—.	I. Andersson 1938—1939 (uppförd på professorsförslag).	
	Håkansson (1936) 1937— (uppförd på professorsförslag).	

Som synes ha så gott som samtliga med undantag av de nuvarande innehavarna erhållit professorstjänster, och omsättningen har varit vida snabbare än de sexårsperioder, som statutmässigt skulle kunnat bli regeln.

Att det nuvarande antalet forskarstipendier är för lågt, står utom varje tvivel. Högt förtjänta forskare ha måst gå lottlösa från de få konkurrenserna. Vill man bereda de obefordrade verkligt framstående vetenskapliga begåvningarna möjlighet att erhålla forskarstipendier, är en ökning av dessas antal oundgänglig.

Å andra sidan bör denna ökning icke göras för omfattande. Förutsättningen för att systemet hittills fungerat så tillfredsställande, är, att samtliga forskarstipendiater inom kort tid erhållit ordinarie tjänster. Skulle antalet alltför starkt ökas, uppstår risk, att så ej längre bleve fallet. Då skapas problemet att placera forskarstipendiaterna vid stipendietidens utgång, vilket ofta måste möta svårigheter, särskilt i de fall, då forskarstipendiaten hunnit uppnå en viss ålder. En förutsättning för att forskarstipendieinstitutionen skall fungera tillfredsställande, är sålunda, att an-

talet stipendier blir lämpligen avpassat. Den föreslagna ökningen har under nuvarande omständigheter ansetts böra sättas till fem stipendier, varigenom hela antalet skulle stiga till tio.

På grund av stipendiernas ringa antal har tävlingen om dem hittills varit öppen för alla fakulteter. Detta har medfört olägenheten, att jämförelser i fråga om graden av vetenskaplig begåvning ofta måst anställas mellan forskare inom vitt skilda fack. Härigenom har det blivit svårare att träffa ett objektivt riktigt val. Med den föreslagna utökningen av stipendiernas antal kan denna olägenhet i väsentlig grad förebyggas, därigenom att stipendierna bindas vid fakulteter och sektioner. Av de föreslagna tio stipendierna skulle fyra vara knutna till vardera universitetet och två till Karolinska institutet. Av de fyra stipendierna vid vardera universitetet borde ett disponeras av teologiska och juridiska fakulteterna tillsammans, ett av medicinska fakulteten och ett av vardera av filosofiska fakultetens sektioner.

Belopp. För närvarande utgår forskarstipendium med 7,000 kronor. Då en höjning av docentstipendierna från 6,000 till 8,000 kronor ansetts nödvändig, böra forskarstipendierna likaledes höjas med 2,000 kronor, d. v. s. till 9,000 kronor. En förutsättning härför är dock, att dyrtids-tillägg utgå å forskarstipendierna efter samma grunder som hittills.

Tillsättningsproceduren. Enligt nuvarande bestämmelser finnes ingen ansökningsrätt till forskarstipendium, utan varje ledamot av fakultet eller sektion kan föreslå en docent till ledigt stipendium. Docentföreningarna ha önskat ersätta detta tillvägagångssätt med vanlig ansökningsrätt. Otvivelaktigt kan den nuvarande proceduren alstra en viss misstämning hos dem, som anse sig ha grundade anspråk på att ifrågakomma men dock ej föreslagits. Exempel därpå torde ej alldeles saknas. En allmän ansökningsrätt vore därför ur principiell synpunkt det mest tilltalande. Emellertid skulle den kunna medföra besvärliga praktiska konsekvenser i form av ett alltför stort antal ansökningar med därav följande opropor-tionerlig arbetsbörda för de beredande och tillsättande instanserna. En medelväg mellan det nuvarande systemet och docenternas önskemål synes därför böra beträdas. Med bibehållande av den nuvarande rätten för varje fakultets- eller sektionsledamot att föreslå docent till forskarstipendium bör varje docent inom vederbörande fakultet, respektive sektion eller vid Karolinska institutet äga befogenhet att anmäla sin önskan att ifrågakomma till stipendiet. Om en dylik anmälan emellertid skulle medföra en obligatorisk sakkunniggranskning av vederbörandes kompetens, kunde det befaras, att proceduren bleve alltför vidlyftig samt tids- och arbetskrävande. Fakulteten, respektive sektionen eller lärarkollegiet bör därför efter anmälningstidens utgång företaga en förberedande granskning av de anmäldas och föreslagnas kompetens och utvälja de tre till synes högst förtjänta. För dessa tre skall vederbörlig sakkunniggranskning anlitas, varpå fakulte-

ten, respektive sektionen eller kollegiet placerar dem i ordning på ett förslag, vilket vid universiteten underställes större konsistoriet. Detta uppsätter en på förslag och översänder förslaget till kanslern. Vid Karolinska institutet översänder lärarkollegiet sitt förslag direkt till kanslern. Då beträffande det för teologiska och juridiska fakulteterna gemensamma stipendiet vardera fakulteten sålunda har att hos konsistoriet föreslå tre, får konsistoriet i detta fall bland högst sex föreslagna förorda en.

I bestämmelserna rörande forskarstipendier böra ändringar göras i §§ 1, 4, 5, 6 och 17 med hänsyn till vad sålunda föreslås.

Tiden för innehav av forskarstipendium. Enligt nuvarande bestämmelser tillsättes forskarstipendium för en treårsperiod och kan sedan förlängas högst tre år. De sakkunniga ha ingående dryftat möjligheten att i särskilda undantagsfall skapa former för ytterligare förlängning men ha stannat vid att finna nackdelarna härav överväga fördelarna. Om en dylik möjlighet till förlängning införes, föreligger uppenbar risk, att den blir regel i fall, där forskarstipendiaten under de sex åren ej kunnat vinna befordran. Ju längre en forskarstipendiat stannar vid universitetet, desto svårare torde det för honom bliva att övergå till en annan levnadsbana. Fara kan då uppstå, att prolongationen kan behöva utsträckas ända till pensionsåldern, och i så fall försvinner stipendiet för alltför lång tid ur konkurrensen. Frestelsen att stanna kvar som forskarstipendiat, om möjlighet till ytterligare förlängning finns, torde växa, om forskarstipendierna enligt detta förslag bringas upp i ungefärlig nivå med lektorslönerna. Det förtjänar påpekas, att för en högt förtjänt forskarstipendiat, för vilken stipendietiden utlupit, möjlighet finnes att söka bereda en personlig professur.

Av dessa skäl föreslås inga ändringar i nuvarande bestämmelser om stipendietidens längd.

Extra forskarstipendier. I bestämmelserna om besparade forskarstipendiemedels användning till extra forskarstipendier synes ingen annan ändring böra vidtagas, än att beloppet även i detta fall bör höjas från 7,000 kronor till 9,000 samt att en särskild forskarstipendiefond upprättas för varje stipendium. Sistnämnda förfaringssätt synes lämpligast, sedan alla forskarstipendier bundits vid viss fakultet eller sektion.

Kap. VII. Opponentuppdrag.

Nuvarande ordning. Enligt universitetsstatuterna § 120 moment 1 äro docenter liksom övriga lärare inom en fakultet skyldiga att mottaga förordnande som fakultetsopponent vid akademiska disputationer. Av paragrafens formulering framgår, att uppdraget i första rummet bör givas åt ordinarie lärare eller stipendierade docenter och först, då detta ej lämpligen kan ske, åt ostipendierade docenter. Ostipendierad docent, som förordnas till opponent, äger enligt kungörelsen den 6 juni 1925 § 11 moment 3 att ur vederbörande docentstipendiefond uppbära ersättning med lägst 200 och högst 300 kronor efter kanslerns bestämmande. Docentstipendiat, som förordnats till opponent, äger numera enligt praxis att för fullgörande av uppdraget inställa undervisning under 4 till 6 föreläsningstimmar efter kanslerns beprövande.

Docentföreningarnas önskemål. I sin i juni 1935 inlämnade underdåniga skrivelse hemställde Uppsala docentförening, att compensationen för docentstipendiats opposition i form av minskad undervisningsskyldighet måtte ökas till att omfatta 8 föreläsningar, vilka, därest undervisningsskyldigheten för terminen redan fullgjorts, borde få avräknas på följande termins undervisningsskyldighet. Föreningen hemställde även om motsvarande ökning av ersättningen för opposition, där fakultetsopponenten vore annan än docentstipendiat.

I sina skrivelser till Docentutredningen hösten 1938 ha docentföreningarna framlagt ytterligare önskemål beträffande docenternas ställning som opponenter. Föreningarna yrka,

att universitetsstatuterna § 120 bör omformuleras så, att det klart framgår, att docents skyldighet att fungera som fakultetsopponent endast föreligger beträffande avhandling inom docentens egen vetenskap,

att docent, som söker professur, under den i statuterna för vissa fall medgivna specimationstiden icke bör vara skyldig att åtaga sig opposition,

att docent icke bör vara skyldig att fungera såsom fakultetsopponent mer än två gånger under ett läsår,

samt att mellan två på varandra följande disputationer, vid vilka samme docent är skyldig att opponera, minst en månad bör förflyta.

Beträffande vederlag för oppositionsuppdrag har Uppsala docentför-

ening föreslagit, att ostipendierad docent bör såsom ersättning erhålla minst 300 och högst 400 kronor samt stipendierad docent antingen minskning i sin undervisningsskyldighet, motsvarande 8 timmar, eller ersättning i penningar efter samma grunder som ostipendierad docent. Docentföreningen i Lund ansluter sig helt till detta förslag i vad det angår ostipendierad docent. Beträffande vederlag åt stipendierad docent vill Lunda-föreningen framhålla, att ersättning i penningar bör utgå icke endast, då docenten redan fullgjort sin undervisningsskyldighet för terminen, utan även då hans undervisning är av den art, att den icke kan inskränkas utan skada för densamma.

Föreningarna yrka vidare, att ersättning för opponentuppdrag icke bör utgå ur docentstipendiefonderna utan av särskilt anslag.

De sakkunniga.

Plikten att åtaga sig opposition. I fråga om docentföreningarnas krav, att docents skyldighet att fungera som fakultetsopponent endast skall föreligga beträffande avhandling inom docentens egen vetenskap, är detta krav självklart och bör gälla alla lärare. En omformulering av stadgandet i fråga bör dock ske. Vissa av docentföreningarnas övriga krav åsyfta endast att förebygga missförhållanden, som någon enstaka gång förekommit. Av denna art äro önskemålen, att docent ej mer än högst två gånger under samma läsår bör vara skyldig att åtaga sig den betungande uppgift, som ett opponentförordnande kan innebära, samt att minst en månad bör förflyta mellan två disputationer med samma fakultetsopponent. Då erfarenheten har visat, att uttryckliga bestämmelser härom krävas, synas ändringar i denna riktning böra företagas i universitetsstatuterna § 120. Beträffande befrielsen från skyldighet att opponera mer än två gånger under samma läsår har det dock av skäl, som nedan närmare utvecklas, ansetts olämpligt att göra bestämmelsen ovillkorlig.

Att önskemålet om oppositionsskyldighetens upphävande under specimenering i och för sig är berättigat, lider intet tvivel. Det måste innebära en allvarlig olägenhet för en docent, sysselsatt med det krävande arbete, som en specimenering utgör, att plötsligt tvingas till det jäktande värv, som består i en fakultetsopposition på en större avhandling, kanske inom en del av ifrågavarande vetenskap, som ligger opponentens intressen och beläsenhet relativt fjärran.

Å andra sidan innebär det för universitetet vissa risker, om en obetingad frihet från oppositionsplikten stadgas i dylika fall. Det inträffar ej sällan, åtminstone inom de mindre ämnena, att inga andra kompetenta opponenter finnas att tillgå vid lärosätet än ämnesprofessorn och en enda docent. Är den sistnämnde helt frikallad, återstår då endast professorn.

Samma situation uppstår, om det visserligen finns flera docenter i ämnet men samtliga, som ofta är fallet, på en gång specimenera för professur. I och för sig är det mindre önskvärt att anlita professorn som opponent, då han som huvudansvarig för betygssättningen bör stå i möjligaste mån fri vid avhandlingens bedömande. Vidare är det ej alldeles ovanligt, att inom samma ämne, särskilt mot läsårets slut, två eller flera disputationer följa tätt på varandra. Behovet av opponenter kan då ej tillfredsställas av en enda person.

På grund av vad som anförts bör docent vara befriad från oppositionsplikt under statutenlig specimenstid för tjänst, som han söker, men denna befrielse bör dock ej vara ovillkorlig utan upphävas, där särskilda omständigheter det påkalla.

Ersättning för opponentuppdrag. De nuvarande ersättningarna för opponentens arbete, såväl den, som utgöres av penningar, som den, vilken utgår i avdrag på undervisningsskyldigheten, stå icke längre i skäligt förhållande till det arbete, som uppdraget kräver, sedan avhandlingarna i många ämnen ofta ha nått ett omfång av 300 till 400 sidor för att ibland närma sig 600 till 700. Denna tendens till allt större omfång hos avhandlingarna har framtvungit de ovan tillstyrkta kraven på spikningstidens förlängning, och en konsekvens härav måste bliva större ersättning för det ökade oppositionsarbetet. Docentföreningarnas krav, att compensationen i form av nedsatt undervisningsskyldighet höjes till 8 föreläsningar och penningersättningen till 300 à 400 kronor i förhållande till arbetets omfattning, synas icke överdrivna, då det gäller ett uppdrag, som torde kräva åtminstone tre veckors intensivt arbete. Denna höjning bör givetvis även tillkomma opponent, som icke tillhör lärosätet.

För ostipendierade docenters del kan av naturliga skäl ingen annan ersättning än i form av penningar ifrågakomma. Annorlunda ställer sig saken för docentstipendiaternas vidkommande. Det till synes naturligaste är här avdrag på undervisningsskyldigheten, men det finns flera fall, där detta ej lämpar sig. Ett sådant är det, som inträffar, då en avhandling spikas först sedan fakultetsopponenten fullgjort sin tjänstgöring för terminen. En dylik situation är i själva verket mycket vanlig, eftersom disputationerna i allmänhet hopa sig just mot slutet av terminerna. I många sådana fall torde numera avdraget i stället beviljas på nästa termins tjänstgöring, ett förfaringssätt, som ur flera synpunkter är mindre lämpligt, åtminstone vid slutet av ett läsår, och som är uteslutet, då stipendietiden utgår före nästa termins början.

En annan situation, då avdrag på tjänstgöringsskyldigheten är en mindre tjänlig form för vederlag åt fakultetsopponent, är, då dennes tjänstgöring består i att giva en kurs eller leda en seminarierie. Inställes tjänstgöring av denna art, lider själva undervisningen allvarligt avbräck. Slutligen är avdrag på tjänstgöringen olämpligt i det någon

gång förekommande fallet, att docent opponerar inom annan fakultet än sin egen.

På grund av vad här anförts, föreslås, att avdrag på tjänstgörings-skyldigheten behålles som normal form för ersättning för opposition åt docentstipendiat, men att kanslern erhåller möjlighet att, där omständigheterna därtill föranleda, i stället bevilja ekonomiskt vederlag av samma slag som för ostipendierad docent.

Särskilt anslag för opponentarvoden. Docentföreningarna ha slutligen yrkat, att ekonomisk ersättning för opposition icke tagas ur docentstipendiefonderna utan av särskilt anslag. Förslaget synes befogat. Det rör sig här om ett ordinarie universitetsbehov av en art, som icke har något egentligt sammanhang med docentstipendiefondernas syfte. Härtill kommer, att med hänsyn till den föreslagna höjningen av de ekonomiska ersättningarnas belopp och den ovan likaledes förordade rätten även för docentstipendiater att för opposition i vissa fall erhålla ersättning i penningar det skulle taga docentstipendiefondernas begränsade tillgångar alltför hårt i anspråk, om ersättningarna för opposition alltjämt skulle utgå därur. Det i staten för gemensamma universitetsändamål upptagna förslagsanslaget till ersättning för vissa opponenter vid akademiska disputationer synes därför böra höjas och avse ersättningar även i här ifrågasatta fall. Att utmäta den behövliga höjningen erbjuder svårigheter med hänsyn till disputationernas ovissa och växlande antal och vanskligheten att beräkna för hur stor del av dem som ersättningen till opponent behöves utgå i penningar, samt vidare, hur ofta i dylika fall det föreslagna maximibeloppet, 400 kronor, skulle behöva tagas i anspråk. Under femårsperioden 1932/33—1936/37 ägde vid universiteten och Karolinska institutet rum sammanlagt 316 akademiska disputationer, d. v. s. i medeltal 63 per läsår. Under förutsättning av en medelersättning av 350 kronor per opposition skulle den årliga kostnaden bliva 22,050 kronor, om ersättning utginge i penningar för samtliga oppositioner. Härifrån avgå dels de fall, då opponenter är en av universitetets ordinarie lärare, dels de tillfällen, då en stipendierad docent får avdrag på sin undervisningsskyldighet. Vad beträffar de disputationer, då opponenter icke tillhör vederbörande lärosätets lärarkår och vilka det nuvarande anslaget avser, har en höjning ovan föreslagits. En sammanlagd ökning av det nuvarande anslaget till 15,000 kronor synes därför erforderlig.

Ändringar i överensstämmelse med det ovan anförda föreslås i universitetsstatuterna § 120 moment 1 samt i kungörelsen den 6 juni 1925 (Sv.F.S. n:r 211) § 11 moment 3 och Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier nuvarande § 11.

Kap. VIII. Vikariatsförordnanden.

Kritiken av 1918 års förslag. Då 1918 års sakkunniga framlade sitt betänkande, väckte deras förslag beträffande vikariatsförordnanden åtskillig kritik. Särskilt gällde denna förslagen rörande vikariatsarvodenas storlek och beräkning. Departementschefen företog också i propositionen till 1919 års riksdag vissa höjningar.

När de sakkunniga såsom villkor för erhållande av de högre vikariatsarvodena förordade, att vikarie förutom förordnande såsom vikarie under viss tid, nämligen ett, respektive tre år, dessutom under minst fem år skulle ha varit anställd som docent, avstyrktes detta senare villkor av teologiska och juridiska fakulteterna samt konsistoriet i Uppsala. Viss tids docentanställning vore enligt dessa myndigheters uppfattning icke i och för sig ett bevis på högre kompetens för vikariat, och för den juridiska undervisningens del kunde en dylik bestämmelse vålla olägenheter, eftersom förordnanden inom denna fakultet ofta måste ges åt unga docenter, vilka även efter flera års tjänstgöring som vikarie icke uppfyllde villkoret i fråga om längden av den tid, under vilken de haft docentförordnande. Samma mening hävdades av juridiska fakulteten i Lund. Departementschefen följde dock de sakkunniga.

Beträffande sättet för beredande av medel till vikariatsarvode föreslog de sakkunniga, att tjänstgöringspenningarna, lönen, docentstipendiet samt det i staten uppförda anslaget till arvoden åt vikarierande akademiska lärare eller å detta anslag besparade medel skulle tagas i anspråk i nu nämnd ordning. Konsistoriet i Uppsala önskade behålla de gamla bestämmelserna härom, enligt vilka kanslern kunde medgiva, att vikariatsarvodesfonden i vissa fall användes *före* docentstipendiet, vilket då utginge som tillfälligt docentstipendium. Departementschefen följde även här de sakkunniga.

Uppsala docentförening yrkade, att vikariatsarvode skulle utgå efter verkliga arbetsmånader, alltså med 1/8 av årsarvodet per månad. Under hänvisning till att tidigare påtalade missbruk i detta hänseende numera uppmärksamrats, avstyrkte kanslern detta förslag. Samma ståndpunkt intogs av departementschefen.

Juridiska fakulteten i Uppsala yrkade, att för docentstipendiat vikariatstiden skulle frånräknas stipendieperioden, då tjänstgöringen som vikarie i ej oväsentlig grad hindrade det vetenskapliga arbetet. Likaså häv-

dade filosofiska fakulteten och docentföreningen i Lund, att, då docent under minst en termin uppehölle professur, denna tid ej borde inräknas i stipendieperioden. Dessa önskemål avvisades av departementschefen.

1925 års reglering av arvoden. I samband med 1925 års löner reglering fastställdes vikariatsarvodena till 7,000 kronor för full professorstjänst, vilket för vikarie med fem års förordnande som docent och minst ett års sammanlagt fullt vikariat höjdes till 7,600, och efter tre års fullt vikariat till 8,200 kronor, samt 6,500 kronor för fullt vikariat som laborator e. d. Docentföreningarna hade 1922 yrkat, att professorsvikarie skulle få uppbära samma lön som vikarie för ämbetsman i rådsgraden. I sin senare skrivelse den 15 december 1923 hade Lundaföreningen hemställt, att professorsvikarie måtte få uppbära 2/3 av professors avlöning, varpå för äldre docent skulle utgå de nyss nämnda tilläggen av 600, respektive 1,200 kronor.

Senare önskemål. I maj 1931 förordade Uppsala docentförening, att vikariatsarvodena måtte höjas i en rimlig proportion till arbetsprestationen och den ordinarie tjänsteinnehavarens avlöning. Härvid påpekades särskilt de egendomliga förhållandena vid partiella, kortfristiga vikariat, t. ex. förordnande att uppehålla professors examinationsskyldighet under en 14-dagars tentamensperiod, varvid stipendierad docent i regel erhöle blott 45 kronor 66 öre och ostipendierad 80 kronor. Samma påpekande återkom i föreningens skrivelse av november 1935 och stöddes av Stockholms- och Lundaföreningarna, av vilka den förra föreslog, att vikariatsarvodena måtte utgå med 3/4 av den ordinarie befattningshavarens avlöning, samt att vikarie, som vore familjeförsörjare och uppehölle vikariat vid annat universitet än sitt eget, måtte erhålla särskilt bidrag på grund av de avsevärt ökade kostnaderna. De akademiska myndigheterna tillstyrkte i sina yttranden i huvudsak denna framställning.

I sitt yttrande över Universitetsberedningens betänkande har Uppsala docentförening ånyo tagit upp vikariatsfrågan och framhåvt önskemålet om ett rimligare förhållande mellan ordinarie avlöning och vikariatsarvode. Särskilt påpekar föreningen, att den ersättning, som en ordinarie lektor erhåller såsom professorsvikarie, är mindre än lektorlönen, vilken han enligt de nya bestämmelserna helt mister.

Bestridandet av medel till vikariatsersättning. Enligt nuvarande bestämmelser utgår vikariatsarvode av tjänstgöringspenningarna, lönen och docentstipendiet i nu nämnd ordning och först i sista hand, om så erfordras, av förslagsanslaget till vikariatsersättningar. Härigenom uppstår beträffande stipendieinnehavet ett samband med vikariatsarvodet så till vida, att om stipendiet helt eller delvis tages i anspråk för vikariens avlöning, stipendietiden anses löpa. Docentföreningen i Lund begärde den 2 december 1925 en utredning, huruvida stipendierad docent, som förordnas till vikarie för ordinarie lärare, icke borde antingen under vikariatstiden avstå sitt stipendium till förmån för ostipendierad docent eller i varje fall

erhålla en mot vikariatstiden svarande förlängning av stipendietiden. I maj 1931 förordade Uppsala docentförening, att stipendierad docent, som förordnats att uppehålla hela den med en professur förbundna undervisningsskyldigheten, efter stipendietidens utgång måtte få tillgodonjuta de medel, som inbesparats å stipendiet under vikariatstiden, och att vikariatsersättningen skulle bestridas med andra medel än docentstipendiet. Som motivering anfördes särskilt, att ett dylikt vikariat i hög grad inkräktade på det vetenskapliga forskningsarbetet. Yrkandet återkom i skrivelsen av november 1935. De bägge andra docentföreningarna instämde, föreningen i Stockholm under påpekande, att den föreslagna anordningen borde gälla även vid vikariat för laborator e. d. De akademiska myndigheterna ha i allmänhet ställt sig välvilliga till förslaget, varvid teologiska fakulteten och matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala dock påpekat, att dess förverkligande skulle medföra en betydande minskning av docentstipendiefonderna, vilket kunde lända undervisningen till men. Juridiska fakulteten i Lund uttalade som sin mening, att den åsyftade förlängningen av stipendietiden icke vore för universitetet och docentkåren genomgående fördelaktig. Medicinska fakulteten, som tillstyrkte förslaget, ansåg dock, att anordningen ej borde tillämpas för kortare vikariat.

Vikariatsersättning åt docentstipendiat, som redan fullgjort sin tjänstgöringsskyldighet för terminen. En specialfråga rör ersättning åt docentstipendiat, som erhållit professors- eller laboratorsvikariat, först sedan all honom för terminen åliggande tjänstgöringsskyldighet blivit fullgjord. Kanslersämbetet ålade den 11 juni 1924 de akademiska myndigheterna att inkomma med yttrande och förslag om särskild föreskrift för detta fall. Filosofiska fakulteten i Uppsala fann sådan ersättning rimlig, antingen i form av minskad tjänstgöringsskyldighet nästa termin eller i form av penningbelopp. I bägge fallen borde beslut därom fattas av kanslern efter förslag av vederbörande fakultet eller sektion, beträffande penningersättning efter hörande av även mindre konsistoriet. Större konsistoriet i Uppsala hemställde emellertid i huvudsaklig överensstämmelse med juridiska fakultetens förslag, att vikariatsarvode i dylika fall skulle kunna bestämmas till högst ett belopp, som motsvarade de med befattningen förenade tjänstgöringspenningarna, i den mån de vore tillgängliga, jämte docentstipendiet, även om detta belopp för år räknat överskrede vad eljest vore bestämt. Häri instämde teologiska och medicinska fakulteterna i Lund liksom Karolinska institutets lärarkollegium, medan filosofiska fakulteten och större konsistoriet i Lund följde filosofiska fakulteten i Uppsala. Kanslern hemställde om bestämmelser enligt Uppsalakonsistoriets förslag.

Docentföreningarnas senaste skrivelser. I sina skrivelser till Docentutredningen upprepa docentföreningarna sina önskemål, att vikariatsarvodena måtte helt bestridas med andra medel än docentstipendierna och

i samband härmed förhållandena ordnas så, att vikariatstiden icke inkräktar på tiden för förordnande som docentstipendiat. De yrka vidare ånyo, att vikariatsarvodena måtte ställas i rimligt förhållande till den ordinarie tjänsteinnehavarens avlöning, och upprepa sina påpekanden av de ogynnsamma omständigheter, som nu föreligga vid kortfristiga, partiella vikariat. Uppsalaföreningen hävdar ytterligare, att professor, som är tjänstledig under två på varandra följande lästerminer, även bör vara tjänstledig under mellanterminen, om ej särskilda omständigheter föreligga. Lundaföreningen påpekar dessutom, att då vikariatsarvodet fastställdes till 7,000 kronor årligen för vikarierande professor, hänsyn icke togs till sådana fall, då den docent, som förordnats till vikarie, utöver sitt docentstipendium tillika innehade annan avlönad befattning vid universitetet, vilken befattning han såsom vikarie icke kunde uppehålla, exempelvis då han vore förste amanuens vid en institution. Vid fastställande av vikariatsarvodenas storlek borde enligt föreningens mening därför tillses, att dessa arvoden icke sattes lägre än den maximalsumma, stipendierad docent eljest må uppbära, då annars det missförhållandet kunde inträffa, att docentstipendiat, som förordnades till vikarie, finge ökat arbete och ansvar, men mindre lön utan ernående av några som helst förmåner ur meriteringssynpunkt.

De sakkunniga.

Vikariatsarvodenas belopp. De hittillsvarande beloppen av arvoden för vikarierande professor, 7,000, respektive 7,600, respektive 8,200 kronor, ha alltid på akademiskt håll uppfattats som för små. Ett professorsvikariat innebär för en docentstipendiat en något mer än fördubblad undervisningsskyldighet samt därtill i vissa ämnen en särskilt tyngande examinationsbörda jämte ledande av vetenskapligt arbete av stundom ganska stor omfattning. Vikariens möjligheter till egen vetenskaplig forskning och speciminering bliva i motsvarande grad, särskilt under de första terminerna, starkt beskurna, något som kan medföra allvarliga konsekvenser för hans egna framtidsutsikter, allra helst som ett långvarigt vikariatsförordnandes värde som merit för befordran på den akademiska banan är ytterst ringa i jämförelse med förhållandena inom andra områden. En årlig ersättning av tusen kronor för ökningen av arbetsbördan är under dylika omständigheter uppenbarligen alltför låg.

Även proportionen mellan den ordinarie tjänsteinnehavarens avlöning och vikariens arvode är vid universitetet påfallande ogynnsam för den senare. En professors begynnelseavlöning är 12,000 kronor, och vikariens grundarvode utgör sålunda blott 58 % av avlöningen, en proportion vartill motstycke knappast torde finnas inom statsförvaltningen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och till den ovan föreslagna höj-

ningen av docentstipendiernas belopp till 8,000 kronor föreslås, att grundbeloppet för arvode åt vikarierande professor sättes till 9,500 kronor och åt vikarierande laborator e. d. till 8,400 kronor.

Otvivelaktigt är, att ett längre vikariat å ena sidan giver vikarien större undervisningsskicklighet men å den andra ytterligare hämmar hans egen forskning och specimination. Ett bibehållande av det nuvarande systemet med höjda vikariatsarvoden vid långvariga vikariat synes därför väl motiverat. Enligt nu gällande bestämmelser inträder en första höjning efter ett års och en ytterligare efter tre års fullt vikariat, varvid dessa höjningar dock endast gälla vikarie, som under minst fem år har varit anställd som docent. Ett år förefaller emellertid vara en alltför kort tid för att de nyss anförda skälen för arvodets höjning skola kunna göra sig gällande. På grund härav föreslås blott en höjning, nämligen efter tre läsårs fullt vikariat. Under sådana förhållanden synas ej tillräckliga skäl föreligga att behålla bestämmelsen om fem års docentförordnande såsom villkor för högre vikariatsarvode. Det höjda vikariatsarvode synes böra sättas till 10,500 kronor för professorsvikarie och 8,800 kronor för laboratorsvikarie.

Det föreslagna grundarvode för vikariat ligger under den maximigräns, som föreslagits för den sammanlagda inkomst, som docentstipendiat kan uppbära å universitetets och därtill knutet undervisningssjukhus' stater, om han samtidigt tjänstgör som amanuens e. d. Då ett dylikt uppdrag icke kan förenas med vikariatet, skulle konsekvensen alltjämt bliva, att, som Lundaföreningen anført, »docentstipendiat, som förordnas som vikarie, får ökat arbete och ansvar men mindre lön utan ernående av några som helst förmåner ur meriteringssynpunkt». För undvikande härav bör en särskild bestämmelse införas, varigenom vikarie med full tjänstgöring i dylika fall tillerkännes ett arvode, som icke understiger den sammanlagda inkomst han sålunda dessförinnan haft.

Särartade förhållanden uppstå, då, såsom ej sällan är fallet, speciellt inom den medicinska fakulteten, undervisningen i ett visst ämne på grund av dettas särskilda krav helt koncentreras till en del av terminen, t. ex. dess två första månader, varefter endast examination förekommer. I dylika fall torde, om professorn åtnjuter tjänstledighet under den del av terminen, till vilken undervisningen är koncentrerad, vikarien enligt praxis vanligen endast uppbära ett arvode, som utgöres av den del av det stadgade vikariatsarvode, som enligt gällande beräkningsgrunder belöper på undervisningen under två kalendermånader, medan han i själva verket uppehållit undervisningen för hel termin. Att detta innebär ett allvarligt missförhållande, torde ej kunna bestridas. Rättelse härutinnan skulle dock utan svårighet kunna åvägabringas genom att Kungl. Maj:t i dylika fall gjorde bruk av sin rätt enligt kungörelsen den 6 juni 1925 beträffande avlöningsförhållanden för professorer m. fl. att, där särskilda förhållanden

det påkalla, förordna, att vikariatsarvode måtte utgå efter andra grunder än de vanliga.

Det av docentföreningarna framförda önskemålet om särskilt bidrag till vikarie, som är familjeförsörjare och uppehåller vikariat vid annat lärosäte än sitt eget, synes i hög grad beaktansvärt. Emellertid torde för dess förverkligande inga särbestämmelser vara av nöden, då även det bör kunna tillfredsställas inom ramen för den Kungl. Maj:t medgivna rätten att i särskilda fall förordna om vikariatsarvoden efter andra grunder än de vanliga.

Det föreslås, att kungörelsen den 6 juni 1925 (Sv. F. S. 211) § 10 moment 1—3 erhåller en lydelse, som överensstämmer med de ovan anförda synpunkterna.

Motsvarande ändringar böra göras i Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande arvoden åt vikarierande akademiska lärare § 3 tredje stycket.

Förhållandet mellan vikariatsarvode och docentstipendium. Enligt nu gällande bestämmelser skall vikariatsarvode i första hand utgå av tjänstgöringspenningarna och därefter av lönen, i bägge fallen i den mån ifrågasvarande belopp äro tillgängliga. Erforderlig fyllnad utgår först av vikariats docentstipendium, om han innehar sådant, och därefter, alltså i sista hand, av det särskilda anslaget till vikariatsersättningar. Även andra stipendier och legat, som docenten innehar, kunna tagas i anspråk för vikariatsarvoden. Den del av docentstipendiet, som ej erfordras till vikariatsarvodets fyllande, går till vederbörande docentstipendiefond.

Följden av dessa bestämmelser blir, att sambandet mellan docentstipendium och vikariatsarvode kommer att gestalta sig helt olika, allteftersom stipendiet behöver tagas i anspråk eller ej. I det förra fallet ingår stipendiet till viss del i vikariatsarvoden, stipendiaten anses därför uppbära det, och hans stipendietid löper följaktligen enligt nuvarande bestämmelser jämsides med vikariatet. Detta förhållande är naturligtvis ogynnsamt för honom, eftersom tjänstgöringen som vikarie i hög grad kan inkräkta på hans vetenskapliga arbete. Det andra fallet inträffar, då jämväl lönen står till förfogande, d. v. s. vid vakanser eller då den ordinarie tjänsteinnehavaren uppbär annan avlöning, till exempel som statsråd. Vikariatsarvoden utgår då jämväl av lönen, stipendiet tages icke i anspråk, och följaktligen löper stipendieperioden ej alls under vikariatet. I de bägge fallen komma alltså vikarierna såsom docentstipendiater i helt olika situationer, och detta till följd av omständigheter, som ej ha betydelse för deras vikariatstjänstgöring.

Denna anordning är utan tvivel otillfredsställande. Det förefaller därjämte i princip vara mindre lämpligt, att docentstipendierna, som äro avsedda för speciella ändamål, i vissa fall i betydande utsträckning tagas i anspråk för uppehållande av universitetens ordinarie undervisning.

I princip böra kostnaderna för vikariat icke täckas av docentstipendierna

utan, där så erfordras, utgå av de särskilda anslagen för vikariatsersättningar. Av praktiska skäl synes dock tillämpningen av denna princip böra begränsas till sammanhängande vikariatstjänstgöring av samma vikarie under tid, som förutses motsvara minst en lästermin. För de kortare vikariaten böra nuvarande regler alltjämt gälla. I båda fallen bör rättigheten för myndigheterna att taga legat och andra stipendier än docentstipendier i anspråk för täckande av vikariatsarvoden bortfalla, då en dylik användning ur principiell synpunkt förefaller oriktig. Beträffande användningen av dessa medel under vikariatstiden torde böra förfaras i överensstämmelse med bestämmelserna i donationsurkunderna.

Om långfristiga vikariat på detta sätt frigöras från ekonomisk förbindelse med docentstipendierna, uppstår frågan, hur det bör förfaras med dessa sistnämnda under vikariatstiden. Olika möjligheter kunna härvid tänkas. Stipendiet kan, såsom nu sker, då det ej till någon del tages i anspråk för vikariatsarvode, antingen ledigförklaras för den tid, som vikariatet varar, eller ingå till docentstipendiefonden. I båda fallen får vikarien fortsätta sitt avbrutna stipendieinnehav efter vikariatets upphörande. Det kan också, som Uppsala docentförening föreslagit, ifrågasättas, att de å vikariatstiden belöpande stipendie-medlen reserveras för vikariens räkning att av honom uppbäras mot fullgörande av vanlig tjänstgöring efter utgången av den tid, för vilken han förordnats att inneha detta stipendium, vari inräknas även en eventuell förlängning. Om han befordras eller lämnar lärosätet, tillfalla de reserverade stipendie-medlen docentstipendiefonden. Dessa alternativ medföra icke olika reella verkningar för stipendieinnehavaren själv men väl för andra aspiranter till stipendiet, i det dessa vid det senare alternativet kunna säkrare på förhand beräkna, när stipendiet kan bliva ledigt. Detta alternativ lider dock av den svagheten, att det vid verkligt långvariga vikariat, exempelvis för universitetets rektor eller vid mångårig sjukdom, skulle medföra alltför omfattande penningreservationer. Den nu i vissa fall gällande ordningen, enligt vilken vikarien efter vikariatsförordnandets slut får sin stipendieperiod förlängd med den tid, som vikariatet omfattat, synes sålunda vara att föredraga.

Beträffande stipendiets användning under vikariatstiden råder nu en oreglerad praxis, enligt vilken i vissa fall stipendiet för denna tid kan tilldelas annan docent. Då enligt den av oss föreslagna ordningen de fall, då under vikariat docentstipendiet blir tillgängligt, komma att väsentligt ökas, synes skäl föreligga att reglera hithörande förhållanden genom särskilda bestämmelser. Det torde i detta hänseende vara lämpligt, att docentstipendium, som sålunda blir tillgängligt, må efter kanslerns prövning anslås ledigt, när den tid, för vilken det beräknas stå till förfogande, uppgår till minst en lästermin. Blir stipendiet icke tilldelat annan docent, skall det ingå till docentstipendiefonden.

Det här föreslagna förfarandet medför otvivelaktigt en minskning av docentstipendiefondernas inkomster. Denna motväges emellertid av andra föreslagna förändringar. Om de framlagda förslagen förverkligas, befrias stipendiefonderna från de ingalunda obetydliga utbetalningarna av opponentarvoden till ostipendierade docenter. Vidare tillföras dem vissa ökade inkomster tack vare det ändrade förfaringssättet vid förening av docentstipendium med annat arvode å universitetets eller dess sjukhus' stat. Slutligen komma de ändamål, som nu framför allt kräva anslag ur fonderna, delvis att tillgodoses genom de föreslagna kursarvodena. Under sådana förhållanden behöva ej hänsynen till stipendiefonderna stå hindrande i vägen för en sakligt så väl motiverad ändring som den partiella omläggningen av sättet för vikariatsarvodenas bestridande.

Under åberopande av vad sålunda anförts, föreslås en ändrad lydelse av kungörelsen den 6 juni 1925 (n:r 211) § 10 moment 4.

I Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande arvoden åt vikarierande akademiska lärare föreslås, att § 2 måtte utgå.

Vikariatsersättning åt docent, som redan fullgjort sin stipendiattjänstgöring för terminen. Enligt universitetsstatuterna § 106 moment 3 bortfaller den med stipendiet förenade undervisningsskyldigheten för docentstipendiat, vilken under hela terminen uppehåller den med ordinarie lärarbefattning förenade fulla undervisningsskyldigheten. Om vikariatet blott omfattar en del av terminen eller en del av undervisningsskyldigheten, prövar kanslern, i vad mån tjänstgöringen såsom stipendiat bör reduceras. Som redan förut antytts, finnes här ett fall, som vållat vissa svårigheter, nämligen då docent erhåller vikariat vid en så sen tidpunkt, att han redan hunnit fullgöra sina skyldigheter som stipendiat. Detta behöver för övrigt ej nödvändigtvis inträffa blott mot terminens slut. Undervisningens egna krav, särskilt inom de medicinska och naturvetenskapliga ämnena, kunna föranleda, att en docentstipendiat fullgör hela sin undervisningsskyldighet genom en starkt koncentrerad kurs under terminens första skede.

Olika alternativ för lösning av detta spörsmål ha ifrågasatts, nämligen ökning av vikariatsarvodet utöver stipendiebeloppet med den del av tjänstgöringspenningarna, som finns till förfogande, eller minskad tjänstgöringsskyldighet nästa termin. Det förra alternativet har tillstyrkts av flertalet akademiska myndigheter liksom av kanslern. Det synes även vara att föredraga, emedan reduktion av undervisningen en följande termin kan medföra vissa praktiska svårigheter, om docenten då till exempel skall giva en propedeutisk kurs eller leda en seminarieriserie. Det kan även inträffa, att han under de mellanliggande ferierna lämnar sin docentur eller upphör att inneha stipendiet.

Till Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande arvoden åt vikarierande

akademiska lärare böra såsom § 3 fogas bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse härmed.

Partiella vikariat. Särskilda svårigheter erbjuder frågan om partiella vikariat. Det torde ej alldeles sällan förekomma, att en professor erhåller tjänstledighet blott från undervisningen under en tid, då i själva verket ingen examination förekommer. Likaså händer, att vid en termins slut förordnande ges åt en vikarie att uppehålla examinationsskyldigheten under en period, då ingen undervisning meddelas. I bägge dessa fall erhåller vikarien i regel den del av tjänstgöringspenningarna, vilken motsvarar den tjänstgöring, som han uppehåller, medan professorn behåller de övriga tjänstgöringspenningarna utan att vare sig meddela undervisning eller förrätta examination. Den ersättning, som vikarien i dylika fall uppbär för en i många ämnen mycket betungande tjänstgöring, blir, som docentföreningarna påpekat, påfallande ringa.

Å andra sidan bör ej förbises, att det ofta för en akademisk lärare kan vara av stor betydelse att erhålla allenast partiell tjänstledighet, till exempel vid de stadier av ett vetenskapligt arbete, som kräva särskild koncentration. Emellertid är det nödvändigt att tillse, att vid sådan partiell tjänstledighet vikarien verkligen erhåller en ersättning, som motsvarar hans arbete.

Utgångspunkten för bedömande av vikariatsersättningens storlek bör vara vilken tjänstgöring som skulle ha ålegat den ordinarie tjänst innehavaren under den tid, som hans tjänstledighet omfattar. Härvid finnas tre olika möjligheter: enbart undervisning, enbart examination eller bägge delarna. Problemet blir lättare att lösa i de två förstnämnda fallen. Dessa uppstå för de professorer — vilka utgöra det vida övervägande flertalet — som ha sin examination förlagd till bestämda tentamensperioder, vanligen en längre sådan vid början och en vid slutet av vardera terminen samt en eller två kortare under terminens lopp. Under slutperioderna äger i regel ingen undervisning rum, och detsamma torde inom alla ämnen med mer omfattande examination gälla även för perioderna vid terminernas början. Under dessa fyra perioder varje läsår består flertalet professorers tjänstgöring sålunda *enbart i examination*. Under hela terminerna för övrigt med undantag av de korta tentamensperioderna i mitten av terminen utgöres den för dessa av *enbart undervisning*. Under nämnda korta perioder slutligen förekomma *bägge slagen av tjänstgöring*. För professorer utan särskilda tentamensperioder är det sistnämnda fallet under hela läsåret eller större delen därav.

Det synes uppenbart, att en rättvis lösning förutsätter, att ett vikariatsförordnande, då det innesluter hela den tjänstgöring, som faktiskt förekommer under den tid, som förordnandet omfattar, även bör innebära, att vikarien erhåller fullt vikariatsarvode. Detta innebär, att ett förordnande att uppehålla examinationen under första, respektive sista tenta-

mensperioden liksom ett förordnande att uppehålla undervisningen under en tid, som icke är tentamensperiod, skall anses såsom ett totalt förordnande och ur lönesynpunkt behandlas såsom sådant.

Svårare ställer sig problemet för de tidsavsnitt, där en dylik klar distinktion icke är möjlig, d. v. s. tentamensperioder mitt i terminen samt hela läsåret för de professorer, som icke hålla tentamensperioder. De sistnämnda äro emellertid ganska sällsynta utanför de medicinska fakulteterna. Tentamensperioderna i mitten av terminen ha en längd av i allmänhet blott sju till nio dagar. Under sådana förhållanden synes en möjlig lösning vara att förlägga all examination till tentamensperioderna och under dessa helt befria professorerna från undervisningsskyldigheten. Denna lösning torde emellertid vara svår att tillämpa inom den medicinska fakulteten och i några naturvetenskapliga ämnen. Trots att dess införande skulle skapa ett tillstånd, där en professors och följaktligen även hans vikaries tjänstgöring skulle bestå antingen i blott undervisning eller i blott examination, torde det därför icke vara möjligt att föreskriva den som allmän regel.

En annan möjlighet vore att avskaffa rätten till korta, partiella tjänstledigheter och räkna all tjänstledighet av kortare varaktighet än exempelvis en månad såsom total för att sålunda tillförsäkra vikarien en skäligen ersättning för hans arbete. Även i detta fall bleve hans ersättning dock ganska ringa. Så skulle exempelvis vikarie, som vore docentstipendiat, för 15 dagar erhålla en inkomstökning utöver stipendiet av $1500 : 24 = 62$ kronor 50 öre enligt de arvodesbelopp, som här föreslagits.

I händelse denna utväg valdes, skulle man möjligen även kunna tänka sig, att det i vissa fall befunnos, att ingen vikarie vore erforderlig. I så fall kunde partiell tjänstledighet beviljas och endast viss del av tjänstgöringspenningarna avstås.

Emellertid synes utvägen att i huvudsak avskaffa rätten till korta, partiella tjänstledigheter knappast böra beträdas, då den vetenskapliga forskningens krav ej sällan göra det legitimt, ja, kanske nödvändigt att söka erhålla en dylik ledighet. Så torde det t. ex. för en juris professor under en tid av koncentrerat forsknings- eller författararbete vara lämpligt att söka befrielse från den omfattande examinationsskyldigheten under tentamensperiod vid terminens mitt men däremot hålla de föreläsningar, som åligga honom under samma tidrymd. Åtskilliga likartade exempel kunna anföras. Att avskaffa rätten till dylika tjänstledigheter torde sålunda icke låta sig göra.

En möjlighet till förbättring i de här berörda förhållandena synes emellertid finnas innesluten i Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande arvodet åt vikarierande akademiska lärare § 3. Denna stadgar, att vikarie, som bestrider endast viss del av ordinarie befattningshavares tjänstgöringsskyldighet, skall av det för full tjänstgöring stadgade vikariats-

arvodet erhålla den del, som kanslern på vederbörande myndigheters förslag bestämmer.

Redan nu torde man inom flera akademiska myndigheter vid tillämpningen av dessa stadganden icke nöja sig med att föreslå vikariatsarvodet i rent mekanisk proportion till tjänstledighetens längd och den i praxis fastslagna relationen mellan undervisningsskyldighetens och examinationsskyldighetens andelar i vikariatsarvodet utan företaga en realprövning av omfattningen av den tjänstgöring, som ledigheten gäller, och utmäta vida större vikariatsarvode, än en mekanisk beräkning skulle medgiva. Så torde dylikt partiellt vikariatsarvode i vissa fall utgå efter ett årligt belopp, som endast med några få tiotal kronor understiger det för fullt vikariat beräknade.

Om kanslern och de mindre konsistorierna i framtiden eftersträvade en fortsatt utveckling av denna på sina håll förefintliga praxis och sökte utmäta vikariatsarvode i varje särskilt fall i så nära relation som möjligt till de verkliga förhållandena, borde man kunna uppnå, att vikariatsarvodena vid åtskilliga tillfällen bleve vida rimligare, än nu ofta torde vara fallet.

Enligt samma stadgande åligger det i dylika fall kanslern att efter vederbörande myndigheters hörande avgöra, hur tjänstgöringspenningarna skola fördelas, d. v. s. hur stor del därav som den tjänstledige befattningshavaren skall avstå. Det synes här vara lämpligt, att i analogi med vad nyss anförts om beräkningen av vikariatsarvode, vid partiella vikariat även avdraget å tjänstgöringspenningarna utmätes efter realprövning av hur omfattande tjänstgöring som verkligen belöper sig på den tid, under vilken tjänstledighet åtnjutes.

För att ytterligare underlätta framväxten av en dylik praxis föreslås, att Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande arvoden åt vikarierande akademiska lärare § 3 första stycket förtydligas i den riktning, som här har förordats.

Ferier mellan två vikariat. En annan för vikarien kännbar olägenhet uppstår, då en tjänstledig ordinarie lärare återinträder i tjänst vid början av jul- eller sommarferierna eller t. o. m. påskferierna, uppbär tjänstgöringspenningar under ferierna och sedan vid undervisningens eller examinationens återupptagande ånyo begär tjänstledighet. Naturligtvis är detta förfarande i många fall fullt berättigat, till exempel då det beror på felbedömning av en sjukdoms varaktighet. Men ur principiell synpunkt synes intet vara att invända mot docentföreningarnas önskemål, att den, som sköter tjänsten under två på varandra följande terminer, måtte få uppbära vikariatsarvode även dessemellan.

Vissa praktiska svårigheter kunna onekligen uppstå vid uppfyllandet av detta önskemål, men så starka billighetsskäl synas dock tala härför, att dessa svårigheter ej böra få hindra en lösning i den riktning, som

docentföreningarna förordat. Det föreslås därför, att då full tjänstledighet omfattar två eller flera på varandra följande hela terminer, den även bör innefatta mellanliggande ferier, även om konsekvensen blir, att återbäring av redan mottagna tjänstgöringspenningar i vissa fall måste ske. I analogi med huvudregeln bör tjänstledighet, som omfattar tiden närmast före och närmast efter påsk, även omfatta själva påskferien.

Med stöd av vad som sålunda anförts, föreslås, att bestämmelser i denna riktning fogas till Kungl. brevet den 6 juni 1925 beträffande arvodet åt vikarierande akademiska lärare.

Kap. IX. Vissa särskilda frågor.

1. Docenternas ställning inom universitetens administrativa organisation.

Docentföreningarnas önskemål. Beträffande docentkårens ställning inom universitetens administrativa organisation ha vissa önskemål framförts. Så har Uppsala docentförening i sin skrivelse den 8 oktober 1938 erinrat om de i nuvarande stadgar för teologiska, juridiska och filosofiska examina ingående men ofta ej tillämpade bestämmelserna, att samtliga vid fakultet eller sektion anställda lärare skola kallas till sammanträde, då frågor rörande studieplaner eller studiehandböcker skola handläggas. Föreningen föreslår därutöver, att docent, anställd i examensämne, som icke representeras av professor eller annan ordinarie lärare, bör äga rätt att närvara vid och deltaga i överläggningarna inom fakultet, respektive sektion, då denna vetenskap berörande frågor skola behandlas, och att han följaktligen också i vanlig ordning skall kallas till sådana sammanträden. I detta yrkande har Lunds docentförening instämt i skrivelse den 7 november samma år.

Vidare har Lunds docentförening i underdånig skrivelse den 22 februari 1927 anmärkt, att det upprepade gånger förekommit, att universitetsmyndigheterna handlagt ärenden av vital betydelse för docentkåren, såsom angående bestämmelser för docent- och forskarstipendier, docenternas tjänstgöringsskyldighet och universitetens befordringsväsen, utan att inhämta docenternas önskemål eller mening. Föreningen påyrkade därför en statutändring eller motsvarande åtgärd, i syfte att docentföreningarna skulle bli hörda i ärenden av nämnda art. Vid behandling av denna hemställan i humanistiska sektionen i Lund framlades två förslag. Enligt det ena skulle det ankomma på Kungl. Maj:t eller annan överordnad myndighet att i varje fall, där det befunnos önskvärt, remittera ett ärende till docenternas hörande. Eventuellt kunde härtill fogas, att ett mindre antal docenter, till exempel tre eller också en för varje fakultet och sektion, skulle äga säte och stämma i större konsistoriet vid ifrågavarande ärendes följande behandling därstädes. Enligt det andra alternativet skulle remissvägen icke anlitas, utan ett mindre antal docenter, exempelvis tre eller en för var fakultet och sektion, skulle äga säte och stämma i större konsistoriet i alla ärenden utom akademiska befordringsfrågor och

frågor rörande tillsättning av för docenter avsedda stipendier. Härigenom skulle man över huvud taget närmare knyta docenterna till universitetets administrativa arbete.

De sakkunniga. Beträffande det förra av de ovan anförda önskemålen — om docents rätt att representera ämne, som eljest skulle sakna företrädare i fakultet eller sektion — bör erinras därom, att redan Universitetsberedningen föreslagit, att lärare, som utan att vara professor självständigt representerar en viss vetenskapsgren, bör äga säte och stämma i fakulteten eller sektionen vid behandlingen av frågor, som omedelbart beröra hans speciella område. Detta förslag synes väl grundat.

En likartad situation kan uppstå, då i fakultet eller sektion behandlas fråga, som rör ämne, företrätt allenast av docent. I dylika fall torde det vara tillfyllest, att docent i ämnet adjungeras i fakulteten eller sektionen. Ett tillägg av nu angiven innebörd föreslås till universitetsstatuterna § 47.

I samband härmed synas skäl föreligga att ändra de bestämmelser rörande professorsvikariers ställning, som ingå i paragrafens hittillsvarande avfattning. Enligt dessa är vikarien berättigad att delta i fakultetens behandling av frågor, som omedelbart beröra den av honom företrädade vetenskapens intresse, med undantag av ärende angående anställande av docent eller tillsättande av lärarbefattning.

Det förefaller lämpligare att åtminstone beträffande längre vikariat anknyta till det system, som följes vid flera såväl statliga som enskilda högskolor, där vikarie i allmänhet äger samma ställning som ordinarie professor. Omfattar vikariatet minst en termin, synes vikarien, därest icke professorn förbehållit sig säte och stämma i fakulteten eller sektionen, böra där äga säte och stämma i alla frågor utom sådana, som angå docentförordnande eller tillsättande av lärarbefattning, i vilka båda fall hans deltagande av flera skäl ofta kunde vara mindre lämpligt. I övriga ärenden synes hans ledamotskap endast vara ägnat att medverka till allsidigare belysning av frågorna. I fråga om kortare vikariat synes däremot den nuvarande ordningen kunna bibehållas. Universitetsstatuterna § 47 bör ändras i överensstämmelse härmed.

De av Uppsala docentförening påpekade bestämmelserna i examensstadgarna torde böra noggrant tillämpas. Vid behandling av studieplaner och studiehandböcker kunna fall tänkas, då närvaro av andra bland fakultetens lärare än de ordinarie professorerna kan vara av värde och giva tillfälle till diskussion av synpunkter, som annars skulle ha förbisetts.

Vad angår de 1927 av Lunds docentförening framförda önskemålen, synas de i och för sig väl förtjäna beaktande. Emellertid har den praxis, som på senare år tillämpats beträffande remiss till docentföreningarna av ärenden, som beröra docenternas intressen, visat sig vara tillfredsställande. Däremot torde förslaget om en permanent representation för

docentkåren i det större akademiska konsistoriet ej förtjäna avseende, då det ej skänker samma möjligheter till ett effektivt tillvaratagande av docenternas intressen som den nu anlidade remissvägen. En kombination av denna med en tillfällig representation i konsistoriet synes icke erbjuda några väsentliga fördelar. Att närmare reglera den omfattning, vari remissvägen bör anlitas, låter sig näppeligen göra.

Nuvarande praxis i detta hänseende bör därför tillämpas även i framtiden, och vederbörande akademiska myndigheter böra sålunda alltid, även om formell uppmaning härtill från högre instans saknas, till docentföreningarna i och för yttrande remittera alla ärenden, som i något hänseende kunna beröra docenternas intressen.

2. Resestipendier.

Docentföreningarnas önskemål. Docentföreningen i Lund framhåller i sin skrivelse till Docentutredningen den stora betydelse för docenterna, som resestipendierna äga. Med hänsyn till den vikt det har ur både utbildnings- och forskningssynpunkt för en docent att kunna nå personlig kontakt med forskningsinstitut utanför det egna universitetet och att genom resor vidga sin kringssyn, är enligt föreningens åsikt ett utökande av resestipendiernas antal och storlek ett krav, som icke får förbises. Föreningen erinrar om att till och med år 1931 utdelades årligen vid vardera universitetet fyra resestipendier på tillsammans 7,500 kronor, nämligen ett större å 3,000 kronor och tre mindre å 1,500 kronor, medan numera, sedan de under fyra år varit fullständigt indragna, endast två på tillsammans 4,000 kronor, varav ett å 2,500 kronor och ett å 1,500 kronor, utdelas, trots att antalet docenter vid båda universiteten har ökats högst väsentligt sedan år 1931. Vad angår förhållandet mellan belopp och resetid, bör detta kunna jämkas allt efter den svenska valutans aktuella ställning i de länder resan avser.

Särskilt hävdar föreningen, att det för Lunds vidkommande vore av synnerlig vikt, om resestipendier funnes tillgängliga även för resor till svenska forskningsinstitut, till exempel för historiska studier i riksarkivet, Kungl. biblioteket samt universitetsbiblioteket i Uppsala.

I dessa synpunkter har Uppsalaföreningen senare instämt.

De sakkunniga. Resestipendierna äro utan tvivel av den största vikt för möjliggörande av den tillgång till utländska vetenskapliga institutioner och forskningsmaterial i främmande länder liksom av den förtrogenhet med utländsk vetenskaplig odling, utan vilka den svenska universitetsvärlden kan riskera att råka i en farlig isolering. Otvivelaktigt är också, att stipendierna efter 1932 års nedskärning icke motsvara det verkliga behovet. Antalet sökande är varje år mycket stort, så exempelvis

i Uppsala 1936 10, 1937 14 och 1938 14. Upprepade framställningar ha också från de akademiska myndigheterna gjorts om återförande av resestipendierna till det ursprungliga antalet.

Med hänsyn till behovet av studieresor för yngre vetenskapsidkare synas skäl föreligga, att anslaget till resestipendier fastställles till minst 12,500 kronor årligen vid vardera universitetet samt att därjämte minst 5,000 kronor för år ställas till förfogande för samma ändamål vid Karolinska institutet, som äger berättigade anspråk på att i detta avseende erhålla samma förmåner som universitetet. Framför allt docentkårens stora omfattning och tillväxt samt i viss mån jämväl minskningen av den svenska kronans köpkraft i utlandet motivera den föreslagna höjningen.

Hittills har stipendieanslaget varit uppdelat i fasta stipendier, vilka sökas vart för sig. Med hänsyn till de växlande behoven beträffande resornas långvarighet och de med dem förenade kostnaderna synes det vida ändamålsenligare att behandla årssumman som en enhet och låta var och en av de sökande begära det belopp, som synes lämpligt för det av honom avsedda ändamålet. Särskilt är att märka, att det nuvarande systemet med fasta stipendier är föga brukbart för korta resor, vilka ej sällan visa sig nödvändiga för att klarlägga en viss detalj vid ett forskningsarbete. Från resor för deltagande i kongresser har härvid bortsetts, då dessa stipendier icke synas böra användas för sådant syfte. Det förordade rörliga systemet nödvändiggör, med hänsyn till årssummans blygsamma storlek, att ett maximum fixeras för det belopp, som kan tilldelas samma person. Högre än till 4,000 kronor under en femårsperiod synes detta ej böra sättas, om årsanslagen fastställas vid de föreslagna beloppen.

Det från Lund framförda önskemålet om stipendier även för forskningsresor till inrikes bibliotek, museer och arkiv, vilka ofta visa sig nödvändiga, synes berättigat. Stipendiereglementet bör därför ändras till överensstämmelse härmed men under fasthållande vid utrikes resor som huvudsyftet.

3. Rörliga professurer.

Yttranden över 1918 års förslag. 1918 års sakkunniga hade förordat de då förefintliga personliga professurernas successiva förvandling till s. k. rörliga professurer, vilka skulle tillsättas genom kallelse.

I de akademiska myndigheternas yttranden över detta förslag framträdde, med undantag för medicinska fakulteten i Lund, som obetingat tillstyrkte förslaget, en bestämd uppfattning, att rörliga professurer ingalunda kunde ersätta personliga, då de forskare av särskilt hög rang, som

åsyftades, ej kunde förväntas alltid uppträda just vid de tillfällen, då en av de fåtaliga rörliga professurerna bleve ledig. Man kunde därför befara, att dessa stundom skulle besättas med vetenskapsmän av lägre förtjänst än den, som dittills krävts för personlig professur. På sina håll betonades även svårigheten att förse innehavaren av en rörlig professur med erforderlig institution i de fall, då så vore önskvärt för professurens rätta utnyttjande i universitetets tjänst. Av de myndigheter, som ställde sig välvilliga till tanken på inrättande av rörliga professurer, gjordes därför det förbehållet, att därigenom inrättandet av personliga professurer icke skulle försvåras.

Universitetsberedningen. Frågan om inrättande av rörliga professurer upptogs ånyo av eklelesiastikministern i samband med Universitetsberedningens tillsättande. Därvid bragtes också under diskussion möjligheten att förvandla ett antal för närvarande fasta professurer till rörliga. Universitetsberedningen avstyrkte bestämt detta sistnämnda förslag med hänsyn till den ökade osäkerhet i fråga om befordringsutsikter, som härigenom skulle komma att råda på den i detta hänseende redan tidigare så vanskliga universitetsbanan, samt de konsekvenser i fråga om själva studiegången vid universiteten, som kunde vållas av rubbningar i professorsorganisationen. Även den av 1918 års sakkunniga förordade vägen att utbyta de personliga professurerna mot rörliga avstyrktes under anförande av två olika motiv. Dels kunde det befaras, att samtliga rörliga professurer stundom redan kunde vara besatta med relativt unga forskare vid en tidpunkt, då behov uppstode att placera en vetenskapsman av minst lika hög kompetens som dessa professorers. För dylika fall vore systemet med personliga professurer smidigare. Dels kunde man riskera, att de akademiska myndigheterna, om ett fast antal rörliga professurer funnes till hands, vid inträffad ledighet å en av dem sökte återbesätta den, även om just då ingen verkligt betydande forskare funnes tillgänglig. Om man åter för att minska denna risk icke i förväg bunde professurerna vid bestämda lärosäten, kunde man vid varje ledighet befara en skarp konkurrens mellan dessa om professuren i fråga, varigenom tillsättningen skulle avsevärt försvåras och lätt kunde förryckas.

De akademiska myndigheterna. Till samma ståndpunkt ha flertalet av de akademiska myndigheter, som yttrat sig över beredningens förslag, kommit, varvid de i allmänhet tillfogat ett uttalande om nödvändigheten att bereda flera personliga professurer åt särskilt framstående yngre vetenskapsmän, i vilkas ämne lärostolar saknas eller redan äro besatta för längre tid framåt.

Större konsistoriet i Lund delar beredningens åsikt, förutsatt att personliga professurer kunna erhållas utan alltför stora svårigheter, då verkliga skäl härför förebringas. Då det enligt konsistoriets mening visat sig, att sådana endast inrättas i särskilda undantagsfall, önskar konsisto-

riet emellertid, att dessutom ett visst antal rörliga professurer inrättas med särskilda garantier för att de endast tilldelas verkligt framstående vetenskapsmän.

Docentföreningarna. Uppsala docentförening ansluter sig i sitt yttrande över Universitetsberedningens förslag till dess ståndpunkt beträffande den ifrågasatta förvandlingen av fasta professurer till rörliga men anser däremot, att starka skäl tala för ett närmare övervägande av tanken på de personliga professurernas utbytande mot rörliga. Denna uppfattning delas av Lundaföreningen.

Docentföreningen vid Karolinska institutet ansluter sig till Universitetsberedningens uppfattning.

De sakkunniga. Beträffande en eventuell förvandling av ett antal fasta professurer till rörliga dela de sakkunniga den uppfattning, som uttalats av Universitetsberedningen. En dylik ändring skulle, såsom beredningen framhållit, på ett betänkligt sätt öka osäkerheten på den akademiska banan och därigenom försvåra dess tillfredsställande rekrytering.

Även beträffande förslaget att successivt utbyta nu förefintliga personliga professurer mot rörliga ansluta de sakkunniga sig till de betänkligheter däremot, som Universitetsberedningen framfört.

Dels lämpa sig rörliga professurer mindre väl för de medicinska och naturvetenskapliga discipliner, där en omfattande och dyrbar institution utgör en förutsättning för tillbörligt utnyttjande av professuren. Dels skulle det, om löner för ett visst antal rörliga professurer funnes tillgängliga, ofta visa sig svårt att underlåta att återbesätta en dylik professur vid inträffad ledighet, även om den nye innehavaren ej vore en verkligt framstående vetenskapsman. Om något senare ett behov uppstode att placera en sådan, funnes kanske ingen rörlig professur ledig. Att då erhålla en personlig professur skulle sannolikt visa sig omöjligt, sedan statsmakterna en gång hade ställt medel till förfogande för de rörliga. Systemet skulle sålunda stelna och ofta fylla sitt syfte sämre än det nuvarande.

Om det alltså ej finnes skäl att förorda inrättandet av rörliga professurer, måste dock förutsättas, att personliga professurer framdeles inrättas, när anledning därtill förefinnes, och att de icke uteslutande förbehållas nya discipliner utan även tilldelas särskilt framstående forskare, som på grund av ogynnsamma tidsomständigheter icke kunnat erhålla någon av de fåtaliga ordinarie lärostolarna inom sina egna vetenskaper.

4. Docenternas familjepensionsfråga.

Uppsala docentförening har med instämmande av Lundaföreningen i flera av sina skrivelser påpekat, att docentkårens möjligheter att bereda sig rätt till familjepensioner sväva i fara att allvarligt försämras. En-

ligt den hittills gällande ordningen voro docenterna i Uppsala berättigade att inträda som delägare i universitetets pensionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn, varvid de liksom övriga delägare ägde rätt att vid avgång från universitetet återfå viss del av inbetalda avgifter. Av denna förmån ha de i åtskilliga fall begagnat sig. Emellertid har staten nu övertagit universitetens ifrågavarande pensionskassor, och vid de förhandlingar, som ägt rum i detta syfte, har det visat sig, att de statliga delegerade av principiella och försäkringstekniska skäl icke kunnat godtaga en möjlighet för tjänstemän i docenternas särpräglade och tillfälliga ställning att i framtiden inträda i statens pensionsinrättning för erhållande av familjepension.

Att uppnå någon ändring härutinnan torde vara uteslutet. Emellertid är det bekant, att man i Uppsala åsnyttar att använda vissa av dem bland pensionsinrättningens tillgångar, som icke övertagas av staten, för att bereda docentkåren fortsatta möjligheter att säkra sina familjer pensionsrätt. Dessa planer äro i hög grad beaktansvärda, och det vore önskvärt, att statsmakterna medverkade till förverkligandet av dylika anstalter ej blott i Uppsala utan även i Lund och Stockholm. Docenternas ekonomiska ställning och framtidsutsikter äro under alla omständigheter så ovissa och ogynnsamma, att det synes vara skäligt, att åt dem beredas möjligheter att utan alltför stora och för många bland dem oöverstigliga ekonomiska svårigheter nödtorftigt sörja för sina närmastes uppehälle i händelse av deras eget frånfälle. Skapas en dylik ordnad möjlighet, befrias också statsmakterna till stor del från förpliktelsen att, som nu i flera fall har måst ske, träda emellan medelst särskilda åtgärder efter en docents bortgång.

Kap. X. Docents övergång till annan levnadsbana.

Historik.

Frågan om åtgärder för underlättande av övergången till annan levnadsbana för docent, som icke vunnit befordran vid högskolorna, har på sistone särskilt uppmärksammats av Universitetsberedningen och därefter av statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet vid uppdragandet av riktlinjerna för Docentutredningens arbete. I viss mån är härvidlag fråga om möjligheterna att genom upplysningsverksamhet bland de yngre vetenskapsidkarna själva förmå dem att bättre sörja för sin egen framtid, än stundom skett och alltjämt sker. Detta område undandrager sig dock i huvudsak statsmakternas inverkan, och för de samhällliga myndigheterna blir i första hand fråga om de åtgärder, som redan vidtagits och ytterligare kunna vidtagas för att underlätta ifrågavarande docenters övergång till annan verksamhet genom organisatoriska och ekonomiska bestämmelser. En översikt av förhållandena i dessa avseenden under senare tid är sålunda behövlig.

Yrkanden om en allmän utredning. De bestämmelser, som redan finnas på detta område, ha tillkommit vid vitt skilda tidpunkter och till synes utan konsekvent tillämpning av allmänna principer. De äro därför föga likformiga för olika levnadsbanor och förete i fråga om sina tillämpningsområden betydande luckor. Vid flera tillfällen ha därför under senare år yrkanden framställts om en allmän översyn av hithörande förhållanden i syfte att skapa klarare normer att tillämpas vid docents övergång till annan verksamhet i statens tjänst.

I skrivelse till större konsistoriet i Lund den 2 december 1925 begärde docentföreningen därstädes en utredning om docenternas övergång till annan statstjänst, såsom anställning vid de allmänna läroverken eller ämbetsverk.

I sitt remissyttrande den 29 oktober 1936 över Uppsala docentförenings skrivelse av november 1935 återkom Lundaföreningen till sitt tidigare önskemål om möjlighet för docent att vid konkurrens om statlig anställning utanför universiteten kunna tillgodoräkna sig docenttjänstgöringen efter klart formulerade normer. Förslaget rönt anslutning från teologiska och juridiska fakulteterna samt större konsistoriet i Lund.

Universitetsberedningen förordade i sitt betänkande, att docenterna efter särskild utredning erhöles rätt att vid övergång till annan statstjänst

efter vissa regler tillgodoräkna sig tiden för docenttjänstgöringen eller åtminstone den tid, som de innehåft docentstipendium. Dylika bestämmelser existerade, som beredningen påpekade, sedan länge för läroverkens vidkommande.

I sitt remissyttrande den 21 februari 1938 anslöt sig Uppsala docentförening till tanken, att docent skulle få tillgodoräkna sig docenttjänstgöringen som merit efter vissa fastställda normer. Sådana normer skulle vara av betydelse till exempel för juris docenter, som övergå till domstolar och ämbetsverk, och för docenter, som övergå till biblioteks- och museibanorna.

Även Lunds docentförening anslöt sig, i sin skrivelse till Docentutredningen, till de av Universitetsberedningen framförda synpunkterna. Att en reglering sker, vore enligt föreningens åsikt av synnerlig vikt icke endast för de av teologiska och filosofiska fakulteternas docenter, som söka sig ut i läroverkstjänst. Även för dem, som önska erhålla befattningar vid bland annat museer, arkiv och bibliotek, vore frågan av vital betydelse. Dessutom skulle en genomgripande reglering av detta spörsmål i hela dess vidd vara synnerligen önskvärd även för den juridiska fakultetens docenter, då dessa för närvarande utanför universiteten icke ha någon möjlighet att tillgodoräkna sig sina vetenskapliga meriter för erhållande av statstjänst.

De bestämmelser, vilka redan finnas på här berörda område, äro, som redan antytts, av mycket skiftande natur.

Teologie docenter. Beträffande teologie docenter finnas flera stadganden. Sålunda föreskriver lagen den 7 december 1934 om tillsättning av prästerliga tjänster § 9, att vid tillsättning av sådan tjänst bör tagas i betraktande sökandes genom examina, utgivna skrifter eller annorledes offentligen ådagalagda lärdom i teologiska ämnen. Enligt samma lag § 10 moment 2 skall vid bestämmande av tjänsteålder gälla årsberäkning såsom för prästerlig tjänst även för lärarbefattning, med vilken sådan förmån är eller varder av Konungen förenad; till dylik befattning torde enligt Kungl. brev den 3 maj 1820 böra hänföras docentur vid teologisk fakultet inom riket. I nyssnämnda lag § 10 moment 3 stadgas, att filosofie doktorsgrad eller behörighet därtill, genom avlagda prov förvärvat vid universitet eller högskola inom riket, räknas lika med tre prästerliga tjänsteår. Enligt kungörelse den 13 december 1889 äro slutligen teologie docenter befriade från att avlägga prästexamen. Bestämmelserna om teologie docenters ställning vid övergång till läroverken återfinnas nedan i samband med filosofie docenters ställning i nämnda hänseende.

Juris docenter. För juris docenters del synas inga nu giltiga motsvarande bestämmelser förefinnas. Den starka konkurrensen med de praktiskt-juridiska levnadsbanorna har gjort denna brist särskilt kännbar, och förhållandet har vid flera tillfällen förts på tal under tiden efter 1918.

Juridiska fakulteten och konsistoriet i Lund föreslog i sina remissyttranden över 1918 års betänkande rätt för juris docenter till tjänsteårsberäkning, varvid docenter i stats-, folk-, förvaltnings- och finansrätt samt nationalekonomi skulle få räkna tjänsteår inom statsförvaltningen och de i övriga ämnen inom justitiestaten. Kanslern förordade utredning härom.

Juridiska fakulteten i Uppsala begärde i sitt remissyttrande över Uppsala docentförenings skrivelse av november 1935, att dess docenter måtte få tillgodoräkna sig docenttjänstgöring vid övergång till annan tjänst.

Frågan om juris docenter har nyligen av de tre juridiska fakulteterna gjorts till föremål för underdånig skrivelse den 14 december 1938. I denna erinras om det välkända förhållandet, att docenterna vid dessa fakulteter äro så fåtaliga, att stundom fullständig brist råder på vikarier och på kompetenta sökande till lediga lärostolar. Orsaken till detta förhållande vore framför allt, att juris licentiatexamen och doktorsavhandling icke utgöra kompetenskrav eller ha meritvärde inom statsförvaltningen eller på domarbanan. Särskilda åtgärder borde därför vidtagas för att uppmuntra yngre kvalificerade jurister till fortsatta teoretiska studier. Förslag framläggas därefter om särskild meritberäkning för juris doktorsgrad och docenttjänstgöring, varvid skillnad göres mellan domarbanan och förvaltningen alltefter de ämnen, som vederbörandes vetenskapliga verksamhet avser. De förslag, som skrivelsen innehåller, äro följande:

1. Den, som vid universitet eller högskola inom riket avlagt disputationssprov för juris doktorsgrad i något av ämnena civilrätt, speciell privaträtt, internationell privaträtt, processrätt eller straffrätt eller i rätts-historia i den del denna har samband med något av nämnda ämnen, skall, sedan han godkänts såsom aspirant i hovrätt, för befordran och för uppflyttning i löneklass såsom extra fiskal äga tillgodoräkna sig två tjänsteår, om disputationssprovet bedömts med något av betygen godkänd eller icke utan beröm godkänd å avhandlingen, samt tre tjänsteår, om disputationssprovet bedömts med högre betyg å avhandlingen.

2. Motsvarande bestämmelser stadgas rörande disputationssprov för juris doktorsgrad i något av ämnena statsrätt, finansrätt eller förvaltningsrätt, rättshistoria i den del denna har samband med något av nämnda ämnen eller i nationalekonomi i fråga om tjänst inom förvaltande verk, för vilken juris kandidatexamen medför kompetens.

3. Tjänstgöring såsom docent vid juridisk fakultet inom riket eller vid Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga fakultet i något av de under 1 nämnda ämnena skall för den, vilken godkänts såsom aspirant i hovrätt och därefter förvärvat full förtrogenhet med hovrättens arbete, tillgodoräknas vid befordran och för uppflyttning i löneklass för den tid av intill fem år, under vilken vederbörande uppburit docentstipendium,

såsom vikarie uppehållit professur eller eljest fullgjort tjänstgöring likvärdig med den, som åligger innehavare av docentstipendium.

4. Motsvarande bestämmelser stadgas rörande docent i något av de under 2 nämnda ämnena i fråga om förvaltande ämbetsverk, såvitt det rör tjänst, för vilken juris kandidatexamen medför kompetens.

5. Den, som vid universitet eller högskola inom riket avlagt disputationssprov för juris doktorsgrad, vilket bedömts med betyget med beröm godkänd eller högre betyg å avhandlingen, skall vid befordran till befattning, för vilken juris kandidatexamen medför kompetens, hava företräde framför sökande av i övrigt lika förtjänst och skicklighet.

6. Utöver vad sålunda är stadgat skall vid befordran och uppflyttning i löneklass i fråga om befattning, för vilken juris kandidatexamen medför kompetens, efter vad i varje fall prövas skäligt, avseende fästas vid vetenskapliga förtjänster inom de juridiska fakulteternas läroområde, ådagalagda genom utgivna skrifter, så ock vid tjänstgöring såsom docent vid juridisk fakultet inom riket eller stats- och rättsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms högskola.

Denna de juridiska fakulteternas framställning är för närvarande utsänd till vederbörande myndigheter för inhämtande av dessas yttranden.

Medicine docenter. 1918 års sakkunniga hade särskilt sysslat med förhållandena vid medicine docents övergång till den praktiska läkarbanan. De ifrågasatte, att avlagda prov för medicine doktorsgrad skulle räknas såsom ett års sjukhustjänstgöring vid uppgörande av förslag till läkarbefattning vid lasarett o. s. v., men avstodo härifrån av vissa formella skäl. Saken upptogs i något ändrad form av de tre medicinska fakulteterna och kanslern och ledde till ett Kungl. brev till medicinalstyrelsen den 23 april 1920, vilket nedan närmare beröres.

De sakkunniga hade vidare föreslagit rätt för docent i kliniskt ämne att för lasarettsläkarbefattningar m. m. räkna docenttjänstgöring såsom likvärdig med sjukhustjänstgöring intill tre år och under vissa förutsättningar för ytterligare högst tre år. Förslaget tillstyrktes av de medicinska fakulteterna och kanslern. Den sistnämnde gav även ett visst förord för lönetursrätt. Förslaget överlämnades av Kungl. Maj:t till 1920 års lasarettssadgekommitté. Denna ansåg i likhet med medicinalstyrelsen dylika föreskrifter obehövlige, eftersom docenttjänstgöring alltid beaktades vid uppgörande av förslag till dylika tjänster. Om emellertid bestämmelser befundes lämpliga, ansåg kommittén liksom medicinalstyrelsen det betänkligt, att docent i kliniskt ämne skulle äga rätt att tillgodoräkna sig sin docenttjänstgöring, oavsett om han samtidigt utövat praktisk verksamhet på sjukhus eller ej. Medicinalstyrelsen föreslog därför, att docent, som önskade åtnjuta ifrågavarande rätt, skulle hos styrelsen göra ansökan därom och därvid styrka, att han vid sidan av sin vetenskapliga och lärarverksamhet utövat sådan praktisk läkarverksamhet, som

kunde anses motsvara en läkares tjänstgöring vid lasarett eller specialavdelning av sjukhus. Detta förslag biträdades av lasarettstadsgekommitén, vilken dock ytterligare yrkade, att sökanden dessförinnan skulle ha förvärvat den stadgade behörigheten till sjukhusläkartjänst. Medgivandet borde enligt medicinalstyrelsens och kommitténs mening lämnas högst för en tid intill tre år. Några bestämmelser i denna sak ha aldrig blivit utfärdade.

De bestämmelser, som för närvarande gälla vid medicine docents övergång till statlig läkartjänst, synas vara följande:

Jämlikt ovannämnda Kungl. brev den 23 april 1920 äger legitimerad läkare, som avlagt disputationsprov för medicine doktorsgrad, vid ansökan till civil läkarbefattning härför tillgodoräkna sig ett tjänsteår som civil läkare i statens tjänst. Enligt Kungl. brev den 12 november 1915 äga medicine docenter, som äro legitimerade läkare, rätt att räkna tjänsteår lika med civila läkare i statens tjänst upp till sex år, i vissa fall med medicinalstyrelsens medgivande därutöver. I lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus § 11 moment 1 är föreskrivet, att om sökande till lasarett- eller sanatorieläkartjänst inom det område, som tjänsten avser, kan åberopa framstående skicklighet, ådagalagd genom bland annat väl vitsordat vetenskapligt forskningsarbete, skall särskild hänsyn därtill tagas.

Filosofie docenter. Samtliga bestämmelser, som för närvarande gälla beträffande docenters vid de filosofiska fakulteterna övergång till annan statlig sysselsättning, behandla förhållanden inom det högre skolväsendet och beröra även de teologie docenter, som erhålla tjänster som kristendomslärare.

I läroverksstadgan den 17 mars 1933 § 181 moment 2 stadgas, att såsom andra befodringsgrund efter undervisningsskickligheten vid tillsättning av tjänst vid läroverk skola gälla genom vitsord, erhållna i avlagda examina och prov, samt genom utgivna skrifter ådagalagda lärdomsförtjänster, särskilt i de ämnen, som höra till den ifrågavarande tjänsten, ävensom förtjänstfullt skriftställarskap i övrigt av vetenskaplig eller praktisk-pedagogisk art; i fråga om lektorstjänst skola dock lärdomsförtjänster, särskilt om de förefinnas i de till tjänsten hörande läroämnena, såsom befodringsgrund likställas med undervisningsskickligheten. Enligt nämnda stadga § 177 punkt 8 skall sökande till lektors- eller adjunktstjänst bland annat ha vid vissa läroanstalter under minst två läsår fullgjort tjänstgöring av viss beskaffenhet eller ock som docent vid universitet eller högskola under minst lika lång tid bestritt tjänstgöring av minst den omfattning, som åligger docent, vilken innehar docentstipendium. Som tredje befodringsgrund gäller längden av »tjänstgöring vid läroanstalter, som omförmälas i § 177 punkt 8», till vilka sålunda även universiteten räknas.

Vad åter angår rätten till lönetursberäkning vid läroverk för docent, är den av gammalt datum och har under tidernas lopp genomgått flera ändringar. Enligt de ursprungliga bestämmelserna i Kungl. brev den 1 juni 1877, 18 maj 1878, 6 februari 1885 och 23 september 1887 innebar den rätt att tillgodoräkna sig högst fem tjänsteår och gällde docentstipendiaterna samt därutöver ett antal ostipendierade docenter, de sistnämnda under förutsättning, att de fullgjort en tjänstgöring, som utgjorde det dubbla av den, som då ålåg docentstipendiaterna. Det antal år, som fick tillgodoräknas, nedsattes genom kungörelse den 27 augusti 1904 från fem till tre. Lönetursrätten utvidgades av 1918 års riksdag till att gälla även högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna. Genom kungörelse den 23 maj 1919 utfärdades helt nya bestämmelser, genom vilka lönetursrätten tillerkändes samtliga docenter inom de teologiska och filosofiska fakulteterna vid rikets alla högskolor, vilkas undervisning varit av den omfattning, som åligger docentstipendiat.

I samband med 1937 års lönereglering för de allmänna läroverken m. m. undergingo dessa bestämmelser en fullständig förvandling. Alla särbestämmelser rörande docenterna avskaffades, men i stället förklarade motiveringen i propositionen 271/1937 (s. 412 f.) på dem tillämplig § 11 i det nya lönereglementet för läroverken (Sv. F. S. 1937 n:r 873). Enligt denna skulle för den, som från icke-ordinarie befattning vunne befordran till ordinarie tjänst, om han innehade sådan anställning, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning funnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten, för bestämmandet av hans begynnelselön i denna tjänst och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han i en följd innehåft dylik anställning.

I den sedermera av riksdagen bifallna propositionen 217/1939 föreslogs läroverkens m. m. inordnande under det civila avlöningsreglementet den 8 januari 1939. I detta är all rätt till tillgodoräkning av tidigare tjänst ersatt med s. k. snedning. Sistnämnda princip kan icke tillämpas på docent, som utnämnes till lektor, och sålunda skulle automatiskt docenternas rätt till särskild lönetursberäkning vid läroverken försvinna. Kvar skulle sedan blott stå möjligheten att på dem tillämpa avlöningsreglementet § 8, där i moment 3 stadgas, att Kungl. Maj:t kan medgiva tjänsteman, vilken tillträder i reglementet avsedd tjänst, att placeras i högre löneklass än den, till vilken han eljest skolat hänföras, om han omedelbart före tillträdet innehade icke-ordinarie befattning i statens tjänst med arvode, och i moment 4 motsvarande bestämmelse ges för den, som före tillträdet innehade viss enskild tjänst.

Denna ifrågasatta betänkliga försämring av docenternas ställning uppmärksammades också av riksdagen, som i sin skrivelse 320/1939 förklarade sig icke kunna bortse från att docenterna hädanefter komme att förlora

en särskild lönetursrätt, som de sedan länge åtnjutit. Riksdagen uttalade sig därför för att — i avvaktan på resultatet av den för närvarande pågående utredningen angående docentinstitutionen — vid uppkommande fråga om tillämpningen av civila avlöningsreglementet § 8 moment 3 och 4 i samband med befattningshavares tillträde till ordinarie lärartjänst vid högre lärarinneseminariet, allmänt läroverk eller folkskoleseminarium särskilt avseende måtte fästas vid den omständigheten, att vederbörande före sin befordran innehaft anställning som docent inom teologisk eller filosofisk fakultet, dock endast i den mån vederbörande härvid bestritt undervisning av den omfattning, som varit bestämd för universitetsdocent med docentstipendium.

Mot de hittills gällande bestämmelserna har i vissa hänseenden kritik framkommit. Dels har man från docenternas sida gjort gällande, att vid befordringar inom skolväsendet större hänsyn borde tagas till de vetenskapliga meriterna, än nu sker, och att i sammanhang härmed mer betryggande former borde skapas för värdering av de sökandes vetenskapliga meriter, dels har det framhållits såsom önskvärt, att kretsen av de ämnen, vilkas docenter åtnjuta ifrågavarande förmåner, i möjligaste mån borde vidgas.

Docentföreningen i Lund upptog i en underdånig skrivelse den 24 januari 1933, sedermera överlämnad till Universitetsberedningen, bland många andra förslag även underlättande av vägen till andra utkomstmöjligheter, särskilt genom större hänsynstagande till vetenskapliga meriter vid befordringar inom läroverken.

Universitetsberedningen ägnade i sitt betänkande särskild uppmärksamhet åt docenternas möjligheter till övergång på lärarbanan. Beredningen påvisade bl. a., att av 86 efter ingången av 1932 inom filosofiska fakulteterna förordnade docenter nära hälften icke ägde de examensmeriter, som krävas för lektorskompetens, att över en tredjedel ej avlagt filosofisk ämbetsexamen och att endast någon enstaka genomgått provår — allt vid tiden för förordnandet. Beredningen rekommenderade därför upplysningsverksamhet bland aspiranter på docentur om lämpligheten att avlägga filosofisk ämbetsexamen samt att snarast möjligt efter docentförordnandet genomgå provår. Vidare fann beredningen önskvärt, att licentiatexamen i ytterligare ett eller annat examensämne, som ej kan anses motsvara skolämne men omfattar del av sådant eller ett mycket närbesläktat område, kunde på vissa villkor tillerkännas likvärdighet med licentiatexamen i skolämnet i fråga. Som exempel nämndes växtbiologi samt klassisk fornkunskap och antikens historia.

I sitt remissyttrande den 21 februari 1938 över Universitetsberedningens betänkande berör Uppsala docentförening dessa frågor och tillstyrker förslaget, att licentiatexamen i ytterligare ett eller annat examensämne, som ej kan anses direkt motsvara skolämne, på vissa villkor skulle kunna till-

erkännas likvärdighet med licentiatexamen i skolämnet i fråga. Föreningen upprepar i sin skrivelse till Docentutredningen dessa synpunkter och fäster även uppmärksamheten på de för universiteten allvarliga konsekvenser, som skulle inträda, om doktorsgraden avskaffades som kompetenskrav för lektorat eller rätten att åberopa docenttjänstgöring som merit för lektorat borttoges. I sådan händelse kunde fasta docenturer möjligen bli nödvändiga.

Som torde ha framgått av redogörelsen för förslagen till allmänna reformer i fråga om förhållandena vid docents övergång till annan tjänst, har det för docentföreningarna tett sig som särskilt önskvärt att utvidga kretsen av de områden, där docent åtnjuter vissa förmåner vid tjänstetillträdet. För docenterna från den filosofiska fakultetens båda sektioner har hittills lärarbanan egentligen varit den enda, som erbjudit dylika förmåner, men på senare år ha, som ovan har framgått, förslag framställts om liknande åtgärders vidtagande vid bibliotek, arkiv och museer.

De sakkunniga.

Allmänna synpunkter. Att för docenter, som icke lyckats vinna en ordinarie akademisk tjänst, möjliggöra en övergång till andra banor, vilken icke försätter dem i ett sämre läge än deras jämnåriga medtävlare, som omedelbart efter disputationen lämnat universitetet, är ett för våra högskolor synnerligen betydelsefullt problem. Då flertalet professurer innehas under en period av 20 till 25 år, måste det för ett stort antal docenter visa sig omöjligt att erhålla en av de i flertalet ämnen ganska få lärostolarna.

Om universiteten skola kunna påräkna att till sig som docenter knyta de mest begåvade av dem, som avlägga akademiska disputationsprov, måste anordningar träffas för att den, som i egenskap av docent ägnar lärosätet en längre eller kortare tjänstgöring och sedan lämnar det, icke skall finna, att hans docentår försatt honom i ett ogynnsammare ekonomiskt läge än de förmodligen vetenskapligt mindre meriterade jämnåriga, som valt någon av de banor utanför universiteten, för vilka de vunnit kompetens. Men det är vidare tydligt, att om de därför mest ägnade skola vara villiga att offra den tid och de penningar, som ett disputationsprov kräver, och sålunda ha utsikt att vinna docentkompetens, bör själva behörigheten till akademisk doktorsgrad tilläggas ett meritvärde, som svarar mot de uppoffringar, som dess förvärvande kostat.

En skäligen värdering av såväl disputation som docenttjänstgöring är sålunda en grundförutsättning för att universiteten skola kunna påräkna en tillfredsställande rekrytering av sin lärarpersonal. Det är vidare både för universiteten och för deras docentkårer mycket viktigt, att åt de do-

center, ofta väl förtjänta som forskare och lärare, vilka icke segrat i en professorskonkurrens eller icke haft tillfälle att deltaga i en sådan, möjligheter beredas att på skäligen ekonomiska villkor övergå till en annan bana, innan de nått en så framskriden ålder, att deras övergång till en annan miljö vållar betydande svårigheter för dem själva och den nya verksamheten. Genom dylika anordningar skulle också universiteten i huvudsak befrias från de svårigheter, som nu ej alltför sällan förorsakas dem av humanitetskravet att bereda ett existensminimum åt äldre docenter, vilka kanske gjort dem goda tjänster men icke i tid dragit försorg om sin egen framtid på annat håll.

Doktorsgrad. I de avseenden, som här antytts, äro på de flesta av de levnadsbanor, som komma i fråga, förhållandena föga tillfredsställande. Vad beträffar doktorsgrad, har den, som tidigare nämnts, i ett par fall, nämligen filosofie doktorsgrad i fråga om prästtjänster och medicine doktorsgrad i fråga om civil läkarbefattning, uttryckligen förklarats likvärdig med viss tjänstetid såsom merit för befordran. I det senare fallet räknas doktorsgraden likvärdig med ett tjänsteår, ett tidsmått, vilket icke motsvarar den tid, som författandet av en avhandling i våra dagar tager i anspråk. Två år torde utom i sällsynta undantagsfall vara ett minimum, medan högre betyg i allmänhet kräver åtskillig tid därutöver. De juridiska fakulteterna ha föreslagit, att betygen godkänd eller icke utan beröm godkänd skulle räknas som två tjänsteår och högre betyg som tre tjänsteår. Denna beräkning förefaller utgöra ett minimum, om doktorsgraden skall värderas på ett sätt, som i skäligen mån kompenserar vederbörande för hans offer i tid och penningar. En graderad värdering synes vidare vara sakligt starkt motiverad, då det otvivelaktigt är ett universitetsintresse, både ur forskningens och undervisningens synpunkt, att främja tillkomsten av avhandlingar av högre kvalitet.

Det kan tänkas, att häremot från de verk och inrättningar, där tjänsteårsberäkningen skall ske, den invändningen göres, att den väl är ett universitetsintresse men att deras egna intressen icke alltid behöva i detta hänseende sammanfalla med universitetens. Det bör härvid erinras, att vad som bidrager till forskningens främjande måste anses ligga i hela samhällets intresse, och att dessutom de kunskaper och den vetenskapliga träning, som disputationen förutsätter, i regel äro av positivt värde för arbetet även å ifrågavarande tjänster.

Beträffande prästtjänster synes det vara skäligen att utsträcka tjänsteårsberäkningen till att gälla även teologie doktorsgrad samt att här liksom i övriga fall införa den av de juridiska fakulteterna föreslagna graderade värderingsnormen. Lagen om tillsättning av prästerliga tjänster § 10 moment 3 bör sålunda ändras, så att teologie eller filosofie doktorsgrad eller behörighet därtill, förvärvad genom avlagda prov, räknas lika med två tjänsteår, om vederbörandes avhandling bedömts med

ett av betygen godkänd eller icke utan beröm godkänd, och med tre tjänsteår, om avhandlingen bedömts med högre betyg.

Beträffande juris doktorsgrad tillstyrkes de juridiska fakulteternas förslag, i vad det rör tjänsteårsberäkning för befordran. Däremot synes det mindre starkt motiverat att införa doktorsgrad såsom grund för uppflyttning i löneklass, då en lärdomsmerit av detta slag ju icke förutsätter någon verklig tjänstgöring, motsvarande den inom vederbörande verk.

Även medicine doktorsgrad bör värderas efter samma normer, som nyss föreslagits för teologie och juris doktorsgrad, vid tillsättning av såväl sjukhusläkartjänster som civila och militära läkarbefattningar.

Filosofie doktorsgrad bör värderas på motsvarande sätt vid tillsättning av tjänster, för vilka filosofie licentiatexamen utgör kompetensvillkor. Beträffande tjänster, för vilka disputationsprov fordras, kan sådan värdering däremot själfvallet icke ske. Vidare synes, i analogi med vad som föreslagits för juris doktorsgradens vidkommande, disputationsprov för filosofie doktorsgrad i något av ämnena statskunskap, statistik och nationalekonomi böra värderas efter motsvarande grunder för befordran inom förvaltande verk, såvitt det rör tjänst, för vilken statsvetenskaplig examen medför kompetens.

Värdering av docenttjänstgöring som merit för befordran. Av ännu större betydelse för docenterna än rätten att tillgodoräkna sig gradualavhandlingen är en motsvarande rätt att kunna tillgodoräkna sig själva docenttjänstgöringen som merit för befordran på andra banor än den akademiska. För en sådan rätt kunna samma skäl åberopas som för tillgodoräknande av doktorsgraden, nämligen å ena sidan samhällets uppenbara intresse av att uppmuntra den vetenskapliga forskningen samt sörja för en tillfredsställande rekrytering av universitetens lärarkår och å den andra fördelen för vissa verk och inrättningar att kunna förvärva personal av den högre vetenskapliga kompetens, varom här är fråga. Av historiken har framgått, att docenterna redan på flera levnadsbanor åtnjuta förmånen att kunna tillgodoräkna sig sin tjänstgöring vid universitetet som merit.

Vid avgörandet av vilka docenter som böra komma i fråga för åtnjutande av rätt till särskild tjänsteårsberäkning, finnas flera möjligheter. Vid tillsättandet av prästtjänster och befattningar å den civila läkarbanan åtnjuta samtliga teologie, respektive medicine docenter rätt att räkna tjänsteår, de senare dock själfvallet med den inskränkingen, att de skola vara legitimerade läkare. En dylik allmän rättighet synes dock mindre väl motiverad, då i och för sig egenskapen att en gång ha förordnats till docent icke behöver innebära, att vederbörande sedan har tjänstgjort vid universitet eller bedrivit vetenskaplig forskning.

En annan princip är den, som tillämpats vid läroverk och seminarier och som nu av de juridiska fakulteterna föreslagits utsträckt till hovrät-

ter och förvaltande verk. Enligt denna regel åtnjutes rätt till tjänsteårsberäkning blott för den tid, under vilken docent meddelat undervisning av den omfattning, som åligger docentstipendiat. Denna begränsning synes väl motiverad just då det gäller tjänster, för vilka undervisning är huvuduppgiften och där sålunda starka skäl synas föreligga att knyta tjänsteårsrätten till den tid, då vederbörande docent meddelat undervisning vid universitetet.

Annorlunda är förhållandet å sådana banor, där ådagalagd undervisningsskicklighet är av ringa eller ingen betydelse. Å dessa är det docentens vetenskapliga kompetens inom ett visst område, som är av värde. Goda grunder synas därför föreligga att här taga större hänsyn till andra former av docenttjänstgöring än meddelande av undervisning. Ofta utföra även ostipendierade docenter ett arbete, som är fullt jämförligt med docentstipendiaternas. I regel ägna de sig sålunda åt ett forskningsarbete, som ingår som ett nödvändigt led i universitetens verksamhet. Oberoende av om docent meddelat undervisning av den omfattning, som åligger docentstipendiat, eller ej, bör han därför å de banor, om vilka här är fråga, få utnjuta förmånen av tjänsteårsberäkning för den tid, under vilken han bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet.

En motsvarande ståndpunkt har, i fråga om tjänsteårsberäkning för åtnjutande av ordinarie akademisk lärarens tjänste- och familjepensioner in tagits av statsrådet och chefen för finansdepartementet i propositionerna 186/1939 och 277/1939.

Medan sålunda rätten till tjänsteårsberäkning inom läroverk och seminarier alltjämt bör vara begränsad till den tid, under vilken vederbörande docent meddelat undervisning av den omfattning, som åligger docentstipendiat, synes å övriga banor den tid, under vilken docent bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitet, böra läggas till grund för beräkningen.

Tillämpningen av dessa principer för de olika fakulteternas docenter ställer sig på följande sätt:

Beträffande teologie docenter synes anledning ej föreligga att ändra deras hittillsvarande rätt till enkel tjänsteårsberäkning vid prästerliga tjänster på annat sätt, än att den inskränkes till att gälla den tid, under vilken docent bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet. Då för närvarande ingen begränsning i fråga om den tid, för vilken tjänsteår få beräknas, är föreskriven, synas skäl saknas att föreslå någon ändring härutinnan. Inom läroverk och seminarier åtnjuta teologie docenter samma ställning som filosofie docenter.

Vad angår värdering av juris docenters tjänstgöring såsom merit för befordran, förordas de juridiska fakulteternas ovan refererade förslag, med den ändring, att rätt till tjänsteårsberäkning bör åtnjutas för

intill sex år av den tid, varunder vederbörande docent bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet.

Även om tjänsteårsberäkningen sålunda icke knytes till docentstipendieinnehav, synes dock lämpligt att bestämma en maximitid, som motsvarar den normala tiden för detta.

I fråga om *medicine* docenter måste skiljas mellan å ena sidan vanliga tjänsteår, vilka intjänas genom tjänstgöring som civil läkare, och å den andra s. k. sjukhusår, vilka intjänas genom viss tjänstgöring å sjukhus och vilka enligt praxis i väsentlig grad äro avgörande vid befordran till överläkartjänst å sjukhus. De *medicine* docenternas rätt att enligt Kungl. brev den 12 november 1915, förutsatt att de äro legitimerade läkare, räkna tjänsteår lika med civila läkare upp till sex år och i vissa fall med medicinalstyrelsens medgivande därutöver torde böra bibehållas och utvidgas till att avse ej blott den civila läkarbanan utan även militärläkarbanan, i båda fallen dock med den begränsning, att tjänsteår blott böra få räknas för den tid, under vilken docent bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet.

De förslag, som framställdes av 1918 års sakkunniga, om rätt för docent i kliniskt ämne att räkna tre, i vissa fall sex år av sin docenttjänstgöring såsom likvärdiga med sjukhusår¹, äro synnerligen beaktansvärda. Enligt dessa förslag skulle docent i kliniskt ämne äga rätt att tillgodoräkna sig, såsom likvärdiga med tjänstgöring vid sjukhus, varom förmäldes i dåvarande lasaretsstadga § 21, intill tre år utav den tjänstgöring han som docent vid universitet eller Karolinska institutet fullgjort. Härvid borde denna rätt gälla för docent i kirurgi vid upprättande av förslag till befattning som läkare vid odelat lasarett eller kirurgisk avdelning, för docent i praktisk medicin vid förslag till befattning som läkare vid medicinsk avdelning och för docent i annat kliniskt ämne vid förslag till befattning som läkare vid sjukhus eller avdelning därav, som närmast avsåge behandling av sjukdomsfall, vilka vore föremål för den av honom företrädde vetenskapsgrenen. Utöver den stadgade tiden borde docent få tillgodoräkna sig ytterligare högst tre år, där medicinsk fakultet eller Karolinska institutets lärarkollegium vitsordade, att hans tjänstgöring varit av beskaffenhet att förutsätta och vidmakthålla den praktiska läkar-duglighet, som i varje särskilt fall kunde anses erforderlig.

Emellertid ha, såsom förut nämnts, av medicinalstyrelsen och 1920 års lasaretsstadgekommitté emot dessa förslag framställts yrkanden om viss skärpning i avsikt att trygga den praktiska erfarenhet, som för sjukhusläkaren är av så avgörande betydelse. Dessa yrkanden innebära, att förut-sättningen för att komma i åtnjutande av den särskilda rätten för docenter att räkna tjänstgöring såsom likvärdig med sjukhusår skall vara, att vederbörande docent kan styrka, att han under de år, som ansökan gäller, vid sidan av sin akademiska verksamhet utövat sådan praktisk

¹ Se Betänkande och förslag rörande docentinstitutionen (1918), s. 106—116.

läkarverksamhet, som av medicinalstyrelsen anses motsvara en läkares tjänstgöring på lasarett eller specialavdelning av sjukhus. Vidare skulle medgivandet icke kunna givas för längre tid än tre år.

Ehuru dessa yrkanden innefatta väsentliga inskränkningar i de möjligheter för docent att räkna sjukhusår, som avsetts av 1918 års sakkunniga, har Docentutredningen ej ansett sig böra avstyrka dem utom beträffande den föreslagna tidsbegränsningen. Under de förutsättningar, som påyrkats av medicinalstyrelsen och lasaretsstadgekommittén, synes någon olägenhet av tidens utsträckning till sex år ej kunna befaras. Måhända ligger en skärpning däri, att enligt vad förut anförts också för medicine docents tjänsteårsberäkning förutsättes, att han bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet.

Filosofie liksom teologie docenter åtnjuta, som redan nämnts, rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som docentstipendiat eller av däremot svarande omfattning både i fråga om de två år, som äro föreskrivna för att vinna behörighet till tjänst vid läroverk och seminarier, och såsom tredje befordringsgrund enligt läroverksstadgan § 181 moment 2. I sistnämnda hänseende gör läroverksstadgan ingen skillnad i fråga om docenttjänstgöring och skoltjänstgöring. Enligt vad som meddelats från skolöverstyrelsen, synes praxis vid upprättandet av tjänsteförslag i allmänhet överensstämma härmed. Emellertid är det för universitetet av största vikt, att stadgan i detta avseende noggrant tillämpas och att ingen tendens gör sig gällande att räkna tjänstgöring som docentstipendiat såsom mindre värd än vanlig skoltjänstgöring. En dylik tendens vore även ur saklig synpunkt omotiverad, eftersom en docentstipendiats verksamhet i betydande utsträckning består just i undervisning av ganska krävande art. Någon ändring i nu gällande ordning i fråga om denna tjänsteårsberäkning synes ej erfordras.

Utöver denna redan bestående rätt att inom läroverk och seminarier för befordran få räkna tjänsteår som docent tala starka skäl för att förligen stadga en liknande rätt beträffande de ganska vidsträckta delar av förvaltningen, för vilka en docents vetenskapliga kompetens kan vara av betydelse. Emellertid torde denna rätt i huvudsak böra begränsas till att gälla sådana tjänster, för vilka enligt stadgar eller övervägande praxis filosofie licentiatexamen utgör kompetensvillkor, då för övriga tjänster den vetenskapliga utbildningen ej kan anses vara av sådan betydelse, att den motiverar särskild rätt till tjänsteårsberäkning som docent.

Då här nedan gjorts en förteckning över de ämbetsverk, som härvid avses, och de ämnen, inom vilka docentur bör berättiga till tjänsteårsberäkning för befordran, måste emellertid uppmärksammas, att tjänsteårsberäkning i många fall vid dessa verk icke har någon betydelse för befordran. Den är däremot av stor vikt i löneturshänseende, en fråga, som i allmänhet grundar sig på det här behandlade spörsmålet och som nedan beröres.

Verk.

Ämne.

Riksarkivet och landsarkiven.	Historia, statskunskap.
Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum (ev. även det blivande Arkeologiska museet för främre Orienten och Medelhavsländerna).	Nordisk och jämförande fornkunskap eller på vissa avdelningar det ämne, som där kommer i fråga.
Nationalmuseum.	Konsthistoria.
Livrustkammaren.	Konsthistoria.
Rikets allmänna kartverk.	Geodesi.
Sveriges geologiska undersökning.	Geologi.
Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.	Meteorologi, oceanografi.
Statliga specialhögskolor.	Det ämne, vilket tjänsten gäller.
Statens skogsförsöksanstalt.	Zoologi, botanik, växtbiologi.
Statens provningsanstalt.	Fysik, kemi.
Statens växtskyddsanstalt.	Zoologi, botanik.
Statens lokala fiskeriadministration.	Zoologi, botanik, limnologi.
Statens centrala frökotrollanstalt.	Botanik.
Undersöknings- och försöksanstalten för sötvattenfisket.	Zoologi, botanik, limnologi.
Alnarps lantbruksinstitut.	Det ämne, vilket tjänsten gäller.
Statens etnografiska museum.	Etnografi.
Naturhistoriska riksmuseet.	Det ämne, vilket tjänsten gäller.
Vetenskapsakademiens observatorium.	Astronomi.

Härutöver finns emellertid ett antal verk, inom vilka vissa befattningar torde lämpa sig för personer med docentkompetens. Dyliga verk äro statistiska centralbyrån — som dock står på gränsen till de ovan uppräknade — samt vidare pensionsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, kommerskollegium och socialstyrelsen, inom vilka ej få tjänster finnas, i vilka en docentur i statistik, vissa grenar av matematiken eller nationalekonomi borde vara en värdefull merit. Liknande förhållanden gälla beträffande docenter i statskunskap, statistik och nationalekonomi inom många förvaltande verk och i fråga om medicinska fakultetens docenter för vissa befattningar i medicinalstyrelsen. Emellertid är det knappast skäl att för dessa verk utfärda allmänna bestämmelser av samma slag som för de tidigare uppräknade, utan Kungl. Maj:t borde i särskilda fall kunna medgiva docenter i de ämnen, som kunna ifrågakomma, rätt att för befordran räkna tjänsteår.

I fråga om såväl de först uppräknade verken som de senare, vid vilka tjänsteårsrätten blott bör beviljas in casu, böra tjänsteår få räknas för den tid, under vilken vederbörande docent bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet.

Beträffande det antal år, som bör vara det högsta för tillgodoräkning medgivna, kunna flera möjligheter tänkas. Lämpligast synes vara att här, liksom nyss föreslagits i fråga om docenter vid juridiska fakulteten, sätta

maximigränsen vid det för innehav av docentstipendium normala, alltså sex år.

Rätt till lönetursberäkning. Av nästan lika stor betydelse för docentkåren som rätten att tillgodoräkna sig docenttjänstgöring som befordringsmerit efter klart preciserade normer är rätten att tillgodoräkna sig vissa docentår för placering och uppflyttning i löneklass. Denna rätt har, som ovan framhållits, i mer än sextio år existerat på den för det stora flertalet docenter viktigaste banan, nämligen inom läroverken, men är nu i fara på grund av dessas inordning under det nya civila avlöningsreglementet, vilket icke förutsätter någon dylik rätt till tillgodoräknande. Konsekvenserna av denna rätts försvinnande skulle för docentinstitutionen och följaktligen även för universiteten bliva synnerligen allvarliga. De belysas av följande exempel.

Två forskare, båda lektorskompetenta, disputerar samma termin i samma ämne. Den ene erhåller på sin avhandling betyget icke utan berömd godkänd, den andre med utmärkt beröm godkänd. Den förre söker och får omedelbart lektorat, den andre förordnas till docent och erhåller stipendium men måste vid stipendietidens utgång, alltså efter sex eller sju år, söka lektorat. Enligt förut gällande bestämmelser skulle den först utnämnde, vetenskapligt mindre meriterade lektorn vid denna tidpunkt befinna sig en löneklass över den förutvarande docenten, men enligt 1939 års avlöningsreglemente blir skillnaden två löneklasser, alltså omkring ett tusen kronor.

Uppenbart är, att rekryteringen av universitetens docentkårer måste råka i allvarlig fara, om tjänstgöring som docent skulle komma att innebära en så betydande ekonomisk förlust för den, som icke lyckats erhålla ordinarie tjänst vid högskola och i stället övergår till lektorat. Ur saklig synpunkt har docenternas hävdvunna rätt till särskild lönetursberäkning veterligen aldrig ifrågasatts från något håll. Då dess avskaffande medför allvarliga vådor för universitetspersonalens rekrytering och i varje fall avsevärt ökar det inflytande, som vederbörande forskares egen ekonomiska ställning utövar på hans framtidsutsikter, bör denna sextioåriga förmån bevaras åt docenterna.

Som av historiken framgått, uppmärksammade 1939 års riksdag propositionens konsekvenser i berörda hänseende och förklarade sig icke kunna bortse från att docenterna hädanefter komme att förlora en särskild lönetursrätt, som de sedan länge åtnjutit. Riksdagen hänvisade därför frågan om denna lönetursrätt till 1938 års Docentutredning och förordade, att Kungl. Maj:t under den tid, som förflöte från det nya lönereglementets ikraftträdande vid läroverken och till dess att utredningen föranlett andra bestämmelser, vid utövandet av sin dispensrätt i fråga om lönetur vid läroverk och seminarier skulle fästa särskilt avseende vid att vederbörande bestritt undervisning av den omfattning, som åligger docentsti-

pendiat. Denna av riksdagen uttryckta ståndpunkt styrker ytterligare uppfattningen, att docenternas rätt till särskild lönetursberäkning vid läroverk och seminarier intager en särställning inom statsförvaltningen och bör bevaras såsom överensstämmande med billighet och viktiga kulturintressen.

Docentutredningen har diskuterat dessa frågor med ordföranden i allmänna lönenämnden, generaldirektören E. R. Stridsberg, och med sekreteraren i samma nämnd, byrådirektören B. A. Nilsson. På grund av dessa överläggningar har bekräftats, att oöverstigligen svårigheter skulle möta vid ett försök att förverkliga ifrågavarande önskemål genom en tillämpning på detta område av den s. k. sneddningsregeln, som föreskrives i avlöningsreglementet. Ej heller ha de här ifrågavarande önskemålen funnits kunna tillgodoses genom anlitande av den i avlöningsreglementet § 8 moment 3 och 4 angivna dispensvägen, till vilken riksdagen provisoriskt hänvisat. För det första torde docentstipendierna icke kunna betraktas såsom en sådan form av avlöning eller arvode, som avses i avlöningsreglementet. Med nuvarande ordning skulle vidare, även om sneddningsregeln kunde tillämpas och docentstipendiet bestämdes till det ovan föreslagna beloppet, en docent, som befordrades till lektor, icke kunna på grund av sin tidigare tjänstgöring komma i åtnjutande av högre lön än i lägsta löneklassen för lektor. Slutligen skulle en docent, som vid sin befordran till lektor icke innehar docentstipendium, icke kunna på grund av sin docenttjänstgöring placeras i högre löneklass, detta vare sig den egentliga sneddningsregeln eller dispensförfarande tillämpas.

Överläggningarna ha däremot visat, att hinder ej böra föreligga för att tillämpa det tidigare förfarandet med tillgodoräknande av tjänsteår för lönetur i fråga om en sådan grupp tjänstemän som docenterna. Dessa intaga inom förvaltningen en särställning, varför något prejudikat icke skulle skapas genom en sådan särskild anordning för deras del.

Vad nu anförts till förmån för att låta lönetursordningen vila på tjänsteårsberäkning, har närmast avseende å docents befordran till lärarbefattning vid läroverk och seminarier. Frågan är emellertid av betydelse även i andra fall, där docent inom filosofiska fakulteten vinner befordran till verk utanför universitetet, vilket regleras av civila avlöningsreglementet. Även om sneddningsregelns praktiska tillämpning här icke alltid skulle hindras därav, att avståndet mellan docentstipendiet och den lön, som i sådana fall skulle erbjudas, vore för stort, så skulle dock de skäl, som i övrigt anförts mot sneddningsregelns tillämpning, också här äga sin giltighet. Endast genom en dylik utsträckning av rättigheten till tjänsteårsberäkning uppnås full konsekvens i principens tillämpning och beredas möjligheter till ej alltför oförmånlig övergång till annan levnadsbana även för de docenter, vilkas ämnen icke äga anknytning till skolväsendet. Liksom beträffande tjänsteårsberäkning för befordran bör man även i fråga om

lönetur skilja mellan de ovan uppräknade verk, för vilka allmänna bestämmelser kunna utfärdas, och dem, som böra göras till föremål för dispenser in casu.

Arten och omfattningen av den docenttjänstgöring, som skulle krävas för åtnjutande av lönetursrätt, bör vara densamma, som ovan föreslagits för tjänsteårsberäkning för befordran. Inom läroverk och seminarier bör sålunda krävas undervisning av den omfattning, som åligger docentstipendiat, medan i övrigt den tid skulle få räknas, under vilken vederbörande bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet.

Beträffande det antal år, som skulle få tillgodoräknas, föreligger en viss skillnad mellan lägre och högre tjänster. För de förstnämnda torde sex år, d. v. s. den normala tiden för stipendieinnehav, böra få räknas, liksom för befordran. Vad angår högre tjänster, blir löneförbättringen i jämförelse med ett docentstipendium så stor, att det synes skäligt att inskränka tillgodoräkandet till tre år. Gränsen synes med hänsyn till den föreslagna höjningen av docentstipendiernas belopp böra dragas mellan lönegraderna A 27 och A 28 enligt nu gällande civila avlöningsreglemente.

Vad angår teologie docenter, torde vid befordran till prästerliga tjänster i överensstämmelse med nuvarande praxis bestämmelsen om rätt till tjänsteårsberäkning på grundval av docenttjänstgöring — sålunda utan begränsning till högst sex år — för dem böra utsträckas till att gälla även i löneturshänseende i de fåtaliga fall, där den kan tillämpas. Vid befordran till tjänster vid läroverk och seminarier böra samma regler tillämpas som för docenter inom filosofiska fakulteten.

I fråga om juris docenter — liksom i analogi med dem docenter i statskunskap, statistik och nationalekonomi i fråga om tjänster, för vilka statsvetenskaplig examen medför kompetens — förordas i huvudsak de juridiska fakulteternas framställning, dock med den skillnaden, att det antal år, som högst får räknas, liksom för docenter inom filosofiska fakulteten bör vara sex för tjänster upp till och med lönegrad A 27 och tre för tjänster i högre lönegrad samt att den tid, under vilken vederbörande docent bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet, lägges till grund för beräkningen.

Beträffande slutligen medicine docenter föreligger en skillnad vid befordran till tjänster, som regleras av civila eller militära avlöningsreglementet, å ena sidan och vid befordran till läkartjänster å landstings eller kommuners stat å den andra. I fråga om de förra synas samma regler böra tillämpas som de, vilka föreslagits för docenter inom filosofiska fakulteten. För de senare åter torde på grund av dessa tjänsters ställning några allmänna bestämmelser härutinnan icke kunna givas.

Biblioteken. Bland de verk, som ovan diskuterats, saknas de vetenskapliga biblioteken, till vilka i detta sammanhang kunna räknas Kungl. Biblioteket, universitetsbiblioteken, Riksdagsbiblioteket, Karolinska institu-

tets, Vetenskapsakademiens och Vitterhetsakademiens bibliotek samt stifts- och landsbiblioteken i Linköping och Skara m. fl. Olika meningar kunna nämligen göras gällande beträffande rent vetenskapliga meritters värde inom ett bibliotek. Otvivelaktigt finns en tendens att betrakta bibliotekstekniken som något så speciellt, att det vetenskapliga arbete, som docentkompetens och verksamhet som docentstipendiat innebär, ur bibliotekssynpunkt skulle vara ovidkommande. Emellertid torde det icke kunna bestridas, att inom vetenskapliga bibliotek värdet av djupare vetenskaplig utbildning måste sättas mycket högt. Vad som där kräves är tjänstemän med så hög vetenskaplig kompetens, att de äga grundlig kännedom om viktigare litteratur inom sitt eget fack och dessutom så god biblioteksteknisk utbildning, att de snabbt kunna orientera sig på andra områden. Under sådana förhållanden synes den vetenskapliga meriteringen böra tillmätas ett betydande värde även på biblioteksbanan.

Härtill kommer vidare, att biblioteken näst läroverken torde vara det område, till vilket flertalet docenter önska övergå. För docenter, som sakna anknytning till skola och museer eller läggning för dessa banor, är biblioteksbanan ofta den närmast tänkbara.

Av betydelse är vidare det läge, som uppstår, om en ostipendierad docent, som är biblioteksamanuens, får tillfälle att erhålla docentstipendium. I ett sådant fall torde mycket bero på om han har möjlighet att under stipendietiden bevara sin befordrings- och lönetur inom verket. Om så ej är förhållandet, blir risken för honom så stor, att han mången gång torde avstå från att söka stipendiet. Härigenom minskas universitetens möjligheter att på bästa sätt rekrytera sin kår av stipendierade docenter. Ett klart universitetsintresse är sålunda, att en vid biblioteken anställd docent i dylikt fall sättes i stånd att mottaga stipendium utan skada för sin framtida bana. Men om bestämmelser i denna riktning utfärdas, kräver konsekvensen, att samma tillgodoräkningsmöjlighet beredes docent, vars stipendiattjänstgöring ligger före inträdet i bibliotekstjänst.

Emellertid synes rätt för docent att räkna tjänsteår för befordran och lönetur inom biblioteken böra begränsas till sådana bibliotek, inom vilka den till hans vetenskap hörande litteraturen avses att vara på ett omfattande sätt representerad, och sålunda icke tillkomma t. ex. humanistiska docenter vid Vetenskapsakademiens bibliotek eller docenter i matematisk-naturvetenskapliga ämnen vid Kungl. Biblioteket.

Det föreslås således, att docenter måtte vid dem av ovan åsyftade bibliotek, i vilka den ifrågavarande docentens vetenskap avses att vara på ett omfattande sätt representerad, efter samma grunder som i de ovan uppräknade verken få tillgodoräkna sig för befordran och lönetur upp till högst sex år av den tid, under vilken de bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet.

Docenters rätt att räkna tjänsteår för pension. Av stor betydelse för

docenterna och följaktligen för rekryteringen av universitetens lärarkår äro de bestämmelser, under vilka en docent, som övergår till ordinarie statstjänst, får tillgodoräkna sig tjänsteår för pension.

Det civila tjänstepensionsreglementet av 1934 (Sv.F.S. n:r 442) förutsätter med vissa undantag för rätt till full pension trettio tjänsteår, varvid tjänsteår beräknas för tid, under vilken tjänsteman före uppnående av pensionsåldern innehåft med pensionsrätt förenad befattning i statens tjänst, eller för vilken erlagts avgift för tjänstepensionering till av staten upprättad eller understödd pensionskassa. Under detta reglemente äro från och med 1938 även läroverk och seminarier inordnade.

Det torde vara ganska vanligt, att docent, som under sex eller sju år innehåft docentstipendium och sedan övergår till annan befattning i statens tjänst, vid denna sin övergång har en högre levnadsålder än 35 år och sålunda icke får möjlighet att i den nya befattningen uppnå rätt till full pension. En ålder av omkring 40 år eller till och med därutöver torde i själva verket icke sällan förekomma vid befordran till tjänst utanför universiteten.

Av de docenter vid Uppsala universitet, som icke inneha ordinarie statstjänst vid sidan av docenturen, voro sålunda vårterminen 1939 62 födda 1903 eller tidigare. Av dessa hade emellertid icke så få pensionsrätt som e. o. tjänstemän eller komma ur annan synpunkt icke i betraktande i fråga om rätt till statlig pension. Kvar måste dock stå ett avsevärt antal.

Följden av de här berörda förhållandena blir, att ett betydande antal docenter, som befodratts till befattningar utanför universiteten, endast kunna komma i åtnjutande av avkortad pension. Deras tjänstgöring som docent blir sålunda för dem ur ekonomisk synpunkt oförmånlig i jämförelse med deras kolleger, som icke i egenskap av docenter stannat vid universitetet utan omedelbart övergått till annan bana.

Professorer och laboratorer vid universiteten äro numera inordnade under civila tjänstepensionsreglementet, varvid den ändring av de ovan nämnda bestämmelserna skett, att rätt till full pension inträder redan vid uppnådda tjugofem tjänsteår. Vidare har härvid förutsatts, att professor eller laborator som tjänsteår för pension skall äga rätt att räkna de docentår, under vilka han bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitetet. Utarbetandet av närmare bestämmelser härom pågår för närvarande.

Billighet och universitetens intresse synas kräva, att motsvarande bestämmelser införas för docenter, som övergå till befattning i statens tjänst utanför universiteten.

Skälen härför framträda med synnerlig styrka, då man betänker, att för full pension i dessa tjänster i regel fordras trettio tjänsteår. Detta är sålunda fallet exempelvis med lektorer.

Det föreslås därför, att de grunder, som antagits i fråga om rätt för pro-

fessor och laborator att som tjänsteår inberäkna sin docenttid, utsträckas att gälla även vid docents övergång till annan statstjänst.

Värdering av vetenskapliga meriter vid ansökan om lektorat. En angelägenhet av ej ringa vikt för underlättande av docenters övergång till läroverken är, att vetenskapliga meriter vid tillsättande av lektorstjänster värderas efter fasta och tillfredsställande normer. Beträffande gradualavhandlingarna äro de graderade betygen avsedda att utgöra en sådan. Svårare är förhållandet med övriga vetenskapliga specimina, och just för docenterna äro dessa ofta av mycket stor betydelse. Någon gång förekommer, att skolöverstyrelsen tillkallar särskilda sakkunniga för att avgiva yttrande över de sökandes produktion, men någon närmare reglering av denna praxis finnes icke.

En betryggande värdering av ifrågavarande meriter skulle kunna uppnås, om till skolöverstyrelsens förfogande i dylika fall ställdes ett vetenskapligt råd, sammansatt av en eller två representanter för varje vetenskap, av vilken delar behandlas vid skolundervisningen. Rådets medlemmar borde väljas av Kungl. Maj:t bland universitets- och högskoleprofessorerna eller personer med motsvarande kompetens. Vid konkurrens om tjänster vid läroverk eller seminarier, där någon av de sökande åberopar vetenskapliga meriter utöver sin gradualavhandling, skulle skolöverstyrelsen inhämta kort, motiverat yttrande av den eller dem av rådets medlemmar, som representera ifrågavarande ämnen. En dylik uppgift skulle knappast bliva alltför betungande för rådets ledamöter, då man i allmänhet kan förutsätta, att de så noggrant följa den vetenskapliga produktionen, var och en på sitt område, att de vid de ej alltför talrika tillfällena, som här ifrågakomma, utan nämnvärd tidsutdräkt skulle kunna avgiva yttranden för det ändamål, som avses.

Till skolöverstyrelsens förfogande bör alltså ställas en rådgivande nämnd av här ovan antydd sammansättning och med uppgift att avgiva yttranden över de vetenskapliga skrifter, som åberopas vid ansökningar till tjänster vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och högre lärarinneseminariet.

Utvidgning av behörighet till lektorat i vissa ämnen. Enligt nu gällande läroverksstadga medför licentiatexamen i statskunskap med minst betyget med beröm godkänd behörighet till lektorat, vari historia med samhällslära ingår, och på samma sätt licentiatexamen i mekanik eller astronomi behörighet till lektorat, vari matematik ingår, samt licentiatexamen i geologi med mineralogi behörighet till lektorat, vari geografi ingår. Lärarutbildningssakkunniga ha för behörighet i geografi föreslagit den inskränkning, att licentiatexamen i geologi skall vara förenad med högsta betyget i geografi i ämbetsexamen eller lägst betyget godkänd i licentiatexamen i samma ämne.

Såväl Universitetsberedningen som docentföreningarna ha understrukit,

att det för att underlätta docents övergång till lärarbanan vore önskvärt, att licentiatexamen i ytterligare ett eller annat akademiskt examensämne, som ej kan anses motsvara skolämne men omfattar någon del av ett skolämne eller ett mycket närbesläktat område, kunde på vissa villkor tillerkännas likvärdighet med licentiatexamen i skolämnet i fråga.

Förslagsvis har framförts tanken att låta licentiatexamen i klassisk fornkunskap och antikens historia berättiga till lektorat, vari latin eller grekiska ingår, samt licentiatexamen i växtbiologi till lektorat, vari biologi ingår. Härutöver förefalla starka skäl tala för att låta även licentiatexamen i ärftlighetslära medföra behörighet till lektorat, vari biologi ingår. Vidare skulle man kunna låta licentiatexamen i grekiska medföra behörighet till lektorat, vari latin ingår. För högre studier i grekiska fordras så ingående kunskaper i latin, att en dylik bestämmelse förefaller väl motiverad, och den skulle utgöra ett starkt stöd för de vetenskapliga studierna i det betydelsefulla ämnet grekiska, vars ställning avsevärt försvagats efter 1927 års skolreform. Slutligen torde licentiatexamen i psykologi och pedagogik böra medföra behörighet till lektorat, vari filosofi ingår. Om denna utsträckning av behörighetsbestämmelserna, vilken förordas, bleve förverkligad, skulle den otvivelaktigt i ej ringa grad underlätta övergången till lärarbanan för docenter i ifrågavarande ämnen.

Å andra sidan är det ur läroverkens synpunkt av väsentlig betydelse, att den, som erhåller lektorat tack vare licentiatexamen i ett examensämne, som blott utgör en mindre del av ett i tjänsten ingående skolämne, verkligen äger tillräckliga kunskaper i hela detta skolämne. Detta gäller ej blott de ämnen, som beröras av de utvidgade behörighetsbestämmelser, som ovan föreslagits, utan även de redan förut enligt läroverksstadgan § 178 moment 1 medgivna, nämligen statskunskap, mekanik, astronomi och geologi. En dylik garanti skulle kunna skapas genom allmänt tillämpande av grunderna för det förslag, som framlagts av lärarutbildningsakkuniga beträffande geogilicentiaters behörighet till lektorat i geografi. Till detta förslag finnes motsvarighet i av de humanistiska sektionerna framlagda, för närvarande hos Kungl. Maj:t vilande förslag rörande licentiaters i klassisk fornkunskap och antikens historia behörighet till lektorat i klassiska språk. Den kompetens i det egentliga skolämnet, som borde krävas av licentiat i närbesläktat ämne, bör sålunda vara antingen licentiatexamen med betyget godkänd eller också högsta betyget i ämbetsexamen, kompletterad med två terminers aktivt deltagande i licentiatseminariets övningar, där sådana förekomma, för vinnande av större förtrogenhet med den vetenskapliga metodiken inom ämnet.

Om denna princip godtoges, skulle för behörighet till lektoratstjänst av en licentiat i statskunskap krävas i historia betyget berömlig i filosofisk ämbetsexamen samt de ovannämnda licentiatseminarieövningarna eller också betyget godkänd i licentiatexamen, av en licentiat i mekanik eller

astronomi motsvarande prestation i matematik, av en licentiat i geologi motsvarande prestation i geografi, av en licentiat i växtbiologi eller ärftlighetslära motsvarande prestation i botanik, av en licentiat i klassisk fornknuskap och antikens historia motsvarande prestation i latin eller grekiska, av en licentiat i grekiska motsvarande prestation i latin samt av en licentiat i psykologi och pedagogik motsvarande prestation i teoretisk filosofi. Läroverksstadgan § 178 moment 1, sista stycket bör ändras i överensstämmelse härmed.

Lärarytbiidningssakkunnigas förslag. Den 26 november 1938 framlade 1936 års lärarytbiidningssakkunniga sitt förut berörda betänkande. En av kärnpunkterna i deras förslag är skapandet av en spärranordning för inträdessökande å lärarytbanan. Endast ett för varje läsår av Kungl. Maj:t fastställt antal studerande skulle få mottagas vid universitet och högskolor till studier för vinnande av behörighet till ämneslärarytjänst vid allmänt läroverk. Ingen skulle för sådana studier kunna mottagas, som vid ingången av det kalenderår, under vilket studierna skola påbörjas, redan fyllt 26 år, annat än efter särskilt beslut av kanslern för rikets universitet i samråd med skolöverstyrelsen.

Huruvida och i så fall i vilken form dessa förslag komma att förverkligas, står ännu i vida fältet. Skulle emellertid en stadga i huvudsaklig överensstämmelse med lärarytbiidningssakkunnigas förslag bli va utfärdad, är det tydligt, att den i hög grad skulle försvåra, ja, kanske omöjliggöra övergång till lärarytbanan för de docenter, som icke i förväg skaffat sig behörighet därtill genom att genomgå den av lärarytbiidningssakkunniga föreskrivna utbildningskursen, vilken otvivelaktigt skulle inverka störande och fördröjande på deras vetenskapliga utbildning. Följden skulle bli va, att differentieringen mellan de studerande, som ämna ägna sig åt den vetenskapliga banan, och dem, som ämna gå lärarytbanan, skulle bli va skarpare än nu och ske redan vid universitetsstudiernas början. Därmed skulle det nu existerande, för båda parterna värdefulla, personliga sambandet mellan universitets- och gymnasieundervisning försvagas.

Troligt är visserligen, att kanslern i många fall skulle nyttja sin dispensrätt för att bereda docenter tillträde till den spärrade lärarytbiidningen. Men otvivelaktigt är, att det trots denna möjlighet skulle härska en ovissheit, som vore högst menlig för universiteten och deras docenter. Om förslaget genomföres, böra universitetsmyndigheterna allvarligt uppmana alla, som inleda vetenskapliga studier, att i god tid skaffa sig läroverkslärarytbehörighet. Men då denna manings åtföljande skulle innebära en försening av de akademiska studierna, komme den säkert i åtskilliga fall att bli va förgäves. Det är därför nödvändigt, att lärarytbiidningssakkunnigas förslag kompletteras med en bestämmelse om rätt för docenter att utan hänsyn till levnadsålder genomgå lärarytbiidningen. Härvid böra docenter, som under minst ett år meddelat undervisning av den omfatt-

ning, som är ålagd docentstipendiat, befrias från den av lärarutbildnings-sakkunniga föreslagna förberedande lärarkursen, omfattande 70 timmars undervisning och auskultation, vilken skulle innebära en tidsförlust utan nämnvärd pedagogisk vinst för dem, som redan idkat en omfattande undervisningsverksamhet. Däremot torde de till den föreslagna förberedande lärarutbildningen hörande tre kurserna i talteknik, svenska språket och uppfostringspsykologi vara av värde även för ifrågavarande docenter.

Endast om vid ett genomförande av grundtankarna i lärarutbildnings-sakkunnigas förslag dessa undantagsbestämmelser införas, bevaras åt docenterna den möjlighet att vid utebliven akademisk befordran vinna sitt levebröd på lärarbanan, utan vilken en tillfredsställande rekrytering av docentkåren i många ämnen med säkerhet skulle komma att erbjuda betydande praktiska svårigheter.

Kap. XI. Sammanfattande redogörelse för de sakkunnigas förslag.

A. Förordnande och entledigande av docent.

I fråga om förordnande och entledigande av docent ha de sakkunniga framlagt huvudsakligen följande förslag:

1) Såsom förutsättning för docentförordnande sättes den vetenskapliga skickligheten före undervisningens behov (s. 24).

2) Särskild sakkunnig för bedömning av den vetenskapliga skickligheten skall tillkallas, då vid väckt förslag om förordnande av docent yrkande därom framställes inom fakultet eller sektion (s. 25).

3) Förutsättningar för större likformighet i fråga om den för docentförordnandena betydelsefulla betygssättningen av doktorsavhandlingar skapas genom spikningstidens utsträckning till tre veckor, vilken tid endast i särskilda undantagsfall kan förkortas till fjorton dagar, och inrättandet av en särskild betygsnämnd för att förbereda betygssättningen. Fakultetsopponenten bör vara skyldig att till denna betygsnämnd avgiva motiverat utlåtande om avhandlingen. Avhandlingen bör av disputanden anmälas hos dekanus senast en månad före den avsedda spikningsdagen (s. 26 ff.).

4) Docent skall vara skyldig att avgå från sin docentur vid uppnådda 65 års ålder. Docent, som avflyttar från universitetsstaden, bör, då särskilda skäl därtill föreligga, efter framställning från fakultet eller sektion kunna erhålla fortsatt förordnande för högst tre år i sänder. Docentförordnande kan återkallas för docent, som varaktigt upphört att bedriva vetenskaplig forskning och undervisning (s. 30 f.).

B. Docenterna och den propedeutiska undervisningen.

I fråga om docenternas ställning till den propedeutiska undervisningen ha de sakkunniga framlagt huvudsakligen följande förslag:

1) Behovet av propedeutisk undervisning bör icke enbart eller ens huvudsakligen tillgodoses genom de stipendierade docenterna (s. 33).

2) För att tillgodose universitetens behov av medel för uppehållande av dylik undervisning böra följande anordningar träffas.

a) Vid vartdera universitetet inrättas biträdande lärartjänster i ämnena religionshistoria, litteraturhistoria, pedagogik, nordisk och jämförande fornkunskap, fysik, zoologi och botanik (s. 34 f.).

b) Årliga anslagssummor beviljas för att användas såsom kursarvoden allt efter behov. Dessa summor utgöra vid vardera teologiska fakulteten 6,000 kronor, vid juridiska fakulteten i Uppsala 10,000 kronor utöver nuvarande kursarvoden, vid juridiska fakulteten i Lund 10,540 kronor utöver nuvarande kursarvoden, vid vardera medicinska fakulteten 16,000 kronor utöver nuvarande kursarvoden, vid Karolinska institutet 24,000 kronor utöver nuvarande kursarvoden, vid vardera humanistiska sektionen 22,250 kronor och därjämte, likaledes vid vardera sektionen, 3,000 kronor för en kurs i Sveriges sociala och ekonomiska historia, samt vid vardera matematisk-naturvetenskapliga sektionen 8,000 kronor (s. 36 ff.).

c) Härjämte föreslås vid vardera universitetet en ny assistenttjänst i vardera av ämnena kemi och geologi samt en amanuens tjänst i ämnet mekanik och matematisk fysik (s. 38).

C. Docentstipendierna.

I fråga om docentstipendierna ha de sakkunniga framlagt huvudsakligen följande förslag:

1. **Antal och fördelning.** Docentstipendierna ökas

a) i Uppsala från 41 till 57, fördelade på 5 teologiska, 3 juridiska, 6 medicinska, 25 humanistiska och 18 matematisk-naturvetenskapliga;

b) i Lund från 40 till 55, fördelade på 5 teologiska, 3 juridiska, 7 medicinska, 23 humanistiska och 17 matematisk-naturvetenskapliga;

c) vid Karolinska institutet från 5 till 10 (s. 45 ff.).

Docent, som representerar ett ämne, vilket ingår i viss ämnesgrupp, men erhållit rörligt stipendium, skall, då stipendium inom gruppen blir ledigt, överflyttas till detta, om ej annat ämne åtnjuter företrädesrätt till detta stipendium och kompetent sökande i nämnda ämne finnes. Om docentstipendium, till vilket visst ämne åtnjuter företräde, har tilldelats docent i annat ämne, skall det ledigförklaras efter treårsperiodens utgång (s. 53 f.).

2. **Stipendiernas storlek** höjes från 6,000 till 8,000 kronor (s. 55 ff.).

3. **Stipendietiden.** Fråga om förlängning av stipendietiden med det sjunde året avgöres av kanslern, ej som nu av Kungl. Maj:t (s. 58).

4. **Docentstipendiats tjänstgöringsskyldighet.** De särskilda beräkningsgrunderna i fråga om propedeutiska föreläsningar avskaffas. Universitetsstatuterna § 106 moment 3 ändras i syfte att möjliggöra ett smidigare utnyttjande av docentstipendiaternas undervisning. För att göra den akademiska undervisningen mer effektiv inrättas undervisningsnämnder inom den filosofiska fakultetens sektioner, eventuellt även i de andra fakulteterna, och utrustas med befogenhet att infordra behövliga uppgifter, uppgöra förslag till undervisningsplan för nästkommande termin samt att ålägga akademisk lärare, som ej i behörig tid inkommer

med begärda uppgifter, viss undervisning. Föreläsningskatalogerna uppställas jämväl ämne för ämne (s. 62 ff.).

Docent må kunna för vetenskapligt arbete befrias från tjänstgörings-skyldighet en termin under var treårsperiod. I särskilda undantagsfall må denna befrielse kunna utsträckas till ännu en termin (s. 64 f.).

5. **Docentstipendiats sjukdom.** Förhållandena regleras med hänsyn till de olika omständigheter, som kunna föreligga. Då tjänstgöring, som inställts på grund av sjukdom, icke återtages, avstår docentstipendiaten under denna tid 1/3 av stipendiet. Övre tidsgränsen för tjänstledighet på grund av sjukdom sättes vid ett år, dock med rätt för Kungl. Maj:t att medgiva längre tjänstledighet med bibehållen del av stipendiet (s. 66 f.).

6. **Docentstipendiats bisysslor.** Bestämmelserna preciseras ytterligare. Då docentstipendium kombineras med annan tjänst vid universitet eller dess undervisningssjukhus, skall i vissa fall stipendiet, icke som nu lönen för den andra tjänsten, minskas, så att sammanlagda beloppet ej överstiger den fastställda maximigränsen, vilken höjes till 10,500 kronor (s. 67 f.).

7. **Grunderna för tillsättande av docentstipendium.** Anciennitet får åberopas, allenast då skickligheten prövats lika (s. 68).

8. **Docentstipendiefonderna.** Docent erhåller rätt att ingiva ansökan om anslag ur docentstipendiefond. Dylikt anslag bör kunna utdelas för vetenskaplig forskning utan krav på undervisningsprestation. Docent, som väl formellt *innehar* men icke *uppbär* docentstipendium, skall kunna erhålla anslag ur sådan fond (s. 69 f.).

D. Forskarstipendierna.

I fråga om forskarstipendierna ha de sakkunniga framlagt huvudsakligen följande förslag:

1) Antalet ökas från fem till tio, av vilka fyra knyts till vardera universitetet och två till Karolinska institutet. Av de fyra stipendierna vid vardera universitetet skall ett vara gemensamt för teologiska och juridiska fakulteterna, ett tillhöra medicinska fakulteten och ett vardera av filosofiska fakultetens sektioner (s. 71 ff.).

2) Stipendiebeloppet höjes från 7,000 till 9,000 kronor (s. 73).

3) Rätt för docent att anmäla sig till ledigt forskarstipendium införes. Sakkunniggranskning anställes dock blott rörande de tre till synes mest förtjänta bland de anmälda eller föreslagna, vilka tre sedan av fakultet eller sektion uppföras på graderat förslag, som översändes till konsistoriet (s. 73 f.).

4) Särskild forskarstipendiefond upprättas för varje stipendium (s. 74).

E. Opponentuppdrag.

I fråga om opponentuppdrag ha de sakkunniga framlagt huvudsakligen följande förslag:

1) Universitetsstatuterna § 120 ändras så att,

a) det klart framgår, att akademisk lärares skyldighet att åtaga sig opponentuppdrag blott gäller inom hans egen vetenskap;

b) mellan två oppositioner med samma opponent skall förflyta minst en månad;

c) samma lärare om möjligt ej må förordnas att opponera mer än två gånger under samma läsår; och

d) docent om möjligt ej förordnas att opponera under specimations-tid (s. 76 f.).

2) Ersättningen för opposition ökas,

a) om den utgår i form av nedsatt tjänstgöringsskyldighet, till befrielse från högst 8 föreläsningar mot tidigare 6, och

b) om den utgår i penningar, från lägst 200, högst 300 kronor, till lägst 300, högst 400 kronor.

I vissa fall bör kanslern kunna bevilja även docentstipendiat ersättning för opposition i form av penningar (s. 77 f.).

3) Penningersättning för opposition skall utgå av särskilt anslag, ej som nu ur docentstipendiefond (s. 78).

F. Vikariatsförordnanden.

I fråga om vikariatsförordnanden ha de sakkunniga framlagt huvudsakligen följande förslag:

1) Grundbeloppet för arvode åt vikarierande professor höjes från 7,000 till 9,500 kronor och för vikarierande laborator e. d. från 6,500 till 8,400 kronor (s. 82).

2) Efter tre års fullt vikariat höjas dessa belopp till 10,500, respektive 8,800 kronor (s. 83).

3) Om docentstipendiat, vilken förordnas till vikarie med full tjänstgöring, utöver stipendiet innehar annan avlönad befattning vid universitetet eller dess sjukhus, må vikariatsarvodet för honom ej sättas lägre än hans dittillsvarande inkomst (s. 83).

4) Vikarie, som uppehåller befattning under del av termin, till vilken större del av tjänstgöringen än den normala koncentreras, må erhålla vikariatsarvode, som svarar mot hans verkliga arbetsbörda (s. 83 f.).

5) För vikariatsarvode, avseende vikariat, som förutses motsvara minst en termin, skall ej docentstipendium utan anslaget för vikariatsersättning tagas i anspråk. Docentstipendium, som blir disponibelt på grund av innehavarens vikariatsförordnande, må efter kanslerns prövning anslås ledigt,

när det beräknas vara tillgängligt för minst en lästermin. Om stipendiet icke tilldelas annan docent, skall det ingå till docentstipendiefonden (s. 84 f.).

6) Legat och andra stipendier än docentstipendier må ej kunna tagas i anspråk för vikariatsarvoden (s. 85).

7) Docentstipendiat, som förordnas till vikarie vid en tidpunkt, då han redan fullgjort sin tjänstgöringsskyldighet för terminen, må som vikariatsarvode erhålla ett belopp, motsvarande tjänstgöringspenningarna i den mån de kunna tagas i anspråk, samt docentstipendiet, även om detta belopp för år räknat överstiger vad eljest är stadgat (s. 86 f.).

8) Vid partiella vikariat böra avdrag å den ordinarie tjänsteinnehavarens tjänstgöringspenningar och arvode åt vikarien utmätas med hänsyn till hur stor del av tjänstgöringen under ifrågavarande tid som verkligt åligger vikarien (s. 87 ff.).

9) Då tjänstledighet omfattar två eller flera på varandra följande hela terminer, bör den även omfatta mellanliggande ferier, även om följden skulle bliva, att återbäring av redan mottagna tjänstgöringspenningar måste ske. Tjänstledighet, som omfattar tiden närmast före och närmast efter påsk, bör omfatta även påskferien (s. 89 f.).

G. Docenternas ställning inom universitetens administrativa organisation.

I fråga om docenternas ställning inom universitetsorganisationen ha de sakkunniga framlagt i huvudsak följande förslag:

1) Annan ordinarie lärare än professor, vilken företräder vetenskap, vari professor saknas, må äga rätt att inom fakultet eller sektion deltaga i överläggning och beslut rörande ärende, som berör ifrågavarande vetenskap. Företrädes sådant ämne allenast av docent, skall sådan docent adjungeras i fakultet eller sektion vid behandling av fråga, som rör ämnet (s. 92).

2) Professorsvikarie, vars förordnande omfattar minst en termin, må äga säte och stämman i fakultet eller sektion, om de ej förbehållits professurens ordinarie innehavare; dock må vikarien ej utan särskild adjunktion deltaga i behandling av ärende angående anställande av docent eller tillsättande av lärarbefattning (s. 92).

H. Resestipendier för obefordrade vetenskapsidkare.

I fråga om riksstatens resestipendier för obefordrade vetenskapsidkare ha de sakkunniga framlagt i huvudsak följande förslag:

1) Stipendierna, som nu utgå i form av ett å 2,500 kronor och ett å 1,500 kronor vid vardera universitetet, ökas till att utgöra vid vardera uni-

versitetet sammanlagt 12,500 kronor och vid Karolinska institutet 5,000 kronor.

2) Stipendierna böra ej utgå med fasta belopp utan utmätas efter omständigheterna. Till samma stipendiat må under loppet av fem år dock ej utgå mer än 4,000 kronor.

3) Stipendierna böra undantagsvis kunna utgå även för inrikes resor (s. 93 f.).

I. Docents övergång till annan levnadsbana.

I fråga om docents övergång till annan levnadsbana ha de sakkunniga framlagt i huvudsak följande förslag:

1. Tjänsteårsberäkning för doktorsgrad.

Doktorsgrad räknas såsom merit för befordran lika med två tjänsteår, om avhandlingen bedömts med godkänd eller icke utan beröm godkänd, och som tre tjänsteår, om avhandlingen bedömts med högre betyg. Denna beräkning skall gälla

a) beträffande teologie doktorsgrad i fråga om prästtjänster (s. 106);

b) beträffande juris doktorsgrad i ämnena civilrätt, speciell privaträtt, internationell privaträtt, processrätt, straffrätt och de delar av rätts-historien, som äga samband med nämnda ämnen, inom hovrätt samt i ämnena statsrätt, finansrätt, förvaltningsrätt, de delar av rättshistorien, som äga samband med nämnda ämnen, samt nationalekonomi inom förvaltande verk i fråga om tjänster, för vilka juris kandidatexamen medför kompetens (s. 107);

c) beträffande medicine doktorsgrad vid tillsättning av såväl sjukhusläkartjänster som civila och militära läkarbefattningar (s. 107) och

d) beträffande filosofie doktorsgrad i fråga om prästtjänster och tjänster, för vilka filosofie licentiatexamen medför kompetens, samt i fråga om ämnena statskunskap, statistik och nationalekonomi, såvitt det rör tjänster inom förvaltande verk, för vilka statsvetenskaplig examen medför kompetens (s. 107).

2. Rätt att tillgodoräkna sig docenttjänstgöring som merit för befordran.

a) Teologie docenter äga rätt till enkel tjänsteårsberäkning i fråga om prästerliga tjänster för den tid, varunder de bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitet. Inom läroverk och seminarier må de åtnjuta samma ställning som filosofie docenter (s. 108).

b) Juris docenter i ämnena civilrätt, speciell privaträtt etc. erhålla för befordran inom hovrätt rätt att tillgodoräkna sig intill sex år av den tid, under vilken de bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet

vid universitet. Juris docenter i ämnena statsrätt, finansrätt etc. erhålla för befordran inom förvaltande verk till tjänster, för vilka juris kandidat-examen medför kompetens, samma förmån (s. 108 f.).

e) *Medicine* docenter äga rätt att såväl för sjukhustjänster som å den civila och militära läkarbanan som tjänsteår räkna intill sex år och i vissa fall därutöver av den tid, varunder de bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitet. Docenter i kliniska ämnen erhålla rätt att under vissa förutsättningar tillgodoräkna sig tre, i vissa fall sex år av sin docenttjänstgöring såsom likvärdiga med s. k. sjukhusår (s. 109 f.).

d) *Filosofie* — liksom *teologie* — docenter behålla sin hittillsvarande rätt att tillgodoräkna sig docenttjänstgöring inom läroverk och seminarier. Härutöver införes inom vissa uppräknade statliga verk samt efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t för vissa tjänster inom andra verk rätt för docent att för befordran tillgodoräkna sig intill sex år av den tid, under vilken han bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitet (s. 110 ff.).

3. Rätt att tillgodoräkna sig docenttjänstgöring för lönetur.

a) *Teologie* docenter äga i fråga om prästerliga tjänster rätt att räkna tjänsteår för lönetur på samma sätt som för befordran och erhålla inom läroverken samma ställning som *filosofie* docenter.

b) *Juris* docenter erhålla rätt att efter samma grunder, som föreslagits i fråga om tjänsteårsberäkning för befordran, för placering och uppflyttning i löneklass tillgodoräkna sig intill sex år, när det gäller tjänst i lönegrad A 27 eller därunder och intill tre år i högre lönegrad.

c) *Medicine* docenter erhålla rätt att vid befordran till tjänster, som regleras av civila eller militära avlöningsreglementet, tillgodoräkna sig för placering och uppflyttning i löneklass beträffande tjänster motsvarande lönegrad A 27 eller därunder intill sex år och beträffande tjänster i högre lönegrad intill tre år av den tid, under vilken de bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitet.

d) *Filosofie* docenter erhålla rätt att i fråga om de under 2 d) nämnda verk och tjänster tillgodoräkna sig för placering och uppflyttning i löneklass beträffande tjänster i lönegrad A 27 eller därunder intill sex år och beträffande tjänster i högre lönegrad intill tre år av den tid, under vilken de bedrivit undervisnings- eller forskningsverksamhet vid universitet; inom läroverk och seminarier åtnjuta de samma förmåner men blott för intill sex, respektive tre år av den tid, under vilken de fullgjort tjänstgöring av minst den omfattning, som åligger docentstipendiat (s. 112 ff.).

4. **Biblioteken.** Beträffande övergång till tjänster vid statens vetenskapliga bibliotek gäller vad som nämnts under 2) och 3) blott vid de

bibliotek, inom vilka den vetenskap, som vederbörande docent företräder, avses att vara väl representerad (s. 114 f.).

5. **Pensioneringsbestämmelser.** De grunder, som antagits i fråga om rätt för professor att som tjänsteår för pension inberäkna sin docenttid, utsträckas att gälla även docent, som övergått till annan statstjänst (s. 115 f.).

6. **Vetenskapligt råd.** Vid skolöverstyrelsens sida ställes ett vetenskapligt råd för avgivande av yttrande över sökandes till lektorstjänst vetenskapliga meriter, när sådana åberopas utöver gradualavhandling (s. 117).

7. **Behörighet till lektorat.** Bestämmelserna om behörighet till lektorat i vissa ämnen utvidgas, så att licentiat i klassisk fornkunskap och antikens historia blir behörig till lektorat i latin eller grekiska, licentiat i växtbiologi eller ärftlighetslära till lektorat i biologi, licentiat i grekiska till lektorat i latin och licentiat i psykologi och pedagogik till lektorat i filosofi. För att erhålla lektorat på grund av licentiatexamen i ett ämne, som antingen omfattar endast någon del av lektoratets ifrågavarande ämne eller är nära besläktat med detta, skall krävas att ha avlagt licentiatexamen med betyget godkänd i lektoratets ämne eller däri ha avlagt filosofisk ämbetsexamen med betyget berömlig, kompletterad med ett par terminers deltagande i licentiatseminariets övningar, där sådana förekomma (s. 117 ff.).

8. **Lärarytbildningssakkunnigas förslag.** Om tillträdet till lärarbanan skulle göras beroende av de förutsättningar, som lärarytbildningssakkunniga föreslagit, böra docenter erhålla rätt att utan hänsyn till levnadsålder genomgå lärarytbildningen och docenter, som under minst ett år meddelat undervisning av den omfattning, som åligger docentstipendiat, befrias från den förberedande lärarkursen (s. 119 f.).

Reservationer.

Till de sakkunnigas betänkande har professor *Nilsson* fogat följande två reservationer:

1) I likhet med Universitetsberedningen har Docentutredningens majoritet avstyrkt förslaget om upprättande av rörliga professurer, dock under betonande av nödvändigheten, att personliga professurer upprättas, där skäl därtill finnas, och detta icke endast i ämnen, som utgöra nya forskningsgrenar. Vad denna fråga beträffar, har jag deltagit i det yttrande, som i denna fråga avgavs av större akademiska konsistoriet i Lund såsom svar på remissen av Universitetsberedningens betänkande. Härmed får jag reservera mig till förmån för det yrkande på upprättande av rörliga professurer, under vissa garantier, som däri framställdes.

Yttrandet lyder som följer:

Konsistoriet finner, att *personliga professurer* äro att föredraga framför *rörliga*, om personliga stå att erhålla utan allt för stora svårigheter, då verkliga skäl kunna förebringas; men då det visat sig, att personliga professurer endast inrättas i särskilda undantagsfall, vill konsistoriet tillstyrka, att ett visst antal rörliga professurer inrättas, varvid sådana bestämmelser böra träffas, att de endast tilldelas högt förtjänta vetenskapsmän. I fall en dylik saknas, bör en rörlig professur tillsvidare ställas på vakans med rätt för universitetet att återfå den, då lämplig kandidat kan nämnas. För den här företrädde ståndpunkten får konsistoriet särskilt hänvisa till statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet yttrande, citerat i beredningens betänkande sid. 5.

2) Den andra punkt, på vilken jag får anmäla avvikande mening, är den, att Docentutredningens majoritet icke framfört förslaget att bereda möjlighet för vetenskapsman bosatt utanför universitetsstaden att erhålla docentförordnande. En dylik möjlighet hade medgivits av tidigare praxis och särskilt utnyttjats av medicinska fakulteten i Lund. Då i ett särskilt fall vid universitetet i Uppsala restriktiva tendenser framträdde, ingav jag till filosofiska fakulteten i Lund den 18 sept. 1925 ett förslag avseende att säkerställa och reglera förutvarande praxis genom uttryckliga stadganden, vilka medgäve möjlighet dels för vetenskapsman, bosatt utanför universitetsstaden att erhålla docentförordnande för viss kortare tid, dels för docent, som avflyttade från universitetsstaden, att kvarstå som docent viss kortare tid. Det senare önskemålet har i motsats till det förra upptagits av sakkunniga. Ovan berörda förslag mottogs i allmänhet med

sympati av de akademiska myndigheter i Lund, som yttrade sig däröver, och större konsistoriet tillsatte en kommitté, vilken utarbetade ett utförligt motiverat förslag till stadga. Konsistoriet beslöt att med uttalande av sin sympati överlämna detta förslag till sakkunniga, vilka eventuellt kunde bliva tillkallade för att företaga en överarbetning av bestämmelserna rörande docentstipendier m. m. De akademiska myndigheterna i Uppsala och vid Karolinska institutet ställde sig avvisande, dock med reservation av prof. Liljestrand. Större konsistoriet i Uppsala avstyrkte förslaget i den mån det åsyftade tillskapandet av en ny kategori av docenter och ansåg möjlighet finnas att inom ramen för gällande bestämmelser tillgodose vissa av de önskemål, som låge till grund för förslaget.

Denna möjlighet har icke förverkligats, utan praxis har i stället blivit allt mer restriktiv och allt strängare tillämpat fordran på bostadsband vid docentförordnanden och för docenter. Endast Malmö anses ligga Lund nog nära för att utgöra undantag från regeln. En adjunkt anställd vid därvarande läroverk har erhållit docentförordnande; däremot har en ansökan om dylikt av kompetent vetenskapsman, anställd i enskild tjänst i Hässleholm, avslagits. Ej heller har docent utnämnd till innehavare av enskild eller privat tjänst på annan ort tillåtits att kvarstå utom allenast som tjänstledig för kortare tid. Som ett exempel på de följder, till vilka ett dylikt strängt tillämpande av bostadsbandet leder, må följande anföras. Då docenten i tyska språket T. Dahlberg utnämndes till lektor i Landskrona, tilläts han att kvarstå endast som tjänstledig från docenturen under kortare tid. Då det kort därefter visade sig behöfligt att uppdelade proseminariet i ämnet i två avdelningar och ingen annan person stod till buds, förordnades Dahlberg, ehuru tjänstledig från docenturen, att med särskilt anslag ur fonden av besparade docentstipendiemedel leda den ena avdelningen, och samma anhållan har upprepats i år. Då Dahlberg verkligen tjänstgjorde som docent vid universitetet, synes det, att det hade varit riktigare, att han fått återinträda i tjänst.

Det sist anförda förhållandet ha sakkunniga behjärtat och föreslagit, att möjlighet skulle beredas för docent, som avflyttar från universitetsstaden, att kvarstå som docent en kortare tid, tre år, samt att ett dylikt docentförordnande skulle kunna förnyas, där omständigheterna göra det önskvärt och lämpligt. Häri instämmer jag livligt men anser, som redan sagt, att möjlighet att erhålla docentförordnande på dylika villkor icke bör inskränkas till dem, som redan äro docenter och avflytta från universitetsstaden, utan bör utsträckas till vetenskapsmän bosatta utanför universitetsstaden. I båda fallen erhåller docenten en särskild ställning, vilken utmärkes av frihet från bostadsbandet och förordnandets begränsning till viss kortare tid. Det har visat sig en viss svårighet att finna ett lämpligt namn för denna kategori av docenter; på visst håll har man populärt betecknat den som hedersdocenter, vartill jag återkommer nedan; i an-

slutning till större konsistoriet i Lund använder jag beteckningen: docentur med resp. utan tidsbegränsning.

För erhållande av docentur med tidsbegränsning av vetenskapsman bosatt utanför universitetsstaden, vilken likaledes bör sökas av docent, som avflyttat från universitetsstaden, böra samma kvalifikationer krävas och samma förfaringssätt iakttagas som vid ansökan om docentur utan tidsbegränsning. Vid ansökan om förnyande av dylikt förordnande böra de av sökanden under den treårsperiod, som det sista förordnandet gäller, utgivna vetenskapliga skrifterna ingivas för att styrka, att han fortfarande på tillbörligt sätt upprätthåller sin forskningsverksamhet; i övrigt bör ärendet behandlas på samma sätt som vid ansökan om docentur. Om dylik docent återflyttat till universitetsstaden, bör det stå honom fritt att ansöka om docentur utan tidsbegränsning.

Sakkunniga ha i den del de tillstyrkt förslaget nämnt de fördelar, som ett dylikt docentförordnande med tidsbegränsning skulle medföra. För vederbörande själv skulle de bestå i underlättandet av hans forskningsarbete och vetenskapliga förbindelser genom anknytningen till universitetet och i möjligheten att publicera vetenskapliga arbeten i universitetets skrifter. Härtill har jag i mitt ursprungliga förslag lagt möjlighet att för viss forskningsuppgift erhålla anslag ur fonden av besparade docentstipendiemedel i den mån detta är möjligt, sedan undervisningens behov och innehavare av docenturer utan tidsbegränsning blivit tillgodosedda. Universitetet skulle å sin sida få rikligare tillgång till vikarier och opponenter. Där docent bosatt utanför universitetsstaden innehar annan tjänst, kan det visserligen tänkas, att svårigheter skulle yppa sig för honom att fullgöra eventuella ålägganden. Emellertid torde man härvid få räkna med tillmötesgående från hans överordnade; det har redan förekommit, att en lasarettsläkare eller lektor fått mottaga förordnande att upprätthålla en professur. Ännu mindre svårighet torde ett opponentuppdrag vålla. Man kan vidare tänka sig, att en vid en hovrätt anställd jurist tillika innehar docentur med tidsbegränsning. Ur hovrättsarbetets synpunkt torde det icke vålla större svårighet att bereda honom tjänstledighet därifrån för eventuell tjänstgöring vid universitetet. En dylik anordning skulle i själva verket endast innebära en utvidgning av de åtgärder, som redan föreslagits och av Docentutredningen förordats, för att uppmuntra unga jurister till vetenskaplig forskning, och skulle bidra att överbrygga den klyfta mellan praktisk juridisk verksamhet och vetenskapliga juridiska studier, vilken är den djupaste orsaken till den överklagade bristande rekryteringen av den juridiska fakulteten.

Emot detta förslag har särskilt anförts, att innehavare av docentur, vilka äro bosatta utanför universitetsstaden, lätteligen skulle bli ett slags honorärdocenter, vilka jämförts med hedersdoktorerna, d. v. s. att en sådan docentur skulle bli titulär utan allvarlig innebörd. Jag kan icke finna

denna invändning berättigad. Det föreslagna förfaringssättet för meddelande av sådant docentförordnande torde innebära betryggande garantier för att det meddelas till och eventuellt förnyas endast för verkligt arbetande och produktiva vetenskapsmän. Måhända befarar man, att fakulteterna skulle visa slapphet vid prövningen av de fordrade kvalifikationerna, liksom en tendens visat sig att låta utmärkelsen av ett hedersdoktorat sjunka genom ett allt för rikligt utdelande. Emellertid ha kansler och, vad högskolorna beträffar, Kungl. Maj:t visat sig hågade att stävja ett dylikt slöseri. De båda fallen äro emellertid icke jämförbara. Vid ansökan om docentur med tidsbegränsning av vetenskapsman bosatt utanför universitetsstaden såväl som vid begäran om förnyat förordnande skulle sökande bifoga den vetenskapliga produktion, på vilken han grundar sin ansökan. Ansökningen skulle prövas och förordnandet meddelas av kansler, och det torde böra förutsättas, att kansler icke blott har befogenhet utan också uppsåt till en allvarlig sakprövning och till att icke låta ett dylikt docentförordnande nedsjunka till titulärt, även om dylika tendenser skulle yppa sig vid något lärosäte.

Ur den detta betänkande inledande historiken framgår, att ett docentförordnande ursprungligen innebär en *venia docendi*, varmed vissa skyldigheter förenats, nämligen att tjänstgöra som vikarie eller opponent i förekommande fall. Endast om docent erhåller stipendium eller särskilt anslag, är han skyldig att meddela undervisning. Emellertid visar sig en tendens att betrakta docenturerna som vid ett visst universitet knutna lärarbefattningar. Detta framträder i bostadsbandet och vissa andra förhållanden, på vilka här icke kan ingås. Denna tendens till docenturens övergång till tjänsteställning främjas onekligen av de principer, som numera råda för avlönings- och tjänstereglementen. Den yttersta konsekvensen är att göra universitetsbanan till en sluten karriär, vilket alltid betraktats såsom olyckligt och mot vilket de gamla universitetsadjunkturerna ofta anförts som varnande exempel. Genom det här förordade förslaget skulle man bestämt taga avstånd från en dylik tendens genom att framhäva docenturens karaktär av att i och för sig blott innebära en *venia docendi*.

De ideella skälen för den här föreslagna anordningen väga emellertid tyngre än de särskilda fördelar, som genom den kunna uppnås. Vetenskapligt arbetande män skulle oavsett boningsort knytas till universiteten, och dessa skulle bliva medelpunkten för vetenskaplig forskning, varhelst i landet den bedrives. En sådan kan, om också med vissa svårigheter, utövas även på andra platser än universitetsstäderna, och jag kan icke finna det skäligt att skapa ett slags monopol på vetenskapens utövning för universitetsstäderna genom upprätthållande av bostadsbandet för till universitetet anknutna forskare, utan jag finner det ligga i vetenskapens och universitetens eget intresse att i den mån, så ske kan, främja

och till universiteten anknyta vetenskapligt arbete oavsett den ort, där det utövas.

På grund av vad sålunda anförts får jag föreslå, att docentförordnande för tre års tid må kunna meddelas kompetent forskare bosatt utanför universitetsstaden;

att ansökan om dylikt förordnande skall prövas och förordnandet meddelas i vanlig ordning;

att om för tre år förordnad docent begär förnyelse av förordnandet, han skall bifoga de vetenskapliga skrifter, som han utgivit under den sista treårsperiod, för vilken förordnande meddelats, och att denna ansökan skall prövas och förordnandet meddelas i samma ordning, som ovan stadgats;

att dylikt docentförordnande vid ett av rikets universitet ej må förenas med docentförordnande vid det andra eller vid någon högskola.

Författningsförslag.

Kungl. Maj:ts nådiga statuter för universiteten i Uppsala och Lund den 28 januari 1916.

§ 47.

1. Den, som på förordnande till större eller mindre del uppehåller professors examinationsskyldighet, må inom vederbörande fakultet deltaga i överläggningar och beslut om bedömande av de examina och därtill hörande prov, som hans förordnande omfattar, ändå att fakulteten även eljest vore fulltalig. Är professorsbefattning ledig eller åtnjuter dess innehavare tjänstledighet, utan att honom förbehållits säte och stämma i fakulteten eller sektionen, vare vikarien, om hans förordnande omfattar minst en termin, berättigad att taga säte och stämma i fakulteten eller sektionen, och om förordnandet omfattar kortare tid, berättigad att deltaga i fakultetens eller sektionens behandling av frågor, som omedelbart beröra den av vikarien företrädde vetenskaps intresse; dock må han icke utan särskild av det större konsistoriet, efter förslag av fakulteten eller sektionen, meddelad adjunktion deltaga i behandling av ärende angående anställande av docent eller tillsättande av lärarbefattning.

2. Om i vetenskap, som icke företrädes av professor, annan ordinarie lärare finnes anställd, skall denne kallas till sammanträde inom fakultet eller sektion, där ärende, som berör denna vetenskap, skall behandlas, och äger han deltaga i överläggning och beslut rörande sådant ärende.

§ 72.

1. Docent förordnas av kanslern i den ordning nedan sägs.

2. Ej må sådant förordnande meddelas någon, utan att hans anställande prövas nyttigt för den vetenskapliga forskningen eller för undervisningen samt han ådagalagt erforderlig skicklighet såsom vetenskapsidkare och lärare.

§ 73.

1. Den — — — yttrande.

Yttrande av särskild sakkunnig skall inhämtas, då inom fakulteten eller sektionen begäran därom av någon ledamot framställles.

2. Anser — — — kanslern.

3. Finner — — — sagt.

4. Förslag — — — fastställelse.

§ 74.

1. Om docent avflyttar från universitetsstaden och han icke med kanslerns tillstånd bor i dess närhet, skall hans docentförordnande återkallas. Dock må kanslern, då särskilda skäl därtill föranleda, efter framställning från vederbörande fakultet eller sektion för högst tre år i sänder kunna meddela honom fortsatt förordnande.

2. Docentförordnande skall återkallas för docent, som uppnått 65 års ålder.

3. Om docent varaktigt upphört såväl att bedriva vetenskaplig forskning som att undervisa vid universitetet, eller om fakultet eller sektion eljest anser giltiga skäl för återkallelse av docentförordnande förefinnas, göra därom anmälan hos kanslern, och ankommer på honom att pröva, om förordnandet skall återkallas.

§ 106.

1. Docent — — — erforderlig.

2. Om — — — § 86.

3. Docent, som innehar docentstipendium, vare pliktig att i sin vetenskap utan särskild ersättning, enligt vederbörande fakultets bestämmande, hålla föreläsningar, leda seminarieövningar eller fullgöra annan tjänstgöring. Fullgöres denna skyldighet i form av föreläsningar eller seminarieövningar, skola dessa under hösttermin uppgå till tjugofem, under vårtermin till trettio undervisningstimmar. Fullgöres tjänstgöringen i form av annat arbete, skall detta äga motsvarande omfattning och på förslag av fakultet bestämmas av kanslern. Består denna tjänstgöring av opposition å fakultets vägnar å disputationssavhandling, må den anses motsvara högst åtta undervisningstimmar. Uppehåller docent, vilken innehar docentstipendium, såsom vikarie hela den med ordinarie lärarbefattning förenade undervisningsskyldigheten, bortfaller den här förut bestämda tjänstgöringsskyldigheten. Gäller vikariatsförordnandet blott en del av en termin eller viss del av undervisningen under en termin, ankommer det på kanslerns prövning, i vilken mån samma tjänstgöringsskyldighet må nedsättas.

§ 108.

1. Inom filosofiska fakulteten samt, där kanslern efter framställning från fakultet så prövar lämpligt, inom övriga fakulteter skall årligen utses en undervisningsnämnd, bestående av dekanus och minst två valda ledamöter. Denna nämnd skall senast en månad före lästerminens slut av samtliga lärare inom fakulteten infordra uppgifter rörande den undervisning, som de under nästa termin önska meddela, samt på grundval av dessa uppgifter upprätta förslag till undervisningsplan för nästkommande termin. Vid terminens slut skola inom varje fakultet samtliga undervisningsskyldiga lärare sammanträda för att på grundval av nämnd-

dens förslag, där sådant föreligger, anordna den undervisning, som under nästa termin skall äga rum, ävensom fördela undervisningstimmarna, och bör därvid tillses, att något viktigare läroämne ej försummas och att nödigt samband i ungdomens studier beredes. Har undervisningsskyldig lärare ej senast vid detta sammanträde inlämnat förslag till sin undervisning, äge nämnden, där sådan finnes, och eljest fakulteten att inom hans undervisningsskyldighet ålägga honom den undervisning i hans ämne, som prövas nödig.

2. Docent — — — härom.

§ 109.

Fakultets och undervisningsnämnds protokoll i ärende, varom i näst-föregående § förmåles, skall ofördröjligen ingivas till rektor, som på en gång företager till prövning, vad inom samtliga fakulteter i sådant ärende beslutits. Finnes jämkning i avseende å tid eller ställe för undervisning nödig, varde den sålunda verkställd, att offentlig undervisning gives företräde framför enskild, högre lärarbefattning framför lägre och äldre lärare framför yngre. Undervisningskatalogen upprättas i enlighet med rektors beslut.

§ 118.

1. Varje disputationssavhandling skall senast å tjugoförsta dagen före dess offentliga granskning anslås å därtill bestämd plats; dock må, där förhållandena i särskilda undantagsfall det påkalla, det mindre konsistoriet, efter därom gjord ansökan och med den utsedde fakultetsopponentens samtycke, på de villkor, som finnas lämpliga, medgiva någon förkortning i nämnda tid, med iakttagande att avhandlingen ej må anslås senare än å fjortonde dagen före ventilationen.

2. Författaren skall senast å trettionde dagen före den, då avhandlingen skall anslås, hos dekanus anmäla sin avsikt att avlägga disputationssprov och därvid angiva ämnet för avhandlingen.

3. Samma — — — biblioteket.

§ 120.

1. Vederbörande fakultet skall förordna någon av sina fast avlönade lärare eller stipendierade docenter eller ock, där detta ej lämpligen kan ske, förordna ostipendierad docent eller anmoda annan skicklig person att vid disputationssakt opponera. Lärare, som tillhör fakulteten, vare skyldig åtaga sig sådant uppdrag inom sin vetenskap. Samma lärare bör dock, såvitt möjligt är, icke förordnas till fakultetsopponent mer än två gånger under samma läsår. Mellan två disputationer, vid vilka samma lärare är fakultetsopponent, skall minst en månad förflyta. Docent, som söker professorsbefattning eller i § 71 nämnd tjänst, må under specimenstid icke förordnas att opponera vid disputationssakt, annat än då särskilda omständigheter göra det påkallat.

Angående ersättning i vissa fall för uppdragets fullgörande är särskilt stadgat.

Författaren äger utse två opponenter.

2. Sedan — — — uppträda.

§ 122.

1. Disputationsprov — — — godkänd.

2. Förslag till betyg skall avgivas av en av fakulteten härför tillsatt nämnd, bestående minst av två för tre år i sänder valda ledamöter jämte ämnesläraren. Annan ledamot av fakulteten äger att efter anmälan i särskilt fall inträda som medlem i nämnden. Förslag till instruktion för nämnden uppgöres av fakultet och fastställs av kanslern.

3. Fakultetsopponenten vare skyldig att till betygsnämndens sammanträde avgiva motiverat yttrande över avhandlingen.

Kungl. Maj:ts nådiga stadgar för Karolinska mediko-kirurgiska institutet den 28 januari 1916.

§ 8.

1. Vid — — — förordnats.

2. Den, som på förordnande till större eller mindre del uppehåller professors examinationsskyldighet, må i lärarkollegiet deltaga i överläggningar och beslut om bedömning av de examina och därtill hörande prov, som hans förordnande omfattar, ändå att kollegiet eljest vore fulltaligt. Är professorsbefattning ledig eller åtnjuter dess innehavare tjänstledighet utan att honom förbehållits säte och stämma i kollegiet, vare vikarien, om hans förordnande omfattar minst en termin, berättigad att taga säte och stämma i kollegiet, och om förordnandet omfattar kortare tid, berättigad att deltaga i kollegiets behandling av frågor, som omedelbart beröra den av vikarien företrädde vetenskaps intresse; dock må han icke utan särskild av kollegiet meddelad adjunktion deltaga i behandling av ärende angående anställande av docent eller tillsättande av lärarbefattning.

3. Om i vetenskap, som icke företrädes av professor, annan ordinarie lärare finnes anställd, skall denne kallas till sammanträde inom kollegiet, där ärende, som berör denna vetenskap, skall behandlas, och äger han deltaga i överläggning och beslut rörande sådant ärende.

§ 55.

= Universitetsstatuterna § 72.

§ 56.

1. Den — — — yttrande.

Yttrande av särskild sakkunnig skall inhämtas, då inom kollegiet begäran därom av någon ledamot framställes.

2. Anser — — — kanslern.
3. Finner — — — sagt.
4. Förslag — — — fastställelse.

§ 57.

1. Om docent avflyttar från huvudstaden och han icke med kanslerns tillstånd bor i dess närhet, skall hans docentförordnande återkallas. Dock må kanslern, då särskilda skäl därtill föranleda, efter framställning från lärarkollegiet för högst tre år i sänder kunna meddela honom fortsatt förordnande.

2. Docentförordnande skall återkallas för docent, som uppnått 65 års ålder.

3. Om docent varaktigt upphört såväl att bedriva vetenskaplig forskning som att undervisa vid institutet, eller om lärarkollegiet eljest anser giltiga skäl för återkallelse av docentförordnande förefinnas, göre därom anmälan hos kanslern, och ankommer på honom att pröva, om förordnandet skall återkallas.

§ 88.

1. Varje — — — erforderlig.

2. Om — — — § 66.

3. Docent, som innehar docentstipendium, vare pliktig att i sin vetenskap utan särskild ersättning, enligt lärarkollegiets bestämmande, hålla föreläsningar, leda seminarieövningar eller fullgöra annan tjänstgöring. Fullgöres denna skyldighet i form av föreläsningar eller seminarieövningar, skola dessa under hösttermin uppgå till tjugufem, under vårtermin till trettio undervisningstimmar. Fullgöres tjänstgöringen i form av annat arbete, skall detta äga motsvarande omfattning och på förslag av kollegiet bestämmas av kanslern. Består denna tjänstgöring av opposition å lärarkollegiets vägnar å disputationsavhandling, må den anses motsvara högst åtta undervisningstimmar. Uppehåller docent, vilken innehar docentstipendium, såsom vikarie hela den med ordinarie lärarbefattning förenade undervisningsskyldigheten, bortfaller den här förut bestämda tjänstgöringsskyldigheten. Gäller vikariatsförordnandet blott en del av en termin eller viss del av undervisningen under en termin, ankommer det på kanslerns prövning, i vilken mån samma tjänstgöringsskyldighet må nedsättas.

§ 90.

1. För — — — beredes.

Har undervisningsskyldig lärare ej senast vid detta sammanträde inlämnat förslag till sin undervisning, äge lärarkollegiet att inom hans undervisningsskyldighet ålägga honom den undervisning i hans ämne, som prövas nödig.

2. Docent — — — härom.

§ 96.

1. Varje disputationssavhandling skall senast å tjugoförsta dagen före dess offentliga granskning anslås å därtill bestämd plats; dock må, där förhållandena i särskilda undantagsfall det påkalla, kollegienämnden, efter därom gjord ansökan och med den utsedde fakultetsopponentens samtycke, på de villkor, som finnas lämpliga, medgiva någon förkortning i nämnda tid, med iakttagande att avhandlingen ej må anslås senare än å fjortonde dagen före ventilationen.

2. Författaren skall senast å trettionde dagen före den, då avhandlingen skall anslås, hos rektor anmäla sin avsikt att avlägga disputationsprov och därvid ange ämnet för avhandlingen.

3. Samma — — — biblioteket.

§ 98.

1. Lärarkollegiet skall förordna någon av institutets fast avlönade lärare eller stipendierade docenter eller ock, där detta ej lämpligen kan ske, förordna ostipendierad docent eller anmoda annan skicklig person att vid disputationsakt opponera. Lärare, som tillhör institutet, vare skyldig åtaga sig sådant uppdrag inom sin vetenskap. Samma lärare bör dock, såvitt möjligt är, icke förordnas till kollegiets opponent mer än två gånger under samma läsår. Mellan två disputationer, vid vilka samma lärare är kollegiets opponent, skall minst en månad förflyta. Docent, som söker professorsbefattning eller i § 54 nämnd tjänst, må under specimenstid icke förordnas att opponera vid disputationsakt, annat än då särskilda omständigheter göra det påkallat.

Angående ersättning i vissa fall för uppdragets fullgörande är särskilt stadgat.

Författaren äger utse två opponenter.

2. Sedan — — — uppträda.

§ 100.

1. Disputationsprov — — — godkänd.

2. Förslag till betyg skall avgivas av en av kollegiet härför tillsatt nämnd, bestående minst av tre ledamöter. Annan ledamot av kollegiet äger att efter anmälan i särskilt fall inträda som medlem i nämnden. Förslag till instruktion för nämnden uppgöres av kollegiet och fastställs av kanslern.

3. Kollegiets opponent vare skyldig att till betygsnämndens sammanträde avgiva motiverat yttrande över avhandlingen.

Kungl. kungörelse den 6 juni 1925 angående villkor och bestämmelser beträffande avlöningsförhållandena för professorer m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet. (Sv.F.S. 1925 n:r 211.)

§ 10.

1. Till vikarierande akademiska lärare skall vid förordnande att med full tjänstgöringsskyldighet uppehålla ordinarie professorsbefattning vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid Karolinska institutet arvode utgå med 9,500 kronor för år, dock att vikarie, som redan förut under sammanlagt minst tre års tid med full tjänstgöringsskyldighet uppehållit ordinarie professorsbefattning vid någon av nämnda läroanstalter, må kunna av kanslern tillerkännas arvode efter 10,500 kronor för år.

2. Vid förordnande att med full tjänstgöringsskyldighet uppehålla befattning som ordinarie laborator, prosektor, observator, lärare i medicinsk radiologi eller föreståndare för entomologiska avdelningen av Lunds universitets zoologiska institution skall till vikarien arvode utgå efter samma grunder som i moment 1 sägs, varvid grundarvodet utgör 8,400 kronor och det förhöjda arvodet 8,800 kronor.

3. Har vikarien under föregående tid, som nu är sagd, uppehållit sådan befattning, som ovan i denna paragraf omförmäles, men har han därvid icke under hela denna tid haft full tjänstgöring, ankomme på kanslern att bestämma, med vilket belopp vikariatsarvodet må utgå till ovan-nämnda för olika fall angivna belopp.

Om till vikarie med full tjänstgöringsskyldighet förordnas docentstipendiat, som därutöver innehar avlönad befattning vid universitet eller Karolinska institutet eller vid till universitet eller Karolinska institutet knutet undervisningssjukhus, må vikariatsarvodet för honom ej sättas lägre än den inkomst, som han före tillträdet av vikariatet sålunda uppbar.

Där särskilda förhållanden det påkalla, vare Kungl. Maj:t obetaget förordna, att vikariatsarvode må utgå efter andra grunder än nu är sagt.

4. Vikariatsarvode — — — docentstipendiefond.

Då stipendierad docent under tid, som beräknas motsvara minst en lästermin, förordnas att uppehålla hela den med sådan befattning, varom i denna paragraf förmäles, förenade tjänstgöringsskyldigheten, skall, sedan tjänstgöringspenningar och lön tagits i anspråk i den mån de äro tillgängliga, fyllnad av det honom tillkommande arvodet utgå av vederbörande förslagsanslag till vikariatsersättningar. I sådant fall skall hans docentstipendium, när kanslern så förordnar, ledigförklaras för att under vikariatstiden av annan docent innehavas.

5. Kungl. Maj:t — — — erforderliga.

§ 11.

1. Docentstipendium må enligt av Kungl. Maj:t närmare meddelade bestämmelser av kanslern tilldelas docent under en sammanlagd tid av sex år för varje innehavare. Där i särskilda fall förhållandena sådant påkalla, må kanslern medgiva, att tiden för stipendiums åtnjutande av samma innehavare må utsträckas utöver nyssnämnda sex år med ytterligare ett år.

2. Medel — — — föreskrifter.

3. Då docent, som icke uppbär docentstipendium, förordnas att å fakultets, sektionens eller lärarkollegiums vägnar opponera å disputationshandling, må han äga att efter kanslerns bestämmande åtnjuta ersättning med lägst 300, högst 400 kronor. Docentstipendiat, som erhållit dylikt förordnande och icke lämpligen kan fullgöra detta såsom del av honom åliggande tjänstgöringsskyldighet, må av kanslern tillerkännas ersättning härför efter enahanda grunder som ostipendierad docent.

Kungl. brev den 6 juni 1925 beträffande arvoden å vikarierande akademiska lärare.

§ 1.

Vikariatsarvode — — — beloppet.

(§ 2.)

Utgår.

§ 2 (nuvar. § 3).

Vikarie, som bestrider endast viss del av professors eller laborators och med sådan likställd befattningshavares tjänstgöringsskyldighet, skall av det för full tjänstgöring stadgade vikariatsarvodet erhålla den del, som kanslern, på därom av det mindre konsistoriet efter drätselnämndens hörande och vid Karolinska institutet av lärarkollegiet avgivet förslag, i sammanhang med förordnandets utfärdande med hänsyn till omfattningen av vikariats tjänstgöring bestämmer. Kanslern skall härvid, likaledes på nämnda myndigheters förslag, meddela föreskrift, huru tjänstgöringspenningarna skola fördelas, varvid hänsyn bör tagas till hur stor del av tjänstgöringsskyldigheten som belöper på den tid tjänstledigheten avser. Där vikarie, varom nu är sagt, innehar docentstipendium, må vikariatsarvodet icke utgå med belopp, som understiger docentstipendiet.

De grunder, som här stadgats, skola även tillämpas i fall, där tjänstgöringsskyldighet fördelas mellan flera vikarier.

Har vikarie, som i första stycket sägs, redan under sammanlagt minst tre år uppehållit professors eller laborators och med sådan likställd befattningshavares tjänst vid någon av nämnda läroanstalter men har han därvid icke haft full tjänstgöring under så lång tid, som i § 10 av kun-

görelsen den 6 juni 1925 (n:r 211) stadgas, för att vikariatsarvode å 9,500 kronor, respektive 8,400 kronor för år må höjas till 10,500 kronor, respektive 8,800 kronor, ankomme på kanslern att, på därom av det mindre konsistoriet efter drätselnämndens hörande eller vid Karolinska institutet av lärarkollegiet avgivet förslag, bestämma, vilket av sagda belopp som skall för honom anses utgöra vikariatsarvode för full tjänstgöring, och skall därefter förfaras, såsom här ovan i första stycket stadgas.

§ 3.

Har docentstipendiat förordnats till vikarie vid en tidpunkt, då han redan har fullgjort honom åliggande tjänstgöringsskyldighet för terminen, må vikariatsarvode för honom utgå med högst ett belopp, motsvarande de med befattningen förenade tjänstgöringspenningarna, i den mån de äro härför tillgängliga, samt docentstipendiet, även om detta sammanlagda belopp, för år räknat, överskrider vad eljest är stadgat.

§ 4.

Då fullt vikariat omfattar två eller flera på varandra följande lästerminer, skall det anses omfatta också mellanliggande ferier. Är undervisning jämlikt statuterna inställd vid påsken, skall vikariat, som omfattar tiden närmast före och närmast efter, anses omfatta även mellantiden.

Kungl. brev den 6 juni 1925 beträffande docentstipendier.

§ 1.

Docentstipendierna — — — institutet.

§ 2.

Det i vederbörande stater uppförda antalet docentstipendier fördelas på följande sätt:

Vid *universitetet i Uppsala*:

a) Av teologiska fakultetens fem docentstipendier bör ett företrädesvis stå till förfogande för vart och ett av ämnena exegetik, kyrkohistoria, dogmatik med symbolik eller teologisk etik med religionsfilosofi samt religionshistoria med religionspsykologi eller praktisk teologi samt ett utdelas utan avseende å ämne eller ämnesgrupp.

b) Juridiska fakultetens tre docentstipendier fördelas icke på vissa ämnen eller ämnesgrupper.

c) Medicinska fakultetens läroämnen uppdelas med hänsyn till fakultetens docentstipendier i två grupper. Till den ena höra de vetenskaper och vetenskapsgrenar, som falla inom medicine kandidatexamens läroämne, till den andra höra de, som falla inom medicine licentiatexamens läro-

område, dock med den inskränkning, att patologisk anatomi samt rätts- och statsmedicin anses tillhöra den förra gruppen. Av fakultetens sex docentstipendier skola två företrädesvis tillgodokomma docenter inom den förra och två företrädesvis tillgodokomma docenter inom den senare gruppen samt två utdelas utan avseende å ämnesgrupp.

d) Filosofiska fakultetens docentstipendier, av vilka tjugofem tillhöra den humanistiska sektionen och aderton den matematisk-naturvetenskapliga sektionen, fördelas i följande grupper:

Inom *humanistiska sektionen*:

1. två för den *filosofiska* gruppen: teoretisk filosofi, praktisk filosofi, psykologi och pedagogik, av vilka stipendier det ena bör företrädesvis stå till förfogande för ämnet teoretisk filosofi samt det andra utdelas utan avseende å ämne;

2. åtta för den *historiska* gruppen: historia, statskunskap, statistik, nationalekonomi, geografi, litteraturhistoria med poetik, konsthistoria med konstteori, klassisk fornkunskap och antikens historia, nordisk och jämförande fornkunskap samt religionshistoria, av vilka stipendier ett företrädesvis bör stå till förfogande för vart och ett av ämnena historia, statskunskap och litteraturhistoria med poetik samt fem utdelas utan avseende å ämne;

3. nio för den *språkliga* gruppen: nordiska språk (inklusive svenska språket), tyska, engelska, romanska språk, slaviska språk, latin, grekiska, sanskrit med jämförande indo-europeisk språkforskning, semitiska språk samt finsk-ugrisk språkforskning, av vilka stipendier ett bör företrädesvis stå till förfogande för vart och ett av ämnena nordiska språk (inklusive svenska språket), tyska språket, engelska språket, romanska språk, latin och grekiska samt tre utdelas utan avseende å ämne;

4. sex inom hela sektionen rörliga stipendier, av vilka stipendier två böra företrädesvis stå till förfogande för de ämnen, som stå utanför de angivna ämnesgrupperna;

Inom *matematisk-naturvetenskapliga sektionen*:

5. tre för den *matematiska* gruppen: matematik, mekanik, matematisk fysik samt astronomi, av vilka stipendier ett bör företrädesvis stå till förfogande för ämnet matematik samt två utdelas utan avseende å ämne;

6. fem för den *fysisk-kemiska* gruppen: fysik, elektricitetslära, meteorologi, fysikalisk kemi, kemi samt biokemi, av vilka stipendier ett bör företrädesvis stå till förfogande för vart och ett av ämnena fysik och kemi samt tre utdelas utan avseende å ämne;

7. sju för den *biologisk-geografiska* gruppen: botanik, växtbiologi, zoologi, geologi samt geografi, av vilka stipendier ett bör företrädesvis stå till förfogande för vart och ett av ämnena botanik, zoologi, geologi och geografi samt tre utdelas utan avseende å ämne;

8. tre inom hela sektionen rörliga stipendier.

Vid *universitetet i Lund*:

a) Teologiska fakultetens fem docentstipendier fördelas på samma sätt, som är föreskrivet för universitetet i Uppsala.

b) Juridiska fakultetens tre docentstipendier fördelas på samma sätt, som är föreskrivet för universitetet i Uppsala.

c) Medicinska fakultetens läroämnen uppdelas med hänsyn till fakultetens docentstipendier i två grupper på samma sätt, som är föreskrivet för universitetet i Uppsala. Av fakultetens sju docentstipendier skola två företrädesvis tillgodokomma docenter inom den förra och två företrädesvis docenter inom den senare gruppen samt tre utdelas utan avseende å ämnesgrupp.

d) Filosofiska fakultetens docentstipendier, av vilka tjugotre tillhöra den humanistiska sektionen och sjutton den matematisk-naturvetenskapliga sektionen, fördelas i följande grupper:

Inom *humanistiska sektionen*:

1. två för den *filosofiska* gruppen, där samma föreskrifter gälla som vid universitetet i Uppsala;

2. åtta för den *historiska* gruppen, där samma föreskrifter gälla som vid universitetet i Uppsala;

3. nio för den *språkliga* gruppen: nordiska språk (inklusive svenska språket), tyska, engelska, romanska språk, slaviska språk, latin, grekiska, sanskrit med jämförande indo-europeisk språkforskning samt österländska språk, av vilka stipendier ett bör företrädesvis stå till förfogande för vart och ett av ämnena nordiska språk (inklusive svenska språket), tyska språket, engelska språket, romanska språk, latin och grekiska samt tre utdelas utan avseende å ämne;

4. fyra inom hela sektionen rörliga stipendier, vilka företrädesvis böra stå till förfogande för de ämnen, i vilka stipendierad docent icke finnes;

Inom *matematisk-naturvetenskapliga sektionen*:

5. tre för den *matematiska* gruppen, där samma föreskrifter gälla som vid universitetet i Uppsala;

6. fyra för den *fysisk-kemiska* gruppen: fysik samt kemi, av vilka stipendier ett bör företrädesvis stå till förfogande för vardera ämnet samt två utdelas utan avseende å ämne;

7. sju för den *biologisk-geografiska* gruppen: botanik, zoologi, ärftlighetslära, geologi, geografi samt limnologi, av vilka stipendier ett bör företrädesvis stå till förfogande för vart och ett av ämnena botanik, zoologi, ärftlighetslära, geologi och geografi samt två utdelas utan avseende å ämne;

8. tre inom hela sektionen rörliga stipendier.

Vid *Karolinska institutet*:

Läroämnena vid institutet uppdelas med hänsyn till docentstipendierna i två grupper på samma sätt, som är föreskrivet för universitetet i Upp-

sala. Av institutets tio docentstipendier skola tre företrädesvis tillgodokomma docenter inom den förra gruppen och tre företrädesvis docenter inom den senare gruppen samt fyra utdelas utan avseende å ämnesgrupp.

§ 3.

Då — — — åsidosätts.

Docent, som företräder ämne, vilket ingår i de i § 2 nämnda ämnesgrupperna inom de filosofiska fakulteternas sektioner, men som erhållit ett inom hela sektionen rörligt stipendium, skall, då stipendium inom ämnesgruppen blir ledigt, av kanslern efter förslag av sektionen överflyttas till detta, därest icke annat ämne åtnjuter företrädesrätt därtill och kompetent sökande finnes.

§ 4.

Docentstipendium — — — betydelse.

§ 5.

Vid avgivande till kanslern av förslag angående bortgivande av docentstipendium åligger det vederbörande fakultet eller sektion samt vid Karolinska institutet lärarkollegiet att lämna uppgift, dels huruvida och för vilken tid docent, som blivit ifrågasatt till erhållande av docentstipendium, förut varit innehavare av sådant stipendium, dels huruvida och till vilket belopp han innehar annat stipendium, dels ock angående allmän eller enskild befattning eller uppdrag, som till äventyrs av honom innehaves, eller annan verksamhet, som är ägnad att i avsevärd grad förhindra sådan lärar- och forskarverksamhet, vars stödjande avses med docentstipendium.

§ 6.

Docentstipendium tillsättes för en tid av tre år. På framställning av fakultet eller sektion samt vid Karolinska institutet av lärarkollegiet äger kanslern att för stipendiat, som utmärkt sig genom vetenskapligt författarskap eller det sätt, varpå han biträtt vid undervisningen, förlänga tiden för stipendiets åtnjutande med ett, två eller sammanlagt högst tre år. Anses i särskilda fall förhållandena påkalla, att docent, som vare sig i sammanhang eller med avbrott innehaft docentstipendium i tillhoppa sex år, må ännu ett år erhålla sådant stipendium, må kanslern, på förslag av vederbörande fakultet eller sektion, respektive lärarkollegiet, medgiva honom sådan förlängning. Om docentstipendium, till vilket visst ämne eller ämnesgrupp äger företrädesrätt, har tilldelats docent, som företräder annat ämne, skall det ledigförklaras efter utgången av de tre år, för vilka nämnde docent har tilldelats det.

§ 7.

Docent — — — docentstipendium.

§ 8.

Efter förslag av fakultet eller sektion samt vid Karolinska institutet lärarkollegiet må kanslern kunna bevilja docent, som innehar docentstipendium, befrielse för brådskande vetenskapligt arbete från den honom åliggande tjänstgöringsskyldigheten för en termin under varje treårsperiod. Då särskilda skäl därtill föranleda, må befrielse medgivnas för två terminer.

§ 9 (= nuvar. § 8).

Docentstipendium — — — fond.

Efter — — — docentstipendium.

§ 10.

Är docent, som innehar docentstipendium, av sjukdom hindrad fullgöra den skyldighet att hålla föreläsningar eller utföra annat arbete, som åligger honom, ankommer på mindre konsistoriet och vid Karolinska institutet lärarkollegiet att pröva, om skyldigheten lämpligen kan fullgöras senare under terminen eller under nästa termin. Finnes det ej kunna ske, skall han för den tid, för vilken han ej kunnat fullgöra honom åliggande skyldighet, avstå en tredjedel av stipendiet, vilken skall tillfalla fonden av besparade docentstipendier.

Utan Kungl. Maj:ts medgivande må docent icke vid sjukdom, på grund varav han icke kan fullgöra honom åliggande skyldighet, behålla stipendiet under längre tid än ett år i följd.

§ 11 (= nuvar. § 9).

Docent — — — docentstipendium.

§ 12 (nuvar. § 10).

I denna § ändras siffrorna med hänsyn till docentstipendiernas ökade antal och belopp.

§ 13 (nuvar. § 11).

På fakultets eller sektions samt vid Karolinska institutet lärarkollegiets hemställan må ur dess docentstipendiefond, för uppmuntrande av vetenskaplig forskning eller för undervisningens behov, understöd, dock för varje person icke överstigande 8,000 kronor för budgetår räknat, av kanslern tilldelas docent, som icke uppbär docentstipendium, eller ock annan yngre vetenskapsidkare. Docent, som önskar erhålla anslag ur fonden, må till fakulteten eller sektionen ingiva ansökan härom, under hösttermin före utgången av november, under vårtermin före utgången av april.

§ 14 (nuvar. § 12).

I de fall, då innehavare av docentstipendium tillika innehar avlönad befattning vid universitet eller Karolinska institutet eller vid till universitet eller Karolinska institutet knutet undervisningssjukhus och docentstipendiet och avlöningen för befattningen tillsammans överstiga 10,500 kronor för år räknat, skall docentstipendiet minskas, så att sammanlagda beloppet ej överstiger nämnda summa. Den del av docentstipendiet, som innehålles, skall tillföras vederbörande docentstipendiefond.

Bestämmelser rörande forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

§ 1.

Till forskarstipendier för docenter vid universiteten och Karolinska institutet beviljat extra anslag av 90,000 kronor fördelas på tio forskarstipendier å 9,000 kronor vardera. Av dessa stipendier skola fyra vara knutna vid vardera universitetet och två vid Karolinska institutet. Av de stipendier, som äro knutna vid vardera universitetet, skall ett vara gemensamt för teologiska och juridiska fakulteterna, ett tillfalla medicinska fakulteten och ett vardera av filosofiska fakultetens sektioner.

§ 2.

Behörig — — — forskarbegåvning.

§ 3.

Forskarstipendium — — — universitet.

§ 4.

Kanslern skall, om möjligt fyra månader före stipendiets ledigblivande, härom genom särskilt meddelande erinra vederbörande rektor, vars ämbetsåtgärd i det föreliggande fallet erfordras. Rektor har därefter att genom anslag tillkännagiva, att docent, som önskar ifrågakomma till stipendiet, kan hos vederbörande fakultet eller sektion anmäla denna sin önskan senast å fjortonde dagen från tillkännagivandet. Vid sin anmälan skall han foga behörigen styrkt meritförteckning samt de skrifter och lärdomsbevis, som han önskar åberopa. Rektor har därjämte att ofördröjligen förelägga ifrågakommande fakultet eller sektion att inom sextio dagar efter anmälningstidens utgång eller, därest denna inträffar vid sådan tidpunkt, att mindre än trettio dagar återstå av löpande lästermin, senast å sextionde dagen av nästa lästermin till det större akademiska konsistoriet inkoma med förslag å de tre docenter inom fakulteten eller sektionen, som funnits mest förtjänta att till stipendiet ifrågakomma.

Har anmälningstiden utgått vid sådan tidpunkt av löpande lästermin, att förut nämnda tid av sextio dagar skulle utlöpa under ferier, men trettio dagar eller mer av terminen återstå, skall förslag, varom nyss sagts, avgivas inom trettionde dagen av påföljande lästermin.

§ 5.

Kallelse till fakultets eller sektionens sammanträde för behandling av ärende, varom i § 4 sägs, skall utfärdas senast tio dagar förut. Vid sammanträdet, som icke får äga rum under ferier, har ledamot av fakulteten eller sektionen rätt att i fråga om ledigt stipendium föreslå docent, som han anser böra komma i åtnjutande av detsamma. Finner fakulteten eller sektionen, att anmäld eller föreslagen docent eller samtliga, om de äro flera, uppenbarligen sakna behörighet jämlikt § 2, varde frågan förfallen, varom meddelande skall ske till rektor. I annat fall skall fakulteten eller sektionen i fråga om var och en av de tre bland de föreslagna eller anmälda docenterna, som finnas till stipendiet mest förtjänta, från två av fakulteten eller sektionen utsedda sakkunniga, av vilka minst en utanför fakulteten eller sektionen, inhämta kort motiverat yttrande, huruvida och i vad mån han uppfyller de i § 2 stadgade villkor för behörighet till forskarstipendium.

§ 6.

Sedan de sakkunnigas utlåtanden avgivits, sammanträder fakulteten eller sektionen för fortsatt handläggning av ärendet och uppför därvid på förslag de docenter, beträffande vilka utlåtandena därtill giva anledning, i den ordning, i vilken de anses böra ifrågakomma. Omröstning anställes om varje förslagsrum för sig, därvid början göres med första rummet.

§ 7.

Då — — — upptagas.

§ 8.

Sedan — — — kanslern.

§ 9.

Forskarstipendium — — — år.

§ 10.

Över — — — forskarstipendium.

§ 11.

Forskarstipendiat — — — stipendiet.

§ 12.

Med — — — resestipendium.

§ 13.

Angående — — — ärendet.

§ 14.

Forskarstipendiat — — — universitetsstaden.

§ 15.

Vid — — — forskningsarbete.

§ 16.

Bliver — — — kanslern.

§ 17.

I fråga om forskarstipendium vid Karolinska institutet gälle vad i denna stadga ovan är föreskrivet, dock att vad där sägs om rektors, fakultets eller sektionens samt det större konsistoriets befattning med hithörande ärenden, skall i tillämpliga delar gälla om institutets rektor och lärarkollegium.

Bestämmelser den 8 juni 1928 rörande vikariatsarvode till forskarstipendiat m. m.

1.

Vikariatsarvode — — — vikariatsersättningar.

2.

Uppkomma vid ettdera universitetet eller vid Karolinska institutet besparingar å forskarstipendier, skola sådana besparingar ingå till en forskarstipendiefond, som skall vid högskolan för varje stipendium särskilt bokföras och redovisas. Vid Karolinska institutet bildas en gemensam fond av besparingar å båda de institutet tilldelade stipendierna. Då forskarstipendiefond uppgått till 9,000 kronor, skall vederbörande rektor härom göra anmälan hos kanslern, som äger besluta, att beloppet må användas till ett extra forskarstipendium att tilldelas docent vid den fakultet eller sektion, där fonden samlats. För sådant extra forskarstipendium gälle angående dess tillsättande och jämväl i övrigt i tillämpliga delar vad angående forskarstipendier i nådiga brevet den eljest är stadgat; dock att, utan hinder av bestämmelsen i § 9 i samma brev, extra forskarstipendium må tilldelas även den, som förut för sammanlagt sex år tilldelats forskarstipendium.

Förslag till bestämmelser rörande resestipendier åt obefordrade vetenskapsidkare vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid Karolinska institutet.

1. Stipendium skall huvudsakligen avse utländsk studieresa.

2. För utdelning i form av resestipendier står årligen till förfogande vid vardera universitetet ett belopp av 12,500 kronor och vid Karolinska institutet ett belopp av 5,000 kronor.

3. Stipendierna skola genom anslag å universitetets eller institutets anslagstavla kungöras lediga senast den 15 september varje år med skyldighet för sökande att senast å trettionde dagen efter anslagsdagen, densamma oräknad, till större konsistoriet eller vid Karolinska institutet lärarkollegiet ingiva till kanslern ställd ansökan.

Ansökan skall innehålla uppgift om det önskade beloppets storlek och om ändamålet med resan samt plan för densamma såväl i vad angår val av de orter, som avses skola besökas, som ock den ungefärliga tid, besöken avses skola räcka.

4. Inom nästföljande november skall konsistoriet och vid Karolinska institutet lärarkollegiet till kanslern insända ansökningarna och till erhållande av stipendier å visst angivet belopp föreslå dem bland de sökande, som med hänsyn tagen till sökandenas skicklighet och vikten av de uppgivna ändamålen samt ifrågavarande stipendiens syfte att tjäna till unga vetenskapsidkares utbildning finnas mest förtjänta, och skall därvid jämväl resetiden angivas.

5. Sedan konsistoriets eller lärarkollegiets förslag inkommit, har kanslern att, så snart ske kan, fatta beslut i ärendet.

Kanslerns beslut skall ofördröjligen delgivas chefen för ekklesiastikdepartementet, utrikesdepartementet samt statskontoret.

Statskontoret har att till stipendiaten utbetala stipendiets halva belopp, då denne anmäler sig stå i begrepp att företaga sin resa, varemot återstoden icke må utbetalas, innan den fastställda reseplanen till halva tiden fullgjorts.

6. Till samma sökande må under en tid av fem på varandra följande år utdelas högst 4,000 kronor, där ej så är, att stipendiebelopp i saknad av förtjänta sökande för något år ej komme att annars bliva utdelat.

7. Stipendiat skall, där ej kanslern för särskilt fall annorlunda bestämmer, anträda resan under loppet av kalenderåret närmast efter det, då ansökan om stipendium ingivits. Fråga om ändring i fastställd reseplan skall underställas kanslerns prövning.

8. Över kanslerns beslut må klagan icke föras.

9. Stipendiat åligger att inom en månad efter hemkomsten till konsistoriet och vid Karolinska institutet till lärarkollegiet inlämna redogörelse för den tid, som använts till resan, och de studier, han därunder idkat.

Kurser, som regelbundet böra givas inom ramen för nuvarande kursplaner,

(på grundval av fakulteters och sektioners svar på de sakkunnigas förfrågan).

Ämne	Kurs	Omfattning	Anslag, respektive ökning utöver nuvarande anslag Kr.	Anmärkingar
<i>Teologiska fakulteten</i>				
Nytestamentlig exegetik	Isagogik	30 t.	1,500	
Gammaltestamentlig exegetik	Isagogik	30 t.	1,500	
Kyrkohistoria	Biträde vid seminarier	15 dubbelt.	1,500	
Övriga ämnen			1,500	
		Summa	6,000	
<i>Juridiska fakulteten</i>				
	Propedeutiska kursen i civilrätt m. m.	c:a 50 t.	¹ 1,000	(höjt t. 2,500 kr.)
			² 1,540	(» » 2,500 »)
	Praktiska kursen		500	(» » 2,000 »)
	Bokföring	20 t.	1,000	
	Professorernas propedeutiska undervisning, minskning av		4,000	
Encyklopedi	Rättsfilosofins historia	14 t.	700	
Privaträtt	Kurs för statsvetenskaplig examen	40 t.	2,000	(» » 3,000 » ³)
Straffrätt	Rättspsykiatri	16 t.	800	
		Summa	10,000	(Uppsala)
			10,540	(Lund)
<i>Medicinska fakulteten</i>				
Med hänsyn till pågående utredning om de medicinska studiernas omorganisation upptages här blott en summa utan närmare specifikation			16,000	(Uppsala o. Lund)
			24,000	(Karolinska institutet)
				Utöver nuvarande anslag
<i>Humanistiska sektionen</i>				
Teoretisk filosofi	Filosofins historia	55 t.	2,750	
	Psykologi och logik	25 t.	1,250	
Praktisk filosofi	{ Stats- och rättsfilosofi } { Sociologi och socialpsykologi }	40 t.	2,000	
Historia	Dubblering av proseminarier	28 dubbelt.	2,800	

¹ Uppsala. ² Lund. ³ Det nuvarande anslaget blott till examination.

Ämne	Kurs	Omfattning	Anslag, re- spektive ökning utöver nuvarande anslag Kr.	Anmärkingar
Statskunskap	Svenska statsskicket ut- veckling	50 t.	3,000	Dessa två kurser givas var tredje termin
	Källorna till Sveriges hi- storia	40 t.		
Kommunalkunskap	Kommunalkunskap	25 t.	1,250	
	Prop. kurs i in- och ut- ländsk statskunskap	15 t.	750	
Klassisk fornkunskap		45 t.	2,250	
Konsthistoria	Antikens konsthistoria	25 t.	1,250	
	Medeltidens konsthistoria	25 t.	1,250	
Grekiska	Nytestamentlig grekiska	30 t.	1,500	
	Klassisk grekiska	34 t.	1,700	
Latin	Stilskrivning	26 t.	1,300	
	Stilskrivning	20 dubbelt.	2,000	
Tyska	Dubbling av prosemina- rier	28 dubbelt.	2,800	
Engelska	Dubbling av prosemina- rier	28 dubbelt.	2,800	
Romanska språk	Skrivkurs	24 dubbelt.	2,400	
Nordiska språk	Isländska och fornsvenska	90 t.	4,500	
Semitiska språk	Hebreisk skrivkurs	80 t.	4,000	
Allmän fonetik		30 t.	1,500	
Allmän lingvistik		30 t.	1,500	
		Summa	44,550	
<i>Matematisk-naturveten- skapliga sektionen</i>				
Mekanik	Kursen för godkänd	35 t.	1,750	
Kemi	Proped. kurs i kemi	35 t.	1,750	
	Kolföreningarnas kemi	25 t.	1,250	
Botanik	Floristik	15 dubbelt.	1,500	
Geologi	Petrografi	50 t.	2,500	
	Kvartärgeologi	50 t.	2,500	
Geografi		55 t.	2,750	
Ärftlighetslära (Lund)	Allmän ärftlighetslära	{ 20 t. }	1,500	
	Cytologisk teknik	20 övningst.	500	
		Summa	16,000	(Lund)
			14,000	(Uppsala)

Antalet akademiska lärare och studenter 1913—1939.

(Siffrorna avse hösttermin och äro hämtade ur terminskatalogerna.)

1. Uppsala universitet.

Teologiska fakulteten.

Juridiska fakulteten.

	Pro- fessorer	Docenter	Docentsti- pendiater	Stude- rande	Pro- fessorer	Docenter	Docentsti- pendiater	Stude- rande
1913	7	6	4	172	8	3	3	449
16	7	5	4	232	8	4	3	391
19	7	10	5	266	8	3	3	504
22	7	12	4	227	8	3	3	613
25	7	6	4	211	8	4	3	636
28	7	8	4	281	8	5	3	562
31	8	7	4	387	8	5	3	565
34	8	11	4	381	8	6	3	534
37	8	10	4	404	8	4	3	672
38	8	12	4	406	8	3	3	681
39	8	15	4	418	8	3	3	694

Medicinska fakulteten.

	Professorer	Laboratorer o. d.	Bitr. lärare	Docenter därutöver	Docent- stipendiater	Studerande
1913	15	2	5	5	3	310
16	16	2	5	4	3	392
19	16	2	6	3	3	484
22	16	2	6	4	5	535
25	15	3	7	5	5	541
28	14	5	6	7	5	563
31	15	4	6	5	5	622
34	15	4	6	5	5	584
37	16	5	3	8	5	537
38	16	5	5	12	5	532
39	16	5	5	13	5	516

Humanistiska sektionen.

	Professorer	Lektorer Bitr. lärare	Docenter därutöver	Docent- stipendiater	Studerande	Teol. fil. stud.
1913	20	4	36	13	842	91
16	21	4	39	13	748	73
19	22	3	36	11	783	83
22	22	4	38	17	779	73
25	22	5	42	17	994	95
28	22	5	48	17	1,143	170
31	23	6	42	17	1,060	150
34	23	7	50	17	1,137	121
37	23	10	55	17	1,358	104
38	24	11	58	17	1,435	101
39	24	11	52	17	1,500	87

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.

	Professorer	Laboratorer o. d.	Bitr. lärare	Docenter därutöver	Docent- stipendiater ¹	Studerande
1913	17	2	—	18	10	544
16	17	2	—	23	9 ²	417
19	17	2	—	26	9 ³	343
22	18	1	—	23	12	305
25	18	1	—	33	12	359
28	18	1	—	25	12	441
31	18	1	1	26	12	409
34	19	1	3	29	12	414
37	19	1	2	33	12	415
38	19	2	2	33	12	413
39	19	2	2	33	12	446

2. Lunds universitet.

Teologiska fakulteten.

Juridiska fakulteten.

	Pro- fessorer	Docenter	Docentsti- pendiater	Stude- rande	Pro- fessorer	Docenter	Docentsti- pendiater	Stude- rande
1913	7	3	3	99	7	4	3	331
16	7	3	2	127	7	3	3	252
19	7	6	2	155	7	0	3	339
22	7	8	3	139	7	3	3	341
25	7	7	3	180	7	2	3	447
28	7	8	3	369	7	2	3	431
31	7	7	3	480	7	1	3	439
34	7	8	3	449	7	2	3	475
37	7	9	4	458	7	2	3	528
38	7	8	4	409	8	2	3	512
39	7	9	4	395	8	3	3	530

Medicinska fakulteten.

	Professorer	Laboratorer o. d.	Bitr. lärare	Docenter därutöver	Docent- stipendiater	Studerande
1913	12	—	4	7	3	167
16	12	—	5	7	2	188
19	11	—	9	10	2	301
22	12	—	11	8	5	364
25	13	—	12	4	5	367
28	13	1	12	6	5	464
31	13	3	12	10	5	569
34	13	4	17	7	5	546
37	13	4	13	18	5	492
38	14	3	16	19	5	477
39	14	3	15	19	5	453

¹ Stipendiet i geografi har 1913—19 hänförs till matematisk-naturvetenskapliga sektionen.² Ett rörligt stipendium ledigt denna termin.³ Två rörliga stipendier lediga denna termin.

Humanistiska sektionen.

	Professorer	Lektorer Bitr. lärare	Docenter därutöver	Docent- stipendiater	Studerande	Teol. fil. stud.
1913	18	4	24	10	442	34
16	18	4	30	13	401	36
19	19	3	28	12	412	43
22	21	4	22	16	417	23
25	21	4	24	16	607	103
28	22	4	32	16	853	129
31	22	4	30	16	806	100
34	22	5	37	16	963	87
37	22	8	35	17	1,003	68
38	22	8	35	17	987	55
39	22	9	36	17	1,029	52

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.

	Professorer	Laboratorer o. d.	Bitr. lärare	Docenter därutöver	Docent- stipendiater	Studerande
1913	11	2	—	16	8 ¹	242
16	11	2	—	18	8	184
19	12	3	—	22	8 ¹	171
22	12	3	—	18	10	158
25	13	2	2	22	10	235
28	13	2	1	25	10	298
31	14	2	1	24	10	290
34	13	2	1	23	10	340
37	13	2	1	28	11	330
38	13	2	1	30	11	339
39	13	2	1	30	11	351

3. Karolinska institutet.

	Professorer	Laboratorer o. d.	Lärare o. bitr. lärare	Docenter därutöver	Docent- stipendiater	Studerande
1913	24	6	—	31	5	395
16	25	5	1	27	5	490
19	24	7	4	27	5	584
22	24	7	5	26	5	894
25	24	7	11	27	5	822
28	24	7	17	32	5	983
31	24	7	22	30	5	785
34	24	7	22	36	5	841
37	26	7	21	50	5	864
38	26	7	21	50	5	895
39	26	7	20	56	5	885

¹ Ett rörligt stipendium ledigt denna termin.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet	3
Kap. I. Historik	7
1852 års statuter s. 7. — 1876 års reform s. 8. — 1899 års universitetskommitté s. 8. — 1907 års sakkunniga s. 10. — 1908 års bestämmelser s. 10. — 1918 års sakkunniga s. 11.	
Kap. II. Docentinstitutionens uppgifter och allmänna ställning	13
Lärarpersonalens rekrytering s. 13. — Vikariat s. 14. — Vetenskaplig verksamhet s. 14. — Akademisk undervisning s. 15. — De sakkunnigas förslag s. 16.	
Kap. III. Förordnande och entledigande av docent	21
1. Docents förordnande	21
Nuvarande bestämmelser s. 21. — Senare önskemål s. 22. — Universitetsberedningen s. 22. — Docentföreningarna s. 22.	
De sakkunniga	23
Allmänna synpunkter s. 23. — Särskild speciminering för docentur s. 25. — Sakkunniggranskning vid ansökan om docentur s. 25. — Lärarprov s. 25. — Betygen å doktorsavhandlingar s. 26. — Spikningstiden s. 26. — Betygssättningen s. 27. — Betygsnämnder s. 28. — Fakultetsopponenten s. 28. — Tid för disputation s. 29. — Anmälan av avhandling s. 29. — Docenturs omfattning s. 29.	
2. Docents entledigande m. m.	30
Kap. IV. Docenterna och den propedeutiska undervisningen	32
Biträdande lärare s. 34. — Kursarvoden s. 36. — Möjlighet för docentstipendiat att uppbära kursarvode eller del därav s. 39.	
Kap. V. Docentstipendierna	41
1. Antal och fördelning	41
1918 års sakkunniga s. 41. — Yttranden över detta förslag s. 41. — Senare önskemål s. 43. — Docentföreningarnas nuvarande önskemål s. 44. — Fakulteternas önskemål s. 44.	
De sakkunniga	45
Teologiska fakulteten s. 46. — Juridiska fakulteten s. 47. — Medicinska fakulteten s. 47. — Humanistiska sektionen s. 48. — Matematisk-naturvetenskapliga sektionen s. 50.	
2. Åtgärder för att förebygga dubbleringar	52
Historik s. 52. — De sakkunniga s. 53.	
3. Stipendiernas storlek	54
Historik s. 54. — De sakkunniga s. 55.	
4. Stipendietidens längd	57
Kritiken av 1918 års sakkunnigförslag s. 57. — Senare förslag s. 58. — De sakkunniga s. 58.	

	Sid.
5. Docentstipendiats tjänstgöringsskyldighet	59
Kritiken av 1918 års sakkunnigförslag s. 59. — Senare förslag s. 60. — Olika sätt att fullgöra tjänstgöringen som stipendiat s. 61.	
De sakkunniga	62
Tjänstgöringens omfattning s. 62. — Undervisningsnämnder s. 63. — Befrielse från tjänstgöringsskyldigheten s. 64.	
6. Docentstipendiats sjukdom	65
Tidigare önskemål s. 65. — De sakkunniga s. 66.	
7. Docentstipendiats bisysslor. Anciennitetens roll vid stipendietillsättningar	67
Nuvarande bestämmelser om docentstipendiats bisysslor s. 67. — De sakkunniga s. 67. — Anciennitetens roll vid stipendietillsättningar s. 68.	
8. Docentstipendiefonderna	68
Docentföreningarnas förslag s. 68. — De sakkunniga s. 69.	
Kap. VI. Forskarstipendier	71
Historik s. 71.	
De sakkunniga	71
Antal s. 71. — Belopp s. 73. — Tillsättningsproceduren s. 73. — Tiden för innehav av forskarstipendium s. 74. — Extra forskarstipendier s. 74.	
Kap. VII. Opponentuppdrag	75
Nuvarande ordning s. 75. — Docentföreningarnas önskemål s. 75.	
De sakkunniga	76
Plikten att åtaga sig opposition s. 76. — Ersättning för opponentuppdrag s. 77. — Särskilt anslag för opponentarvoden s. 78.	
Kap. VIII. Vikariatsförordnanden	79
Kritiken av 1918 års förslag s. 79. — 1925 års reglering av arvoden s. 80. — Senare önskemål s. 80. — Bestridandet av medel till vikariatsersättning s. 80. — Vikariatsersättning åt docentstipendiat, som redan fullgjort sin tjänstgöringsskyldighet för terminen s. 81. — Docentföreningarnas senaste skrivelser s. 81.	
De sakkunniga	82
Vikariatsarvodenas belopp s. 82. — Förhållandet mellan vikariatsarvode och docentstipendium s. 84. — Vikariatsersättning åt docent, som redan fullgjort sin stipendiattjänstgöring för terminen s. 86. — Partiella vikariat s. 87. — Ferier mellan två vikariat s. 89.	
Kap. IX. Vissa särskilda frågor	91
1. Docenternas ställning inom universitetens administrativa organisation	91
Docentföreningarnas önskemål s. 91. — De sakkunniga s. 92.	
2. Resestipendier	93
Docentföreningarnas önskemål s. 93. — De sakkunniga s. 93.	
3. Rörliga professorer	94
Yttranden över 1918 års förslag s. 94. — Universitetsberedningen s. 95. — De akademiska myndigheterna s. 95. — Docentföreningarna s. 96. — De sakkunniga s. 96.	
4. Docenternas familjepensionsfråga	96

	Sid.
Kap. X. Docents övergång till annan levnadsbana	98
Historik	98
Yrkanden om en allmän utredning s. 98. — Teologie docenter s. 99. — Juris docenter s. 99. — Medicine docenter s. 101. — Filosofie docenter s. 102.	
De sakkunniga	105
Allmänna synpunkter s. 105. — Doktorsgrad s. 106. — Värdering av docent-tjänstgöring som merit för befordran s. 107. — Rätt till lönetursberäkning s. 112. — Biblioteken s. 114. — Docenters rätt att räkna tjänsteår för pension s. 115. — Värdering av vetenskapliga meriter vid ansökan om lektorat s. 117. — Utvidgning av behörighet till lektorat i vissa ämnen s. 117. — Lärarutbildningssakkunnigas förslag s. 119.	
Kap. XI. Sammanfattande redogörelse för de sakkunnigas förslag	121
A. Förordnande och entledigande av docent	121
B. Docenterna och den propedeutiska undervisningen	121
C. Docentstipendierna	122
D. Forskarstipendierna	123
E. Opponentuppdrag	124
F. Vikariatsförordnanden	124
G. Docenternas ställning inom universitetens administrativa organisation	125
H. Resestipendier för obefordrade vetenskapsidkare	125
I. Docents övergång till annan levnadsbana	126
Reservationer	129
Författningsförslag	134
Universitetsstatuterna s. 134. — Stadgar för Karolinska institutet s. 137. — Kungörelse angående villkor och bestämmelser beträffande avlöningsförhållandena för professorer m. fl. s. 140. — Kungl. brev beträffande arvoden åt vikarierande akademiska lärare s. 141. — Kungl. brev beträffande docentstipendier s. 142. — Bestämmelser rörande forskarstipendier s. 147. — Bestämmelser rörande vikariatsarvode till forskarstipendiat m. m. s. 149. — Förslag till bestämmelser rörande resestipendier åt obefordrade vetenskapsidkare s. 149.	
Bilaga A. Kurser, som regelbundet böra givas inom ramen för nuvarande kursplaner	151
Bilaga B. Antalet akademiska lärare och studenter 1913—1939	153

Kap. X. Docentens öfversigt till annan tjänstställning

Hjortström, A. Öfversigt af en afhandling af A. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1851. — 115
 Hjortström, B. Öfversigt af en afhandling af B. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1852. — 116
 Hjortström, C. Öfversigt af en afhandling af C. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1853. — 117
 Hjortström, D. Öfversigt af en afhandling af D. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1854. — 118
 Hjortström, E. Öfversigt af en afhandling af E. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1855. — 119
 Hjortström, F. Öfversigt af en afhandling af F. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1856. — 120
 Hjortström, G. Öfversigt af en afhandling af G. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1857. — 121
 Hjortström, H. Öfversigt af en afhandling af H. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1858. — 122
 Hjortström, I. Öfversigt af en afhandling af I. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1859. — 123
 Hjortström, K. Öfversigt af en afhandling af K. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1860. — 124

Kap. XI. Samfundslitens utvalda skrifter för de medicinska föreläsningarna

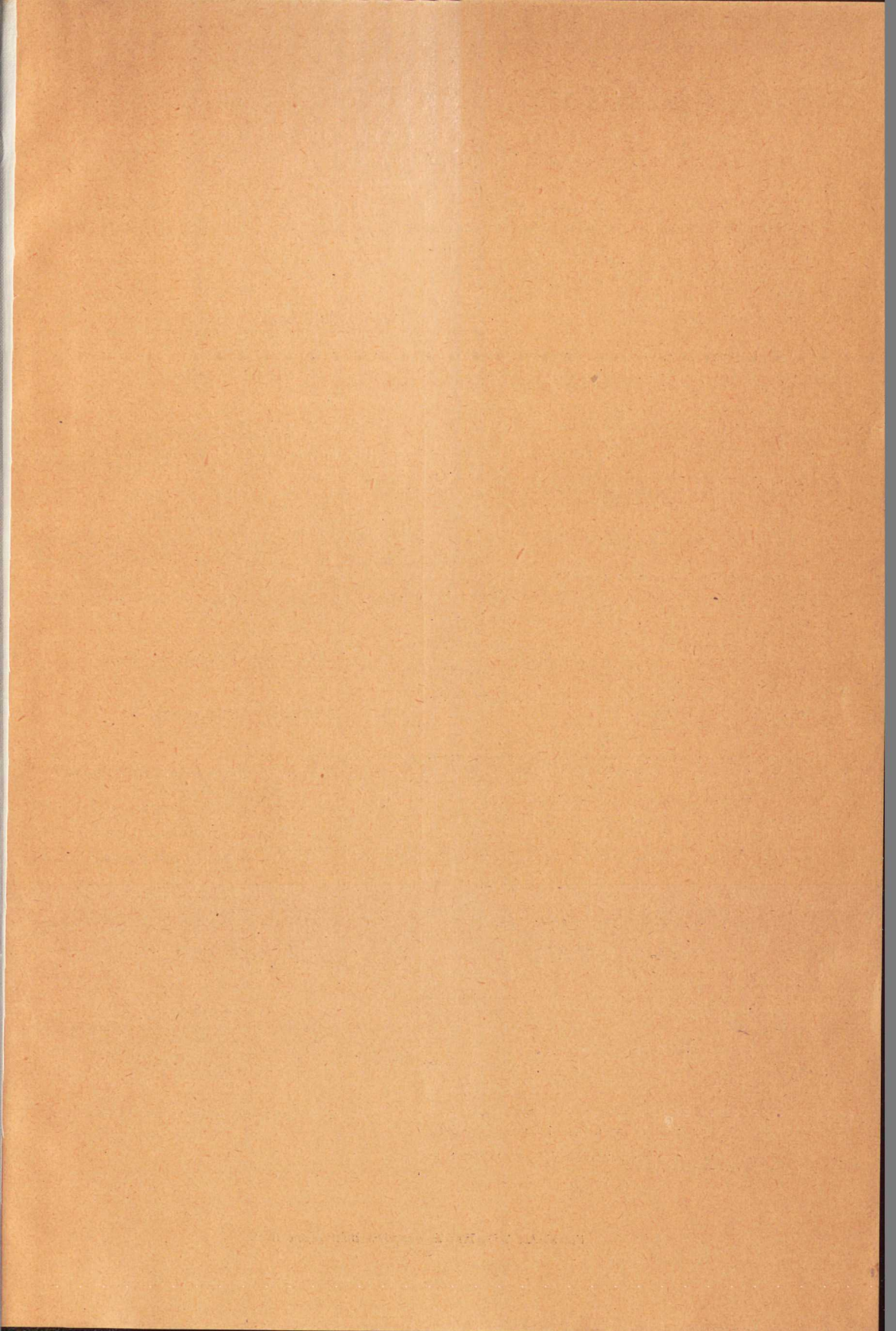
A. Föreläsningar af A. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1851. — 125
 B. Föreläsningar af B. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1852. — 126
 C. Föreläsningar af C. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1853. — 127
 D. Föreläsningar af D. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1854. — 128
 E. Föreläsningar af E. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1855. — 129
 F. Föreläsningar af F. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1856. — 130
 G. Föreläsningar af G. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1857. — 131
 H. Föreläsningar af H. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1858. — 132
 I. Föreläsningar af I. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1859. — 133
 K. Föreläsningar af K. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1860. — 134

Reservationer

Föreläsningarna af A. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1851. — 135
 Föreläsningarna af B. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1852. — 136
 Föreläsningarna af C. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1853. — 137
 Föreläsningarna af D. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1854. — 138
 Föreläsningarna af E. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1855. — 139
 Föreläsningarna af F. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1856. — 140
 Föreläsningarna af G. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1857. — 141
 Föreläsningarna af H. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1858. — 142
 Föreläsningarna af I. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1859. — 143
 Föreläsningarna af K. Hjortström, Docent i Medicin vid Upsala Universitet, 1860. — 144

Bilaga A. Räknelista öfver antalet af de medicinska föreläsningarna

Bilaga B. Antalet af de medicinska föreläsningarna vid Upsala Universitet, 1851—1860. — 145

Statens offentliga utredningar 1939

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

- Betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av sjömanslagen m. m. [21]
Betänkande med förslag till lag om arbetsfostran m. m. [25]
Betänkande ang. revision av tryckfrihetsförordningens ansvarighetsregler och därmed sammanhängande författningar. [32]
Betänkande med förslag till ändringar i förmynderskapslagstiftningen. [33]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

- Betänkande ang. justitiekanslerns, justitieombudsmannens och militieombudsmannens allmänna ämbetsställning m. m. [7]
1937 års landsfiskals- och stadsfiskalsutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. [9]
Betänkande om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. [19]
1937 års domsagoutredning. Betänkande med förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen samt lönerreglering för domsagopersonalen. [29]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

- Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser statens affärsdrivande verk. [5]
1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till militärt icke-ordinariereglemente. [10]
1938 års arvsskattekommitté. Betänkande med förslag till förordning om arvs- och gåvoskatt m. m. [18]
Nytt förslag till riktlinjer för bestämmandet av ersättning för tjänstebostad. [36]
1936 års lönekommitté. Betänkande med förslag till mankapsavlöningsreglemente. [38]

Politi.

- Betänkande med förslag till vissa ändringar i beklädnadsreglementet för polispersonalen m. m. [20]

Nationalekonomi och socialpolitik.

- Rationaliseringsutredningens betänkande. Del 1. Motiv och förslag. [13] Del 2. Verkställda undersökningar. [14]
Hembiträdesutredningens betänkande. 2. Betänkande med förslag till lag om reglering av anställnings- och arbetsförhållandena inom det husliga arbetet. [15]
Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 2. Arbetsförhållanden m. m. [24]
Betänkande med utredning och förslag rörande tillgodoseendet av behovet av allmänna samlingslokaler. [30]

Hälsa- och sjukvård.

- Ledningen av landstingens hälso- och sjukvårdsverksamhet. [23]
Betänkande ang. vissa med vården av civila patienter å garnisonssjukhusen sammanhängande organisationsfrågor. [31]

Allmänt näringsväsen.

- Betänkande med förslag till kungörelse med vissa föreskrifter ang. tillverkning av bröd efter vikt m. m. [37]

Fast egendom. Jordbruk och binäringar.

- Underlättandet av kvinnornas arbete i de mindre lanthemmen. [6]
Betänkande rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av kronans fiskevatten. [28]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

- Betänkande ang. åtgärder till motverkande av vattenförening m. m. 1. Förslag och motivering. [40]

Industri.

- Betänkande och förslag rörande befrämjande av avsättningen av den svenska stenindustriens produkter. [11]
Betänkande rörande industriellt utnyttjande av halm. [12]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

- Betänkande ang. grunder för intagning av enskild väg till allmänt underhåll ävensom ang. statsbidrag till enskilda vägar. [1]
Betänkande med förslag till taxa för befordring av gods m. m. å statens järnvägar. [3]
Betänkande med förslag till exporttariffer. [8]
Betänkande och förslag ang. vissa med beviljande av tillstånd till yrkesmässig automobiltrafik förenade frågor. [22]
Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. [34]
Dragbilar. Betänkande med förslag till klassificering av vissa för framdragande av släpfordon eller arbetsredskap ombyggda automobiler, m. m. [35]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

- Svensk namnbok till vägledning vid val av nya släktnamn. [4]
Utredning och förslag ang. fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor. [16]
Utredning och förslag rörande fri undervisningsmateriel för folk- och fortsättningskolor. [17]
Betänkande med utredning och förslag ang. rätt för folkskollärare m. fl. att inskrivas vid universitet och högskolor samt där avlägga examina. [27]
Utredning och förslag ang. de kommunala flickskolornas organisation. [39]
1938 års docentutredning. Betänkande och förslag rörande docentinstitutionen. [41]

Försvarsväsen.

- Utredning och förslag rörande plats i Stockholms skärgård för förläggning av Stockholms örlogsbas. [2]
Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 1. Förslag till familjebidragslag m. m. [26]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.